

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cvrsvs Philosophicvs**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

Liber II. Physicorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](#)

per quam repeteretur in omnibus partibus ſpatij in quibus erant partes quantitatis, quibus erat vnitum, quod vniuerſaliter preſtat quantitas cuicunque ſubieſto, ſicuti qualibet alia forma, qua perit ſubiectum exiſtens in ſpatio, in quo ipſa eſt, qua tamen ſpeciale eſt quantitatis petere habere partes non penetratas, ideo quando vnitur ſubieſto habenti partes cum correfpondenzia ſecundum unionem partis ſubieſti, ad partem quantitatis, ſicuti contingit in quantis, qua agnoscimus exiſtentia, tribuit ſubieſto petere habere partes extra partes, vt correfpondeant partibus ipſius quantitatibus, quibus ſunt vna.

Obiic, ſecundo. Forma debet commenfurationi cum ſubieſto ex quo educitur: ergo non potest educi forma diuiſibilis ex ſubieſto diuiſibili. Inſta manifeſte: forma materialis diuiſibilis educitur in opinione Thomifarum, & potest educi in ſententia maioris partis totius ſcholæ ex ſubieſto diuiſibili: ergo ſicuti non repugnat ex defectu commenfurationis educi diuiſibilem formam ex ſubieſto diuiſibili, ita non repugnat ex de-

fectu huius educi formam diuiſibilem ex ſubieſto indiuſibili, non enim datur major commenfurationi forma indiuſibili ad ſubiectum diuiſibile, quam forma diuiſibilis ad ſubiectum indiuſibile. Secundo non major requiritur commenfurationi forma cum ſubieſto informationis, quam cum ſubieſto unionis: fed indiuſibilitas forma non impedit commenfurationem requiritam, vt informet ſubiectum diuiſibile, vt patet in anima rationali; neque vt educatur ex illo: ergo diuiſibilitas forma non toller commenfurationem requiritam, vt poſit educi ex ſubieſto indiuſibili. Repondeo formam tantum exigere eſſe in eodem ſpatio, in quo eſt ſubiectum ex quo educitur quod potest habere forma diuiſibilis respectu ſubieſti indiuſibili, qua ſubiectum erit repetitum in omnibus partibus ſpatij in quibus fuerit pars forma, qua ex illo educitur, quæcumque autem commenfurationi prater hanc ſuperflua eſt, vt forma ex ſubieſto educi poſſit. Vide qua dixi num. 13. de preſentia Angelii. Alia argumenta ſimilia fieri poſſent, qua ex doctriña tradita facile quique ſoluet.

LIBER SECUNDVS PHYSICORVM.

XPLICATA fuit libro primo natura Totius ſecundum ſe, & ſecundum illa, qua intrinſecè includit; opus eſt in ſecundo explicare idem totum in ordine ad proprios motus, qui à toto, & à principiis intrinſecis, qua includit, proueniunt, & in ordine ad cauſas intrinſicas, ex quibus componitur; & extrinſecis, à quibus dependeret.

CONTROVERSIA VI.

De Natura.

NATVRAM Aristoteles primò in hoc libro contemplatur, vt pote cauſam motuum in ordine ad quos Totum corporeum in praefentiarum idem Philosophus meditatur.

PVNCTVM PRIMVM.

Definitur natura.

NON poterimus non aberrare in lato campo, per quem nomen *natura* vagatur, ſi viam non ſternimus diſtingueant varijs natura acceptio-nes, vt certam nobis ſectandam prefigamus.

2. Varias natura acceptio-nes referunt Conimbr. libr. 2. phys. q. 1. art. 1. & ex illis, qui poſtea de hac re egere, quas omnes breuiter referant. Primò natura ſumitur à probis Philosophis, quorum Seneca 4. de officiis, & D. Auguſtin. lib. 15. de Trinit. c. 1. pro ſubſtantia infinita, Deo videlicet Optimo, Maximo, omnium rerum opifice, quem aliqui barbare vocant naturam naturalēm, hoc eft creantem reliquias naturas, quas iidem naturalatas, id eft, creatas appellabat. Secundò ſumitur natura pro quidditate ſeu eſſentia rei. In hoc ſenu dicimus Verbum affumpſiſe naturam humanam, hoc eft, illa, qua eſſentialia ſunt homini; & in eodem ſenu dicimus definitionem explicare naturam rei, videlicet illa, qua ſunt de eſſentia rei. Nota paſſim

Franc. de Oviedo, Philop. Tom. I.

recte Conimbr. aſſignaſſe diſcrimē inter naturam, & quiditatem, natura enim dicit eſſe rei in ordine ad ſe, quidditas verò dicit eſſe rei in ordine ad definitionem, qua reſpoſdemus interroganti, quid ethoc. Tertiò ſumitur natura pro tota collectione rerum naturalium, quo ſenſu dixit Aristot. 12. Metaph. cap. 7. text. 38. naturam pendere à principio, hoc eft, totam hanc mundi machinam dependere à prima cauſa. Quartò ſumitur pro cauſis naturalibus ſecundum innatam propensionem, atque virtutem. In hoc ſenſu dicimus naturam abhorre ſuperfluum, nihil vanè moriri, vacuum non permittere. Quintò ſumitur natura pro temperamento, ſeu complexione cuiuscumque viuentis ex quatuor qualitatibus refuſante. Ultimò ſumitur natura pro viuentia generatione, qua nativitas ſeu naſcentia appellatur, vnde natura dicitur. Hec eft propria, & genuina huius nomini significatio, & vocis acceptio, qua tamē generatio ab interno principio prouenit, nomen naturæ deriuatum fuit, ad ſignificandum internum principium cuiuscumque generationis, ſeu motus, & hoc titulo ſubſtantia, ſive viuentis, ſive non viuentis, que eft principium motus, natura dicitur, de quo principio in praefenti Aristoteles diſferit. Has natura acceptio-nes apud Conimb. latius reperies loco citato, quibus nec verbum addidi, illorum enim tum eruditio magna, tum materiæ leuitas quidquam addi non permittit.

Naturam ſecundum propriam acceptio-rem, quam ultimò retuli definit Aristot. text. 3. *Principium, & cauſa, vt id moneatur, & quietat, in quo primò, & perfe, & non ſecundum accidens inefſt.* In prima definitionis voce offendunt Doctores, qua in hac definitione ſuperfluere videtur, ad quid enim *principium, & cauſa*, ponitur in definitione, ſi cauſa conceptus in ſe formaliter principij conceptum exprimit. Auicenn. cum Burleo, quibus conſentit Toletus dicit per *principium* intelligi formam, per *cauſam* materiam.

Q. 2. Abs

Abs re omniō, quia inter materiam, & formam, haec propriū sibi arrogat rationem causę, quā illa: ergo gratia, & contra rationem dicitur per causam non formam, sed specialiter materiam exprimi, & per principium formam. Ingens antiquorum, recentiūque cetera dicunt nomen *causa* additum esse ut excluderetur pīatio, quæ continebatur in illa voce *principium*. Non damno particulam *causa* positam esse, sed inquirō cur vox *principium* non fuit dempta, quæ in conceptu *causa* continēbatur. Si enim ego definirem hominem *vivens animal rationale*, et si vox *animal* excluderet plantam inclusam in illa voce *vivens*, virtuosa esset definitio, quia posita vox *animal*, superuacanea erat vox *vivens*, cuius conceptus in conceptu animalis expressè continetur. Res quidem parui momenti, in qua non temere dicetur vocem illam penitus superfluere; si verò tibi placet, Philosophum neque minimam vocalam prodegit, dico definitionē tradidisse expreso conceptu principij, & causa ne aliquis ex imperito vulgo, cui conceptu *causa* exploratus non esset, intelligens non in se imbibere conceptum principij censeret naturam non esse principium motus, in ordine ad quem natura dicitur.

4 Cīra particulam *quietis* dubitant an importet aliquid positivum, an tantum negatiuum, videlicet negationem motus. Significare aliquid positivum videlicet permanentiam, seu conseruationem termini acquisiū per motum docet optimè Rub. lib. 2. cap. 1. q. 1. n. 8. & Vallef. de natura principiis, ad hoc caput, quod pulchre probat ex interno impetu, quem habet corpora ad conseruandum terminum quem per motum naturalē acquirent, si enim amouere intendas lapidem à loco, ad quem per naturālē motum peruenit, resistentiam expeririā ergo lapīs positivū intendit conseruare presentiam illam, & quieteē in spatio acquisiū: ergo est principium positivum non solum motus, sed etiam quietis.

5 Cīra particulam *motus* & *quietis* venit in questionē, an copiativē, vel disfunctiū sumenda sit: An videlicet sufficiat ad rationem naturae esse principium motus, vel quietis, vel requiratur vtriusque simul esse principium. P. Fon. 5. Metaph. q. 1. cap. 4. sect. 4. disfunctiū intelligendam esse defendit, ita vt in aliis compotiti materia, que est natura, principium sit motus, in aliis verò quietis. Neque verbum & ita strictè intelligi volunt multi Fonsecæ lectores, ut necessariū coniungant vtrumque principium in definitio, quod ego sic explicarem. Particula & dicenda est annēctere iuxta hanc sententiam rationem definiti in his principiis etiam non coniunctis, non ipsa principia in se ipsis, ita vt faciat hunc sensum, omne id, quod fuerit causa motus est natura. Item omne id, quod fuerit causa quietis est natura, ex qua coniunctione, haec disfunctiōnē quam resolutur fieri potest, natura est principium quietis vel motus. In hunc sensum explicanda est particula & in illo testimoniō Scripturæ apud Iohann. Epist. 1. cap. 2. Hic est Antichristus qui negat Patrem, & Filium, hoc est, qui negat Patrem Antichristus est, & qui negat Filium similiter est. Antichristus, que coniunctiū propostio in hanc disfunctiūnē resolutur: qui negat Patrem, vel Filium, est Antichristus.

Sento naturas omnes, quæ de facto dantur causam esse motus, & quietis sumptua particula & cōiunctiū, quia omnes habent virtutem acquirendi, si aliquid illarum perdidere, vt patet in lapide, qui præsentiam deorsum producit, & eamdem conferuat, & in eam iam amissam propenderet, idem contingit in aqua respectu frigiditatis, & quibuscumque aliis entitatibus respectu suarum passionum. Sento simul, quod si daretur aliqua substantia, quæ tantum esse principium motus, vel quietis, illam naturam esse dicendam propter rationes diatas, tum etiam quia terminus motus, & ex illo potentia ad motum, vel quietem specie distingui non posset. De mente Aristoteles sentio particulam intelligendam esse collectiū, quia Aristoteles definit rationem communem naturam, quia de facto dantur. Cum autem omnes naturæ existentes simul sint principium motus, & quietis, (similitate potentia intelige, non actus) sit Aristotelem definita rationem naturæ, quia simul est principium motus, & quietis, quam per definire, sicut est, per principium motus, simul, & quietis, illam debuit definire. Hæc omnia levia sunt, nec maiori indigent probatione: An verò ver principium debeat intelligi principium actiū, vel passiuū sufficiat, dicam Puncto sequenti.

Eius in quo est, per particulam istam excludent aliqui materiam primam, quæ cum sit primum subiectum in nullo est: Alij dicunt materiam esse in toto, in quo continetur, quia contentum propriè dicitur esse in continent. Totum multi relegant à ratione naturæ iuxta Philosophi mentem, quia in nullo est, horum tamen aliqui defendunt ex natura rei totum naturam dici posse, quia est in supposito, non verò in sententia Philosophi, qui suppositum non cognovit. Alij tandem docent adhuc iuxta Aristotelem totum dicendum esse naturam, qui particulam illam *eius in quo est* censent, Aristotelem intellectissime negant, hoc est non in subiecto extraneo. Quæ omnia Puncto venturo examinabo. Vnum ex hac particula certum est, neque materiam, neque formam, neque totum naturam dici per ordinem ad motum exercitum in subiecto extraneo.

Tandem per illam *primo* & *per se*, & non secundum accidens excluduntur accidentia, quæ non sunt in subiecto, primo & per se, sed secundarij, & accidentaliter. Sunt qui putent particulam *primo* & *per se* ad verbum *motus* referendam esse, ita vt sensus sit, causa motus, qui sit *primo*, & per se errant tamen, quia vt bene Comib. PP. demonstrant ex texu Graeco ad verbum *in quo est*, referri necesse est.

P V N C T V M I I.

Quibus entitatibus ratio naturæ conueniat.

Ex duplice capite dubium materia ius est, vt inter naturas annumeretur. Primum, ex defectu subiecti in quo sit. Secundum, quia non est principium actiū motus, sed tantum passiuū. Totum inter naturas ex mente Aristotelis recensabo, etiam si subiectum non habeat: posteriori ratione ex hoc capite materia recenseri poterit, que est non sit in subiecto, est tamen in toto, sicut includit in includente. Venio ad aliam rationem desumptam ex eo, quod materia principium passiuū sit non actiū.

Scotus in 2. dist. 18. quæst. 1. vñicā, quem tota sua schola sequuta est, exigit naturam tantum confitit per principium passiuū, & non per actiū. P. Vasquez 1. 2. tom. 1. disp. 25. cap. 3. num. 20. & 21. Et Vallefus Controvers. 11. ad Tyrone, aliisque recentiores totam rationem naturæ principio actiū, nullamque passiuū tribuant. Communis sententia, vtrumque principium tam actiū, quam passiuū naturæ constitutiū esse defendit, & materiam primam propriè & strictè naturam esse censet. Ita Comib. lib. 2. Physic. cap. 1. quæst. 1. art. 2. Rub. ibid. q. 2. Hurtadus disp. 7. sect. 2. Ariaga disp. 6. sect. 1. quibus subscrivo. Probo hanc sententiam ex definitione nature traditâ ab Arist. Definiuit Philosophus naturam per principium motus abstrahens à ratione principij: Sed ratio principij vniuersaliter conuenient principio actiū, & passiuū: ergo non potiori iure intelligenda est definitio de principio actiū quam passiuū. Accedunt expressa Aristoteles testimonia, quibus materia absolute naturam appellat. Ita hoc lib. 2. text. 10. *Natura sic dicitur. Primo cuiuscumque subiecta materies eorum, que motus in se, mutationi, que principium habent. Alio verò modo ipsa forma, & species. Et 5. Metaph. Natura verò hec prima materia, & hæc dupliciter, aut que ad ipsum prima, aut simpliciter prima. Tum 5. Metaph. cap. 4. *Natura est, ex quo primo inexistente generatur, quod gignitur.**

Obiicitur Aristotelem eodem cap. 4. lib. 5. Metaph. vbi hæc habet: *Ex dictis itaque prima, & que propriè dicitur natura, est substantia eorum, que in se ipsis ut ipso sunt, motus principium habent. Materia enim ex quod huius sit suscepitua dicitur natura: ergo sentit Aristoteles materiam dici naturam eo quod sit suscepitua forma: ergo ratio naturæ primaria conuenit forma, propter hanc secundarij materię. Respondeo Aristotelem hoc cap. expressè dixisse omnem essentiam, dici naturam metaphorice propter naturam substantialem completam. Audi Aristotelem: *Metaphorice vero omni substantia (id est, omnis essentia cuiuscumque accidentis) natura propter hanc dicitur, deinde subdit: Ex dictis prima, & que dicitur, natura est substantia eorum, que in se ipsis, ut ipso sunt motus principium habent, hoc est, ex essentiis dictis in quibus substantia, & accidentis, prima, & que dicitur natura est substantia. Quidam doctrinam probat in materia, dum dicit. Materia enim ex quod huius sit suscepitua, hoc est, quia est suscepitua motus, natura dicitur, quibus verbis non ex forma mendicata rationem naturæ,**

nature, materiam attribuit, quia materia per principium motus, quod in se formaliter habet, natura dicitur. Hac ratione explicandus est Aristoteles, & reiciendus Hurtadus, qui docuit sect. 3, §. 15. Aristotelem prædicto testimonio docuisse materiam esse analogicè naturam cum forma, quod non tollit propriè dici naturam, sicut accidens propriè est ens, & tamen respectu substantia in multorum sententia rationem entis analogico participat. Hui doctrina non acquiesco, quia cùm materia vniuersitatem principium motus cum forma, vniuersitatem rationem naturae debet participare; deinde, quia illud genus analogia fictio est, ut probabo in Metap. 13, quia absque fundamento Philosophus ad hanc interpretationem ab Hurtado trahitur.

Obiicitur secundò Aristoteles lib. 2. phys. cap. 1. textu 12, vbi hæc habet: *Atque natura magis hæc est, quam materiam, unumquodque enim magis dicitur cum est actus, quam cum potentia.* Hoc testimonium adducunt postea ad probandum rationem naturæ competere toti, quod comparat Aristotelem cum materia, non formam, ut recte ex D. Thom. ostendit Rub. quod totum dicitur physicè magis natura quam materia, quia includit materiam & formam.

Obiicitur tertio Aristotelem, Metaphys. cap. 4. Quare & quacunque (verba sunt Aristotelis,) natura sunt, aut sunt iam existente, ex quo apta sunt fieri, aut esse, nondum dicimus naturam habere si speciem & formam non habeant: ergo quovisque veniat forma non est natura; ergo materia natura non est. Respondeo Aristotelem docuisse materiam præexistentem, ex qua aliquid sit, non esse naturam, sed illud quod faciendum est, nondum habere naturam, quia nondum existit, neque habet formam, que facta non est, neque materiam, quæ ad illud non spectat donec sit forma, quod eleganter explicit idem Philosophus, 2. phys. cap. 1. his verbis: *Nam quod potestate caro est aut os suum prius naturam non habet, antequam formam, que ut ratio est, accepit.* Concludit ergo Aristoteles carnem non habere naturam carnis, quovisque adueniat forma, quæ carnum constitut.

Scotus cum sua schola formam à ratione naturæ excludit quem ferè omnes merito impugnant, tum ex Aristotelis testimonio, tum ex constitutio naturæ, quod propriissimum conuenit forme, quæ est principium motus, & quietis in composito, in quo est, neque in hoc magis est immorandum. Venio ad rationalem animum, de quo nonnulla poterat esse dubitatio. Sensore nonnulli animus rationalem, ut rationalem naturam non esse. Opposita sententiam amplector cum P. Soar. tom. 1. Metaph. disp. 1. sect. 2. num. 17. Tolet. quæst. 2. Proœm. in lib. de anima. Coimbr. lib. 2. Physic. dubio 1. quæst. 3. citatâ n. 26. Probat Rub. hanc concilacionem: *Anima rationalis, ut rationalis est principium ridendi, & flendi in homine: ergo est principium motum materialium in homine in quo est: ergo est natura.* Non acquiesco: actus flendi dicit duo, & actum internum voluntatis, quo tristatur, & anguit animus; & actum externum excutiendi lachrymas: primus actus totus est spiritualis, & respectu illius non potest dici anima principium motus corporis: secundus actus non immediatè prouenit ab anima, sed ab actu voluntatis, qui non est in composito primo & per se: ergo non potest dici naturalis. Idem dico de actu ridendi, qui dicit actum internum spiritualem animæ, & actum externum, videlicet motum localem procedentem non immediatè ab anima, sed ab interno actu.

Aliter ego conclusionem probo: anima rationalis, ut sensu est natura, sed vt sensu & rationalis ex parte obiecti, vt rationalis, est natura: Maiorem admittunt omnes, qui formam equi naturam esse concedunt, quia anima rationalis, ut sensu æquè est principium sensacionis in homine ac hinnibilis in equo. Minorem probo in Metaph. Controu. 4. Puncto 8. vbi nullam præcisionem obiectuum admitto in rebus inter se identificatis. Secundò probo adhuc ut rationalem ex parte actus præcificare esse naturam. Anima ut principium vegetandi est natura; sed ut rationalis est principium vegetandi: ergo ut rationalis est natura. Minorem huius syllogismi in qua est tota difficultas probo. Contr. 3. de generat. Punct. 3. ibi me adi. Tertiò, anima rationalis, ut rationalis est forma compositi; sed forma vt forma est principium operationum in composito: ergo ut rationalis est natura.

Obiicitur: *Anima rationalis ut rationalis tantum est pri-*

Franc. Onieda, de Philosoph. Tom. 1.

cipium intellectonis, & voluntis: sed intellectio, & voluntio non sunt motus composti, neque sunt motus corporis: ergo ut rationalis non est principium actuum, per quos possit constitui natura. Probo sequentiam: Naturæ constituitur per ordinem ad motus corporeos, & per ordinem ad motus composti; ergo per ordinem ad intellectuionem, & voluntem, que neque sunt motus corporei neque motus composti non potest constitui natura. Respondeo, negando maiorem primi syllogismi, dixi enim animam rationalem, ut rationalem supponi ad actum vegetandi, quod probabo. Controu. citatâ generatione, sed etiam maiorem admitto, & nego minorem. Ad confirmationem. Respondeo motum voluntis, & intellectuionis est solidum ab anima efficienter procedant, & in illa recipiantur, esse motum totius composti, quia per intellectuionem elicita ab anima, & in illa recepta, totus homo dicitur intelligens, & per potentiam intellectuam anima dicitur anima intelligens, quia cùm totum nihil aliud sit quam partes, quod est proprium cuiusvis partis, ratione illius est proprium totius. Sic equus moueri dicitur per sensationem actiuè tantum procedentem à forma, & in eadem receptam ut probabo. Controu. 3. de anima Puncto 1. Ad aliud quod obiicitur, videlicet motum intellectuionis non esse corporeum. Respondeo verum esse hunc motum secundum se non esse corporeum, esse tamen motum totius corporei, & exercitum dependentem à corpore, quod sufficit, ut per ordinem ad illum natura constituitur, quia Aristoteles definit naturam per ordinem ad motum substantia corporeæ, sive spiritualem, sive corporeum.

De cælorum formis dicendum est eodem modo esse naturas: Probat Rub. cap. citat. quæst. 1. numer. 13. ex eo quod sunt principium motus, esti non sunt principium quietis: non assentior. Altera corpora cælestia esse principia quietis quatenus conferuant suas qualitates, & passiones, que illum formas comitantur. (Suppono disputationis gratia corpora cælestia esse composta ex materia, & forma quidquid sit de hoc) & si illis priuarentur, iterum se mouerent per acquisitionem illarum, sicut aqua natuæ frigiditate priuata se mouet, ut iterum illam acquireat. Quod si semper localiter cæli moueantur (non loquor de Empyreo) non ideo carent principio quietis, quia si ab Angelis non mouerentur, eamdem semper presentiam in eodem spatio conseruarent, à quo si aliud agens illos intenderet removere, non sine resistentia recederent, & postquam recessissent, iterum se mouerent ad idem spatiū acquirendum, modo autem absque illa violencia ab Angelo carent, quia etiæ omnes illius partes moueantur, neque tota corpora cælestia, neque illorum partes aliquæ à proprio centro diuelliuntur, totum enim corpus in eodem spatio permanet, & qualibet pars quæ gaudet qualibet parte spatiū æquæ distanti à centro intrinseco eiusdem corporis cælestis, & à reliquis compatibus, & numquam per motum ab Angelo productum aliter constituitur.

Totius rationem naturæ tribuit Rub. q. 2. n. 18. quam ex mente Aristotelis illi denegandam non esse ipsum Philosophi expressa testimonia fudent, perspicuum est quod tradidit. Physic. c. 1. *Natura quidem sunt animalia, parvaeque ipsorum & plantæ, & simplicia corpora, sicut terra, ignis, & aer, & aqua.* Hec enim & eiusmodi res naturæ dicimus esse, & testimonio supra adducto ex lib. 5. Metaph. cap. 4. id clare testatur. Quare quacunque natura sunt, aut sunt iam existente, ex quo apta sunt fieri, aut esse, nondum dicuntur naturam habere, si speciem & formam non habeant, natura igitur quod ex ambabus his est (hoc est compositum) ut animalia & partes eorum. Ratione eamdem conclusionem probo: magis naturalis est motus in ipso quam in ipso in quo est: ergo totum quod est principium motus in seipso potius debet esse natura, quam pars quæ est principium motus in toto in quo est.

Obiiciunt Hurradus, & Arriaga qui oppositam sententiam defendunt, hic disp. 6. sect. 1. ille disp. 7. sect. 5. Aristotelem 2. Physic. text. 12. sic dicentem: *compositum natura quidem non est, sed est, & constat natura, & homo.* Quibus verbis expressè videtur negare totum naturam esse. Expendas quæsto illam particulam, sed est, & constat natura. Quæ clare sonant, sed est natura, & constat natura, ex qua præcedentem partem huius clausulæ intelligi, in qua Aristoteles afferit, compositum non esse naturam tantum, sicuti est materia, & forma, quæ sunt natura, & naturæ non constant, sed esse simul naturam, & cōstant naturæ;

Q. 3. fi

si enim in priori parte clausulae absolutè negaret, totum esse naturam, inepte in posteriori contradictorium exprimeret, sed est natura. Ex quo inferes hoc testimonio nostram sententiam non impugnari, sed propugnari.

10 Concludo, materiam, formam, & compositum vniuersationem naturæ participare, & particulam illam eius in quo est, in definitione positam intelligendam esse negatiuè, id est, non in alio subiecto. Ex quo inferes totum simplex corporeum naturam esse dicendum, non verò totum spirituale sicut Angelus, qui non est principium, quo moveatur totum corporeum, in quo sit, de quo agit Arist. in hoc opere; non de mobili spirituali.

P V N C T V M III.

Quid sit motus naturalis, violentus, & medius.

I Naturalis motus quām plurimæ sunt acceptiones. Prīmū naturale dicitur, quod supernaturali opponitur, & sicuti supernature dupliciter dicitur, quoad modum, & quoad substantiam; ita naturale, quoddam est tantum quoad substantiam aliud verò quoad modum, & quoad substantiam. Secundū naturale dicitur id, quod prouenit à natura sine cognitione operante ad unum determinata, sic dicitur motus naturalis, quo lapis descendit deorsum. Tertiū dicitur naturale, id quod opponitur libero, sic etiam voluntatis actus, qui non proueniunt à principio indifferenti naturales dicuntur. Quartū naturale dicitur, quod è natuitate alicui entitatē conuenit, vel ab illa procedit per naturalem emanationem, sic naturale opponitur aduentitio. Quintū naturale dici solet, id, quod iuxta communem seriem cauilarum communiter accidit, ut pluia in hyeme. Sextū motus naturalis à natura secundū explicationem quam de illa tradidimus Puncto precedenti frequenter dicitur.

2 Violentus definit Aristoteles 3. Ethic. cap. i. cuius principium est foris nibil proflus eo conserente, sūi vñ est illata. Quam definitionem omnes ferè Theologi, atque Philosophi, ita explicant, vt illam particulam nibil proflus eo conserente, non tantum negatiuè, sed etiam positiuè intelligenda sit, hoc est reluctance, cui vis est illata. Sumit hæc explicatio ex Aristotele 2. Ethic. ad Eudemum, ubi hæc habet: *Quando igitur foris quicquid propter impetus intrinsecum moverit, sedarit, id ut fieri afferemus: quando vero seces non vi.* Vbi idem putat Aristoteles esse violentum, & vi factum. Circa particulam passo censeo non debere intelligi necessariū de subiecto, quod in actu secundo patiat formaliter, quia hoc numquam positiuè passioni resulit, cum si causa, & principium intrinsecum illius. Dicitur autem passum totum subiectum, seu forma cui est violentus motus, v.g. forma aquæ, sic est violentus calor inherens subiecto, quod informat. Intelligitur etiam passum principium effectuum, cuius impetus seu determinatio in actu primo impeditur, ne in actu secundo in actionem prorumpat, hæc enim patiuntur, quando contra illorum exigentiam illis accidentis, cui resultunt, vel negatio accidentis, vel actionis, cuius habitum intendebant, contingit.

3 Ad hoc, vt motus dicatur naturalis in ultima acceptione, hoc est prouenientis à natura, vt natura est, non sufficit prouenientis à principio passiuo, alia nullus motus naturalis non est, omnes enim à principio passiuo proueniunt, sed requiritur, vt proueniat actiuè, & passiuè à natura, quia motus formaliter vt motus, dicit ordinem non fons ad principium passiuum, sed etiam ad actiuum, vt probabo lib. 3. Contr. 12. Punct. 6. ac proinde vt adæquate naturalis sit requiritur, vt actiuè, & passiuè proueniat à natura, hoc est, à composito, vel ab aliqua parte cōpositi. Neq; sufficit vt quomodo cumque actiuè, & passiuè proueniat ab aliqua parte actu cōponēte compositum, sed requiritur, vt proueniat ab illa quatenus specialiter est motus, illius cōpositi. Hac ratione motus, quo materia prima quantitatē producit iuxta communem sententiam, vt causa adequata illius, motus naturalis non est, quia non prouenit, à materia prima quatenus est in composito, quia eamdem quantitatem, & eodem omnino modo illam produceret in composito, & extra compositum, & ita motus ille non dicitur motus compositi, in quo est materia prima, eadem ratione motus, quo anima producit potentiam intellectuam motus naturalis non est, secus motus, quo in-

tellectionem producit motus, naturalis dici debet, quia iuxta communem sententiam calor receptus in materia prima, & motus ille effectuè, est à forma, & passiuè, seu subiectuè à materia, & ita actiuè, & passiuè prouenit à compito secundum partes essentiales quas dicit.

Obiic sufficit ad constituant naturam esse principiū passiuum: ergo sufficit vt motus sit naturalis, prouenire à principio passiuo, ratione cuius illius subiectum natura constituitur. Respondeo ad rationem naturæ non requiri aliud influxum prater passiuum, ex parte principij quod natura dicitur, non tamen sufficere esse principium passiuum cuiuscumque motus, sed motus illius in quo est tale principium passiuum. Instabis, illa particula eius in quo est, non necessariò intelligitur positivè, sed sufficere negotiū iuxta dicta puncto præcedentem ergo materia prima quatenus principium quantitatis est principium motus in se ipsa: ergo secundū hanc rationem est principium motus quatenus est natura, sicuti de toto simplici diximus Puncto præcedenti: Rep. particulam illam eius in quo est, posse intelligi negatiuè, in motibus, qui positivè pertinent ad totum sive simplex, sive compositum, quia sunt propria illius, vel sunt dependenter ab illo, quia definitio naturæ datur per ordinem ad motus proprios compositi, qui actiuè & passiuè prouenient ab illo instante secundū se totum indubitate actiuè, & passiuè, vel secundū unam partem essentiale actiuè, & passiuè, vel actiuè, & passiuè secundū eamdem partem, dependenter tamen ab unione ad alteram, vt motus ille proprius dicatur compositi, & propriè dici possit motus alicuius partis vt existens in compito.

Motus violentus dicitur non solùm ille, qui est contra motum naturalem strictè sumptum, hoc est, prouenientem à natura quatenus natura est, sed qui est contra naturalem propensionem, & determinationem, seu exigentiam causa; quia omnis huiusmodi motus sit vi resistente exigentia, seu determinatione causa. Contra principiū actuum dari violentiam nullus negat, sèpè enim dum agens frigidum intendit producere frigiditatem, coeretur ab agenti calido, ne tales frigiditatem producat. Est dubium inter Doctores contra que principia detur violentia: Valsquez 1.2. disp. 25. c. 2. Mol. 1. p. q. 12. art. 1. Granados 1. 2. disp. 5. de voluntario negant dari violentum contra principium passiuum. Addit Valsquez, dari non solùm contra principium actuum, sed etiam formale. Pater Soar 1.2. disp. 2. de voluntario fecit 1. ibid. Montes. disp. 1. q. 1. Cornejo q. 6. disp. 12. dub. 1. Mart. q. 6. art. 4. tenent dari violentiam contra principium passiuum, sic probant: Materia, vt est principium passiuum est natura: ergo motus, qui est contra principium passiuum est contra naturam ergo est violentus. Non conuinco, quia sicuti non omnis violentia est contra naturam vt natura est, ignis enim violentiam patitur quando impeditur ne calorē producat in pallo approximato, quem vt non natura producit, sic non omnis motus, qui est contra naturam violentus dici debet, nisi si contra naturam positiuè resistentem, & inclinatum ad oppositum. Sed esto, motus omnis contra principium passiuum violentus fit. Vnde probant Doctores hi dari motum contra principium passiuum?

Dico primò, non posse dari violentum contra principium passiuum strictè sumptum per receptionem alicuius qualitatib; seu formæ positiva. Probo: Principium passiuum positiuè influit in formam receptam: ergo forma recepta, & ipsa receptione oritur ab entitate intrinseca principij passiuo: ergo non est illi violenta, nihil enim quod passiuè oritur ab intrinseco rei, illi violentum esse potest, quia omne violentum essentialiter est ab extrinseco.

Dico secundò. Non potest fieri violentia principio passiuo in negatione receptionis alicuius formæ producendæ ab extrinseco agente, ad quam nullam dispositionem habet. Probo: principium passiuum non est determinatum in actu primo ad illam formam recipiendam per suam entitatem, sed determinatur per potentiam agentis, quod est in actu primo ad illam producendam, & si sint duo agentia in actu primo ad producendas qualitates oppositas, determinatur per presentia agentis validioris, & non impediri ad suum effectum producendū, sed postea hac determinatione, non potest naturaliter non recipere effectum: ergo posita hac determinatione, non potest naturaliter violentiam pati. Minorem probo: Posito passo ex se potente recipere formam, & agenti non impedito ex se in actu primo determinato

determinato ad illam formam producendam non potest naturaliter effectus non produci: ergo non potest non recipi: ergo posita tali determinatione non potest subiectum violentiam pati per negationem receptionis: sed antecedenter ad terminacionem causa non potest esse violentia, quia haec semper est contra denominationem: ergo in ordine ad has formas principium passuum nullam violentiam pati potest.

Obiic. A qua intendens producere frigiditatem, violentiam patitur quando impeditur ab igne, ne talem frigiditatem producat in passo: ergo passum violentiam patiit quando impeditur ab eodem igne, ne frigiditatem producendam ab aqua recipiat. Nego consequentiam: disparitas est manifesta; aqua in praesentia ignis adhuc ex se determinata ad producendum frigiditatem, cuius determinatio in actu primo coeretur vi actiua ignis, ne in actu secundum erumpat: passum vero, praesertibus duobus agentibus contraria tantum est determinatum in actu primo, ut recipiat ab agente extrinseco validiori, quia cum ex se non sit determinatam ad hanc formam, potius quam illam oppositam recipiendam, sed indifferens ad utramque, determinatur extrinsecè ab agente validiori, & ita in praesentia ignis validioris ad producendum calorem, non determinatur adhuc in actu primo ad recipiendam frigiditatem, & ita negatio receptionis illi violentia non est.

Dico tertio. Ultima dispositione producta ad aliquam formam violentia fieret principio passu, si illam formam in se non recipiceret, naturaliter tamen haec violentia contingere non potest. Probo primam partem conclusionis: Subiectum ita dispositum est determinatum in actu primo, & exigit receptionem qualitatem; ergo si non daretur talis recepcionis effeta contra illius exigentiam: ergo effeta illi violentia negatio talis receptionis. Secundam partem facilius ostendo: posita ultima dispositione ad formam, etiam nullum sit agens naturale deber illam producere Deus ut author naturæ, & illam producet ut patet in productione plurium formarum substantiarum principiū viuentium imperfectorum, qui producuntur ad Deo ad exigentiam dispositionum existentium in subiecto: ergo non potest naturaliter desiccare receptio talium formarum, quia Deus naturaliter nunquam deficit in his, quæ illi, ut auctori naturæ incumbunt.

Dices contra primam partem conclusionis: positis dispositionibus ad formam, hanc produci ad exigentiam dispositionum, non ad exigentiam subiecti, & ita si desiceret talis productio, esset contra exigentiam dispositionum, non contra exigentiam subiecti, neque aliqua inferretur subiecto violentia, sed tantum dispositionibus. Contrari: virtus actiua, quæ ex se non potest producere, neque exigit productionem effectus sine aliis compincipiis, & conditionibus, dicitur per se ipsam simili cum illis conditionibus, & compincipiis exigere effectum: ergo similiter virtus passiva, quæ sine dispositionibus effectum non exigit, dicitur illi exire per suam entitatem simili cum dispositionibus, quando dispositiones illi adsumt.

Effetus formalis duplex est, primarius, & secundarius: primarius est totum compositum, secundarius expulso forma praecedens. Circa primarium effectum, nulla potest dari violentia distincta ab illa, quia principio actiua intendenti producere formam, & vniōnem inferri potest. Probo clarè producta forma, & vniōne adhuc de potentia Dei absoluta non potest impediri naturaliter primarius effectus, videlicet compositum, & totum constitutum: ergo tantum potest impediri totum compositum, quatenus potest impedire productionem formæ, & vniōnis: ergo nulla alia violentia potest dari in negatione huius effectus præter illam, quam immediatè patitur agens intendens producere formam & vniōnem: ergo numquam datur violentia immediatè contra principium formale in ordine ad primarium effectum, præter illam, quæ datur contra principium productuum formæ, & vniōnis, ex quibus necessario resulat.

Obiic: Quando accidens est extra subiectum petit illud informare: ergo tunc sit violentia contra principium formale. Distinguo antecedens, accidens extra subiectum constitutum petit illud informare exigendo immediate productionem informationis, & media illa suum formale effectum, concedo: exigendo immediatè effectum formale, non exigendo immediatè vniōnem, ex quo refusat produci à principio effectivo, nego, ergo sit violentia

contra principium formale; diā dingo consequens quatenus impeditur producere actiua vniōnis, quam forma moraliter exigit, vel in cuius productionem actiua propendet, si habet talem virtutem, concedo: quatenus immedietè effectus formaliter, nego.

Circa effectum formale secundarium existimo non potest dari violentiam strictè sumptam; posse tamen de potentia Dei absoluta dari violentiam nonnullam, non contra influxum aliquem moralem. Haec conclusio fiet perspicua atento modo, quo effectus formalis secundarius, expulso formæ videlicet, dependet à forma. Suppono, quod potest probabo Controuers. 8. Puncto. 3. formam tantum expellere aliam exigendo, ne Deus ultra illam conseruet, sed ut Deus subtiliter concursum, quem ante præstebat, quo posito sic argumentor: Expulso formæ non prouenit ab alia forma contraria physice, sed moraliter: ergo si impeditur talis expulso non impeditur effectus, in quem forma physice influere intendebat: ergo non impeditur effectus immediatè ab ipsa forma efficientis, sed à Deo: ergo non sit contra influxum physicum, quem intendebat, sed contra exigentiam moralem, quam habet: ergo non est propria violentia, sicuti est quando impeditur ignis à productione, quam ipse non tantum exigeret, sed physice præstaret, si non impeditur ab alio agente. Posse dari supernaturaliter hanc violentiam constabit ex dicendis Controu. 8. Punct. 2. vbi probabo posse Deum formas ex se incompossibilis naturaliter conferuare. Naturaliter hanc violentiam non posse contingere ut certum suadeo, quia naturaliter non possunt formæ incompossibilis in eodem subiecto conseruari. Neque calor existens in aqua est contra effectum formale, quem intendit forma aquæ, quia neque impedit effectum formale primarium, neque secundarium illius, sed tantum est contra impetum actiua formæ aquæ, ex vi cuius intendit producere frigiditatem, à qua productione aretur per informationem caloris impeditis productionem aquæ. Vnde ex parte caloris haec resistentia est formalis in ordine ad frigiditatem, quæ produceretur, quæ violentiam non patitur, quia nondum exsistit, respectu tamen formæ aquæ, quæ patitur violentiam, et si ex parte caloris ab eadem informatione proueniat, est contra virtutem actiua aquæ, quia ut latè dicam Controu...de generatione, resistentia formalis non cum alia formalis, sed cum actiua digladiatur. Ratione huius resistentia solet dici accidentis violentia subiecto cui inheret, quod intelligentium est formaliter per se ipsum de subiecto, ex quo educitur, quia semper nascitur ex virtute intrinsecè illius, & nihil ortum ab intrinseco violentum esse potest virtuti, à qua nascitur, sed respectu formæ quam habet tale subiectum, vel quatenus talis forma impedit aliam, in cuius negatione constituit violentia illata subiecto, non in positiva receptione illius quam actu recipit.

Ex his concludo motum naturalem quatenus naturale dicit quod prouenit à natura, ut natura est, esse illum, qui actiua, & passiuæ prouenit à composite indiuisibiliter, vel actiua ab una parte, & passiuæ ab alia, vel actiua & passiuæ ab eadem parte dependenter tamen à composite, seu quatenus est in composite modo explicato, num. 3. Motus naturalis quatenus positivè opponitur violento est motus receptus in subiecto antecedenter intrinsecè determinato ad illum, sicuti est materia prima ad recipiendum suam quantitatem, & aqua ad frigiditatem, quæ recipiuntur iuxta exigentiam intrinsecam principij passivi, quæ subiectum est determinatum, vel per suam entitatem, vel per formam cum qua totum substantiale componit, eodem modo dicetur naturalis motus, quo materia ultimè disposita recipit formam substantialem, cuius receptione debet principio passivo, ut dixi n. 8. Motus violentus dicitur ille, qui est contra exigentiam formæ subiecti, in quo est, sicuti calefactio recepta in materia prima aquæ, & qui inducit negationem in proprio subiecto alieuius effectus, in quem subiectum propendebat, sicuti praesentia lapidis sursum, quæ negationem inducit praesentia deorsum, ad quam lapis era determinatus, quia licet hi motus secundum se præcisè violenti non sine principio passivo, à quo intrinsecè oriuntur propter rationem dictam, ut violenti dicaneur, sufficit ipsis inducere negationem formaliter violentam passo vel formæ cum qua passum vnum constituit. Motus medius est, qui nec secundum se, nec secundum aliquid, quod inducit est contra

Q. 4 exigen

exigentiam subiecti , aut formæ , cùm qua subiectum totum componit , neque oritur ex determinatione intrinseca , quam subiectum habet ad illum , sed tantum ex determinatione agentis per accidens applicati , per quam extrinsecè tantum determinatur subiectum ad illum . Talis est motus lucis in aëre , cuius receptio , neque est contra exigentiam formæ aëris , neque impedit aliquem effectum in quem materia , vel forma aëris propèdet , neque oritur ex aliqua determinatione , quæ habet ad illum subiectum per suam entitatem , vel per formam illi inherétem , sed tantum per præsentiam luminosi determinatur aëris ad lucem in se recipiendam .

P V N C T V M IV.

An creature posse à Deo violentiam pati.

1 **N**oster P. Pereira lib. 7. Philosoph. cap. 8. neg at iudicium respondet. Affirmant P. Suarez 3. part. quest. 44. artic. 2. P. Vasquez 1. 2. disput. 25. cap. 4. P. Fonseca & ferè omnes recentiores.

2 Dico primò: Si Deus imprimat impulsum lapidi , medio quo lapis deorsum ascendet , vel introducat calorem in aqua , medio quo illius natum frigiditatem remoueat , violentiam inferit his creaturis medio calore , & impulsu , eodem modo ac illam imprimerebat quodlibet aliud agens naturale , quod similes qualites produceret. Idem intellige de quacumque alia entitate à Deo producta , quæ ab agenti naturali producta esset violentia subiecto. Ratio præsto adest : calor in aqua , & sic aliae similes entitates , ex se est illi violentus non ratione actionis , medià quæ producitur , vel agentis à quo dimanat : ergo à quocumque agente producatur , erit eodem modo violentus , cùm agès per se formaliter non inferat violentiam , sed per effectum ab illo productum. Confirmatur ; aqua ex se repugnatiam habet cum calore , quatenus ab illa prohibet produci frigiditatem : sed eodem modo prohibet illam produci calor productus à Deo , & ab agenti naturali ergo eamdem repugnantiam habet cum utroque calore : ergo uterque calor aequaliter est illi violentus.

3 Dico secundò: Etiam si Deus non concurrat cum causa secunda , v.g. cum lápide existente in medio aëris , vt moueatū deorsum præcisè per negationem concursus nullā illi propriè , & strictè violentiam inferat. Probo: violentia non fit nisi causa existenti in actu primo ad operandum , sed quando Deus ex se denegat concursum , causa secunda non est in actu primo ad operandum: ergo non illi violentiam inferat. Minorem probos: unum ex requisitis ad operandum est omnipotencia applicata , vt operetur cum causa secunda : sed quando Deus ex se denegat concursum , omnipotencia non est applicata: ergo non habet causa secunda omnia requisita ad operandum. Major certa est , quia omnis effectus dependet ab omnipotencia liberè operante: ergo dependet ab actu Dei , quo omnipotencia liberè determinatur ut operetur. Minorem ostendo: omnipotencia applicatur per actum , quo Deus vult liberè operari , quatenus est ex se , vel per negationem actus , quo denegat non operari antecedenter ad omnem causam secundam exigentiam negationem operationis; sed quando Deus ex se nullā causā exigente negationem operationis denegat non concurrere , non habet actum , quo ex se veliter operari , neque negationē actus , quo Deus ex se determinetur ad nō operandum: ergo omnipotencia non est applicata ad operandum cum causa secunda: ergo causa secunda non est in actu primo ad operandum: ergo illi non infert violentiam in negatione talis concursus.

4 Dices causam secundam quatenus est ex se habere omnia requisita ad operandum , ac proinde quando omnipotencia non applicatur illi violentiam inferri. Contraria: mea potentia visiva quatenus est ex se habet omnia requisita ad videndum colorem , cuius speciem non habet , ex deficiencia cuius illum non videret , & negatio talis visionis illi violentia non est , quia potentia visiva dependet à consortio speciei , vt visionem eliciat: ergo licet causa creata habeat ex se omnia requisita ad effectum , quatenus est ex se , cùm essentialiter in operando dependat ab omnipotencia , non illi violentia inferetur , si non habet omnipotentiam applicatam , à qua essentialiter in operando dependet. Virgo: Quando Deus non applicat omnipotentiam , vel

violentiam infert causa secunda immediate per negationem concursus , vel per negationem applicationis ; nullo modo: ergo. Probo primam partem antecedentis: non applicata omnipotencia implicat causam secundam immediate in actionem prodire , ad quam sine consilio omnipotentia applicare non est adquæ potens: ergo negatio operationis non potest illi esse immediate violentia. Probo consequentiam: entitati non potenti adquæ potest operari non potest esse violentia negatio operationis , quia entitas impotens ad operandum non propendet in operationem , propensio enim essentialiter dicit potentiam adquatem: sed entitas causa sine omnipotencia applicata non est adquæ potens operari: ergo non habet propensionem ad operationem ergo negatio operationis non est illi violentia. Secundam partem cœclusionis , videlicet Deum non inferre violentiam in negatione applicationis; sic suadeo. Applicatio omnipotentia est actus voluntatis Dei , vel negotio actus us , quo ex se denegat non concurrere cum causa creatura: sed talis positivus actus , aut talis negotio non est effectus physicè præstandus à causa secunda: ergo negotio applicationis , sive applicatio consistat in actu positivo diuina voluntatis , sive in negativo , non est negotio alius effectus , quem causa secunda physicè intendat producere; ergo causa secunda nulla infertur propria & stricta violentia per negationem talis applicationis. Probo consequentiam: violentia non potest consistere in negatione illius , quod non est effectus causa secunda , in cuius physicam productionem propendeat causa secunda: sed applicatio omnipotentia non est effectus in cuius productionem causam secundam propendeat ; ergo illius negotio propriè , & strictè non potest esse violentia causa secunda. Major probatur ex definitione violenti , quæ debet esse contra internum impetum , vim , & conatum , qui non reperitur , nisi in causa respectu effectus ab illa producendi. Minorem probauis; consequentia est legitimè deducuta.

Dico tertio: Deus aliqualem violentiam infert creaturæ latè , & impropiè , quando ex se illi concursum denegat. Probo: etiam si omnipotencia applicata non sit in actu primo ad operandum , creatura petit non per conatum , quem habet ad applicationem tanquam ad effectum , sed per indigentiam , quem habet talis applicationis , hanc applicationem exhiberi à Deo : ergo si Deus illam non præstat , faciet contra indigentiam causam , cui ex vi authoris natura succurrere debeat , eo enim ipso quod creavit lapidem cum potentia ad operandum dependentem ab omnipotencia , tenetur talem omnipotentiam præstare , quam si non præstet , perinde est ac si lapidi potentiam se mouendi non dedisset , quapropter hanc applicationem donum creationis appellant Theologi , quia est complementum ipsius creationis , largitionisque potentiarum : ergo si hanc applicationem Deus non exhibeat , etiam nullum effectum principio potenti operari immediatè denegat , denegat virtutis ex se operativi id , quo indiget , & quod Deus illi teneret præstare ex vi creationis , vt illius donum sit adquæ complectum , & ne potentia operativa entitati collata , perinde se habeat respectu creaturae , ac si illi non inesset: ergo aliquam violentiam latè infert , non quia faciat contra exigentiam , quam habeat causa , sed contra illius indigentiam , quia virtus operativa non alio modo petit applicationem ad operandum , quam per sui indigentiam , & quasi per misericordiam sui , que sine tali applicatione non potest operari , semel tamen iam constituta adquæ potens operari non petit effectum præcisè per indigentiam , sed per exigentiam , & conatum , quem habeat ad producendum effectum , etiam illo non indiget , sicut ignis exigit producere calorem in passo extraneo applicato , quo calore nullo modo indiget.

Ex his inferes quid si Deus , postquam antecedenter decreuerit non concurrere cum aqua , vt frigiditatem produceret , in illa calorem produceret , talem calorem in actu secundo violentum non esse futurum aqua , quia vt probauis Puncto precedenti , calor tantum est violentus aqua quatenus impedit productionem frigiditatis , quam aqua potest , & intendit producere : sed in illo casu aqua non potest , neque intenderet producere frigiditatem: ergo calor non impedit productionem frigiditatis , quæ deficiente calore eodem modo non produceretur ex deficiencia applicationis causa prima ad operandum cum secunda.

Obiectis primò , vt probes , Deum nullo modo posse violentiam

violentiam inferre creaturæ. Omnis creatura habet propensionem, ut obediatur Deo: ergo quilibet effectus à Deo in creatura produtus, est iuxta illius propensionem: ergo nullus potest illi esse violentus. Respondeo creaturam habere potentiam obedientialem, in his, que sunt contra illius naturam, que potentia obedientialis componitur cum violentia respectu effectus, quia creatura obedit Deo in his, cuius oppositum ipsa ex se intendebat, contra suam propensionem, & inclinationem, ac proinde cum violentia. Ad argumentum in forma negandum est antecedens, aliud enim est capacitas & potentia obedientialis ad obedientem Deo, aliud propensio. Obedientialis potentia seu capacitas datur in creatura respectu effectus qui sunt contra illius propensionem, propensio vero dari nequit ad actus oppositos, illis in quos creatura ex se propendet.

8 Obiectus secundus: Si Deus impedit effectum mediæ formæ positivæ, sive per subtractionem concursus eundem impedit effectum, & eodem effectu manet priuata potentia: ergo eamdem infert violentiam. Respondeo Deum in utroque casu eundem impidere effectum, sed diuerso modo, quia quando illum impedit per negationem concursus, impedit effectum in quem proximè causa non propendet, ac proinde illum non impedit contra propensionem causæ; quando vero illum impedit per introductiōnem formæ incompossibilis, impedit effectum contra propensionem causæ, quam proximè habet in talem effectum, ac proinde in primo casu illum non impedit cum violentia, cum qua illum impedit in secundo. Est enim violentiam inferre impidere effectum in quem causa proximè propendet, quod Deus facit in secundo casu, in quo permanente propensione ex parte actus primi impedit actum secundum non in primo, in quo ex se concursu denegat, in quo casu propensionem remouet remouendo potentiam sine cuius applicatione non est virtus ad aqua ad effectum, neque propensio per modum actus primi.

9 Obiectus tertius: Aque, dum habet calorem conferunt à fortiori agenti, non debetur productio frigiditatis: ergo non illi infert violentia in negatione productionis. Distinguuntur antecedens; non debetur productio frigiditatis ex eo quod illam non exigat, nego: non debetur, ex eo quod contrarium agens conferans calorem, vel ipse calor fortius exigat conseruacionem caloris, & consequenter negationem productionis frigiditatis, quam exigit aqua productionis eiusdem frigiditatis, concedo: deinde nego consequentiam. Ratio est, quia adhuc præfente contrario aqua exigit frigiditatem producere, cuius exigentia si effectum non habet, quia contrarium oppositum exigit, violentiam patitur ortam ab exigentia contrarij, ratione cuius non debet cum illa concurrere Deus, qui tantum debet ex vi cause primæ concurrens cum illo agente, quod fortius in suum effectum propendet, etiam alterum violentiam patiatur à contrario fortiori, quod impedit effectum, in quem propendebat agens, quod violentiam patitur.

10 Obiectus quartus ex D. Paulo ad Romanos: Deo operanti nihil resistere: sed ubi non est resistentia, non est violentia ergo operante Deo nulla creatura violentiam patiatur. Respondeo cum P. Vasquez, Deo operanti nihil resistere cum victoria, ita ut illius actionem impedit, quod tantum vult Paulus, sapè tamen creaturam resistere, sed frustra, quia resistentia respectu omnipotentie vix talis dici potest, sufficiens tamen est, ut ratione illius creatura violentiam patiatur.

11 Obiectus sextus contra sextam conclusionem: Si Deus tantum infert violentiam quando causa secunda habet omnipotentiam applicatam, sequitur creaturam nunquam violentiam pati, etiam quando illius effectus impedit à causa secunda. Consequens est falsum: ergo antecedens. Sequitur probatio: quotiescumque causa secunda non operatur, omnipotentia non est applicata ad operandum: ergo non patitur violentiam causa secunda. Probo antecedens, quotiescumque causa secunda non operatur non habet Deus actum, quo velit omnipotentiam concurrens cum causa secunda: sed omnipotentia applicatio consistit in hoc actu: ergo quotiescumque creatura non operatur, non habet applicatam omnipotentiam. Alio modo idem fit argumentum. Applicatio omnipotentie consistit in actu, quo Deus vult concurrens cum causa secunda, sed quotiescumque vult concurrens cum causa secunda, de facto concurrit: ergo quotiescumque omnipotentia est applicata ad aliquem effectum, de facto existit effectus: ergo

creatura numquam patitur violentiam per negationem effectus, ad cuius productionem habeat omnipotentiam applicatam, quia talis negatio numquam existit. Plena huius argumenti solutio exigebat doctrinam non paucis explicandam de modo, quo Deus suam omnipotentiam applicet ad concurrentem cum causis secundis. De qua applicatione respectu effectus liberi producendi dicam Controversiæ. Punct. 4.

12 Modò ex ibi dicendis Respondeo applicationem ad effectum liberum producendum non confundere in actu, quo Deus velit productionem illius actus independenter à libertate voluntatis, aut necessariò conexo cum productione, sed indifferenti, ita ut illo posito adhuc possit esse, & non esse effectus ad quem Deus ex vi talis actus omnipotentiam applicat. Quod si per decretem simile non absoluēt efficax, sed dependenter ab existentia, vel non existentia causa impeditis respectu effectus praestandi, Deus applicaret suam omnipotentiam ad effectum necessarium, ita cum tali actu posset componi negatio effectus, & argumenta suprà facta nullam difficultatem haberent. Sed de Deum non habere simile decretem respectu effectus producendi à causa necessaria, sed ita absoluēt efficax, ut illo posito non possit non esse effectus, & in hoc casu respondeo omnipotentiam esse applicatam virtualiter ad effectum producendum casu, quo illum non producit ratione contrarij exigentis productionem oppositam, præcisè per negationem decreti, quo Deus decernat antecedenter ad exigentiam contrarij denegare concursum, quia eo ipso quo Deus illum tantum neget, ex eo quod contrarium exigit talem negationem. Virtualiter Deus est præparatus ad illum præparandum, casu quo contrarium oppositum non exigeret, & hanc applicationem virtualem omnipotentia sufficiere, ut causa secunda violentiam patiatur à contrario, quia ex illa sequeretur formalis, si agens contrarium non adesset, ac proinde negatio effectus non oritur ex defectu applicationis omnipotentie, quia hæc præsto adesset, si contrarium agens vel forma incompossibilis cum effectu illum non impedit, sed ratione impedimenti, seu contrarij agentis ex cuius præuisione Deus non applicat formaliter omnipotentiam, quam virtualiter applicat eo ipso, quod ex se illam non remoueat independenter ab exigentia contrarij, & formaliter applicaret contrario fortius non exigente negationem effectus, ad quem omnipotentia erat applicanda.

CONTROVERSIA VII.

De causis in communi.

AGREDIMVR tractationem rei, si quæ est in ratiæ Philosophia, scitu dignissimam, vix enim in illa, imò neque in Theologia quætionem notabis, in qua tibi non occurrat prioritas causa, dependentia effectus ab illa, causandi genus.

P V N C T V M P R I M V M.

Quid sit causa?

§. I.

Aliorum sententia.

NVILLAM causæ definitionem tradidit Aristoteles in hoc lib. neque 5. Metaphysic. cap. 2. ubi ex professo de causis disputauit, idè omnibus datum est, ex proprio Marte rationem communem causæ definire, quo nihil existit, nulla enim lex esse potest, ubi legislatores sunt omnes, neque communem aliquam auscultant latam à Principe, cui auscultent omnes. Comibr. 2. physic. cap. 7. quest. 1. i. ea definitum, causa est id, à quo aliquid per se appendet. Quam definitionem mutuata sunt ex P. Fonsec. Metaphysic. i. cap. 7. quest. 1. P. Pereira lib. 8. Philosophie

Philosophie c. 1. caufam sic describit: *Causa est, quae in suo genere per se, & principaliiter concurrit ad sustentandum effectum.* Parum à Pereira discrepat P. Rubius lib. de causis, n. 15, ita definiens: *Causa est per se influens in effectum.* P. Suarez disp. 12. Metaphysic. fect. 2. causam describit, *Principium per se influens esse in aliud.* Arriaga sic definitionem omnibus faciliorem tradidit: *Causa est quae per se influit producendo effectum.* Valef. cap. 7. text. 68. hanc definitionem ex Aristotele putat deducere. Causa est id propter quod est aliud. Alij acuti recentiores causam definunt: *Principium cum prioritate nature in aliud influens.*

Vna eadēque difficultas Doctores omnes in varias traxit sentencias, nullāmque causa definitionem non nobis difficultate reddit. Fide sanctum est Patrem aeternum esse principium influens in Filium, producens personalitatem Verbi, ratione cuius Verbum dicitur à Parte productum. Patres omnes Latini hoc nomen causa in diuinis exsultum habent, asséruntque Patrem dicendum non esse causam Filij, licet Graci omnes pleno ore Patrem Filij causam appellant. Nobis cum Patribus Latinis est sentiendum, & loquendum, ex quo tota in hac materia insurgit difficultas, quæ tota est in assignanda aliqua definitione, quæ conueniat omnibus principiis creatis, quæ per se verè influunt in suos effectus, & non conueniat Patri respectu Verbi, neque Patri, & Filio respectu Spiritus sancti, quia neque Pater dicendus est causa respectu Filij, neque Filius dicendus est effectus respectu Patris. Sicuti neque Pater, & Filius dicendi sunt causa, sed principium Spiritus sancti, neque Spiritus sanctus effectus respectu sui principii. Prater hanc difficultatem nulla potest contra has definitiones adduci, quæ ponderis aliquid contineat: percurro singulas.

Conimbricenses à sua definitione excludunt cōditiones, & dispositiones sine quibus non potest esse effectus per illam particulam per se, quia effectus non dependet per se à conditionibus. Per illam particulam dependet, excludunt secundam, & tertiam personam Trinitatis, quæ non dependent, sed procedunt. Filius enim non potest dici dependentis à Patre. Ab hoc ultimo incipio quod maioris est momenti: cur Filius, qui sine Patre esse non potest, & ita ab illo productus, vt non posse non existere ab illo productus, & qui per locum intrinsecum repugnaret, si Pater repugnaret, dicendus non est, dependens à Patre? Cur non dicetur dependere ab alio, illud, quod sine illo esse non potest, & à quo procedit tantum à principio per se influente? Dices dependentiam dicere distinctionem naturae in termino dependenti, quam non habet Filius respectu Patris, & ob hanc rationem non potest dici Filius respectu Patris, & ob hanc rationem non potest dici Filius ab illo independens. Non nego, sed rogo ex quo capite probas dependentiam dicere naturam distinctionem in termino dependenti, ab illo, à quo dependet? id tibi supponis non dato fundamento, vt tuam definitionem integrum serues. Sed esto: ignotior nobis est natura dependentiae naturae causæ, vel saltem æquæ ignota, unde non recte per dependentiam causam explicas, qui posses per distinctionem naturae inter causam, & effectum, per quam explicas dependentiam, naturam causæ breuius & clarius nobis patefacere. Neque omnino conditione censeo excludi per illam particulam per se, quæ tantum opponitur cum illo, quod se habet per accidens respectu effectus, conditions autem non sunt per accidens, sed per se requisite ad effectum. Secundò illud per se, non ponitur in definitione ex parte principij, sed ex parte termini, qui à principio procedit, quo posito sic argumentor. Mo. vniōnis per suammet entitatem est affixus extremis, quorum est vniō, & illi repugnat ex intrinsecis prædictis existere sine extremis: ergo per se dependet ab illis: ergo hoc definitio conuenit extremis respectu modi, quo vniuntur, ex eo præcisè, quod sint illius extrema, ex quo capite non sunt illius causa; sunt enim plura extrema vñita, quæ nullam causalitatem propriam exercent circa vniōnem, quæ annexantur.

Patres Pereirus, & Rubius recte principia omnia, quæ causalitatem propriam non exercent, conditions, & dispositiones excludunt à suis definitionibus per illas particulas per se influens, quia priuatio, quæ principium generationis dicitur per accidens se habet ad generationem, vel saltem ad actionem productuum termini, vel ad terminum productum, reliquæ conditions non influunt, sed

requiruntur, vt influat principium, quod dicitur causa, potius videtur redundare in utraque definitione illa particula per se, quia omne quod influit, per se influit, & illa, quæ per accidens se habent nullo modo dicuntur influere. In definitione Pereiræ plura videntur redundare: particula illa in suo genere, necessaria non erat, quidquid enim influit, influit in suo genere: demeror ego etiam illam particulam principaliiter, præcipue si auferenda non esset illa particula per se, quidquid enim per se influit, & quidquid influit habet totam rationem principij principialis ad rationem causæ regquistam: particula illa ad sustentandum, mili sonat genus cause materialis, cuius proprium est, non efficientis effectum sustentare. Hæc definitio Rubij emendat: videamus quomodo scopum vñcant, ad quem reliqua aliquiduntur definitiones. Excludunt Patrem à ratione cause respectu Filij, & Patrem, & Filium respectu Spiritus sancti, per illam particulam effectum, quia neque Filius, neque Spiritus sanctus dicuntur effectus respectu processionum quas terminant, & ex vi quarum producantur. Non inferior Verbum, & Spiritum sanctum, non posse dici effectus, quia effectus dicit quid creatum, seu factum, quod de Verbo, & Spiritu sancto dici non potest, recte Athanasius. Ceterū horum definitionum authores, se in tuto collocaunt, nobisque naturam causæ æquæ ignoratam reliquerunt, cùm enim effectus, & causa relatiū dicantur, æquæ difficile est naturam effectus inquirere, & essentiam cause perscrutari; itaque eti firmum Catholicumque sit Verbum non esse effectum, æquæ nos latet ratio propter quam Verbum non sit effectus Patris, & propter quam Pater non sit causa Verbi, & æquæ explicatu difficile est, quid dicat conceptus effectus, qui non conuenit Verbo supra conceptum procedentis à principio, qui recte de Verbo dicitur. Et quid dicat conceptus causa, qui primæ persona respectu secunda, non conuenit supra conceptum principij influentis, qui dicitur de prima persona respectu secunda.

Definitio Patris Suriæ excludit primam Trinitatis personam à ratione cause respectu secunda per illam particulam in aliud: Filius enim non potest dici aliud à Patre, quia verbum aliud, significat non quamcumque distinctionem, sed specialiter distinctionem naturæ. Mitto Verbum esse aliud suppositum à Patre, & argumentor sic: illud aliud in quod debet influere principium, vt dicat causa, vel dicit naturam aliam, quam nos naturam vocamus, vt distinctam à personalitate, vel dicit aliam essentiam, quatenus essentia dicit conceptum quidditatum rei, qui conuenit naturæ, personalitatæ, & cūcumque accidenti. Si dicit aliam naturam, vt distinctam à personalitate, sequitur naturam creatam influentem actum, & passum in propriam substantiam, adhuc non esse futuram causam subsistentiæ, quia non influit in aliud, ac proinde meam subsistentiam de facto non habere causam materialem, quia hoc non poterat esse alia præter meam naturam, hæc autem, eti si de facto sit principium passum, illius causa dici non poterit, quia dum influit in subsistentiam, non influit in aliud, hoc est, in aliam naturam. Si illud aliud dicat aliud quidditatum conceptum, subsistentia Filij producta distinguuntur à persona producente, & habet proprium conceptum quidditatum, & hac ratione respectu illius, principium à quo procedit propriæ causa dici posset. Eodem omnino modo rei cienda est definitio ab Arriaga adducta, quæ in nihilo differt à definitione P. Suriæ.

Valleſij definitio leuiori operâ detruditur: Verbum enim propter, si strictè sumatur tantum causam finalem propter quam reliqua fiunt, significat: si ab illius strictâ significatione discedamus, latissim patet illius significatio, non enim solum effectus propter causas existere dicere solemus, sed etiam causas propter effectus, & communis proloquo inter Philosophos dicitur: *esse est propter operari.* Neque inueniuntur ratio aliqua propter quam potius posset dici lux propter solem, quam Verbum propter Patrem.

Abstrusioribus fundamentis ex Theologia peritis, & in Philosophia non alienis à communī sententia suam definitionem architectantur recentiores: supponunt ex Theologia principium productuum in Patre non distinguunt formaliter ab ipsa productione actua, & ab ipso actuali influxu, & primam personam Trinitatis constitui formaliter, vt actuum per generationem, ita vt non sit prius in aliquo signo rationis, Patrem esse potentem generare Filium, & esse actu generantem. Neque in Patre, & Filio prius

esse

est principium spirantium, quā spirationem ipsam, sed principium constitui per ipsam actuum spirationem. Sununt secundū ex Philosopho aliud principium, videlicet de ratione causa esse prioritatem naturae respectu effectus. Ex quibus inferunt Patrem non esse causam respectu Filij, neque principium spirantium respectu Spiritus sancti, quod sic probant. Pater non potest concepi, vt principium Filij, quin concipiatur actu generans, sed vt actu generans non potest esse prior naturae filio: ergo vt principium non est prius naturae ergo non est causa, quia de ratione causa est prioritas naturae respectu effectus. Patrem, vt generantem non esse priorem naturae, probant ratione, quā probabo influxum, & actionem non esse priorem naturae respectu effectus creati, quia videlicet non potest esse, neque concipi sine effectu: illa autem quae natura sunt priora, possunt esse sine illo, quod posterior est, vt latius Puncto sequentur. Ex quo inferunt Patrem vt generantem non esse priorem naturae filio, quia vt generans includit actualē generationem, quae non potest esse neque concipi sine termino genito, & consequenter neque vt principium habet hanc prioritatem, quia prima persona, vt prima persona, & vt principium Filij, & vt generans Eum formaliter dicit eundem indubitatem conceptum, quod si Pater non est principium prius naturae filio; neque causa illius propter rationem iam dictam, quam Philosophi omnes admittunt afferentes, causam essentialiter dicere prioritatem naturae respectu effectus.

Hac sententia acutē satis ad speciem rem componit, sed præterquam quod iuxta principia metaphysica diffinitus non caret, quod mihi maioris est momenti, longè abest à mente Patrum, & à ratione, propter quam primam personam Trinitatis rationem causae respectu secundū negant. Id primū displicerit in hac sententia, quod rem certam inter omnes Patres Latinos, & inconcussam inter Theologos dependentem facit à quadam opinione dubiā satis, quam plorimi Theologi impugnant, præcipue Pater Valquez, qui primam personam, & principium generandi per aliquid prædicamentaleri absolute, & tantum trancendentaliter relatum constituit, iuxta quam sententiam ruit tota doctrina, & fundamentum, quo desegnat hi recentiores primam persone veram rationem causae. Audio illos respondentes se iuxta propria principia, & sententiam, quam defendendam suscipiunt, rectam definitionem causae tradidisse, neque illorum esse iuxta sententias quas impugnant definitiones componere. Solutionem admitterem, si in rebus aquā probabilitatis lance libratis hac propria doctrina consequentiā se tuentur hi recentiores, in presentiarum vero, inter omnes Latinos sanctum est nomine causa in diuinis videntur non esse; illam vero recentiorum opinionem, licet aliqui Theologi defendant, nullus illam tuerit, tanquam quid necessarium ad retinendas Patrum loquutiones, neque illi adhēsit, ne adhuc verbis à Patribus discederet, id est non recte hac doctrina consequentia se protegunt hi recentiores, illa enim, quae ab omnibus sunt degustanda, ad proprium condiri palatum non est. Interrogo hos recentiores an aliquando nostrum Vasquium constituentem primam personam Trinitatis per aliquid absolutum, aliquando impugnauerint, quia ex opinione illius inferatur Patrem esse causam Filij, vel apud quem Patrum legerint, principium generandi constitutendum esse paternitatem, ne dicatur causa Verbi geniti. Nullus de hac constitutione metaphysica meminit, neque dissentio inter Græcos, qui Patrem Filij causam vocant, & Latinos, qui non causam, sed principium Filij Patrem appellant, ex hac diuersitate constituti metaphysicē primam Trinitatis personam trahebat originem, neque Latini Patres recusabant Patrem causam Filij vocare propter metaphysicam constitutionem, sic vel aliter defendendam, de qua nihil curabant. Alia ergo Patrum mens, quā sciri plurimum oportebit, vt sciamus quid nomine causa intellexerint Patres, Doctoresque Latinos, & ex quo capite principium in diuinis nomine causa appellari recusauerint.

§. II.

Propter quam rationem Latini Patres nomen causa in diuinis non admittant.

Sensere Latini Patres conuenientius esse ut nomine principij quam causam in diuinis, ne nomen causa ra-

tionem effectus, & creature, distinctam inaequalem, & finitam naturam in productis denotaret, neque alia de causa volunt Patrem non dici causam Filij, nisi ne Filium Patri inaequalem naturam ab illo diuersum, creatum, & finitum compellate viderentur. Sic manifeste ostendunt plus a Patrum testimonia, nonnulla in medium adducant, quibus haec veritas comprobetur. D. Anselmus epist. de processione Spiritus sancti contra Græcos, paulo post medium, has rationes adducit dubitandi, vt definit, an Pater dicendum esset principium vel causa Verbi: si tamen dicitur, Deus principium aut causam habere. Principium autem videtur non nisi rei recipientis esse, & causa non nisi effectus aliquius, & Spiritus sanctus numquam incipit esse, neque est effectus aliquius. En vbi nullam rationem adducit, ne dicatur Spiritus sanctus causam habere, nisi quia nullus est effectus, vnde cum postea cum omnibus Latinis nomen causa non admittit, non alia ratione mouetur, nisi ne dictum Verbum, aut Spiritum sanctum effectum esse.

Egregium est aliud testimonium ex D. Dionylio lib. de diuinis Nominibus, cap. 2. Neque enim (ait Dionyf.) inter effectus & causas perfecta similitudo, sed effecta quidem causarum, quas possunt praeservare imagines: causa autem secreta sunt ab effectibus, suntque principij sui ratione superiores. Pulchre Dionyfus rationes omnes recentet, quas supra adduxi. Neque enim, ait, inter effectus & causas perfecta similitudo, quasi dicere, in personis diuinis nulla potest aliud esse causa, quia personae omnes perfectam habent similitudinem, quae non intercedit inter causas & effectus, etiā una aliud efficit causam illa perfectio est. Effecta quidem causarum praeservant imagines, &c. idem est, ac dicere effecta quas possunt per productionem & dependentiam trahunt perfectiones ex his, quae reluent in causis, quae sunt secretae, hoc est, distincte naturae ab effectibus, respectu quorum superiores sunt. Quibus expressè testatur Dionyfus Verbum, aut Spiritum sanctum, non habere causam, quia utrumque eiusdem est perfectionis cum principio, à quo procedunt, & non distinguuntur à natura principij, neque aliud principium habet maioris perfectionis, neque trahit perfectiones alias à natura principij aliis non participatis; quicquid enim est in natura principij generantis & spirantis est in natura geniti & spirati, ut pote non simili, sed omnino eadē.

Accedit Bessarion Patriarcha Constantinopolitanus in oratione pro unione, quae habetur in fine Concilij Florentini capite ultimo, post medium, vbi haec habet: Notandum, quod sancti Doctores Orientales etiam in diuinis videntur nomine causa, & causati largo modo, non quidem à limitationem, & dependentiam importat, sed propter productionem, & emanationem à principio eius, quod est à principio significat: id est me etiam ad Græcos loquenter bis nominibus vobis sisce. Disputauerat Patriarcha cum Græcis de processione Spiritus sancti, uterbaud Græci hoc nomine causa etiam in diuinis, Bessarion cum Latinis vtebatur nomine principium, & nomen causa non admittebat in diuinis, verumtamen, quia de hac re non erat concertatio, & vocibus tantum in illa disdebandit, Bessarion nomine causa vobis est inter disputandum cum Græcis, ne vocum diuersitate turbaretur disputatio, & impedita vocibus diuersis ad rem non perueniret. Postea vero disputatione finita rationem reddit Bessarion, cur cum Græcis fuerit loquitus, & ait: vobis sum nomine causa more Græco, quia Graci Patres cum quibus sum loquatus largo modo sumunt hoc nomen causa, non quatenus significat dependentiam, & limitationem causati, quam dependentiam & limitationem nefas esset admittere, & quam intendunt Patres Latini negare, dum dicunt Patrem non esse causam Verbi, & quia ipsi limitationem, & hanc dependentiam non intendebant admitti in diuinis, non reculauit loqui cum illis, quia non ex alio capite nomen causa in diuinis inuisum esse potest, nisi quia limitationem, & dependentiam significat: expende illa verba: Non quidem à limitationem & dependentiam importat, &c. ideo me etiam ad Græcos, quorum genuinum sensum esse à me traditum manifeste compieres.

Ex his inferes Latini hoc nomen causa exterminasse à diuinis, ne limitationem, hoc est, naturam limitationem, & finitam in personis significare viderentur. Hanc illationem finitam, & limitate virtutis in persona producta ex causa, à qua producitur, quam Latini faciebant cuius antecedens negabant, ne consequens admitterent, fundatam inuenio in alio principio vulgari satis in Philosophia, quod tetigit D. Dionyf. testimonio citato in illis verbis,

Effect

Efecta quidem causarum, quas possunt preferunt imagines. Illud est, nullum effectum perfectiorum sua causa, quia causa nihil potest producere perfectius se ipsa, neque eminenter continet maiorem perfectionem sua formaliter perfectione, ex quo principio metimur perfectionem cuiuscumque effectus per causam perfectionem tanquam mensuram, quam non potest excedere, omnisque causa taxat, & limitat perfectionem effectus, & quotiescumque effectus procedit à causa creatu, etiam si hæc produxit effectum, quem potest, dicimus effectum productum non excessisse tantam perfectionem, quia causa à qua procedebat, non poterat aliam maiorem attingere; si vero effectus à Deo immediate fuit productus dicimus, Deum produxisse effectum cum tanta perfectione, quia ita illi placuit effectum producere, potenti alijs perfectiorem alium producere, cuius perfectio similiter voluntate diuina taxareret, quia potuit omnipotentiam ad maiorem aliam producendam applicare. En causa omnes taxant, terminosque prescrubunt perfectioni effectus, ita ut si à virtute creatu procedat tantam perfectionem non exceedat, quia alia major non est obiectum virtutis, à qua procedit, et si à Deo immediate producatur, tantam perfectionem habeat, & non aliam maiorem, quia voluntas non applicuit omnipotentiam ad effectum cum maiori perfectione producendum, & omnes ab illa producibilis finiti sint, & limitati, quia nihil non finitum, & limitatum ad extra producendum est obiectum virtutis productum existentis in Deo. In diuinis alter se res habent, principium producens non taxat perfectionem termini producti, cuius perfectio nullam taxam habet, aut mensuram, quod si Filius non posset esse perfectior Patre, ideo est quia eadem est utriusque perfectio, communique indubius essentia, quia major alia repugnat, non præcisus ex defectu virtutis cause illam potenter producere, sed quia secundum se repugnat maior perfectio, & quia via omnium personarum natura, atque perfectio excedit omnem perfectionem excoigitabilem. Hanc summam perfectionem sine aliquo termino, aut limitatione volunt Latini Patres in personis productis defendere, & ne viderentur illam non agnoscere, si nomen causa in diuinis admitteret, quod apud illos limitationem importabat, illo uti noluerunt, Neque in re à Græcis dissentiebant, qui nomen causa sine hac limitatione ad diuinis personas extendebat, ideo Beſtiorum non recusauit uti illo, explicat tamen nomen illud usurpare cum Græcis non quatenus dicit dependentiam & limitationem, quam apud Latinos importabat, in quorum acceptione nefas esset nomen causa ad diuinam transferri.

¶ 3 Eadem est mens Angelici Doctoris opusculi cap. i. contra errores Græcorum, ubi his verbis probat Patrem non esse dicendum causam Filij: *Nam apud Philosophos prima causa Deus nominatur: omne autem causatum sub univertitate creaturarum comprehenatur apud eos, & ideo si Filius causam dicatur habere, posset intelligi quod sub univertitate causarum, aut creaturarum comprehendetur.* En expressè testatur D. Thomas Patrem non esse dicendum causam Filij, ne Filius inter univertitatem creaturarum recensetur, hoc est, ne creatura compelletur. Et cap. ii. ubi negat Patrem prioritatem cause respectu Filij haec habet: *Neque enim prior est Pater tempore: cum Filius sit aeternus: neque prior natura cum Patre & Fili sit una natura.* Ecce D. Thomas negat Patrem esse priorem naturæ Filio, quia Pater & Filius eandem habent naturam, idem enim sonabat inter Patres aliquid esse prius naturæ alio, quām habere naturam priorem illo, quod erat posterior. Constat ergo ex Patribus ideo non admissum nomen causa in diuinis, quia sentiunt nomen causa importare distinctionem naturæ inter causam, & causatum, & perfectionem finitam, & limitatam, rationemque creaturæ in termino à causa producto.

§. III.

Veram cause definitionem expono.

¶ 4 **N**on est animus causam utrumque definire definitione, quæ omnibus & solis causis conueniat, sed etiam primum quidditatum conceptum causæ explicare, & constitutum essentialiter causa in definitione iuxta mentes Patrum exprimere. Definitionem adductam à Rubio quam num. i. retuli scilicet, *id quod per se influxim effectum ideo reieci, quia rem per conceptum & quæ obscurum*

Franc. de Oviedo, Philosoph. Tom. I.

exponebat, est enim æquæ ignota ratio, propter quam Filius non sit dicendus effectus, & Pater causa non sit appellandus: verumtamen conceptum quidditatum cause attingere conflat ex mente Patrum, qui ideo negabant Patrem esse causam Filij ne concederent Filium esse effectum, sentientes causam, dici essentialiter per ordinem ad effectum: Est ergo hic conceptus effectus clarissimus in definitione explicandus. Non inepit definire causa: *Principium influens in terminum non identificatum cum natura principij.* Quæ definitio non conuenit Patri respectu Filij producti, quia Filius productus identificatur cum natura producentis, & videtur omni causa creatu competere, & alias attingit distinctionem creaturarum, ex defectu cuius nolunt Patres Latini primam personam dici causam respectu secunda. Contra hanc definitionem adduci potest sententia aliquorum afferentium posse eandem entitatem, se ipsum per secundam actionem producere, quæ producitur est vera causalitas, nullus enim admittit actionem creatam, quæ propriissime non sit causalitas, ex vi cuius principium non constitutur in actu secundo. Hanc opinionem non omnes admittunt, illamque impugnabo. Controuer. 9. Punct. 10. verumtamen vellem definitionem aliquam tradere, que iuxta omnium opinionem constans sit proper rationem, quam contra recentiores exponebam n. 8. Deinde si per impossibile hoc contingat, ut idem homo se ipsum per veram actionem produceret, in illa productione rotam rationem causalitatis contemplaremur: ergo de ratione formalis causalitatis non est tendere in terminum distinctum à principio, quando principium est creatum: quod si Patres intendebant de ratione effectus seu termini causati à Deo esse distinctionem termini naturæ Dei causantis, ideo est, quia requirebant limitationem ex parte effectus, illiusque naturam esse finitam, quod essentialiter importat distinctionem à natura producentis quod habet naturam infinitam.

Sic ergo essentialiter & quidditatiè conceptum cause ad sensum Patrum, & iuxta Aristotelis mentem exprimo. *Principium influens per influxum ex se formaliter defectibilis.* Per particulam principium conuenit causa cum primatione, & alijs, quæ non per se ad effectum conducunt, & principia dicuntur. Per illud *influxens*, differt à principiis non conducebilibus, & à conditionibus, quæ non influunt, sed prærequiruntur ad influxum, & adhuc conuenit cum principio generante, & cum principio spirante secundam, & tertiam personam Trinitatis, à quibus ultimè differt per illam particulam per *influxum ex se defectibilem*, quia influxus quo prima persona influit in secundum ex se est defectibilis, generatio enim activa identificatur cum Patre, & passiva cum Filio, ac proinde influxus, qui est idem cum generatione & quæ defectibilis est, ac Pater, & Filius, & ipsa natura diuina cum qua identificatur. Definitionem hanc competere omnibus causis respectu omnium effectuum per se notum est, nullus enim influxus producit à Deo circa effectum ad extra productum, quem Deus subtrahere non posset, & qui ex se vt pote finitus, & limitatus non sit defectibilis. Eadem ratione potest deficere quilibet alijs influxus dependens à causa secunda, qui etiam immediate dependet à Deo: quod si daretur aliqua causa secunda, quæ per se ipsum influeret in effectum adhuc illius influxus defectibilis esset, quia ipsa causa secunda posset deficere.

Statui definitionem hanc omnibus causis, & non alij entitatis competere: probo modò exprimere conceptum quidditatum cause. Rationem causa contemplatur Patres respectu effectus, seu termini, qui in se dicat distinctionem à natura diuinationem hanc rectè explicat defectibilitas influxus, quæ per locum intrinsecum dicit defectibilitatem termini, qui sine illo non potest, & consequenter distinctionem à natura diuina, quæ defectibilis est. Ad rationem causa exposcebant Patres ex parte termini virtutem finitam, & limitatam, hec optimè explicatur per conceptum defectibilitatis: illud enim quod defectibile est, non est infinitum per essentiam, cui reputat per locum intrinsecum esse defectibile. Cononat etiam hæc definitio doctrina Aristotelis, qui 2. Physic. cap. 3. tex. 29. & l. 2. de gener. c. 7. tex. 55. causam efficientem definit, *unde primum principium est mutationis*, ac si diceret, causa efficiens non est nisi illius, quod mutatur de non esse ad esse, quibus verbis innuit Aristoteles omnem effectum ex se esse defectibilem, capacemque non essendi.

Dices

Punct. II. Quid sit effectus primus respectu effectus, &c.

193

17 Dices per defectibilem influxum explicari formalitatem requisitas ad rationem cause, respectu principij, & effectus respectu termini. Non tamen requiri hanc defectibilitatem per locum intrinsecum, ut in termino productio reuceat tota ratio effectus secundum omnes formalitates assignatas, & in principio producente tota ratio causa, quod sic probare posse. Supponamus per impossibile Deum ad extra entitatem aliquam necessariò, & absque illa libertate produxisse, non sequitur ex hac suppositione per locum intrinsecum. Deum non esse causam illius termini producti, & terminum productum non esse effectum, quia adhuc haberet perfectionem finitam, & limitatam distinctam à natura Dei productum, & nihilominus effectus ille non esset defectibilis, quia cum necessariò produceretur à Deo independenter à quolibet alio, eo ipso quod Deus existaret, illum produceret, & cum Deus necessariò existat terminus ille necessariò produceretur à Deo. Respondeo duplècē defectibilitatem posse considerari in influxu, unam extrinsecam, intrinsecam aliad defectibilitas extrinsecā est, qui prouentur à causa indifferente, vel libera ut producat: Defectibilitas intrinsecā prouenit ab ipsa re entitate, que ex se indifferens est, ut existat, & non existat, quia ex prædicatis essentialibus qua in se habet non illi repugnat, non existere, neque essentialiter dicit actu existere. Hac defectibilitas intrinsecā est de ratione constitutiva effectus quia adhuc conuenienter entitati, quam Deus necessariò produceret, quia fieri non posset deficere, hoc non illi competenter ratione intrinsecā entitatis, ex vi cuius præcise apta erat ad existendum, vel non existendum; sed ratione agentis illam necessariò producentis. Influxus autem per quem Verbum producitur, & Verbum productum ex suam intrinsecā entitate deficere non possunt, & ex prædicatis intrinsecā defectibilitatis illis repugnat, non præcise ex eo quod principium productum necessariò terminum producat. Idem dicto de productione Spiritus sancti.

18 Obiicit in opinione aliquorum præcipue ex Thomistis: creatione identificatur cum Deo: ergo in horum sententia influxus, quo Deus infuit in rem creatam, cuius est causa identificatur cum ipso Deo: ergo est æquū indefectibilis cum ipso Deo: ergo in sententia horum definitio causa à nobis assignata subsistere non potest. Dixi rem explicandam effi me iuxta omnium sententias, & ita etiam ad hanc sententiam, definitionem extendo. Authores, qui dicunt creationem, actionem non distinguunt à principio producente, dicunt creationem identificatam cum Deo non posse entitati, & secundum se deficere, asservant tamen posse deficere secundum formalitatem, & exercitum actionis, ita ut existat sine termino, & quin actu formalitatem influxus exerceat, & ita actionem defectibilem constituant, eti non materialiter, formaliter tamen, secundum rationem formalis actualis influxus, & ita influxus, eti alias identificatur sit cum Deo, & indefectibilis secundum entitatem, defectibilis est secundum formalitatem, & secundum rationem formalis influxus, quia Deus ab eterno illam actionem fecum identificatam habuit, quin ex vi illius effectus poneretur extra causas, & ita in tempore effectus ex vi illius producitur, ut potuerit non produci, quia omnis effectus ad extra liberè producitur respectu Dei, quia defectibilitas sufficiens est, ut per ordinem ad illam illius principium constitutur in ratione causa, quæ tantum dicit ordinem ad influxum defectibilem, formaliter in ratione influxus. Neque hæc defectibilitas conuenit influxui, quo prima persona influit in secundam, aut prima & secunda in tertiam, quia neque materialiter, neque formaliter adhuc in ratione influxum actualium potuerunt deficere hi fluxus, quibus personæ producentur.

19 Definitionem hanc intendit impugnare nouus quidam & in ipso epigraphi impugnationis illam nouellam appellat, de quo ego parum curio, videamus, quid supra ostensione sui animi rationis contra hanc definitionem adducit.

Obiicit facile contemptum prædictam definitionem illum, qui cum Patribus Græcis vellet defendere Patrem non solum dici principium, sed causam Filii, quia Græci in hac parte non recipiunt autoritatem Patrum Latinorum. Vao D. Thomas extra rem adducto, frequenter iste quæstiones definīt ex rationibus contra suam sententiam adductis satisfecisti purat, & modò ut impugnet rationem haberi non vult de ipso S. Thoma, & de omnibus Patribus Latinis, nec sat mihi esse iudicat iuxta illorum

Franz. Oatedo, de Philosoph. Tom. I.

phrasim loqui, & ad locutionem Græcorum contra Latinos Patres recurrit, ut me impugnandi effectum expleat.

Obiicit secundò Aristotelem non cognoscisse productionem in diuinis, & idèò frustra ex illo in definitione causa querere particulam excludentem talen produzionem. Respondeo, ad hoc, ut Aristoteles proprietatem causa designaret, quæ competere non posset Patri producenti Filium, necesse non esse Patrem eternum cognoscisse, nec productionem Filii, eo autem ipso, quod tales proprietatem designauerit, exclusit Patrem à ratione causa, sicut dum ego definit hominem per animal rationale, quod magneti non competit, magnetem excludo à ratione hominis, etiam si magnetem non cognoverim, nec mihi vñquam in mente venerit.

Obiicit, me petere principium dum suppono omnem causam, causam esse effectus creati, & limitati. Respondeo me hoc non ex meo cerebro fingere, sed ex vñanimi consensu omnium Patrum Latinorum, & totius Latinæ Ecclesiæ, cum quibus sentire, & loqui tenor, & ita hoc supposito conceptum communem causa inquirere, & designo, miror quod hominem mei ad eò memorem, ita esse fui immemorem, ut cum hoc argumentum contra me instituerit nū. 8. statim num. 10. afferat authoritates Patrum probare causam rigorose includere distinctionem, & limitationem, idque ex doctrina Patrum expressè docere Sanctum Thomam.

Obiicit non requiri ad rationem causa influxum defectibilem, & quia Angeli secundum D. Dionysium vitam habent indefectibilem, & iuxta D. Thomam secundum suam naturam sunt incorruptibles. Agnoscit iste ex Concilio Lateranensi, ex D. Augustino, & Sancto Thoma omnem creaturam posse transire de non esse ad esse, & annihilari, quo potuisset ab hac obiectione abstinere, quam non refero, quia illi satisfacere necesse fit. Sed ut oftendam, quam frigida, & friuola sint ea, quibus in meas sententias absque delectu inue huius.

Tandem arguit, quod etiam si conceptus causa, quem ego designo omni causa competenter, quididitatius non est. Deberet alium conceptum designare, qui prius omni competenter, ut hoc fundamento aliquo affereret.

P V N C T V M I I.

Quid sit actus primus respectu effectus, & causam esse in actu primo ad illum.

1 N On pauci confundunt actum primum causæ cum prioritate naturæ cause respectu effectus, existimantes idem esse causam esse in actu primo ad effectum, & esse naturæ priorem illo: Errant tamen, differunt enim sicuti differt subiectum à concreto, lignum v.g. ab albo, ut constabat ex dicendis in hoc Puncto de actu primo, & in sequenti de prioritate nature.

2 Causam in actu primo dicere entitatem intrinsecam virtutis productiū nemo in questionem vertit, quia actus primum dicit totum illud quod ad actum secundum supponitur: entitas intrinsecā causa v.g. ignis supponitur ad productionem caloris, & ad calorem productiū: ergo actus primum dicit formaliter entitatem intrinsecā causæ. Dicū similiter actus primum conditions omnes prærequisitas ad effectum tenentes se ex parte causa v.g. approximationem inter agens, & patientem, potitiū, vel negatiū, eo modo, quo requiritur ad effectum producendum, dispositiones ex parte patientis, sine quibus effectus produci non potest, omnipotentiam applicatam ad operandum cum causa secunda, demum omnia comprincipia, & illorum circumstantias, quæ prærequiruntur ad effectum, & quæ debent supponi ut causa simpliciter sit potens operari. Ratio est manifesta: causa in actu primo, dicit virtutem iam aptam, & proximè potentem, & iam ultimo accinctam ad operationem: sed quovsque habeat omnia alia comprincipia parata, & omnes conditions, & circumstantias tenentes se ex parte virtutis virtus causatiua non est simpliciter potens operari, non enim dicitur homo, eti potentiam virtutis habeat, simpliciter potens videre obiectum cuius speciem non habet, neque ignis dicitur proximè potens calefacere subiectum absens: ergo quovsque virtus causatiua sit cum his omnibus comprincipiis & circumstantiis non est in actu primo ad operationem.

R Remotio

Efecta quidem causarum, quas possunt preferunt imagines. Illud est, nullum effectum perfectiorum sua causa, quia causa nihil potest producere perfectius se ipsa, neque eminenter continet maiorem perfectionem sua formaliter perfectione, ex quo principio metimur perfectionem cuiuscumque effectus per causam perfectionem tanquam mensuram, quam non potest excedere, omnisque causa taxat, & limitat perfectionem effectus, & quotiescumque effectus procedit à causa creatu, etiam si hæc produxit effectum, quem potest, dicimus effectum productum non excessisse tantam perfectionem, quia causa à qua procedebat, non poterat aliam maiorem attingere; si vero effectus à Deo immediate fuit productus dicimus, Deum produxisse effectum cum tanta perfectione, quia ita illi placuit effectum producere, potenti alijs perfectiorem alium producere, cuius perfectio similiter voluntate diuina taxareret, quia potuit omnipotentiam ad maiorem aliam producendam applicare. En causa omnes taxant, terminosque prescribunt perfectioni effectus, ita ut si à virtute creatu procedat tantam perfectionem non exceedat, quia alia major non est obiectum virtutis, à qua procedit, et si à Deo immediate producatur, tantam perfectionem habeat, & non aliam maiorem, quia voluntas non applicuit omnipotentiam ad effectum cum maiori perfectione producendum, & omnes ab illa producibilis finiti sint, & limitati, quia nihil non finitum, & limitatum ad extra producendum est obiectum virtutis productum existentis in Deo. In diuinis alter se res habent, principium producens non taxat perfectionem termini producti, cuius perfectio nullam taxam habet, aut mensuram, quod si Filius non posset esse perfectior Patre, ideo est quia eadem est utriusque perfectio, communique indubius essentia, quia major alia repugnat, non præcisus ex defectu virtutis cause illam potenter producere, sed quia secundum se repugnat maior perfectio, & quia via omnium personarum natura, atque perfectio excedit omnem perfectionem excoigitabilem. Hanc summam perfectionem sine aliquo termino, aut limitatione volunt Latini Patres in personis productis defendere, & ne viderentur illam non agnoscere, si nomen causa in diuinis admitteret, quod apud illos limitationem importabat, illo uti noluerunt, Neque in re à Græcis dissentiebant, qui nomen causa sine hac limitatione ad diuinis personas extendebat, ideo Beſtiorum non recusauit uti illo, explicat tamen nomen illud usurpare cum Græcis non quatenus dicit dependentiam & limitationem, quam apud Latinos importabat, in quorum acceptione nefas esset nomen causa ad diuinam transferri.

¶ 3 Eadem est mens Angelici Doctoris opusculi cap. i. contra errores Græcorum, ubi his verbis probat Patrem non esse dicendum causam Filij: *Nam apud Philosophos prima causa Deus nominatur: omne autem causatum sub univertitate creaturarum comprehenatur apud eos, & ideo si Filius causam dicatur habere, posset intelligi quod sub univertitate causarum, aut creaturarum comprehendetur.* En expressè testatur D. Thomas Patrem non esse dicendum causam Filij, ne Filius inter univertitatem creaturarum recensetur, hoc est, ne creatura compelletur. Et cap. ii. ubi negat Patrem prioritatem cause respectu Filij hæc habet: *Neque enim prior est Pater tempore: cum Filius sit aeternus: neque prior natura cum Patre & Fili sit una natura.* Ecce D. Thomas negat Patrem esse priorem naturæ Filio, quia Pater & Filius eandem habent naturam, idem enim sonabat inter Patres aliquid esse prius naturæ alio, quām habere naturam priorem illo, quod erat posterior. Constat ergo ex Patribus ideo non admissum nomen causa in diuinis, quia sentiunt nomen causa importare distinctionem naturæ inter causam, & causatum, & perfectionem finitam, & limitatam, rationemque creaturæ in termino à causa producto.

§. III.

Veram cause definitionem expono.

¶ 4 **N**on est animus causam utrumque definire definitione, quæ omnibus & solis causis conueniat, sed etiam primum quidditatum conceptum causæ explicare, & constitutum essentialiter causa in definitione iuxta mentes Patrum exprimere. Definitionem adductam à Rubio quam num. i. retuli scilicet, *id quod per se influxim effectum ideo reieci, quia rem per conceptum & quæ obscurum*

Franc. de Oviedo, Philosoph. Tom. I.

exponebat, est enim æquæ ignota ratio, propter quam Filius non sit dicendus effectus, & Pater causa non sit appellandus: verumtamen conceptum quidditatum cause attingere conflat ex mente Patrum, qui ideo negabant Patrem esse causam Filij ne concederent Filium esse effectum, sentientes causam, dici essentialiter per ordinem ad effectum: Est ergo hic conceptus effectus clarissimus in definitione explicandus. Non inepit definiri causa: *Principium influens in terminum non identificatum cum natura principij.* Quæ definitio non conuenit Patri respectu Filij producti, quia Filius productus identificatur cum natura producentis, & videtur omni causa creatu competere, & alias attingit distinctionem creaturarum, ex defectu cuius nolunt Patres Latini primam personam dici causam respectu secunda. Contra hanc definitionem adduci potest sententia aliquorum afferentium posse eandem entitatem, se ipsum per secundam actionem producere, quæ producitur est vera causalitas, nullus enim admittit actionem creatam, quæ propriissime non sit causalitas, ex vi cuius principium non constitutur in actu secundo. Hanc opinionem non omnes admittunt, illamque impugnabo. Controuer. 9. Punct. 10. verumtamen vellem definitionem aliquam tradere, que iuxta omnium opinionem constans sit proper rationem, quam contra recentiores exponebam n. 8. Deinde si per impossibile hoc contingat, ut idem homo se ipsum per veram actionem produceret, in illa productione rotam rationem causalitatis contemplaremur: ergo de ratione formalis causalitatis non est tendere in terminum distinctum à principio, quando principium est creatum: quod si Patres intendebant de ratione effectus seu termini causati à Deo esse distinctionem termini naturæ Dei causantis, ideo est, quia requirebant limitationem ex parte effectus, illiusque naturam esse finitam, quod essentialiter importat distinctionem à natura producentis quod habet naturam infinitam.

Sic ergo essentialiter & quidditatiè conceptum cause ad sensum Patrum, & iuxta Aristotelis mentem exprimo. *Principium influens per influxum ex se formaliter defectibilis.* Per particulam principium conuenit causa cum primatione, & alijs, quæ non per se ad effectum conducunt, & principia dicuntur. Per illud *influxens*, differt à principiis non conducebilibus, & à conditionibus, quæ non influunt, sed prærequiruntur ad influxum, & adhuc conuenit cum principio generante, & cum principio spirante secundam, & tertiam personam Trinitatis, à quibus ultimè differt per illam particulam per influxum ex se defectibilium, quia influxus quo prima persona influit in secundum ex se est defectibilis, generatio enim activa identificatur cum Patre, & passiva cum Filio, ac proinde influxus, qui est idem cum generatione & quæ defectibilis est, ac Patre, & Filii, & ipsa natura diuina cum qua identificatur. Definitionem hanc competere omnibus causis respectu omnium effectuum per se notum est, nullus enim influxus producit à Deo circa effectum ad extra productum, quem Deus subtrahere non posset, & qui ex se vt pote finitus, & limitatus non fit defectibilis. Eadem ratione potest deficere quilibet alijs influxus dependens à causa secunda, qui etiam immediate dependet à Deo: quod si daretur aliqua causa secunda, quæ per se ipsum influeret in effectum adhuc illius influxus defectibilis esset, quia ipsa causa secunda posset deficere.

Statui definitionem hanc omnibus causis, & non alij entitatis competere: probo modò exprimere conceptum quidditatum cause. Rationem causa contemplatur Patres respectu effectus, seu termini, qui in se dicat distinctionem à natura diuinationem hanc rectè explicat defectibilitas influxus, quæ per locum intrinsecum dicit defectibilitatem termini, qui sine illo non potest, & consequenter distinctionem à natura diuina, quæ defectibilis est. Ad rationem causa exposcebant Patres ex parte termini virtutem finitam, & limitatam, hec optimè explicatur per conceptum defectibilitatis: illud enim quod defectibile est, non est infinitum per essentiam, cui reputat per locum intrinsecum esse defectibile. Cononat etiam hæc definitio doctrina Aristotelis, qui 2. Physic. cap. 3. tex. 29. & l. 2. de gener. c. 7. tex. 55. causam efficientem definit, *unde primum principium est mutationis*, ac si diceret, causa efficiens non est nisi illius, quod mutatur de non esse ad esse, quibus verbis innuit Aristoteles omnem effectum ex se esse defectibilem, capacemque non essendi.

Dices

Punct. II. Quid sit effectus primus respectu effectus, &c.

193

17 Dices per defectibilem influxum explicari formalitatem requisitas ad rationem cause, respectu principij, & effectus respectu termini. Non tamen requiri hanc defectibilitatem per locum intrinsecum, ut in termino productio reuceat tota ratio effectus secundum omnes formalitates assignatas, & in principio producente tota ratio causa, quod sic probare posse. Supponamus per impossibile Deum ad extra entitatem aliquam necessariò, & absque illa libertate produxisse, non sequitur ex hac suppositione per locum intrinsecum. Deum non esse causam illius termini producti, & terminum productum non esse effectum, quia adhuc haberet perfectionem finitam, & limitatam distinctam à natura Dei productum, & nihilominus effectus ille non esset defectibilis, quia cum necessariò produceretur à Deo independenter à quolibet alio, eo ipso quod Deus existaret, illum produceret, & cum Deus necessariò existat terminus ille necessariò produceretur à Deo. Respondeo duplècē defectibilitatem posse considerari in influxu, unam extrinsecam, intrinsecam aliad defectibilitas extrinseca est, qui prouentur à causa indifferente, vel libera ut producat: Defectibilitas intrinseca prouenit ab ipsa re entitate, que ex se indifferens est, ut existat, & non existat, quia ex praedicatis essentialibus qua in se habet non illi repugnat, non existere, neque essentialiter dicit actu existere. Hac defectibilitas intrinseca est de ratione constitutiva effectus quia adhuc conuenienter entitati, quam Deus necessariò produceret, quia fieri non posset deficere, hoc non illi competenter ratione intrinseca entitatis, ex vi cuius praeceps apta erat ad existendum, vel non existendum; sed ratione agentis illam necessariò producentis. Influxus autem per quem Verbum producitur, & Verbum productum ex suam intrinsecam entitate deficere non possunt, & ex praedicatis intrinsecam defectibilitas illis repugnat, non praeceps ex eo quod principium productum necessariò terminum producat. Idem dicit de productione Spiritus sancti.

18 Obiicit in opinione aliquorum principiū ex Thomistis: creatione identificatur cum Deo: ergo in horum sententia influxus, quo Deus infuit in rem creatam, cuius est causa identificatur cum ipso Deo: ergo est æquū indefectibilis cum ipso Deo: ergo in sententia horum definitio causa à nobis assignata subsistere non potest. Dixi rem explicandam effi me iuxta omnium sententias, & ita etiam ad hanc sententiam, definitionem extendo. Autores, qui dicunt creationem, actionem non distinguunt à principio producente, dicunt creationem identificatam cum Deo non posse entitati, & secundum se deficere, asservant tamen posse deficere secundum formalitatem, & exercitum actionis, ita ut existat sine termino, & quin actu formalitatem influxus exerceat, & ita actionem defectibilem constituant, eti non materialiter, formaliter tamen, secundum rationem formalis actualis influxus, & ita influxus, eti alias identificatur sit cum Deo, & indefectibilis secundum entitatem, defectibilis est secundum formalitatem, & secundum rationem formalis influxus, quia Deus ab eterno illam actionem fecum identificatam habuit, quin ex vi illius effectus poneretur extra causas, & ita in tempore effectus ex vi illius producitur, ut potuerit non produci, quia omnis effectus ad extra liberè producitur respectu Dei, quia defectibilitas sufficiens est, ut per ordinem ad illam illius principiū constitutur in ratione causa, quæ tantum dicit ordinem ad influxum defectibilem, formaliter in ratione influxus. Neque hæc defectibilitas conuenit influxui, quo prima persona influit in secundam, aut prima & secunda in tertiam, quia neque materialiter, neque formaliter adhuc in ratione influxum actualium potuerunt deficere hi fluxus, quibus personæ producentur.

19 Definitionem hanc intendit impugnare nouus quidam & in ipso epigraphi impugnationis illam nouellam appellat, de quo ego parum curio, videamus, quid supra ostensione sui animi rationis contra hanc definitionē adducit.

Obiicit facile contemptum prædictam definitionem illum, qui cum Patribus Græcis vellet defendere Patrem non solum dici principium, sed causam Filii, quia Græci in hac parte non recipiunt autoritatem Patrum Latinorum. Vao D. Thomas extra rem adducto, frequenter iste quæstiones definīt ex rationibus contra suam sententiam adductis satisfecisti purat, & modò ut impugnet rationem haberi non vult de ipso S. Thoma, & de omnibus Patribus Latinis, nec sat mihi esse iudicat iuxta illorum

Franz. Oatedo, de Philosoph. Tom. I.

phrasim loqui, & ad locutionem Græcorum contra Latinos Patres recurrit, ut me impugnandi effectum expleat.

Obiicit secundò Aristotelem non cognoscisse productionem in diuinis, & idè frustra ex illo in definitione causa querere particulam excludentem talēm productionem. Respondeo, ad hoc, ut Aristoteles proprietatem causa designaret, quæ competere non posset Patri producenti Filium, necesse non esse Patrem eternum cognoscisse, nec productionem Filii, eo autem ipso, quod tales proprietatem designauerit, exclusit Patrem à ratione causa, sicut dum ego definit hominem per animal rationale, quod magneti non competit, magnetem excludo à ratione hominis, etiam si magnetem non cognoverim, nec mihi vñquam in mente venerit.

Obiicit, me petere principium dum suppono omnem causam, causam esse effectus creati, & limitati. Respondeo me hoc non ex meo cerebro fingere, sed ex vñanimi consensu omnium Patrum Latinorum, & totius Latinæ Ecclesiæ, cum quibus sentire, & loqui tenor, & ita hoc supposito conceptum communem causa inquirō, & designo, mirorque hominem mei ad eō memorem, ita esse sui immemorem, ut cum hoc argumentum contra me instituerit nū. 8. statim num. 10. afferat authoritates Patrum probare causam rigorose includere distinctionem, & limitationem, idque ex doctrina Patrum expressè docere Sanctum Thomam.

Obiicit non requiri ad rationem causa influxum defectibilem, & quia Angeli secundūm D. Dionysium vitam habent indefectibilem, & iuxta D. Thomam secundūm suam naturam sunt incorruptibles. Agnoscit iste ex Concilio Lateranensi, ex D. Augustino, & Sancto Thoma omnem creaturam posse transire de non esse ad esse, & annihilari, quo potuisset ab hac obiectione abstinere, quam non refero, quia illi satisfacere necesse fit. Sed ut oftendam, quam frigida, & friuola sint ea, quibus in meas sententias absque delectu inue huius.

Tandem arguit, quod etiam si conceptus causa, quem ego designo omni causa competenter, quididitatius non est. Deberet alium conceptum designare, qui prius omni competenter, ut hoc fundamento aliquo affereret.

P V N C T V M I I.

Quid sit actus primus respectu effectus, & causam esse in actu primo ad illum.

1 N On pauci confundunt actum primum causæ cum prioritate naturæ cause respectu effectus, existimantes idem esse causam esse in actu primo ad effectum, & esse naturā priorem illo: Errant tamen, differunt enim sicuti differt subiectum à concreto, lignum v.g. ab albo, ut constabat ex dicendis in hoc Puncto de actu primo, & in sequenti de prioritate nature.

2 Causam in actu primo dicere entitatem intrinsecam virtutis productiū nemo in questionem vertit, quia actus primum dicit totum illud quod ad actum secundum supponitur: entitas intrinseca causa v.g. ignis supponitur ad productionem caloris, & ad calorem productiū: ergo actus primum dicit formaliter entitatem intrinsecam causæ. Dicū similiter actus primum conditions omnes prærequisitas ad effectum tenentes se ex parte causa v.g. approximationem inter agens, & patientem, potitiū, vel negatiū, eo modo, quo requiritur ad effectum producendum, dispositiones ex parte patientis, sine quibus effectus produci non potest, omnipotentiam applicatam ad operandum cum causa secunda, demum omnia comprincipia, & illorum circumstantias, quæ prærequiruntur ad effectum, & quæ debent supponi ut causa simpliciter sit potens operari. Ratio est manifesta: causa in actu primo, dicit virtutem iam aptam, & proximè potentem, & iam ultimo accinctam ad operationem: sed quovsque habeat omnia alia comprincipia parata, & omnes conditions, & circumstantias tenentes se ex parte virtutis virtus causatiua non est simpliciter potens operari, non enim dicitur homo, eti potentiam virtutis habeat, simpliciter potens videre obiectum cuius speciem non habet, neque ignis dicitur proximè potens calefacere subiectum absens: ergo quovsque virtus causatiua sit cum his omnibus comprincipiis & circumstantiis non est in actu primo ad operationem.

R Remotio

3 Remotio impedimenti seu forme incompossibilis cum aqua secundo, quando potest esse effectus ipsius actus secundi non requiritur ex parte actus primi. Rem explico: Applicatur ignis intendens producere calorem subiecto frigido, frigiditas se tenens ex parte passi est incompossibilis cum calore, quem ignis intendit producere, & illa permanente calor non introductetur, potest tamen ignis non obstante resistentia frigiditatis calorem producere, & medio illo frigiditatem expellere, quia expulsa, calor, qui illam expellit, sibi subiectum sine aliquo impedimentoo preparat, ut possit illud informare, & in illo recipi, tunc expulso talis frigiditas non se tenet ex parte actus primi, sed potius est effectus, & actus secundus non tantum respectu actus primi calor, sed respectu ipsius calor, qui est actus secundus ignis potentis illum producere, & actus primus respectu frigiditatis expulse. Ratio est, quia tunc expulso frigiditatis est effectus caloris introductus, ratione cuius frigiditas fuit expulsa, ex praevisione enim caloris informantis subiectum, Deus subtraxit concursum, quo frigiditatem conferuerat, effectus autem caloris non potest se tenere ex parte actus primi, quia ex parte actus primi tantum se teneret, id, quod est prius: sed effectus caloris est posterior calore: ergo non est prior: ergo expulso frigiditatis, que est effectus caloris, & illo posterior, non potest esse prior illo, & se tenere ex parte actus primi respectu eiusdem.

4 Maior difficultas est de aliis impedimentis, que non possunt auferri ab agente producente effectum mediæ productione illius; eadem materia exemplum praebeat. Applicatur ignis intendens producere calorem passo alia capaci, præoccupato tamen frigiditate, ita subiecto adhaerente, ratione peculiari informationis, vel ratione validissimi agentis, quod illam conferuat, ut nequit quā posse ignis frigiditatem expellere medio calore, neque hunc producere ratione impedimenti inauferibili ab agente naturali, vel saltem ab hoc igne applicato. Inquirimus an hoc casu dicatur ignis in actu primo ad producendum calorem. Duplicem actuum primum distinguo, liberum & necessarium. Posto impedimento inauferibili existimando actuū primum liberum, libertatemque in actu primo, ratione cuius potentia dicatur proximè libera ad operandum. Haec conclusio mihi certissima est, si enim ego deuinctus sum ferreis catenis, à quibus me expedire non possum, nullus dicer essem liberum, ad longum iter agendum, quod illo ablato impedimentoo initio possem. Itaque negatio impedimenti auferibili non requiritur ad actuū primum liberum, negatio vero impedimenti inauferibili, essentialiter ad illum supponitur: verbi gratia sum ego in medio cubiculi constitutus ianuis vndeque clausus, intendo Ecclesiam petere, impedit iter aer occupans spatiū, quod ego per nouas præsentias sum acquisitus, impedit similiiter parietes quibus sum conclusus, aer impediens præsentias acquirendas, non tollit libertatem, quia possum ego aere remouere ipsa præsentiarum productione; parietes, quos ego desicerem non possum libertatem destruunt, & actuū primum liberum, quia non illos possum remouere, ut Ecclesiam petam. Sed de hoc longius redibit sermo Controversiæ de anima, ubi de libertate voluntatis disputabam.

5 De actu primo physico alter sentiendum: affirmo ignem applicatum passo ex se receptino frigiditatis esse in actu primo, etiamsi non possit vincere impedimentum frigiditatis inherentis subiecto: à posteriori conclusio manifeste probatur, quia si tantum esset in actu primo causa necessaria, quando potest vincere impedimentum extrinsecum, ut effectum producat, numquam darent resistentia causam, quia numquam poterunt dari duas causas simul in actu primo ad effectus incompossibilis, quia non potest utraque mutuo vincere, & vinci; illa vero quæ vincere non poterit non erit in actu primo: ubi vero non sunt duo contraria in actu primo, non potest esse resistentia, quæ dicit virtutes resistentes in actu primo, ut constabit ex dictis in Generatione. A priori rationem reddo: Actus primus physicus tantum dicit potentiam physicam ad operandum: sed cum potentia physica ad operandum componi potest impedimentum ad operationem: ergo negatio huius impedimenti non est de ratione potentie physice, neque actus primi physici, quia ille, qui potentiam habet cum omnibus aliis circumstantiis ad deambulandum, simpliciter dicetur potens deambulare, etiamsi aliquod impe-

dimentum habeat, quo impeditur, ratione cuius non erit impotens physicè, sed tantum physicè impeditus, & moraliter impotens, quia physicus impedimentum impotentia morali æqualeat in ordine ad effectum, quando inauferibile est. Ex hoc inferitur & iam distinctio inter actum primum liberum; & non liberum, quia actus primus liber dicit potentiam non solum physicam, sed moralē, & opponit cum omni determinatione, sive intrinseca, sive extrinseca ad actuū secundum, quæ illum praecedat actus vero primum physicus non dicit determinationem, neque opponit cum determinatione intrinseca, quam semper ex se habet potentia necessaria ad effectum, neque cum determinatione extrinseca ad negationem effectus, quam inducit impedimentum inauferibile, ratione cuius determinationis opponitur cum actu primo libero, qui essentialiter dicit indifferentiam ex parte principij, quam non importat actus primus physicus, hic enim tantum dicit posse facere, ille vero posse facere, neque non facere.

Causam in actu primo nec includere actionem, ex dictis manifestè constat, si enim causa adhuc impedit, dum nullam exercet actionem, est in actu primo, certum est ad actuū primum non requiri actionem, & ratio ipsa manifestè ostendit: esse in actu primo dicit potentiam ad operandum cum omnibus prærequisitis ad actuū secundum: sed potest esse potentia cum omnibus prærequisitis sine actione: ergo fine actione potest esse potentia in actu primo. Minor patet in causa libera, quæ postquam fuit in actu primo proxime potens ad operandum sapientia non operatur, & in causa necessaria physicè impedita, & ratione ipsa manifestè appetit, aliud enim est posse operari: operari dicit operationem supra potentiam, posse operari tantum dicit potentiam.

Difficilis qualiter dissolutur de possibilitate actionis: hanc requiri ex parte actus primi affirman, nescio qui recentiores, quos impugnat Hatt. disp. 8. & Atria. disp. 7. utique sect. 2. subsect. 2. In opinione, quæ affirmit repugnante actione, causam non posse subtiliter, certum est requiri possibilitatem causalitatis tanquam obiectum relationis, quam dicit ad illam virtus productiva caloris, ad ipsum actuū primum caloris producendi, quia ex parte actus primi supponitur ad productionem caloris virtus productiva caloris: sed hec virtus supponit, vel dicit conitantem tanquam obiectum possibilitatem calefactionis, & caloris, sine qua existere non potest: ergo eo modo quo requiritur possibilitas calefactionis & caloris ad existentiam ignis tenentis se ex parte actus primi ad calorem producendum, requiritur ad actuū primum respectu eiusdem caloris, quia actus primus illius dicit intrinsecè, & identice entitatem ignis potentem calorem producere.

Dixi requiri possibilitatem caloris (eadem est ratio de possibilitate caloris, seu calefactionis) ad actuū primum respectu eiusdem caloris, secundum predictam sententiam, non tamen dixi requiri ex parte actus primi, quod est valde notandum, intercedit enim maximum dilectionem inter hoc, quod est requiri ad actuū primum, & requiri ex parte actus primi. Requiri ex parte actus primi proximi, dicit requiri tanquam quid tenens se ex parte virtutis, seu potentiae, conditionis immediatæ prærequisita ad effectum: requiri ex parte actus primi remoti, est requiri hoc modo non ad ipsum effectum, sed ad actuū primum effectus, qui se habeat tanquam actus secundus respectu illius prærequisiti, quod dicit actuū primus remotus respectu ultimi effectus. Requiri ad actuū primum non dicit hunc prioritatis modum, sed sufficit requiri non immediatè ad effectum, & requiri ad causam, non ut actuū primum illius, sed tantum comitante, vel ut actuū secundum. Rem explico in probabili sententia, quæ assertit animam habere potentias superadditas, & non posse esse sine illis: ad actuū primum visionis requiritur potentia auditiva, quia requiritur ad animam existentiam, quæ est actus primus visionis, non tamen requiritur potentia auditiva ex parte actus primi ad visionem, quia neque immediate influit in visionem cuius sit actus primus immediatus, neque mediata, quia licet anima requirat potentiam visuam ad sui existentiam (loquor iuxta communem sententiam, ut rem explicem) non illam requirit ut actuū primum illius, neque ab illo dependet à priori, sed tantum à posteriori, quæ dependentia non est ab aliquo,

aliquo, quod se teneat ex parte actus primi. Similiter praesentia unionis ex parte actus primi supponit unionem, & quia haec requirit extrema, ad actum primum huius praesentiae requiruntur extrema, non tamen requiruntur ex parte actus primi, quia neque sunt immediatae actus primi praesentiae, neque media vniione, quia etsi vno ex se non poscit esse sine extremis, haec non requirit ex parte actus primi, neque se habent per modum actus primi. Sic in nostro casu, productio caloris supponit ex parte actus primi entitatem ignis secundum se, haec non potest existere secundum sententiam, in qua procedit conclusio, fine possibilite caloris? Ex quo inferitur ad actum primum caloris requiri possibilitem eiusdem, non tamen ex hoc capite requiritur ex parte actus primi, quia possibilitas caloris non requiritur immediate, ut actus primus calefactionis, seu caloris existens, neque vt actus primus virtutis, a qua est producendus calor, videlicet ignis, quia licet ignis dicat intrinsecè relationem transcendentalē ad possibilitem caloris, & illam requirat tanquam terminum, non illam requirit ex parte actus primi, quia terminus, vt terminus non est actus primus illius, quod terminat, vt patet in termino actionis productiæ, sed tantum requiritur comitante, vel consequente, seu illatiue. Haec doctrina apprime obseruanda est, quam si in promptu Philosophorum non habeat, nihil solidi apprehendet in his, quæ ad dependentiam effectuum à causis pertinent. Neque Theologus, qui his principiis dexterè non virtuturnihil in materia de prouidentia, de ordine decretorum Dei solidè inuestigare poterit.

9 Alio modo affirmo requiri possibilitem cuiusvis entitatis non solum ad actum primum eiusdem existentes, sed ex parte actus primi obiectivæ. Probo: Ex parte actus primi caloris producendi ab igne requiritur voluntas Dei applicans omnipotentiam ad concordem cum igne: sed hoc decretum supponit ex parte actus primi possibilitem eiusdem caloris producendi: ergo calor producendus remorè supponit sui possibilitem, quatenus haec supponitur ex parte actus primi, ad decretum, quod immediatè tanquam actum primum supponit. Tota difficultas in minori vertitur, vt Deus mouetur ad applicandam omnipotentiam ad producendum calorem requiritur ipsum esse possibilem, temere enim, & cum periculo inane decretum eliciendi decretuifet producere calorem, quem ignorabat, an esset possibilis: ergo actus, quo vult producere calorem cum causa secunda respicit tanquam motuum saltum in aquarum possibilitem caloris. Ergo hic actus aliquo modo se tener obiectivæ ex parte huius decreti è ratione, quæ potest dari actus primus respectu actuum internorum Dei, quia motuum actus voluntatis non tantum requiriatur ad actum comitante, sed antecedenter: ergo medio hoc decreto applicante omnipotentiam ad calefactionem, quod pertinet ad actum primum calefactionis, haec supponit ex parte actus primi sui possibilitem, eo modo, quo supponit ad decretum: sed ad decretum supponitur non tantum comitante, sed antecedenter, non physicè, sed tantum obiectivè, tanquam motuum actus, quod eadem calefactio supponit ex parte actus primi. Quod dixi de actu applicante omnipotentiam ad producendum effectum cum creatura, dicam de actu, quo Deus se solo illum producere decernit, quia semper actus, quo Deus vult effectum producere supponit ex parte motui possibilitem effectus.

10 Dico ultiò, possibilitem effectus non requiri alio modo præter iam dictos, neque ad actum primum, neque ex parte actus primi respectu eiusdem effectus producendi, quapropter in opinione, quam latè probabo in Metaphysicis afferente, virtutem intrinsecam cause non habere connexionem cum possibilitate effectus, possibilitas tantum requiritur, vt obiectum voluntatis, quo Deus applicat suam omnipotentiam, quod sic probo. Possibilitas effectus potest considerari pertinens ad actum primum eiusdem effectus producendi tanquam obiectum alicuius ordinis, seu respectus, vel formaliter per suam entitatem constituens actum primum tanquam obiectum, tantum potest conducere, vt obiectum relationis transcendentalis, vel actus intentionalis, qui se teneat ex parte actus primi, quos modos se tenendi ex parte actus primi iam explicui: neque aliud appetat, quo possit concurrere tanquam obiectum. Immediatè & per se formaliter non posse ad actum primum conducere, sic probo. Possibilitas

Franc. Ouidio, de Philosoph. Tom. I.

effectus nihil est distinctum ab ipso effectu, sed effectus tantum potest supponi ad se ipsum, vt obiectum, & non immediatè per suam entitatem, quia nihil potest immediatè ad se ipsum supponi, neque tanquam virtus productiva, neque tanquam conditio: ergo non potest formaliter immediatè pertinere ad actum primum sui ipsius. Dices entitatem, vt possibilem supponi posse ad ipsum ut existentem. Contrà: vel distinguis formaliter entitatem ut possibilem ut ipsa ut existenti, vel non distinguis: si non distinguis non duplicum terminum distinctionis assignas, sed eundem repetis modo affirmatum, & postea negatum. Si distinguis, possibilis, ut distinguit ab existentia non est physicè, sed tantum obiectivè, quia quod non est existens, absolute non est: ergo non potest physicè actum primum constitui, nihil enim potest eo modo, quo non est, aliud constitui.

Ex hoc infero, quod si per impossibile fingamus Deum posse applicare omnipotentiam ad obiectum ex se repugnans, vel ignem posse independenter ab applicatione omnipotentiae calorem producere, in hac suppositione admittendum esse actum primum adæquatum respectu obiecti impossibilis. Rem explico: Supponamus repugnare calorem, ex hac repugnare, non sequitur per locum intrinsecum repugnare virtutem productiū illius, verbi gratia ignem, quia ut probabo in Metaphys. Controuer. 10. Punct. 4. virtus productiva connexionem non habet cum possibilite effectus. Applicetur ergo ignis potens producere calorem subiecto capaci, tunc talis ignis; tantum ex defectu decreti applicantis omnipotentiam non erit in actu primo ad producendum calorem, quia possibilis tantum requiritur ad existentiam illius decreti: ergo si supponamus per impossibile decretum illud non esse necessarium ad productionem caloris, nihil deficit ex his, quæ requiruntur ad actum primum caloris producendi.

Obiic. Implicate effectu, supposito quocumque alio, causa non potest producere effectum: ergo ad hoc ut causa posse producere effectum requiritur effectus possibilis: ergo requiritur ad actum primum effectus producendi, qui dicit formaliter causam posse effectum producere. Distinguuo antecedens: non potest causa producere effectum quocumque alio posito, ex defectu potentiae seu actus primi, nego: ex intrinseca repugnancia effectus concedo: Deinde distinguo primum consequens: ergo ad hoc ut causa posse producere effectum requiritur effectus possibilis: requiritur effectus possibilis concomitantem ad ipsum effectum cum quo identificatur, & per modum actus secundi, concedo consequentiam: requiritur antecedenter ad ipsum effectum producendum, nego consequentiam. Deinde nego secundam consequentiam: actus enim primus dicit causam posse producere effectum quatenus est ex parte actu primi, & quatenus dicit omne, quod antecedenter prærequiritur ad effectum, non vero quatenus dicit possibilitem effectus requisitam formaliter ad productionem, tanquam quid comitans, productiōnem, seu identificationem cum illa. Aliud enim est requiri formaliter ad effectum: Aliud est prærequiri causaliter. Quod causaliter prærequiritur pertinet ad actum primum, & haec ratione non requiritur possibilis effectus ad eumdem producendum formaliter per se, sed tantum tanquam obiectum decreti applicantis omnipotentiam, quod decreto præciso nullo modo requiritur. Quod formaliter requiritur tanquam actus secundus constituens actum primum formaliter operantem non se tenet ex parte actus primi, & haec ratione requiritur immediatè, & per se possibilis ad ipsum productionem.

Obiic. secundò. Causa actu operans dicit operationem actualem: ergo causa potens operari dicit operationem possibilem: probatur consequentia, sicut se habet existentia operationis ad causam actu operantem, se habet possibilis eiusdem ad causam potentem operari: sed causa operans constituitur per operationem actualem: ergo causa potens operari constituitur per possibilitem operationis. Respondeo negando consequentiam prioris enthymematis, & maiorem syllogismi sequentis, hoc enim quod est operari dicit quid superadditum actu primi posse autem operari nihil dicit illi superadditum. Vnum in hac re verum est, quod argumentum deceptum, videlicet possibilitem obiectum huius concreti causa operans dicere possibilitem causæ & possibilitem operationis, quia id, quod

R 2 inclu

includit hoc concretum existens in statu existentiae, includit idem concretum possibilis obiectus, seu Logica, cuius possibilitas non distinguitur ab ipsa entitate existente. Operatio vero quatenus dicit potentiam physicam, in qua virtus iste continetur tantum dicit actum primum realiter distinctum ab ipsa operatione possibili, & existenti.

P V N C T V M I . III.

De prioritate cause respectu effectuum.

§. I.

Naturam prioritatis explicabo.

I Prioritatem causarum respectu effectuum explicit Aristoteles in Metaphys. cap. ii. & in Postprædicatione, cap. ii. vbi postquam varios modos prioritatis tradidisset, scilicet prioritatem ordinis, dignitatis, universalitatis, & temporis, accedit ad illa, quae prioritatem cause habent. Quia veribus expoit: *Aia autem natura (scilicet priora) ea inquam, omnia, que ciusmodi sunt, ut sine aliis esse possum, non item sine ipsis aia.* Ex quo infertur illud, quod prius natura est, posse esse sine posteriori, posterior autem sine priori esse non posse, ideo dicitur prior natura quia sine effectu subsistere potest, effectus vero sine causa nequitum potest existere. Ratio est, quia causa non recipit suum esse ab effectu, & ita deficiente effectu potest cum illo permanere; effectus vero habet a causa, quapropter sine causa existere repugnat.

II Sibi contrarium fuisse Aristotelem in postpræd. cap. citato existimarent nonnulli decepti quibusdam verbis, quibus ego doctrinam Philosophi magis illustrabo: Videatur ultra iam dictum, alius quidem esse prioris modus. Eorum enim, que essendi consequentia convertuntur, alterum quod est causa novus modo, ut alterum sit, prius natura non incongrue dici posse. Ecce Aristoteles assignat alium prioritatis modum inter illa, quae ad inicium convertuntur, quorum unum est causa alterius: ergo prioritas ex mente Philosophi non dicit consequentiam non mutuam inter illud, quod est posterior. Hæc verba nonnulla speciem obiectio- ni præbent, illa tamen adduxi in confirmationem doctrinæ, quam tradiderat Aristoteles, quam apprimè probant, si attextantur illis, quae postea subdit Philosophus, quibus præcedentia declarat. Exemplo doctrinam traditam explicat Arist. *Eesse enim hominem ad orationem de ipso veram, essendi consequentia sicut convertitur.* Nam si sit homo, vera est oratio, quæ de ipso profertur, & contraria, homo proficit est, si vera est oratio ea, qua hominem dicimus esse: *Atqui oratio vera, ut res sit nullo pacto est causa; res tamen aliqua ex parte causa videtur, ut sit oratio vera.* Non dubitari potest in hoc exemplo extrema non dici ad conuenturam, res enim, quae causa est veritatis, connexionem non habet cum veritate, quae est illius effectus, non enim infertur est homo: ergo est veritas propositionis, quæ dicitur hominem esse, quia homo potest existere nulla propositione existente, in quo casu erit homo, & non erit propositio vera: veritas autem eius est causa homo existens, necessariò infert hominis existentiam, & hoc est recte illatio, hæc propositio homo existit, est vera: ergo homo existit: hæc autem non ita: homo existit: ergo datur aliqua propositio vera cuius ipse sit causa, quia potest existere homo nulla propositione vera, vel falsa existente. Vnum in haec verum est propter quod videtur aliquo modo dici ad conuenturam hæc extrema, et verè non conuentur, quod Arist. in prædictis verbis insinuat, & ex quo fundamentum desumptis ad affirmandum, hæc extreme converti non absoluè, sed ex suppositione, ut iam explicabo, quod non est contra prioritatem cause respectu effectus. Afferit Aristoteles rectè inferri esse hominem ad orationem de ipso veram, hoc est rectè valere, hæc oratio est vera, homo existit: ergo existit homo. Postea subdit rationem propter quam hæc illatio mutua videtur: *Nam si sit homo vera est oratio, quæ de ipso profertur, expendas quæ illa verba, quæ de ipso profertur, quæ non imprudens addit Aristoteles, qui non dixit si homo, vera est oratio; quia hæc est inepta consequentia, est homo: ergo est oratio vera: sed dixit: Nam si sit homo, vera est oratio quæ de ipso profertur.* Ac dicerit, si est homo vera erit oratio, quæ de

ipso proferatur; clarius, si sit homo, ex suppositione, quod esse de illo proferatur, oratio vera erit, implicat enim existente homine, me proferre hanc orationem, homo existit, & illam veram non esse, ac proinde mutuò dicuntur, hæc propositio est vera homo existit, ergo verè existit homo: Similiter homo existit: ergo hæc propositio quam ego modo profero, homo existit, vera est. In quo sensu extrema hæc ad conuenturam dicuntur, quod declarat Aristoteles prædicto testimonio, sempèrque integra remanet illius doctrina, quia veritas propositionis, quæ est effectus obiecti, nullà suppositione facta infert obiectum, obiectum autem quod est causa, nullà suppositione facta, veritatem non infert, vt patet in exemplo adducto.

Cæterum contra hanc doctrinam ita nonnulli obiciunt: ex parte illius, quod prius dicitur, vel tantum sumitur actus primus secundum se, vel actus primus cum actione: si sumitur actus primus cum actione, quarenus dicit hoc concretum causans, non potest esse sine effectu, si sumitur actus primus secundum se, sicut actus primus secundum se potest esse sine effectu, ita effectus secundum se potest esse sine illo, quo posterior est, quia poterat dependere ab alio per alias actionem, & non esse posterior hoc actu primo: ergo non est consequentia de effectu ad causam, quæ non sit ex causa ad effectum, cum neutra entitas secundum se alteram inferat, & sicut effectus causalitatis adiunctus infert causam, ita causa adiuncta causalitatē infert effectum. Respondeo facta comparatione cum causa in actu primo existente, omni actione seclusa cum effectu nudè sumptu disparem esse rationem, quia causa posita in actu primo potest esse sine aliquo effectu, & ita illud esse quod habet in illo primo habet independenter ab omni effectu, ita ut verum non sit dicere, hæc causa in actu primo exiit exiit huius effectus, quo ablato non existeret. Effectus vero in instanti in quo exiit eo ipso quod exiit affixus est alicui actioni determinatio, quia etiam hæc vel illa illi sufficeret, eo ipso quod exiit vim determinatam habet, ex vi cuius exiit, & quæ deficiente desiceret effectus, mediæ quæ affixus est huic actui primo, quia illa actio, ex vi cuius exiit ex natura sua est determinatæ affixa huic actui primo, & ita verum est de effectu, qui modo exiit dependens ab hac actione per se affixa huic principio, non solum secundum causalitatem, sed etiam secundum se supereretur; de causa vero numquam est verum dicere, deficiente hoc effectu, seu hac causalitate desiceret causa, nullo alio supereruentre effectu. Verum est, ne non posse modò inferre ex existentia effectus nudè sumptu existentia, huius numero cause, qui nescio ex vi cuius causalitatis exiit, quæ immediatè mihi causam demonstrat, in re tamen effectus ipse, etsi non per suam entitatem, per causitatem, quam de facto habet, est affixus huic causa, itavt sine illa non existeret; causa vero, etsi de facto per causalitatem coniungatur cum effectu, ita coniungitur, ut illo deficiente eodem modo existeret, etiamsi nullus alius succederet effectus.

Cæterum hucusque nondum dictum est, per quid constitutatur causa prior effectus: licet enim alius primus, qui sine secundo esse potest, denominetur prior natura respectu actus secundi, ut dictum est, tamen non dicitur prior natura per suam entitatem, ut patet ex ipsa ratione actus primi, seu subiecti, quod denominatur prius natura, quod potest esse sine effectu: ergo potest esse sine illo, quod est posterior: ergo potest non esse prius, quia sine posteriori existenti saltem in signo sequenti non potest existere prius formaliter ut prius: ergo actus primus, qui formaliter denominatur prior natura, in ratione prioris constitutur per causalitatem per quam continetur formaliter causans, & per eandem indissolubiliter effectus constitutus posterior. Sicut enim per eandem constitutus ignis producens calor, & calor productus ab igne, ita per eandem constitutus ignis prior natura calor, & calor posterior natura igne, quia conceptus prioris natura est conceptus causans, & conceptus posterioris est conceptus cauifatus: itaque duo dicit entitas, quæ est prior natura, seu subiectum, seu actus primus, qui denominatur prior natura; posse existere sine illo, respectu cuius prior dicitur, & esse causam illius: prius habet actus primus, ratione sui, quia per se est independens ab omni effectu producendo, secundum per actionem superadditam, ex vi cuius constitutus effectus existens. Similes

militer in effectu aliud est actu dependere, & effici ab illo, quo posterior est aliud non posse esse sine illo: Dependere actu habet per causalitatem superadditam, non posse existere sine hac causa determinata, ex eo quod de facto terminet hanc causalitatem; & non aliam, quod similiiter dicit causalitatem superadditam, habet tamen ex se, & per suam intrinsecam entitatem non posse existere sine hac, vel illa, quia ita intrinsecè petit dependere ab aliqua causa ut impliceat existere sine illa dependentia.

Concludo ex his actum primum secundum se non esse priorem natura, sed per actionem superadditam, qua ab illo potest factum supernaturaliter separari. Infero similiiter effectum secundum suam entitatem non esse posteriorem natura, sed per eadem causalitatem, per quam dependet ab agente, quia ut modò dicebam per eandem entitatem constituitur causa prior, & effectus posterior, habet tamen effectus per suam naturam, ita exigere dependere ab aliqua causa, quia fit posterior, ut impliceat existere sine aliqua dependencia illi superadditam. Hac de effectibus, qui dependunt per actionem interiectam, illi vero qui immEDIATE dependent per suas entitates absque illa media actione per suas entitates formaliter nullo alio superaddito constitutiorum posteriores certa, & determinata causam, a qua per se dependent. Infero similiiter actionem, qua dependet effectus a causa non esse priorem effectu, quia sine effectu existere non potest, sed intrinsecè per suam entitatem ita est conexa cum effectu, ut non possit neque diuinitus esse sine illo. Rursus infero primam personam Trinitatis non esse priorem natura Filio, quia non est causa illius, ut probauit Puncto I. neque me accuses circulum committere, ego enim non probauit, Patrem non esse causam Filii, quia non est prior natura illi, ut aliqui probant, sed iam aliunde firmum suppono, non esse causam, ex quo infero non esse priorem, quia prioritas naturae essentialiter dicit causalitatem, & supponit virtutem causatiuam. Deinde Pater non potest dici prior Filio, quia adhuc ut principium productuum Filii existere non potest sine Filio; similiiter principium productuum non distinguuntur ab actuall productione actiua, & sicuti productio non potest esse prior natura propter rationem dictam; ita neque principium cum illa identificatum. Ade in multorum sententia, primam personam formaliter constitui per generationem actualem, & ita neque formaliter datur principium productuum Filii distinctum ab ipsa productione actuali. Infero vltimò: Actum primum formaliter, ut priorem natura effectu non possit separari ab illo, quia formaliter ut prior includit causalitatem inseparabilem ab effectu, respectu effectus, qui non dependet, media causalitate distincta, includit ipsum effectum.

Hac de prioritate in quo, quam prioritatem nature Philosophi appellant. Aliam prioritatem assignant Doctores, quam vocant prioritatem à quo, qua non dicit necessariò causalitatem neque illam excludit. Prius à quo dicitur illud à quo aliud sive natura, sive supposito distinctum trahit originem, illud vero quod originem trahit, posterior à quo dicitur solet. Hac ratione, Pater dicitur prior prioritate originis Filio, & hic eadem ratione posterior dicitur, quia pater filium producit, & filius productus dicitur à patre. Eadem ratione omnis causa prior est effectu, & omnis effectus posterior causa; valet enim, est prius natura; ergo origine non tamē est contraria, quia prioritas naturae & in quo, suprà prioritatem originis, & à quo, dicit veram causalitatem, quam non includit præcisè prioritas originis seu prioritas in quo. De actione dissentient Doctores. An prior dicenda sit effectu prioritate originis, affirmant aliqui à paritate generationis actiua, quia est prior origine termino genito, & quia effectus vero dicitur esse ab actione. Negant alij existimantes effectum non esse ab actione sed à causa mediā actione: & disparitatem reddunt ad exemplum adductum, ex eo quod generatio actiua non distinguit à principio producente Verbum, cuius est generatio, actio vero procedens à causa distinguitur à principio producente effectum. Res est parui momenti, assentior huic dicendi modo.

S. II.

Argumenta soluta.

Oblicies, ad probandum non omnem actum primum posse esse sine effectu, ac proinde non omnem causam

Franc. de Oviedo, Philosop. Tom. I.

priorem natura adhuc materialiter sumptam sine effectu esse posse. Ex parte actus primi respectu cuiusvis effectus supponitur actus voluntatis, quo Deus vult illam producere; sed posito hoc actu non potest esse actus secundus: ergo positio actu primo valeat consequentia ad actum secundum. Ne recursas ad effectum, qui ratione libertatis, vel impedimenti creati potuit non coniungi cum actu primo, quia tantum supponebat decretum virtuale, vel decretum producendi effectum dependenter à libertate causa creata; conficio argumentum in actu primo, qui supponitur ad creationem Angelii: creationis Angelii supponit ex parte actus primi decretum absolutum, & efficax creandi Angelum: sed supposito hoc decreto non potest non Angelus creari, quia est decretum absolutum, & efficax independens ab aliquo, quod possit impeditre creationem Angelii, que nullam entitatem habet in rerum natura secum incompatibilis, quod decretum non minorem connexionem habet cum creatione Angelii, quā ipsa creatio cum terreno: ergo hic actus primus inseparabilis est ab effectu, etiam per intellectum, quia non possumus concipere decretum efficax Dei sine effectu, quem Deus per tale decretum intendit producere: ergo datur actu primus à quo valeat consequentia ad effectum: ergo cum posset hunc actu primo advenire actio, non constituit prior natura, quia de ratione illius, quod est prius natura, est, ut ex illo non valeat consequentia ad illud, quod est posterior. Respondeo totum actum primum, qui supponitur ad creationem Angelii quatenus dicit omnipotentiam, & decretum illud efficax, posse, & de facto separari ab Angelo non pro illo instanti pro quo Deus dicitur creare Angelum, sed per totam aeternitatem praecedentem; omnipotens enim, & decretum ex vi quorum Angelus in tempore fuit creatus extiterit ab aeterno sine creatione Angelii; actio vero productiva effectus pro mallo instanti potest existere non existente effectu, & ideo connexio, quam habet actio cum effectu opponitur cum prioritate naturae, non verò connexio, quam habet decretum cum effectu. Dices omnipotentiam cum tali decreto creandi Angelum in instanti A, non esse actuū primum ad creationem faciendam in aeternitate, seu in aliquo instanti praecedenti instanti A, ac prout hunc actuū primum non posse existere in illa mensura, pro qua est actuū primum sine effectu. Concedo, decretum non posse existere in mensura, pro qua est actuū primum, id est, pro qua ex vi illius decernitur effectus sine effectu, nihilominus verum est totum actuū primum secundum se praecessisse in aeternitate sine effectu, ac proinde non valat consequentia, est actuū primum ad producendum Angelum in instanti A, ergo est Angelus productus. Sed necessum est adiungi aliam premissam, videlicet, est actuū primum creandi Angelum in instanti A, & instantis A est iam praefons: & tunc legitime infertur: ergo existit Angelus.

Instabis: supponamus Deum decreuisse creare Angelum ab aeterno, & perpetuo illum conservare. Decretum, quo decerneretur talis creatio semper concenteretur cum effectu, ergo non posset esse prius natura illi, ergo actuū primum huius Angelii non esset prior natura illo. Respondeo decretum creandi Angelum ab aeterno, & perpetuo illum conservandi, esse actuū primum substantię Angelii, & infinitarum durationi, quas per totam aeternitatem haberet, que omnes essent actuū secundus adiquatus respectu illius, à quo actu secundo adiquato actuū primum de facto separaretur, quia numquā illi toti simul coexistaret, sed successivè in singulis instantibus, singulis partibus illius actuū adiquatis, hoc est, singulis durationibus; & dū huic coexistaret, esse sine omnibus aliis. Et ita à quacumque illarum singulariter sumpta per aeternitatem à parte antea, & à parte post separaretur, quia tantum illi coexistaret per unicum instanti, in quo existeret illa duratio, & ita ex existentia actuū primum non posse inferri existentiam tocius actuū adiquatis, quia numquā simul existeret, neque existentiam huius partis in particulari, quia hæc tantum existeret in unico instanti, & actuū primum illius per totam aeternitatem duraret. Quod si substantia Angelii semper coexistaret actuū primo, seu decreto, quo produceretur, ideo esset, quia decretū esset actuū primum substantię Angelicę, ex eo enim quod sit decretum efficax circa substantię Angelii, tantum infertur Angelum esse futurum in aliqua differentia temporis, non vero per totam aeternitatem, sed ex eo, quod es- set actuū primum durationum correspondentium omnibus

R. 3 temporis

temporis instantibus, quarum quilibet supponit, vel constituit Angelum praesentem in certo instanti temporis, & ita ratione decreti durationi, seu actus primi durationum Angelus debet esse existens in omni tempore, & consequenter coexistere cuicunque entitati in quacumque differentia temporis, & hac ratione coexistit decreto, quo determinatur illius substantia, quatenus est decretum, seu actus primus durationum.

9. Instabis: Duratio non distinguitur à re durante: ergo decreti, quod est actus primus substantia Angelicæ durantis, & quod est actus primus durationis adhuc ex parte objecti non respicit duosentitatem & durationem, nec est actus primus duorum: ergo male distinguimus actum primum Angeli per aeternitatem durans, quatenus respicit substantiam Angelicam, & quatenus respicit durationem? Respondeo: durationem non distinguimus intrinsecè à re durante, distinguimus tamen extrinsecè per aliquod extrinsecum quod connotat entitas durans, quod extrinsecum respicit decretum producendi Angelum durantem: diuersum enim est decretum, quo Deus decernit creare Angelum durantem ab eterno, à decreto, quo decernit illum in tempore creare, & diuersum obiectum respicit, etiam inspiciat eandem substantiam Angeli.

10. Alter responderi posset eamdem entitatem decreti secundum totum id quod dicit aeternitatem futuram esse, etiam si Deus non decreuerit producere Angelum, in quo casu licet non esset illud decretum secundum formalitatem decreti, & esset secundum entitatem, esset id, quod modò est actus primus Angeli, et si non esset ut actus primus, & decretum efficax producendi Angelum, ex quo inferitur actum primum Angeli secundum suam entitatem non habere connexionem cum Angelo, quia eadem entitas quæ modo est decretum, & eadem omnipotenter in quibus consistit actus primus aequaliter Angeli producendi existent, etiam si Deus non decreuerit creare Angelum, in quo casu existente toto acto primo secundum entitatem, et si non secundum formalitatem, non existet Angelus. Ex quo inferitur non valere consequentiam ex entitate, quæ est actus primus Angeli ad ipsum Angelum existentem, quod sufficit ad prioritatem nature. Alij affirmant decretum efficax ut efficax constitui per effectum, & non supponi ad illum, & ita decretum efficax non se tenere ex parte actus primi, iuxta quorū doctrinam ratione decreti nūquā valebit consequentia de actu primo ad actum secundum. Legatur P. Valquez tom. i. in 1. part. disp. 80. cap. 2. & P. Heric de sp. 1. cap. 9.

11. Obiicies secundò: Etiā singamus per impossibile Deum esse causam necessariam effectus, non sequeretur Deum non esse priorē naturā effectu, & nihilominus mutuò valeret consequentia, est effectus; ergo est causa: est causa, ergo est effectus, ergo non est de ratione prioris & posterioris naturā non dici ad consentientiam. Respondeo adhuc in hoc casu diuerso modo inferri effectum ex causa, quā causa ex effectu, quia in inferitur effectus ex causa, vt si per impossibile fingeremus causam deficere per locum intrinsecum, sequeretur effectum defectum esse, si tamen fingeremus per impossibile effectum, quem necessariò Deus erat producturus per accidens deficere, ex defectu per locum intrinsecum non inferretur defectus causa, quod sufficit ad prioritatem nature, ad quam tantum requirit Aristoteles, ut illa quæ sunt priora, ita sint, vt data negatione posterioris ex hac non inferatur per locum intrinsecum negatio prioris, sicuti data negatione prioris inferatur per locum intrinsecum negatio posterioris, quod intendit Aristot. per illa verba: *Alia autem natura priora, quæ huiusmodi sunt, ut sine alia esse possint, non item sine illa alia, causa autem quod Deus operaretur necessariò, etiam ex se posset esse sine effectu, quia si rursus fictioni fictio addatur, quā dicamus actionem Dei necessariò operantis impediri, non sequeretur per locum intrinsecum Deum non exiturum, sicuti modo non sequitur ignem necessariò calefacientem non existere ex eo, quod non operetur.*

12. Obiicies contra conclusionem, quā diximus actionem non esse priorē naturā effectu. Actio constituit actum primum priorē naturā: ergo ipsa est prior naturā, quia id quod est prius naturā, non potest aliud tale constituire. Insto, actio constituit effectum posteriorē naturā: ergo est posterior naturā. Virgo in effectibus, qui per se ipso ab agente procedunt: nulla interiecta actione, actus primus constituit prior naturā effectu per ipsum effectum: ergo

effectus ipse est prior naturā sc. ipso. Vide quām rectè arguas. Respondeo actum primum constituit priorem per actionem, quæ non debet esse prior sicuti mea duratio hodierna constituit prior per durationem crastinam, quæ non est prior, sed posterior. Et ego sum posterior Adamo per meam durationem, & durationem Adami, quæ non est me posterior. Instabis, actus primus in illo signo, in quo precedit illud, quod est posterior, est prior naturā ergo in illo signo debet habere id per quod constituit prior: ergo in illo signo debet esse actio. Concedo antecedens, & nego consequentiam, quia actus primus constituit prior per illud, quod non est in illo signo, sed in alio posteriori, sicuti duratio hodierna constituit in hac mensura prior crastina per durationem crastinam, quæ non est in hac mensura, sed in alia ventura, quæ si in hac mensura esset, non constitueret priorem durationem hodiernam, id enim quod est prius, formaliter constituit tale, per id, quod est posterior, quod essentialiter est in alio signo, illa enim quæ sunt in eodem signo, non possunt inter se seruare ordinem prioris & posterioris.

Obiicies ultimò: Si daretur virtus productiva identificata cum actione, virtus illa esset prior naturā effectus, ergo actio identificata cum illa haberet eadē prioritatem. Respondeo repugnare talē virtutem in creaturis, & in Deo respectu effectus ad extra producendi, vt probō Controv. 2. Punct. 1.

S. III.

Nonnulla de prioritate expedientur.

S. Atis nota est ex dictis distinctio inter illa, que sunt naturā priora, & priora tempore, solum hic nō prioritatē nature importare necessariò coextensitatem temporis in illo instanti quo principium est prius naturā, & effectus posterior, quia nihil potest influere in instanti temporis in quo non est, & in quo non sit illud in quo influit, influxus enim per quem principium formaliter constituit prius, & effectus posterior, essentialiter est affixus, utique extremo, & connotat existentiam utriusque in instanti temporis, in quo ipse est, ex quo fit principium, & effectum debere tempore coexistere vni tercio, scilicet influxus, & consequenter debere inter se coexistere, cum hoc tamen non opponitur principium tempore praeceps effectum, in quo non fuerit prius illo, Petrus enim prior est tempore filio, quem genuit, licet per se causa non requirat hanc proprietatem, essentia enim in primo instanti, in quo est, suas passiones producere, hoc tantum est legitima consequentia in omni causa. Hoc principium actu est prius naturā effectus, est simul tempore cum effectu, sive simul cum illo, vel antea incepit esse.

Dixi influxum constitutere principium, à quo procedit prius naturā, ex quo inferes id tantum esse prius naturā, quod est principium, à quo influxus procedit, vel tantum à causa, vel tantum à conditione præquistā. Ex hoc inferitur in prioritate nature, neque esse effectus, neque negationem effectus, quia effectus neque depèdet à se, neque à negatione sui, neque effectus, neque negatio effectus influit in ipsum effectum. Ex his reprehendes equacionem ad quam multi offendunt sic arguentes: effectus non est in priori naturā, ergo est negatio effectus, quia inter effectum, & negationem effectus non est medium. Explico hanc argumentationem, effectus non influit in se ipsum: ergo influit illius negatio, quia inter effectum, & negationem illius non est medium. Inepita argumentatio, eadem tamen cum præcedenti, influere enim idem est quod esse prius naturā, & idem est dicere, negatio est in illo priori naturā, quod supponitur ad effectum; ac dicere, negatio est prior naturā effectu, & negatio influit in effectum. Ad illud quod dicitur de immediata oppositione contradictoriarum, Respondeo non opponi immediate contradictionē hæc extrema, effectus est in priori naturā, & negatio effectus est in priori naturā, quia propositiones istæ cum his conuertuntur, effectus est causa, & negatio effectus est causa, & omnes sunt falsæ, quia neque effectus, neque negatio effectus est causa ipsius, sed entitas positiva, à qua dependet, sicuti nec albedo, neque negatio albedinis in musico est causa musicæ, sed tantum homo. Contradictoriorum huius propositionis effectus est prior naturā, est hæc propositio effectus non est prior naturā, quarum hæc est vera, & illa falsa. Neque negandum est in priori naturā

naturæ effectum non esse, sed absolute dicendum in priori naturæ, quod supponitur ad effectum, effectum non esse, quia sicut verum est dicere, effectus non est causa sui ipsius, ita verum est dicere effectus non est prior naturæ se ipso, & effectus non est in illo priori, quod supponitur ad effectum, quia haec propositiones omnes habent eandem omnino significacionem, ex quo inferes manifestè decipi, qui dicunt in illo priori, quod supponitur ad effectum, neque esse, nec non esse effectum, per secundam enim propositionem retractant, quod per priorem dixerat. Secunda enim propositione tantum addit negationem quandam supra priorem. Attendas quod prior propositione erat, neque est effectus; secunda neque non est effectus, qua tantum differt a prima per negationem propositionem, per quam sit prioris contradictionia, ac proinde, qui utramque affirmat, duplex defendit contradictionium, dixerat enim per priam propositionem effectum non esse in illo signo, & postea id ipsum negat.

15 Sed adhuc instabis: Effectus, & negatio effectus sunt extrema contradictionia: sed ex duobus extremis contradictionis alterum eorum debet esse in quocumque signo, ergo ex his extremis alterum eorum debet esse in signo naturæ, quod supponitur ad effectum. Concedo maiorem, & nego minorem, aliud enim est de quocumque in quocumque statu existenti debere verificari unum ex duobus propositionibus contradictionis, quod verum est, aliud unum ex extremis contradictionis debere esse in quocumque signo, quod est falsum, quia eti nullum sit medium inter hoc quod est esse album, & non esse album, effectus esse in signo naturæ, & effectum non esse in signo naturæ: negationem esse in signo naturæ, & negationem non esse in signo naturæ: negationem non esse in signo naturæ, ita harum propositionum, altera debet esse vera, datur tamen maximum medium inter hæc extrema, effectus est in signo naturæ, & negatio effectus est in signo naturæ, vt iam probauit, extrema enim contradictioni tantum immediate inter se opponuntur in ordine ad existendum, & non existendum in rerum natura, ita vt vera sit hæc consequentia, homo non est in rerum natura: ergo negatio hominis est in rerum natura, non tamen in ordine ad causalitatem, vel ad alia prædicta illis superaddita, in ordine ad que destinat esse contradictionia. Rem clare cernes de eisdem extremis in ordine ad idem spatium consideratis: mea existentia, & negatio meæ existentia contradictioni præponuntur: modò dum Compluti exiit, verum est dicere meam existentiam non esse Rome, falsum autem est negationem meæ existentie esse Romæ, quia dum ego exiit Compluti, non est negatio meæ existentie in rerum natura, ac proinde non est Romæ, id enim quod non est, nullibi est. Non ergo sequitur in illo priori esse negationem effectus. Fatoe tunc verum est dari negationem præsentiae, quæ mea existentia fuit præsens Romæ, in hoc tamen non tener paritas exempli adducti, quia illa, quæ sunt prius naturæ non dicuntur esse in signo aliquo, sicut dicuntur entia realia esse in loco, qui est in loco, dicit præsentiam superadditam, qualocatum loco correspondet, esse autem in signo non dicit correspondentiam ad aliquod extreum, sed esse entitates à quibus fluat influxus, qui non in illo signo, sed in alio dicetur esse, ac proinde actus primus ad aquatum, qui dicitur esse in signo naturæ, in illo signo in quo est, nihil intrinsecum neq; extrinsecum importat existens in illo signo supra suam entitatem, constituitur enim formaliter prior per influxum existentie in alio signo posteriori, quem quia ex priori connotat actus primus, qui prior naturæ dicetur.

P V N C T Y M I V.

Quomodo existentia causa supponatur ad effectum.

D^rplex definienda difficultas est in præsenti: Prima est an ad causandum requiratur entitas actu existens, vel sufficiat immediate præcessisse: Secunda quomodo existentia requisita in instanti in quo effectus producitur, vel tantum in immediate præcedenti supponatur ad effectum. Prima mihi levissima est, res enim est manifesta experientia comperta rem non existentem non operari, quis enim vidit extintum ignem lucem producere, quis leonem mortuum timuit impotentem aliumve effectum à causa non existenti producentem vidit? ratio

ipsa manifestè ostendit: id quod non existit non habet esse: ergo non potest alteri entitati esse, seu entitatem tribueri. Deinde causalitas quæ effectus dependet à causa est modus per se immediatus affixus causa physica ergo non potest existere sine illa, modus enim existere non potest sine re cuius est modus.

Occurrunt Thomistæ, qui defendant rem sine existentia posse operari in instanti, in quo primò non est immediato sue existentie, & dicunt sufficere immediatè antea causam habuisse esse, vt illud tribuat effectui, & immediatè præcessisse rem in instanti antecedenti, vt in hoc possit esse modus illius. Contra: Id quod præcessit & quæ non est, & quæ non habet esse in primo instanti, in quo non habet esse, in vltioribus: ergo si in vltioribus operari non potest, neque in primo in quo non est, poterit operari, vel si in primo potest, poterit etiam in vltioribus. Idem infero de modo, qui si potest esse sine re in hoc instanti, in quo primò res non est, poterit etiam in sequentibus, præcessisse enim, vel non præcessisse immediatè antea nihil conductit ad dependentiam, quam hic, & nunc habet modus a re secedere enim modo dependet calatio in hoc instanti à substantia ignis, sive calor præcessit in instanti antecedenti, dummodo lignis hic & nunc existat.

Nonnulli contra Thomistæ arguunt intendentibus probare corrupta forma materiali leonis posse leonem adhuc vivere saltem pro unico instanti, quia modus unionis potest permanere in instanti in quo primò forma, à qua tamen modus à re dependet, & forma in instanti in quo non est, poterit cauere compositionem, Thomistæ tamen hanc doctrinam ad causas intrinsecas non extendunt, quæ cum inadiquatè identificantur cum effectu, existere debent, vt effectus existat. Neque eadem est ratio de causis extrinsecis, quæ adiquatè ab effectu distinguuntur. Similiter arguit Hurtadus disp. 8. sect. 5. §. 11. se qui ex hac sententi hominem in instanti in quo moritur posse videre, sentire, peccare, & damnari, etiam in gratia decesserit. Respondebunt Thomistæ has operationes esse immanentes, & importare influxum causæ materialis illas recipientes, qui præstari nequit à causa non existenti, sed adhuc potest Hurtadus vrgere Thomistam, argumento, quod ipse confitit §. 10. Causa materialis non potest recipere in instanti in quo non est, vt confit ex hac solutione, ergo neque efficiens efficiere: vel aliter, causa efficiens potest efficiere in instanti, in quo non est: ergo materialis potest etiam recipere etiam in hanc consequentiam deglutiret Thomistæ: illum ego ab absurdo quod infert Hurtado liberarem, quia etiam homo in instanti in quo moritur efficiens, & subiectu visionem cauaret, non esset viuens, quia viuens dicit compositum ex visione & subiecto quod implicat esse non existente subiecto, sicuti lupra dixi de composito essentiali, quod forma non existente, existere non potest.

Obicit Thomista: Continguitas loci sufficit ad operandum ergo contiguas temporis: ergo entitas poterit operari in instanti in quo primò definit esse. Instanteritas potest operari in loco immediatè à parte antea, & à parte post: ergo poterit in tempore vtrinque immediato, & ita operari antequam existat, in instanti immediato illi in quo exitur eff. Vrget: Causa potest operari in spatio distantia, & mediato, dummodo approximetur media alia cœausa immediatè illi spacio: ergo poterit in tempore etiam remoto, & mediato, si approximetur medio alio immediato illi tempori, & ita homo, qui immediatè fuit ante me, poterit modo mecum in hoc tempore operari, etiam in quinq; annis ante annos decesserit. Respondeo disparem esse rationem, id enim quod non existit in hoc loco, sed in alio absolute exsistit, & habet entitatem, illud verò quod non existit in hoc tempore, eti dicatur existere in alio absolute non existit, & strictè loquendo dicendum non est, res existit in alio tempore, sed rem extiruram esse in tempore venturo, vel extirsum in praeterito.

Obicit secundò Thomista: Homo moritur in hoc instanti in quo non est, ergo potest operari in instanti in quo non est. Quā bellè! egregia operatio mors est. Argumentum explicito: mori hominem in hoc instanti, et frisse in antecedenti, & non esse in hoc: ergo idem est dicere, homo potest mori in hoc instanti, in quo non est, ac si diceres, homo qui in instanti antecedenti fuit, potest non esse in hoc instanti, in quo non est: vide ergo quomodo

ex hoc antecedenti inferatur: ergo potest operari.

6 Obiic. tertio: Dispositiones ad formam in instanti in quo non sunt, influunt in illam: ergo potest causa operari in instanti in quo non est. Nego antecedens, & illo admisso possem distinguere consequens: ergo potest causa operari in instanti in quo non est: per influxum physicum, nego consequentiam: per influxum moralem, concedo consequentiam: influxus enim dispositionem in formam non est physicus, sed moralis.

7 Obiic. quartò: Sacraenta agunt in instanti in quo non sunt: ergo distinguo antecedens; physicè nego: moraliter, concedo.

8 Major est difficultas, quomodo existentia cause requiratur ad effectum, an videlicet requiratur, ut ratio formalis producita effectus, vel an requiratur ut conditione tenet se ex parte actus primi, an tantum ut conditione ad actum primum. Suppono, quid sit requiri tantum ad actum primum, & quid requiri ex parte actus primi, quod explicui Puncto 2. n.8. Recole ibi dicta. In mea sententia quæ existentiam ab existentia non distinguunt, res est extra totam controversiam, existentiam non se habere ut conditionem sed ut rationem formalem ad effectum producendum, eodem enim modo supponitur ad calefactionem substantia ignis, & existentia cum illa identificata: sed substantia ignis supponitur ut virtus formaliter productiva: ergo existentia eodem modo supponitur. In opinione quæ existentiam ab existentia distinguunt, statutum est apud illius factores existentiam se habere tanquam conditionem, quia existentia est modus, qui in sua virtute non continet substantiam aliam eiusdem rationis cum illa, quæ producitur, v.g. existentia ignis A, qui est modus quidam imperfectior substantia ignis, cuius est modus, non potest in virtute continere substantia ignis B, quæ perfectam cum substantia ignis A: & consequenter perfectiore modo existentiali ignis A, imperfectiore igne A, cuius est modus.

9 Ceterum ego duplice opinionem inuenio distinguenter existentiam ab existentia; quædam asserit essencias esse ab eterno, & per productionem, seu generationem rei produci tantum existentiam sufficientem existentiam, quæ iam ab eterno supponatur. Dura sanè cogitatio, quæ mea sententia toto cœlo à veritate aberrat, illius tamen autores dabo in Metaph. Controu. 1. & 2. Alij mitius philosophantur afferentes existentiam, & existentiam inter se distinctas simul produci, & per eandem actionem existentiam recipere suum esse actuale, quod tunc incipit esse, adhuc ut distinctum ab existentia, & quatenus ab illa distinctum habet esse actuale, quod per existentiam distinctam sine qua esse non potest constituitur formaliter existens, iuxta hanc duplē sententiam, duplē modum philosophandi exponam. Secundum priorem dicendi modum ex his, quos modò retuli, rationem non inuenio cur existentia ignis producentis non sit tota ratio productiva caloris, vel ignis ab alio igne producto, in modo verisimilium videtur ab illa tantum procedere actionem terminatam ad effectum, quod sic suadeo. Cum producitur ignis B, tantum producitur secundum illum dicendi modum existentiam illius: ergo poterit produci ab existentia ignis A, quin ignis A, qui dicitur producens concurret per suam existentiam ad producendam existentiam ignis B, qui dicitur productus; recte enim intelligitur existentia ignis B, producta ab existentia ignis A, & necessarius non est hanc ab existentia ignis B, immediatè produci, neque necessarius est influxus procedens ab existentia ignis A, ad producendam existentiam ignis B, quæ secundum hanc sententiam iam præcessit ab eterno, & non existit in tempore: ergo ex nullo capite necessarius est influxus procedens ab existentia ignis A, nec requiritur, ut producatur existentia ignis B, quæ iam supponitur, sed ut producatur existentia, quæ sufficiat ab alia existentia procedit. Rursus in omnium sententia producito ignis ab alio igne est à causa vniuoca, sed illius terminus est existentia ignis producti & non existentia: ergo principium quod debet esse eiusdem speciei cum termino producto debet esse existentia, & non existentia alijs ignis; existentia enim huiusignis eiusdem speciei est cum alia existentia, & non cum existentia alijs ignis. Concludo iuxta principia huius sententiae maiori consequentiā dictum iri existentiam esse rationem formalem producendi quam esse conditionem; & existentiam ignis tantum conducere ad producendum alium ignem tanquam quid præequitū, ut sit illius existentia, quæ est tota ratio formalis pro-

ducendi. Existimo tamen melius esse consequentiam ad principia aded difficilia non seruare, quam id afferere, quapropter hæ dicta sint, non ut probem existentiam esse virtutem formaliter operativam, sed ut ad hoc absurdum traham illos, qui modum illum dicendi amplectuntur, & ex illo incipiat impugnatio huius sententiae, quam latius loco citato exhibeo.

Luxuria alium dicendi modum afferentem existentiam produci simul cum existentia censeo hanc conditionem dicendam esse, & non rationem formalem propter rationem, quam tetigit, esse tamen conditionem, certum est, quia sine existentia non potest dari existentia, seu esse actuale, à quo tanquam à potentia formaliter dependeat effectus. Sed adhuc questio, An sit conditio se tenens ex parte actus primi. Sentio satis consequenter dici posse, non esse conditionem tenentem se ex parte actus primi, sed tantum requiri ut detur illud esse actuale, & tantum dependere effectum ab existentia causa quatenus existentia dependet ab existentia, sine qua esse non potest, & sic ut existentia non dependet à priori ab existentia, ita neque effectus dependet à priori ab existentia causa, neque tanquam ab aliquo quod se teneat ex parte actus primi, neque necessarium est dici effectum dependere ab esse actuali, quod existentia dicitur, quatenus existenti, sed dependere ab illo, quod sine existentia esse non potest. Neque rationem aliquam reperio, quæ suadeat existentiam requiri ex parte actus primi, adhuc ut conditionem ad effectum. Hec dixisse sufficiat iuxta principiū omnino à veritate aliena, iuxta quæ dum consequentiū loquemur, in maiora incidemus absurdia.

Acriter contra me insurgit nouus Complutensis Thomista, quia Thomistæ nomine retuli celebre illud argumentum, homo in instanti, in quo non est operatus, afferitque debuisse referre an. I. M. Thomistam, in quo fictionem hanc legerem, & cùm nullum possem, debuisse à lectionibus abstinere, & non argumentum fingere, quod irrideant. Fictionis calumniam facilimè à me excutiā, & obligationi satisfaciā, quam in me agnoscit modernus iste deignandi Thomistam, in quo prædictum argumentum legerim. Cauezudo tom. i. in 3. parte quæst. 6. art. 1. pag. 80. colum. 1. vbi docet Sacraenta in instanti, in quo primo non sunt causare gratiam, respondens ad argumenta opposita apponit exempla ad solutionem confirmandam, primò in dispositionibus antecedentibus introductionem formæ, deinde subiungit; est etiam apostoli exemplum in morte viventium, res enim certa est, quod non moriantur, nisi vivent; tamen in instanti mortis iam vivens non est, non vivit, sed sufficit, quod vivit toto tempore antecedenti, unde in illo instanti dicitur esse sufficenter, cum verè dicatur mori, cum tamen in alio instanti non verè dicatur mori, licet fuerit vivens; mori autem mutatio physica est realis. En argumentum quod Thomistæ nomine retuli apud Cauezudum expellim. Quis ergo fitget, ego, qui argumentum refero ea ratione, quæ apud Cauezudum inuenio, vel qui dicit me hoc argumentum finissime ut illud credere, sciunt omnes argumenta ista longè illustriora apud Cauezudum reperi, & referunt adolescentes, qui vix prima scholarum limina salutarunt. Hoc vnum Thomistam in hac Complutensi Vniuersitate Theologiae Cathedræ moderatorem ignorare quis crederet? Difficilius tamen mihi persuasum erit ipsum scientem hoc argumentum apud Cauezudum reperi illius fictionem mihi impostrare. Hoc vnum scio, quod si Cauezudum in hac parte non legerat, legisse debuerat, ne temere alii fictionem imponeret.

Subdit immediatè contra illos inferri hominem in instanti, in quo moritur, posse videre, sentire, & peccare. Respondit; hoc argumentum contra illos non procedere, quia ipsi non loquuntur de causis intrinsecis, nec de actionibus immanentibus, dum assertunt causam posse operari in instanti, in quo non est. Eadem solutionem pro Thomistis dedi immediatè antequam argumentum Cauezudi referrem, ex quo posset Recentior iste agnoscere, quam longè absim ab argumentis fingendis, quæ Thomistis imputem, cùm solutionem adducam argumentis contra illos adductis in eadem materia, in qua ille mihi fictionem imponit. Nec debuisse iste argumentum, quod pro Thomistis dissoluo, & reiicio immediatè post me citatum referre ut omnes, qui apud illum tale argumentum relatum legerint absque hesitatione sibi persuadeant, me eo arguento contra Thomistas vti.

PUNCTUM

PUNCTVM V.

An causa remota, sit vera & propria causa.

CAUSAM remotam vocamus illam à qua medio effetu, quem ipsa proximè produxit, effectus alius procedit v. g. produxit ignis calorem in se, hic calor calorem aliud producit, ad quem immediate ignis non concurret, calor à calore productus effectus remotus dicitur ignis productentis calorem in se. Ex quo inferes Deum, qui alias est causa proxima omnium creaturarum, in quas immediate influit, esse simul causam remotam illarum, quæ ab aliqua causa creata producuntur, quatenus influit in creaturam productentem aliquem effectum, exempli gratia: Producit Deus ignem, ignis productus calorem: quatenus Deus immediatè cum igne concurrerit ad productum calorem, est causa proxima illius; quatenus produxit ignem, à quo calor producitur dicitur causa remota caloris.

Communis loquendi modus causas remotas simpliciter causas appellat, neque de hac re distinetè antiqui questiones instituere. Hurtad. disput. 8. sect. 4. multis intendit probare causam remotam non esse propriè causam, neque dicendam esse causam per se. Arriaga disp. 7. sect. 4. asserit questionem hanc de nomine, in re enim siue dicatur causam remotam esse veram causam & per se influere, siue dicatur non esse propriè causam, & influere per accidens, idem omnino influxus illi est concedendum, neque noua causalitas conceditur, aut negatur, omnes enim admittunt causam remotam influere immediatè, & per se in proximam, & hanc in effectum, & nullus causa remota influxum aliquem præbet præter illum, quem præstat circa suum proximum effectum influente in aliud, cuius causa dicitur. Fateor rem ita se habere, neque in hoc posse aliquid esse discrimen in re, existimo tamen in presenti multum curandum esse de modo loquendi, tum quia debemus loqui nominibus rebus accommodatis, si enim quis diceret Petrum esse equum, & postea diceret Petrum esse animal rationale, & nullo modo esse animal hinnibile tantum in nomine à reliquis Philosophis dissentire, tamè hoc modo nominibus abutens ab scholis explendoribus est, omnes enim scientias illarumque terminos perturbaret, tum etiam quia ex modo loquendi in hac re dependet solutio questionis non contemnenda in Philosophia: an videlicet effectus suam causam remotam producere possit, quod si modo affero causam remotam tantum esse causam per accidens, magnum robur tribuo sententiae, affirmanti, si vero causam remotam propriam, & per se causam appellare, vires summet negativa sententia questionis iam proposita, quia quod est per se causa, est per se prius, ac proinde non poterit esse posterius, nihil enim potest esse prius & posterior respectu eiusdem.

Dupliciter potest influere causa remota, primò e modo, quo meus auis in me influxit, qui produxit meum patrem, quem postea non conseruavit, & ita, quando meus pater in me influxit, iam non dependebat à meo aui. Alio modo potest influere causa remota, actu producens, vel conseruans causam proximam, à qua illius remotus effectus proximè dependet, sicuti ignis, qui actu conseruat calorē in se, qui calorem producit in ligno. Affero causam remotam propriam, & per se physicè influere quando influit posterior modo assignato in effectum acti influentem in aliū. Rationem huius conclusionis pro multis questionibus Theologicis atque Philosophicis obserua. Quotiescumque effectus dependet ab aliqua causa, ita vt non possit subsistere, illa deficiente, quin alia suppleat vices illius, dependet ab illa tanquam à causa propriè, & per se influente. Ratio est manifesta: illud, quod ab alio, per accidens dependet, eodem modo subsistit, siue absit, siue adhuc nullo vices illius suppleat, vt patet in edificio, quod per accidens pendet ab habitu Murice, quem habet artifex, & ita eodem modo subsistit, siue adhuc habitus, siue absit, etiam si nullus loco illius subrogetur. Deinde quia quotiescumque effectus perseverat deficiente aliqua illius causā, loco cuius alia substituitur, non potest inferri causam illam non esse causam propriè & per se. Alias ignis non est causa propria caloris, neque Petrus generans Ioannis geniti, quia deficiente igne, qui calorem producit, & deficiente Petro,

qui Ioannem genuit, remanent calor productus, & Ioannes genitus, quia Deus vt causa prima substituitur loco loco causarum primò producentium ad hos effectus conservandos. Ex hoc principio infero ignem prodecentē calorem in se esse propriè causam respectu caloris producti in aqua à calore producto, quod sic probo: deficitē igne, qui calorem in se produxit, si alia causa loco illius non substitueretur, deficitē calor productus ab igne, quia non potest permanere sine conseruante: ergo si deficitē antiquum conseruans, & aliud non succederet, deficitē calor conseruandus, qui fuerat ab igne productus. Rufus deficitē calore producto ab igne, si non substitueretur alia causa loco illius, deficitē calor productus in ligno propter eamdem rationem: ergo de primo ad ultimum deficitē igne si alia causa non sustineretur loco illius non permanereretur calor in ligno ex vi eiudem influxus, quo ante erat productus: ergo dependebat tanquam à causa per se ab igne, sine quo, vel sine alio loco illius non potest conseruari ex vi eiudem influxus.

Effectum, qui primo modo dependet à causa remota acta non influente in proximam existimo non dependere ab illa physicè tanquam à causa propria, & per se, neque respectu huius effectus causa remota propriè potest dici causa per se, quod sic probo. Causa remota non influit physicè adhuc remotè in instanti in quo producit proximum effectum, non in instanti in quo effectus remotus producitur: ergo numquam: primam partem antecedentis sic probo: in instanti in quo causa hęc producit suum proximum effectum non existit effectus remotus, vt supponimus: ergo non potest causa in illum influere, influxus enim dicit dependentiam vnius ab alio, illud autem quod non est neque proximè, neque remotè est dependens, ego enim non poteram dici dependens à meo aui in instanti, quo meus parens genitus fuit, in quo & multis postea annis, nondum existerbam, & eram & què indifferens ad existentiam cum multis individuis, qua ab eodem parente potuerunt procreari, & procreata non fuere, neque major erat ratio cur ego dicerer tunc dependens à meo aui, quam illa individua, que potuerunt produci à meo parente, & producta non fuere: ratus ergo sit effectum non dependere physicè à causa remota in instanti, in quo effectus non producitur, sed à causa proxima, à qua producendum est. Secundam partem antecedentis probo. In instanti in quo ego genitus fui à meo parente per eamdem omnino actionem, & omnino eodem modo eisēm productus, siue meus auis in illo instanti existeret, & numquam ex eo quod non existat, necessum est aliquam aliam causam in me influere, qua non influeret si existeret meus auis: ergo existentia mei aui in instanti, in quo fui productus, omnino per accidens se habet ad meam productionem: ergo in illo instanti in me non influit, neque poterit dici causa per se mea entitatis, neque proxima, neque remota, quia potest non existere, id autem quod non existit, neque remotè influit in effectum; quod si existat & què per accidens est illius existentia ad mei productionem, ac si non esset: ergo numquam potest esse causa per se. Vna hęc est ratio conclusionis huius: effectus remotus hęc & nunc & què producetur existente, & non existente causa remota, à qua proxima hęc & nunc non dependet: ergo talis causa remota omnino per accidentem se habet respectu effectus.

Dixi physicè non dependere hunc effectum à causa remota, quia sentio moraliter dependere ab illa tanquam à vera causa morali, non quatenus existente in instanti, in quo producitur effectus remotus, sed ab illa quatenus existenti in instanti, in quo causa proxima fuit producta. Rem probo, & explicabo: ego in hoc instanti, in quo producor, dependeo à mea causa immediata, & ab omni illo, à qua mea causa immediata in eodem instanti dependet: sed meus parens in instanti generationis, in quo ego dependeo ab illo, depēdet moraliter ab existentia præterita mei aui, ergo cādē dependentia, qua meus parens dependet immedietate in hoc instanti generationis, ego medietate ab eodē dependeo. Minor tantum indiget probationē: meus parens hęc & nunc conservatur ex eo quod fuerit antea productus à meo aui existerē, & si tunc illa productio non præcessisset, hęc & nunc non conservaretur, quia Deus hunc influxum, ex vi cuius meus parens conservatur, sublinuit loco actionis præteritæ à meo aui exhibitat: ergo si illa actio non præcessisset, non esset modò hęc conservatio, neque

neque meus parens existeret: ergo hic & nunc meus parens in instanti meæ generationis dependet ab actione, quæ processit à meo aeo existente: non physicè, quia nihil physicè dependet ab illo, quod non est: ergo moraliter: ergo eadē dependentia, quia meus parens proximè dependet, dependeo ego remotè iuxta doctrinam traditā. Ex hoc inferes me mōdū physicè dependentem tantum à Deo conferuante, moraliter dependere ab omnibus meis progenitoribus, quia quod Deus hīc & nunc me conferueret, dependet ex eo quod illi præcesserint, & altero eorū deficiente, non me conferueret ex hac numero proutdēta, & serie decretorum, ex ea hīc & nunc mea conferuatio dependet. Quod si Deus mōdū mōdū me conferueret per decretum, quo decerneret hīc & nunc meam existentiam non præuisā actione, quā fui primō productus à meo parente, ita ut ex vi eiudēm decreti mōdū existem, etiam si nullus ex meis progenitoribus præcessisset, neque physicè neque moraliter ab illis dependarem, quod ex doctrina tradita clare constat.

6 Vno haustu totam doctrinam traditam solidō, vniuersalique principio probauī, & fundamentum Hurtadi destruxi, & quod magis mirabile est non aliam impugnationem contra Hurtadum adduxi, quam ipsi debere non possem, sic at ibidem fecit. s. 175. nescio an sanē fibi confitans: *Causa per se est, quæ per se necessaria est ad effectum, ita ut sine illa effectus esse non possit.* Subdit ipse immediate: *scilicet ignis, & aqua, aliisque cause remota sunt per se causa calefactionis in ligno procedente à calore in ipsis existente, quia licet a cœlū adequare dependat à calore, ignis tamen, & aqua sunt necessaria ad existentiam caloris:* quomodo autem hæc componenda sint cum sententia, quam ipse tradit fecit. 4. non calleo: illum arguentem audiamus, sic insurget: Primo, deficiente causā remotā eodem modo remanet effectus: ergo effectus nō pendet à causa remota. Distinguendo antecedens deficiente causā remotā, & supplente alia locum illius, concedo: deficiente alia & nulla vices illius supplete remanet effectus, nego. Sed posse instare: Demus mōdū Deū producere ignem, & ignem producere calorem in se, & calorem productum in igne producere calorem in ligno approximato, & calorem productum in ligno, sensationem in vivente; dummodo Deus conferuaret calorem in ligno permaneret sensatio: sed conferuans calorem in ligno tantum suppleret concursum, quem præstabat calor productus in igne; ergo destructo igne, qui erat causa remota sensatio: & nullā alia causa subrogata, loco ignis permanet sensatio: ergo & ex vi eiudēm actionis: ergo ignis qui erat causa remota sensatio: non influerat per se in sensationem. Resp. Deus conferuante calorem productum in ligno non solum suppleret in ordine ad illum calorem vices causa proximæ, à qua producebatur talis calor, sed etiam omnium causarum remotarum, quia subrogat suum influxum loco aliis, qui dependebat ab aliis causis, & immediatè, & per se Deū præstat calor, quem modō conferuat, totum illud, quod præstabant omnes causæ remotæ à quibus dependebat, ac proinde vices omnium suppleret dicuntur. Ex hac doctrina Minor illa: *Sed Deus conservans calorem in ligno tantum suppleret concursum, quem præstabat calor in igne: vt sonat, concedenda est;* sed negandum quod intendit arguens videlicet hoc tantum effi: suppleret vices principij proximi illius conservationis: qui enim supplet concursum dependentem à pluribus causis remotis, & ab una proxima, in ordine ad effectum conservatum ex vi illius influxus, qui loco precedentis subrogatur, supplet non tantum vices causa proximæ, quia illæ influxus dependebat, sed etiam omnium remotarum.

7 Obiic. secundò Hurtad. Eodem modo influit causa proxima in remotam, media proxima, quo potentia visua videt subiectum albedinis, media albedinem: sed qui videt albedinem, non videt subiectum media albedinem; ergo qui influit in effectum remotum, mediā illius causā proximā, non influit in illum effectum. Respondens negando antecedens, est enim longè diuersissima ratio, ego enim non dico remotè videns subiectum albedinis, quia albedo quam ego video, videat subiectum cui inhæret, sicut dico influere remotè in motum localem, quia immediatè influit in hunc impulsus, in quem ego influo; albedo enim subiectum non videt, imo etiam albedo parietem videret, non diceret ego videns parietem media albedinem, sicut ex eo quod videam Petrum Solem videntem, non dico Solem videre, quia visio, qua Petrus videt So-

lem, & visio, qua ego Petrum video, omnino dispartiat se habent, & etiam si vna ab alia dependeat, visio Petri non potest me videntem constitutere, quia videre formaliter dicit immanentiam, visionemque in me receptam; causare autem non dicit hanc immanentiam, & ideo etiam causa proxima dicitur actū caufans per effectū ab illa adquæ distincū, & nullo modo vnitum, & materialis causa etiam præcisā vniōne causa materialis formæ in actu secundo constitutur.

Obiic. tertio opinionē Durandi afferentis effectus productos à causis secundis tantum mediatè pendere à Deo, quam omnes Theologi dabant, quia ex illa sequeretur Deum non esse causam per se illorum: ego sentiunt Theologi causam remotā non esse causam per se. Resp. Theologos non damnare hanc sententiam, quia ex illa inferatur Deum non esse causam per se effectū, quos producit mediis causis secundis, sed quia afferit, Deum non esse causam proximam illorum, quod per se absurdum est, quia cum causa remota non influit in effectum nisi quatenus influit in causam proximam illius, sequeretur semel producto Angelo Deum non posse impedire illius operationem quod absurdissimum est.

P V N C T Y M VI.

An idem effectus possit dependere dinisiā à duplice causa.

I N hanc questionem non cadunt intrinsecæ cause. Ceterum enim est duplicem causam intrinsecam numero distinctam, non posse causare eundem numero effectum. Ratio est manifesta: Causa intrinseca identificatur cum effectu, & compositum hoc nihil aliud est, quā hæc materia, hæc forma, & hæc vniōne ergo nequit dari hoc compositum sine hac materia, hæc forma & hæc vniōne: ergo si loco huius materiae alia poneretur, aliud esset compositum. Neque effectus negatiū maioriē locum inuenient in hac questione, licet ratione opposita, quia nullus dubitat eamdem expulsiōnē, seu carentiam frigiditatis in hoc subiecto posse ab hoc vel illo calore procedere, quicunque enim calor adueniens expellit eamdem frigiditatem, quā inuenit in subiecto, & ita eamdem carentiam eiudem frigiditatis inducit. Relego etiam ab hac questione finalē causam, quæ nimis impripiē causa dicitur, non enim dubium est me posse idem iter agere causā inuisendi amicū, aliudve negotium tractandi, licet non defuerint, qui direxint actionem diuersam ex diuersa intentione procedere. Ita P. Arrub. t.p. disp. 8. c. 4. & 5. quem sequutus est P. Hurt. tr. 2. disp. 117. c. 2. n. 11. quorum fundamentum hoc est. Actio procedens à principio diuerso, diuersa esse debet, quia per se ipsum illud attingit: sed intentio est principium actionis: ergo ex vi eiudēm actionis: ergo ignis qui erat causa remota sensatio: non influerat per se in sensationem. Resp. Deus conferuante calorem productum in ligno non solum suppleret in ordine ad illum calorem vices causa proximæ, à qua producebatur talis calor, sed etiam omnium causarum remotarum, quia subrogat suum influxum loco aliis, qui dependebat ab aliis causis, & immediatè, & per se Deū præstat calor, quem modō conferuat, totum illud, quod præstabant omnes causæ remotæ à quibus dependebat, ac proinde vices omnium suppleret dicuntur.

Restat difficultas hæc de causa materiali respectu formæ, & de causa efficiente, leuis viraque, & levissima, vel nulla respectu causæ materialis; eadem enim forma, quæ educitur ex hac materia potuit ex alia educi, omnes enim materie de facto existentes sunt eiudēm rationis; & quilibet capacitatem habet ad recipiendam quacumque formam. & ita hæc materia potuit antecedenter recipere formam, quam de facto recipit alia materia, & forma ab hac & illa materia, diuisim dependere. Trahitur tota difficultas ad duplicem causam efficientem vtramque cretam, quia de una creata, & altera increata dubium esse non potest, certum enim est Deum posse se solo producere effectum, quem causa secunda producit.

Negant Capreolus, & Mars. relati à P. Soar. in Metaph. disp. 26. sect. 5. in quam partem propendet D. Thom. quodlibet. 5. existimat enim hi Doctores quilibet causam sub se habere classem quaudam effectuum adquæ distincū, ita ut nullus effectus contentus in virtute huius causæ in illius virtute cōtineatur. Affirmat P. Suar. iam relatus

Punct. VI. An idem effect. posſit depend. diuīs. à dupli c i causa.

203

relatus cum Scot. in 2. dist. 20. q. 2. quam sententiam major pars Scholasticorum defendit.

Dico primò. Possibiles sunt duas virtutes actiæ uniuersitatis eiusdem speciei quarum neutra sub propriæ actiuitatis sphera habeat aliquem effectum, ex his, quos potest alia producere. Sit ratio: virtutes haec non repugnant ex aliquo capite: ergo possunt à Deo produci. A signa implicationem, vel totum concede. Confirmatur: Non repugnat duplex ignis productus calor immediatè nullâ actione interiecta: sed nullus calor ita ab hoc igne productus potest ab alio dependere, quia dependet per se ipsum ab hoc sicuti modò dependet actio interiecta: ergo possibilis est duplex causa vniuoca, quarum neutra possit producere effectum, quem alia producere valer.

Dico secundò. Possibilis est duplex actiua virtus, quarum virga eisdem numero effectus producere possit, ita ut nulla illarum valeat effectum edere, ad quem producendum altera per modum actus primi virtutem non habeat. Probanda est hæc conclusio ex non repugnantia harum causarum, nulla enim poterit assignari, ex qua liceat afflere virtutes has inter se repugnare. Secundò ex parte effectuum repugnare non possunt tales virtutes, quia effectus non dependent immediatè per se ipsos, sed mediis actionibus: ergo ex se indifferentes sunt, vt dependant ab hac vel illa causa. Neque repugnantia ex parte principiorum, seu virtutum potest inveniri, quia nulla exco-gitari potest in eo quod multipliciter distinctè numero virtutes in actu primo, quarum qualibet adæquata possit effectum producere, in se enim qualibet sine respectu ad aliam repugnantiam non habet, alia virga repugnaret; ex respectu aliquo inter vitramque intercedente repugnatio oriri nequit, quia cum haec virtutes subiectum commune non habeant, oppositionem contraria habete nequeunt, neque alia potest inter has virtutes probabiliter excogitari: Confirmatur: non repugnat hunc effectum, qui potest adæquatè à causa prima produci, posse à causa secunda eodem modo produci: ergo non repugnabit hunc effectum, qui potest, & de facto producitur ab hac causa, potuisse antecedenter produci ab alia: si id de aliquo effectu concedis, quod sine fundamento negabis, posse contingere respectu omnium, dummodo haec virtus aliam virtutem intra sua actionis sphera tanquam effectum non contineat peripicum est.

Dico tertio. Ex potentissimis actiuis de facto existentibus non qualibet habet sub se seriem effectuum adæquatè distinctam ab illa, intra quam alia suam potest extender actionem, neque qualibet potest producere omnes effectus, quos alia producere valer. Hæc conclusio nullà potest efficaci ratione ostendi, est enim de facto, quod nullo certo fundamento nobis constat; probabiliter tamen ita suadetur pars, quae affirmat non qualibet causam habere sub se omnes effectus, quos habet alia. Probatur ex D.Th. 1.p. q. 45. art. 3. ad 1. vbi docet causam vniuocam non posse habere pro obiecto adæquato totam speciem, alia se ipsam tanquam obiectum recipere, & posset se ipsum producere, quam rationem expendit Soart. suprà, & nos adducemus Controv. 9. puncto 10. ad probandum idem non posse esse causam sui ipsius. Confirmatur, & declaratur. Experiencia compertum est hunc ignem producere illum; v.g. ignem A: ergo ignis A continetur in virtute ignis B: sed idem ignis B non continetur intra propriam virtutem actiūm: ergo aliquis ignis potest produci ab igne A, qui produci non possit ab igne B.

Partem aliam afferentem plures effectus, qui possunt ab hac causa produci, posse etiam produci ab aliis ratione Theologica non contemendi probo: Ex Scriptura, & historiis Ecclesiasticis constat multos homines datos esse suis parentibus ex meritis Christi, quos non habent: est sine Christo cuius meritis eorum sterilitas fuit foecunda, vt patet in Anna matre Samuëlis, 1. Reg. 1. Sará matre Isaac Genes. 18. Elisabeth matre Baptista, Luca 1. & in Matre S. Bonaventura, & aliis plurimis, quod confirmat totius Ecclesiarum consensus, fideles enim preces fundunt, vt ex meritis Christi, ex suis parentibus filii procreentur: ergo ex meritis Christi hi homines ex suis parentibus nati sunt: sed alia erant nascituri independenter à meritis Christi: ergo poterant ab aliis parentibus nasci. Consequentia est legitima, quia si independenter à meritis Christi erant nascituri, & non poterant ex aliis parentibus nasci, independenter à meritis Christi, ex his nascitentur, & merita

Christi in hoc negotio nullam possent utilitatem habere. Maior Scriptura testimonis firmiter est stabilita. Sola Minor, seu secundum Antecedens indiget probatione: vide. licet illos homines independenter à meritis Christi esse nascituros, quod confirmat communis Theologorum opinio, quæ assertit Deum non meruisse existentiam hominum, sed redemptionem illorum, & posset multis rationibus probari, defumptis ex decretorum ordine, quibus superfedeo, quia nimis Theologica sunt, tantum in medium adduco celebre Augustini testimonium Epist. 105. etenim (Christus non pro nullus, hoc est non pro non existentibus,) ut homines condonentur, sed pro impiis moribus efficiantur. Infero ergo Petrum procreatam à Iohanne potuisse à Francisco procreari, ac proinde posse effectum ab hac causa dependentem diuīsum ab alia dependere.

Oblig. primo. Determinatio productionis huius indiuidui prouenit à causa producente: ergo causa producens non potest esse indifferens ad producendos plures effectus, quos sub se habeat. Respondeo certum esse causam qualilibet esse indifferenter ad producendos plures effectus, quos virtualiter continet, ex quibus determinatur ad producendum hunc potius, quam illum cuius determinationis fundamentum inquirendum est, sive possit producere effectus, quos alia, sive non possit, ac proinde argumentum prædictum contra nostram sententiam nihil probat, quia principium determinans causam ad hunc numerum effectum, inter plures, quos potest illa producere valebit determinare eamdem causam inter effectus quos eadem, & alia causa pariter producere possunt.

Oblig. secundò. Effectus, qui modò dependet ab hac causa, potuit ab illa dependere: ergo non dependet essentialiter ab hac. In omnium sententia hoc argumentum locum inuenier, quia certum est effectum dependentem ab hac causa potuisse dependere à Deo. Respondeo effectum potentem ab hac, & illa causa diuīsum dependere, à nulla determinata essentialiter dependere, dependere tamen per se, hoc est, tanquam à vera causa, non per accidens influente ab illa à qua recipit esse, quia ita dependet ab illa, vt non posset subsistere ablatâ illâ causâ, si alia loco illius non subsisteretur, quod est dependere per se.

Oblig. tertio. Ex parte effectuum moraliter dependere à causa remota, mediâ causâ proximâ, que actu non conferatur à primo producenti, me id sine causa dixisse, illudique probare non posse, & per accidens omnino esse, vt me Deus modò conferuet, sive prius productum, à talibus hominibus usque ad Adamum. Respondeo: neminem posse negare me Deum modò conferuare, quia prius fui productus, & ad hoc, quod fuerim productus à meo parente per se conduxisse existentiam mei parentis, & ad hanc per se conduxisse actionem, qua meus parentis fuit productus à meo avo, & sic in aliis progenitoribus. Nam eti. meus parentis eodem modo produceret me, eti. immediatè ipse à Deo fuisse productus, hoc probat causas remotas non esse causas essentialiter requisitas, non verò suaderet non esse causas per se, in eo oppositum manifestè probatur, si enim meus avus, vel alius loco illius meum patrem non produxisset, neque meus Pater, neque ego ab eo fuisse productus.

Oblig. insuper me contra omnem vsum, & rationem transire causitatem moralem ad esse physicum, quod est in causis omni cognitione, & ratione, & moralitate caretibus. Respondeo causam moralē debere causare media alia ratione prædicta, quia causat mouendī voluntatem alius, id verò, quod voluntatem mouet potest esse quid Physicum, & ratione destitutum, vt per se notum est, ex eo enim quid videt Deus causas naturales applicatas ad agendum, suoque indigere concursu, vt agant, mouentur ad concurrendum cum illis, & quando videt duo agentia contraria intendentia producere effectus inter se incompossibilis, mouentur ad concurrendum cum hoc potius, quam cum illo, quia est fortius illo. Hæc sunt omnibus nota, videat ita iuxta quorum vsum, & qua ratione dixerit esse contra omnem vsum & rationem.

P V N C T V M VII.
An duplex causa possit in eundem effectu totaliter influere.

Quidquid dicatur de dependentia eiusdem effectus à dupli causa diuīsum sumptu huius difficultatis disputatio

8

9

IO

Prad. 2. part.
Controv. 1.
Art. 4. n. 77.

II

I

tatio integra perseuerat, cum enim certum sit eumde effe-
ctum posse diuisum à Deo, & à creatura adæquatè depen-
dere, disputandum superest, an possit simul à causa creata
per influxum totalem, & per alium adæquatè distinctum
à causa increate dependere, etiam si adhuc diuisum non
possit à duplice causa creata idem effectus dependere. Ad-
do respectu eiusdem cause creata posse hanc exigunt
questionem; eadem enim causa potest diuisum per diver-
tas actiones adæquatas eudem producere effectum, &
de illa insurgit difficultas, an simul possit diuinâ interce-
rente potentia per duas illas actiones, quæ diuisum pos-
sunt ad eundem effectum terminari, illum producere, ita
ut qualibet ablata ex vi alterius superficis integer effectus
perseueret. Neque aliud est inquirere an idem effectus
possit dependere à duplice causa adæquata, nisi inquirere
an possit dependere per duplum influxum adæquatum,
certum enim est naturaliter posse procedere per unicum
influxum à duplicitate principio, quorum quolibet vir-
tutem habeat adæquatam actuum ad illum effectum adæ-
quatè ponendum extra causas.

2. Eadem ratione, quæ Puncto precedenti causas intrin-
secas à questione relegauit, illas respectu compositi ad
hanc difficultatem non voco, unicum enim compositum
vincit formâ circumscribitur; cui si aliam adiungas
compositum aliud saltum inadæquatè distinctum illa con-
stituet.

3. De causa finali insurgit difficultas respectu intentionis
efficacis, electionis mediiorum, & aliarum actionum volun-
tatis, & respectu operationum aliarum potentiarum,
leuis tamen de utrisque. Affirmo nullum actum internum
voluntatis posse dependere à duplice fine adæquate. Ratio
est obvia: Actus internus voluntatis intrinsecè, & per suā
entitatem respicit suum objectum, quod se tenet ex parte
finis, & per se ipsum ab alio dependet, ita ut non pos-
sit non dependere ab illo, à quo semel dependet: ergo
actus, qui dependet à duplice obiecto, ita à qualibet illo-
rum dependet ut non possit non dependere: ergo à neutrō
dependet adæquatè. Patet consequentia, eo ipso quod
non possit non ab utroque dependere, neurum seorsim
sumptum sufficiens est, vt alio ablatu abitu perseueret; ergo
neutrū influit adæquatè, influere enim hanc causam
adæquatè in hunc effectum dicit, vt ex vi illius omni alia
ablata effectus subsistere possit.

4. De actibus externis aliarum potentiarum longè aliter
dicendum est, certum enim puto posse quilibet actionem
externam à duplice causa finali dependere mediā duplique
intentione efficaci duorum finium, quod si prob. In primis est certum posse peripari in voluntate duplum actum
quemlibet ex se sufficientem ad determinandam poten-
tiā externā ad aliquam actionem, v. g. duplum volitionem
deambulandi ex duplice fine, quarum quilibet illarum
seorsim sumptu efficaciter imperat deambulationem,
in quo casu probo in actu secundo deambulationem
procedere adæquatè à qualibet illarum volitionum simul
existentium. Illa deambulatio, ita procederet ut qualibet
illarum intentionum ablata, alia superficie, eadem perma-
neret sine alio novo influxu procedente ab hac intentione
permanente; ergo intentio permanens antea adæquatè in-
fluebat in deambulationem: Consequens est legitimā,
quia modo adæquatè dependet deambulatio ad intentionē,
quæ vincit existit: & non per dependentiam, quam ante-
rea non habet: ergo sicut modò dependet adæquatè,
ita dependebat antea, siquidem eadem dependentiā ha-
bebat. Antecedens duplum partem continet, utramque
seorsim probo. Pars una dicit ablata vna intentione, alia
superfite deambulationem permanesram, quod perspicuum
est, quia cùm supponamus illam intentionem ex se in actu
primo habere virtutem imperandi adæquatè deambula-
tionem, eo ipso quod existat in subiecto suam virtutem exer-
cit, possit enim volitio in actu primo efficaciter imperante
actionem externam, non superest iam libertas ex
parte voluntatis ne ab hac intentione, que iam supponit
procedat deambulatio. Alterum in Antecedenti contentum est,
volitionem illam non aliter influxuram
quam antea influebat, quod sic ostendo: Infuxus volitionis
in actionem externam non est actio aliquæ physica in-
termedia mediā quæ hæc ab illa dependeat, sed tantum
coexistentia virtutis potentis imperare cum actione ex-
terna imperata, quæ per sympathiam resultat possit voli-
tione: sed coexistentia est eadem ergo influxus est idem.

Influxum volitionis in actionem externam consistere in
coexistentia volitionis potentis influere, & ipsius actionis
externæ, probo latè in Controv. 8. de Anima, vbi latè
de imperio voluntatis dispuo: coexistentiam esse eamdem
notum est, quia coexistentia non distinguitur ab existentia
extremorum: sed extrema existentia sunt eadem: ergo
coexistentia est eadem.

De causa materiali, & efficienti eadem est omnino ratio,
cum idem sit utriusque influxus, & idem est rem pro-
ducere per duplum actionem educitum adæquatum, ac re-
cipi per duplum passionem, sic tota iam difficultas ver-
titur ad principium efficiens, seu ad causalitatem actiū, an
videlicet duplex principium actuum possit simul adæ-
quatè influere in effectum, vel quod idem est an duplex
causalitas actiū, seu duplex actio adæquata possit simul ad
eundem effectum terminari. Quidquid enim de causalitate
actiū dixerimus, de passiva eodem modo intelligentem
est.

Negat Pater Vasquez tom. I. part. 3. disp. 29. cap. 4. af-
firmat Pater Soarez in Metaph. dispu. 26. feft. 5. n. 13.
utriusque suos habet asseclas. Ego in hac re Soarium sequor,
cuius sententiam iam probo. Nulla est repugnans in eo,
quod idem terminus duplē causalitatem actiū simul
terminet; ergo poterit illum terminare diuinâ omnipotentiâ
intercedente; antecedens mihi firmum erit, donec
aliquis repugnantiam assignet, quam illico soluam, ut
illud inconclusum conferuem, sed adhuc illud suadeo.
Repugnans ex parte virtutis actiū præcisè sumptu nula
exsistit, idem enim effectus simul continentur sub pluribus
principiis actiū, quod saltem respectu creati, & increati
negari non potest; neque ex eo quod principium suam vir-
tutem exercet alterius actiū virtutem intrinsecè eu-
ciat: respectu actionum si aliqua est incompossibilitas,
est formalis similis incompossibilitati duarum formarum
in eodem subiecto, que potest vinci à Deo cui integrum
est, quantumvis hæc actio seu hæc forma exigat negatio-
nem alii cum qua est incompossibilis, illam contrâ talem
exigentiam conferuare: repugnans ex parte termini nulla
est, quia terminus nullam virtutem exercet circa actionem,
neque ex parte illius magis requiritur ad terminandum
simil actions, quam ad easdem successivæ terminandas,
quam rationem de termino vñonis latius expendam
Controv. 8. Puncto 1. ergo ex nulla capite aliqua potest
esse repugnans, in eo quod effectus supernaturaler
dependat à principio effectivo per duplum causalitatem
adæquatam.

Puto hanc conclusionem iuxta propria principia aded
efficaciter probasse, vt illius ratio difficultem reddit tradi-
dendam aliam propter quam idem effectus non possit à du-
plice causa adæquata etiam naturaliter dependere; non
etiā possimus recurrere ad incapacitatem subiecti actio-
nis, neque ad incapacitatem termini, si enim ex hoc capite
naturaliter non possit effectus duplum causalitatem
terminare, etiam supernaturaliter repugnaret, vt efficaciter
probo Controv. 8. Punct. 1. Neque incompossibili-
tatis formalis actionum sufficiens videtur ratio, quia
incompossibilitas formalis sumitur in ordine ad subiectum,
seu actio creatiū nullum habet subiectū: ergo actio crea-
tiū cum nulla alia entitate potest habere incompossibili-
tatem formalē: ergo ratione huius incompossibilitatis
nullum est impedimentum, ne possit idem effectus terminare
duplum actionem creatiū, vel vnam creatiū,
& aliam educitum. Dices terminum, qui potest ter-
minare actionem generatiū, nō posse naturaliter actionem
creatiū terminare, esto non creetur naturaliter,
supposita creatione, siue naturali, siue supernaturali quad
modum, inquiro an generatio naturaliter possit terminari
ad effectum creatiū, quem posset respicere, si creatio non
terminaretur ad illum, & an harum actionum coexisten-
tia speciale dicat repugniam naturalem distinctam
ab illa, quam diceret quilibet illarum seorsim sumptu. Se-
cundò in duplice ratione creatiū clarissim virget nostra
difficultas, quilibet enim illarum naturaliter potest eundem
attinere terminum. Ultimo adhuc respectu duplicitis actionis
generatiū respiciens idem subiectū argumentum
conficio. Actiones non repugnant nisi ratione terminorum,
ita actio productiua dulcedinis, & actio productiua
albedinis non repugnat, & repugnat actio productiua
caloris, & productiua frigiditatis, quia non repugnat
albedo, & dulcedo, & repugnat frigiditas, & calor: sed
duplex

Punct. VII. An duplex causa possit in eundem effectum totaliter influere. 205

8 duplex actio terminata ad eundem effectum non repugnat in subiecto ratione termini cum eundem utraque respiceretur ergo ex nullo capite repugnaret.

Respondeo Arriaga disp. 7. sect. 10. non posse eundem effectum terminare duplum actionem, quia eorum altera esset superflua, natura autem nihil superfluum admittit. Non acquiscit animus, quia utraque actio secundum se est possibilis ergo si agens sit in actu primo ad illam, & passum in potentia principium actionis suam exercebit actionem, etiam si per accidentem hic & nunc necessaria non sit; agenti enim naturali, & actioni dimanante omnino extrinseca est existentia aliis actionis, ac proinde eodem modo se habent principium, & actio illius, sive alia existat, sive non existat, nisi dicat Arriaga agens naturale moteri, ne actionem eliciat, & ipsi actioni notum fieri ne in mediis profiliat, quia modo non est necessaria, sed ut expectet, quoique alia non existat, & terminus illa indiget.

9 Nihilominus dicendum existimmo terminum naturaliter produci non posse per duplum actionem. De duplice actione generativa respectu eiusdem subiecti facile potest reddi ratio petita ex incompossibilitate actionum, quia ipsis competere potest ratione sui, eti ratione terminorum incompossibilium non illam participant, licet enim bene inferatur, termini non possint esse in eodem subiecto: ergo neque actiones, non ideo licet inferri, actiones per se ipsas formaliter aliam incompossibilitatem non habere ratione cuius, si per impossibile separarentur a terminis adhuc inter se mutua esset formalis oppositio. Hanc ergo habent duas actiones terminatae ad eundem terminum, etiam nulla sit in virtute termino oppositio, non enim recte infertur, albedo potest esse in subiecto: ergo in eodem poterunt naturaliter coexistere plures actiones ad eandem albedinem terminatae. Neque potest esse multiplex actio respectu eiusdem termini existens qualibet in subiecto distincto, quia cum distincta subiecta distinctum occupent locum, si terminus per actiones existentes in distincti subiectis poneretur, in eisdem subiectis constitueretur naturaliter, & existeret naturaliter in duplo loco, quod contingere non potest. Inquires: quid si subiecta naturaliter, vel supernaturaliter idem spatium occuparent? Respondeo in hoc casu assignandam esse repugnantiam in his duabus generationibus, quam in duabus creationibus iam assigno.

10 Affirmo nullum terminum posse terminare duplum actionem, sive utramque generatiuum, sive creatiuam, sive vnam generatiuum, & creatiuam alteram propter eamdem rationem, propter quam non potest effectus iam corruptus iterum produci, quia sicut numquam determinatur principium ad actionem terminatam ad effectum, qui semel fuit productus, & iam est corruptus, sed semper determinatur circa nouum effectum, ita non determinatur circa effectum, qui iam per aliam actionem, sive ab eodem, sive ab alio principio procedentem exsistit. Hac ratio generalis est pro omnibus effectibus quam etiam suo modo accommoda pro effectibus creatis, licet enim Deus liberè determinet omnes causas ad productionem effectuum secundum rationem individuum, numquam tam aliquam determinat ad productionem effectus, iam corrupti, sed ad nouum effectum, & potiori ratione, neque ad productionem effectus iam producti, & existentes, neque se ipsum determinat ad duplum creationem respectu eiusdem termini, quia cognoscit vnam esse sufficientem, & alteram, esse superflua, hanc enim ratio, quam contra Arriagam impugnauit respectu agentis liberi circa ultimas effectuum individuationes optima est.

11 Ex hoc capite, si Deus crearet Angelum per duplum creationem, etiam illa simultas creationis non esset iuxta legem ordinariam, tamen nihil importaret contra exigentiam actionum, neque contra termini exigentiam, quia reproductione eiusdem effectus tantum repugnat ex lege Dei non verò ex aliqua ratione physica; quapropter si alia repugnantia non inueniatur in similitate harum actionum, non posse eundem effectum terminare duplum actionem creatiuam, vel vnam actionem, vel aliam generatiuum, tantum erit ex lege Dei, non verò ex aliqua ratione physica. Multum in hanc sententiam propendebam, verutamen, quia nimis singularis videtur, eti non in re magni momenti, aliud caput assigno, ex quo desumatur incompossibilitas actionum. Dici potest actiones ipsas eti subiecto carentes, incompossibilitatem habere, ex eo præcisè,

quod in eundem terminum feruntur, ratione cuius quilibet exigit alterius non esse, neque cum altera naturaliter componi potest, quia oppositio differt ab illa, quia est inter alias formas, quia oppositio inter formas est in ordine ad subiectum commune, oppositio vero inter actiones creativas, vel inter generatiuum, & creatiuam non est in ordine ad subiectum commune, sed in ordine ad terminum communem. An vero haec oppositio propriè sit dicenda formalis, vel tantum impræcipia, quia non est inter formas eiusdem subiecti, quod est tantum de nomine. Aliam rationem adducit Soar, quam tribuit Caietano, respectu agentium creatorum, videlicet non posse duo eodem modo applicari ad productionem eiusdem effectus, illam vide apud eundem loco citato, non enim vacat omnia examinare. Vnum te moneo, rationem hanc adæquatam non esse ad presentem difficultatem, non enim ex illa poteris respondere, cur idem effectus non dependeat ab eodem numero principio per duplum actionem totalem.

12 Obiic. contra conclusionem, qua diximus posse supernaturaliter eundem effectum procedere a duplo principio adæquato, seu per duplum actionem adæquatam. Eo ipso quod effectus recipiat esse a hoc principio, habet existentiam: ergo non habet iam quid recipiat ab alio, neque ullum potest praestare effectum formalem alia actio. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam, effectus enim iam habens existentiam eandem, iterum ab alio principio recipere potest, & eadem existentia, quae erat ex vi prioris actionis licet secundum se non aliud nouum recipiat esse, incipit tamen idem habere ex vi aliis actionis precedentis. Ad illud de effectu formalis respondeo, quod si nomine effectus formalis intelligatur illud, quod ex vi actioni extra causas ponitur, idem est formalis effectus veriique actionis, si vero nomine formalis effectus intelligatur complexum ex termino, & actione, diversus formalis effectus est quem constituant diversæ actiones sicut diuersum compostum, quod diversæ forme constituant.

13 Obiic. secundo. Effectus dependet à causa, quia illa indiget, & si causa non indigeret, dependere non posset adhuc de potentia Dei absoluta: sed nullus effectus potest dupli causa indigere, adhuc de potentia absoluta, ergo nec dependere. Respondeo effectum indigere causa nihil aliud esse, quam non esse ens infinitum, & à se, eo enim ipso quod tale non sit, causa aliqua indiget à qua recipiat esse, & consequenter à qua dependeat. Hac indigentia seu hoc non esse infinitum, & à se, fundamentum est, ex quo necessariò resultat effectum existente ab una causa hac, vel illa necessariò dependere. Similiter est fundamentum, quo deficiente non posset a dupli causa dependere, quia si entitas esset à se, vel si esset repugnans, quod est non esse entitatem, sed figuratum, neque ab una neque multiplici causa dependere posset, & ita necessariò requiritur, ut effectus indigere dependere ab aliqua causa, ut ab una & multiplici dependere possit, quia potest natura effectus etiam ex illa non necessariò inferatu duplex dependencia, infertur posse illam supernaturaliter terminare, quia non omnis dependentia debet esse orta ex indigentia, quam habeat effectus respectu illius, sufficit enim indigere aliquà dependentia, ut possit plures terminare. Ita concedendum est, quod si effectus nullà dependentia indigere non posset illam habere, quia tunc vel esset à se vel esset figuratum, de ratione enim entis possibilis creati est indigere dependentia. Ad illud, quod dicitur, ideo dependet ab una causa, quia indiget una dependentia, concedo, dependet à pluribus quia indiget pluribus dependentiis, nego. Sufficit enim unica dependentia indigere, ut possit plures terminare.

14 Obiic. tertio. Causa, quæ influit in consilio alterius non est tota causa effectus, ergo non est causa totalis: ergo implicat dari duplum causam totalem respectu effectus, eo enim ipso, quod influit duplex causa, quilibet influit in consilio alterius. Respondeo distinguendo primum antecedens. Causa quæ influit in consilio alterius, non est tota causa, vltra quā non sit alia, concedo antecedens: non est tota virtus, quæ præstat influxum aliquē ex vi cuius, quocumque alio scilicet subsistat effectus, neq; antecedens; deinde nego consequentiam, quia causa totalis non est, quae influit sine consilio alterius, sed quæ ita influit, ut ex vi illius influxus, ablata quacumque alia causa subsistat effectus.

I 5 Rubius, qui docuit lib. 2. tract. 7. de comparatione causarum, quæst. 1. posse eundem effectum simul produci à duplice causa totali, negat ibidem n. 69. effectum productum tempore antecedenti ab alia causa, & conseruatum in hoc, posse denuo dependere ab alia causa, ait enim se non posse intelligere eundem effectum iam productum, & permanentem in esse recepto iterum produci, quia productio dicit nouitatem effectus: ergo si non est nouus effectus, non potest esse noua productio. Ratio debilis, quia actio terminata ad effectum, qui præcessit in tempore immedia-
to non dat nouum esse rei, sed conseruat, quod immedia-
tè ante habuit, & ita sicuti; si vtraque causa ab instanti
præcedenti dedisset nouum esse rei, vtraque in hoc instanti
dedit conseruat, ita similiiter postquam altera tantum
dedit nouum esse rei in instanti præcedenti, potest
vtraque idem esse conseruare in hoc instanti, per actiones
distinctas, quarum vtraque dicetur conseruator, quia licet
altera modo incipiat esse illius terminus, non modo incipi-
pit, sed immedietè ante fuit, & actio non dicitur prima
productio ex eo quod primò incipiat, sed ex eo quod pri-
mò incipiat existere illius terminus. His soluitur Rubij rati-
o, & simul impugnatur conclusio ratione adducta. Effectus enim, qui in hoc instanti potest terminare duplitem
actionem, si primò inciperet esse, vel si cum primò incipit
esse easdem terminasset, eodem modo poterit illas terminare
etiam in instanti præcedenti alterum tantum terminauerit,
vñca enim terminatio, quæ præcessit in instanti
præcedenti neque ratione sui, neque ratione negationis
alius terminacionis, quæ simul cum illa præcessit opponitur
cum duplice terminatione, seu duplice actione existen-
ti in hoc instanti, aliis in illo possibili.

P V N C T V M VIII.

*An dupli entitatē possit conuenire mutua causalitas
in eodem genere.*

Inquirimus an calor produktus ab alio calore in genere
causæ efficientis possit in eodem genere eundem pro-
ducere: exempli gratia an calor A produktus à calore B,
possit eundemmet calorem B producere. Similiter posset
quæstio procedere de causa materiali, quia non sit primum
subiectum, hoc enim nullam aliam habet materialem cau-
sam, sed de alio secundo subiecto. An videlicet calor re-
ceptus in quantitate ex eo præcisè, quod in illa recipi-
atur impedit maneret ad quantitatem recipiendam, si
aliás ad illius receptionem haberet virtutem, in qua hypo-
thesi locum inuenit haec difficultas de causa materiali, &
non in sensu absoluto, quia nulla datur materialis causa re-
cipiens formam, in qua antecedenter ad receptionem illius
eadem possit recipi. De causa formalibus nulla est
dubitandi ratio, quia cùm huius causalitas nihil aliud sit,
quam vnio inter formam, & materiam, implicat hoc extre-
mum, quod alteri vñit tanquam forma, eidem tan-
quam materia vñri, quia ratio materia, & forme non
desumitur ex diuersitate vñionis, sed ex diuersitate in-
trinsicæ earum entitatis, quæ vñiuntur: de causa finalibus
non recusabo concedere posse duas entitates sibi mutu-
esse finales causas in eodem genere per diuerias intentio-
nes, quia ex vi huius intentionis possum ego intendere
deambulationem propter sanitatem, & ex vi illius san-
titatem propter deambulationem, quarum prima respicit
sanitatem tanquam finem, & sanitatem tanquam medium.
Ratio est, quia vi finis moueat non debet supponi exerci-
tum, & quovis ita supponatur potest illius aequalitatem
efficaciter intendi, & postquam semel est ita intentus po-
test efficaciter amari propter aliud finem tanquam me-
diūm vtile ad illud.

Deuoluitur tota difficultas ad principium effectuum,
de materiali enim in hypothesi facta eodem modo philo-
sophandum est. Nullam causam posse quadam primum sui
esse produci ab effectu, quem ipsa producit certum est in-
ter omnes cuius rationem dabo num. 3. causam remotam
sentiebat doctus quidam Magister non esse causam per se
sed per accidens, cui principio ita fidebat, vt causa non dubita-
uerit absolute concedere causam remotam posse depende-
re quadam primum esse ab effectu ab illa productu in eo-
dem genere: ita vt si calor A calorem B produxerat, & hic
calorem E posset calor E, calorem A, producere, quia cùm

ab hoc remotè tantum dependeat, quod non est depen-
dere per se, sed per accidens, strictè loquendo non est illa
naturali posterior, & ita absolute potest esse prior. Hanc
sententiam ita absolute prolatam puto nullatenus susti-
nendam esse omnique probabilitate carere. Si enim sine
vila distinctione admittamus effectum posse producere
causam remotam in eodem genere quo ab illa procedit,
poterit hoc modo defendi omnes creaturas esse sibi mu-
tuò causas in genere cause efficientis, & necessarium non
erit aliquam primam causam increatam assignare à qua
omnes dependant.

Dicendum est effectum non posse producere suam cau-
sam mediatanam, neque immediatanam, à qua actu dependen-
dit: in eodem genere in quo ab illa dependet, de causa
immediate conclusionem probo. Effectus supponit suam
causam existentem: ergo antequam intelligatur existens
effectus, & potens influere, intelligitur existentia causa:
ergo supponit existens ex vi aliquius actionis: conse-
quens prima illationis realiter ab antecedenti non differt.
Secundam consequentiam probonihil creatum potest sup-
poni existens quin supponatur dependens: ergo debet
supponi terminans aliquam dependentiam: ergo aliquam
actionem, in qua conflitit dependentia: ergo est posterior
hoc dependentia, seu hac actione: ergo non potest esse
prior hac actione, neque actio ab illo per se dependet,
cum supponatur absolute existens, antequam adueniat
effectus, ita vt si hic desiceret, non desiceret saltem per
locum intrinsecum talis actio. Confirmatur, nulla actio
potest intelligi ante virtutem causatam, à qua depen-
det: sed actio ex vi cuius producitur haec causa intelligi-
tur antequam existat effectus productus ab eadem cau-
sa: ergo non potest dependere ab hoc effectu tanquam
à virtute causativa: ergo effectus non potest influere in
causam per illam primam actionem, per quam primò ex-
istit causa.

De causis remotis à quibus actu dependet effectus eo-
dem modo traditam conclusionem probo. Ad effectum
supponit actionis productum sua causa, ut super probauit
ergo supponit existens principium, à quo procedit talis
causa: sed hoc principium est causa remota: ergo ad
hunc effectum supponit existentia causa remota. Hæc
causa remota vel est creata, vel increata: si est increata
erit à se, & in illa sicut series causarum huius effectus: si
creata ergo debet supponi existens ex vi aliquius actionis
existentis: ergo supponit alia actio ad effectum remo-
tum: ergo non potest dependere ab illo, eodemmodo
arguo donec deueniam ad causam increatam, quæ supponit
existens à se, vñla quam non potest causarum series
procedere.

Dixi effectum non posse producere causam mediatanam,
neque immediatanam, à quibus actu procedit, quæ primò
fuit ab illis productus, etiam ab aliis conseruat, poten-
tia eodem modo illas iterum producere vel conseruare, ac
si ab illis numquam dependisset. Exempli gratia: Ignis A
produxit calorem B & hic calorem C, qui iam non conser-
vatur à calore B, neque à calore A, & proximè vel remotè,
calor C, poterit modò vtrunque calorem A, & B, produ-
ce, ac si numquam ab illis fuisset productus. Ratio est, quia
effectus constituit posterior principio effectu per de-
pendentiam, quam habet ab illo, & ita dum hanc de-
pendentiam habet posterior eff., qua ablata non remanet po-
sterior: ergo si aliás habeat virtutem per modum actus pri-
mi potest esse prior, & influere in illam entitatem à qua
olim dependebat, & iam non dependet. Dixi posse influere
effectum in principium à quo depéndebat, & iam non
dependet, ac si numquam ab illo dependisset, quod intel-
ligo, siue per nouam illius principi iam corrupti repro-
ductionem, siue eiusdem existentis conservationem, neutra
enim ex his repugnat ab hac entitate procedere ex
dependentiam præterita, si aliunde non repugnet, quod si
repugnet reproducio effectus, vel noua eiusdem ex-
istentis conseruatio, effectum, qui antea ab entitate repro-
ducenda, vel conseruanda dependebat, non posse hanc re-
productionem seu conseruationem exercere, non proce-
det ex dependentia præterita, sed ex alio capite de quo
non euro.

Contra hanc conclusionem sic explicatam nulla obie-
ctio aliquius momenti excogitari potest; non enim requiri-
tur idem esse prius, & posterius respectu eiusdem in eo-
dem tempore, sed in diuersis, quia entitas tantum est prior
dum

Punct. IX. An dupl. entit. posse conuenientia mutua causalit. in diuerso genere. 207

dum ab illa dependet alia, & tantum est posterior dum ipsa dependet, & cum non concedamus eamdem entitatem simul influere, & dependere, non concedimus simul esse priorem, & posteriorem, id autem respectu diuersorum temporum concedere nullum est inconveniens. Tantum posses obiectus effectus, qui modis conferuantur a Deo adhuc moraliter depeendet ab illa causa, a qua primus fuit productus, quia ideo conferuantur a Deo in hoc instanti, quia antea ab illa causa fuit productus: ergo saltem moraliter est modus effectus posterior causae, a qua non actu depeendet sed depeendet. Respondeo effectus conferuantur a solo Deo moraliter esse posteriorem causa primo producente relata ad illius existentiam praeteritam, ex vi actionis, quam terminabat, quod non impedit prioritatem respectu eiusdem causae, non ut iam præterita, sed ut actu præsentis ex vi actionis actu ad illam terminata.

Iam de causa quoad secundam actionem ex vi cuius adaequare existat supposita alia actione, similiter adaequaret mihi dubium non est posse dependere ab effectu, quem ex vi prima actionis producit etiam in eodem genere, quo illum prodixit. Supponit haec conclusio entitatem posse dependere a duplice causa totali per causalitatem adequatas adaequatae distinctas, quod iam probauit Punct. 7. Quia suppositione facta, sentio ignem *B*, dependenter ab igne *A*, & producentem ignem *C* posse iterum ab eodem igne *C*, dependere per aliam actionem distinctam ab illa per quam dependet ab igne *A*. Ratio est, quia ad productionem ignis *C*, tantum supponitur existentia ignis *B*, dependens ab igne *A*, & non alia: sed postquam habet hanc dependentiam potest habere aliam, siquidem potens est duplum adaequatum terminare: ergo poterit illa alia dependentia procedere ab effectu eiusdem ignis, quia nullo modo illam supponit. Confirmatur ideo effectus non potest esse principium primæ, seu vniæ actionis, quia virtus illum producens dependet, quia illa actio vniæ seu prima supponitur ad effectum: ergo poterit procedere ab ipso effectu. Neque in hoc maior est difficultas, quam illa, quæ reperitur in eo quod effectus duplum dependentiam habeat adaequatam.

Obiectio: Eadem entitas non potest esse prior, & posterior respectu eiusdem: sed si causa dependeret ab effectu quoad secundam actionem, esset prior & posterior respectu effectus: ergo non potest habere hanc dependentiam. Respondeo non posse idem esse prius & posterius respectu eiusdem, ex vi vniæ causalitatis, seu dependentiae, benigne posse, si duplum dependentiam habeat, esse prius ex vi huius, & posterius ex vi illius, sicuti si quis duplum haberet præficiam, posset ex vi huius præficiare esse prior in ordine ad locum respectu Petri, & ex vi aliud esse posterior. Si contingeret in praedicto casu: ignis *B*, quatenus productus ab igne *A*, prior esset igne *C*, quatenus verò supposita productione ab igne *A*, ex vi cuius est prior effectus, terminaret aliam actionem ab igne *C*, dimansus esset illo posterior.

Inquires an illa secunda actio semper dicenda sit conseruatio, vel etiam possit dici productio, ut a conseruacione distinetur? Respondeo haec secundam actionem dicendam esse productionem vt a conseruatione distinctam, si incipias esse in eodem instanti temporis, in quo incepit prima actio, quia in illo instanti terminaret ad effectum qui in mensura prædicti temporis existentiam non habuit, quod autem effectus supponatur productus prioritate naturæ per aliam actionem, non reddit illam actionem conseruatoriam, quia conseruatio non dicitur in ordine ad prioritatem naturæ, sed ad prioritatem temporis, quam supponit in termino.

P V N C T V M IX.

An dupli entitatis posse conuenire mutua causalitas in diuerso genere.

Mutua causalitatrum dependentia potest sumi respectu causalitatum, quibus causa suos producunt effectus, utroque modo sumptam illam explicabo. Mutua dependentia respectu causalitatum non ita intelligenda est, ut causalitas huius causæ depeendet a causalitate illius, & rursus illius causalitas a causalitate huius, haec enim dependentia

Franc. de Ojeda, Philosoph. Tom. I.

tis eamdem habet difficultatem respectu causalitatum, & respectu causalitatum: dependentia ergo causalitatum, quam communis admittit sententia, nihil aliud dicere quād non posse dari causalitatem huius causæ, sine causalitate alterius, neque posse causalitatem huius principij non dependere ab illo: in hoc sensu datur mutua causalitatum dependentia, non enim potest dari causalitas principij passum sine causalitate principij actuum, neque non dependens simul a principio actuum, & passum. Ratio manifeste sumitur ex identitate causalitatum, cum enim actio quæ est causalitas agentis, & passio, quæ est causalitas passi realiter non distinguuntur, mirum non est non posse separari, neque non posse aliquam illarum non dependere a principio, à qua alia dependet. Idem dico de causalitate intrinseca materie, & forma respectu compositi, quæ consistit in eadem unione, per quam constituitur utraque pars essentialis, actu totum componens, seu actu causans, quæ non distinguuntur, idem enim est causam intrinsecæ causare effectum, & illum intrinsecæ componere. Stat ergo causas mutuè dependere quoad causalitates, hoc est non posse unam sine alia causare.

De dependentia causalium secundum suas entitates mutua inter ipsas in diuerso genere procedit difficultas, mea quidem sententia omnino eadem cum illa, quam Puncto precedenti exagita mutua dependentia causalium in eodem genere, verum tamen multitudine terminorum, & major illorum obscuritas respectu causalium in diuerso genere probabilem reddit hanc mutuam dependentiam in diuerso genere causæ, quam in eodem genere nullus audet defendere. Procedit difficultas de causis, quæ verè causæ sunt, quia de finali causa controversia non est posse esse causam in genere causa finalis, & effectum in genere causa efficientis, medicina enim est principium efficientis sanitatis, & sanitas est causa finalis medicina. De causis propriis, quæ verum influxum habent, affirmo non posse mutuè inter se dependere (loquor quoad principium esse) quod per singulas discurrentes sic probabo. In primis forma, quæ formaliter totum componit in nullo genere potest ab eodem toto dependere, non in genere cause formalis, quia forma nullam causam formalem habet, non in genere efficientis, neque materialis, quod sic probabo. Forma debet supponere principium a quo procedit iam existens: ergo ut forma dependeat a toto debet supponere existens totum: sed non potest supponi totum existens ante existentiam formæ: ergo non potest existentia formæ supponere totum tanquam principium. Non potest supponi totum existens ante existentiam formæ sic probabo: Totum formaliter includit formam identificatam cum ipso: ergo implicat in aliquo priori existere totum, in quo non existat forma: ergo implicat totum esse prius formæ: ergo implicat totum esse causam formæ. Confirmatur: Nullus concedet idem posse esse causam sui ipsius adhuc in diuerso genere; sed si forma in aliquo genere dependeret a toto tanquam a principio, dependeret a se ipso, ergo non potest a toto dependeret. Minorem probabo: implicat formam dependere a toto quin dependeret ab illo, quod est identificatum cum toto, & per quod totum constituitur: sed totum est identificatum cum formâ, & per illam constituitur: ergo implicat formam dependere a toto, quin a se ipso dependeret. Quod si dicas formam dependere a toto non quatenus hoc est identificatum cum formâ, sed præcisè quatenus est identificatum cum materia, est dicere dependeret tantum a materia, hoc ego non nego, neque ad rem facit, cum materia non dependeret a forma.

Aliter fieri potest comparatio inter materiam & formam, quarum formam dependeret a materia fatentur omnes, materiam verò non dependeret a forma, facile euincam, vt hanc mutuam dependentiam relegem. Materiam non posse dependeret a forma tanquam a causa materiali dabunt aduersarij, quia materia prima nullam habet materialiem causam, & quia ipsi mutuam hanc dependentiam in eodem genere causæ non admittunt: non dependeret tanquam a causa formaliter certum est, quia materia prima nullam habet formalem causam per quam constituitur, quod si illam haberet sicuti de materia secunda, seu toto aliqua accidentia recipiente fas est dici, adhuc non posset forma, quæ ab illa materia secunda dependeret, seu ab illo toto esse causam formalem constituitur.

S 2 rutuam

tutium illius secundæ materiae, seu totius habentis se per modum causæ materialis ad illam propter rationes, quibus nuper probauit non posse formam dependere in aliquo genere cause à toto, quod formaliter constituit. Restat dici formam dependentem in genere materialis à subiecto in illud influere in genere cause efficientis, quod in forma substantia respectu materiæ prima facile potest impugnari ex eo quod materiæ prima creetur, & nihil per creationem productum potest dependere à principio creato, quia nullum ens creatum creandi virtutem habet: tradenda manet vniuersalior ratio pro subiectis secundis, que per educationem sicuti forma in ipsius receptione producuntur, quam iam pro omnibus causis quomodo cum productis explicatur.

4. Sit vniuersalior C O N C L U S I O , quæ omnia hucvsque dicta amplectatur. Nullæ entitatis possunt sibi mutuo esse cause propriæ causalitatis ratione etiam in diuerso genere. Conclusionem hanc tradidit Suarez in Metaphysic. disput. 15. sect. 8. n. 10 & alij ex antiquis, quos ipse refert, quibus addit Hurradum disput. 8. sect. 8. Arriagam disp. 7. sect. 8. subsect. 2. Effectus, in quo cumque genere dependeat ab aliquo principio, supponit illud iam existens, (pono dependere in genere cause materialis) ergo supponit illud iam productum: ergo non potest illud primò produrre. Fefellit plurimos distinctio in diuerso causarum genere, qui ita respondent: forma dependens in genere cause materialis supponit subiectum existens in genere cause materialis, concedo; in genere cause efficientis, nego: ergo non potest illud efficiere, negant consequentiam: Et si inferas: ergo non potest illud caufare, distinguunt conseqeuens: non potest illud caufare in genere cause materialis, in quo dependet, & in quo illud supponit, concedo consequentiam: in genere cause efficientis in quo non dependet, neque illud supponit: nego consequentiam. Quanta in his verbis æquiuocatio! Inquier illud in genere cause efficientis, & in genere causa materialis, ex parte cuius se teneat: ex parte modi, quo principium supponitur, quod debet esse existens, seu ex parte modo quod principium, quod est existens, est prius effectu, quod est idem, vel ex parte modi, quo illud principium est existens? hoc secundum inepitè dicetur, quia subiectum neque dicitur existere in genere cause efficientis, neque in genere causa materialis, quia per se ipsum existit: quod si in aliquo genere diceretur existere, diceretur existere in genere cause formalis, id enim quod aliqui entitati per le conuenit, dicimus formaliter illi conuenire, seu per propriam formalitatem quod posset aliquo modo dici in genere cause formalis illi conuenire. Si membra distinctionis non ipsum modum, quo subiectum existit, sed modum, quo subiectum est prius, ut necessum est afficiant, integra manet difficultas, quam iterum propono: forma, qua in genere causa materialis est posterior principio passio supponit tanquam causam influxuram in genere causa materialis (viam præcludo omnī distinctioni) existentiam principij passi: ergo illam supponit iam productam: ergo non potest illam producere.

5. Respondent aduersarij formam supponentem existentiam principij passi priorem in genere causa materialis non supponere illam existentiam ut productam, neque productionem principij passi, quia ad hoc vi principium passuum cauer in genere causa materialis tantum per se requiritur existentia passi principij, non vero illius productio, quia passio non dependet à productione existentie principij passi, sed ab existentia passi principij secundum se. Contra: Passio forma supponit immediate existentiam passi secundum se ipsum, sed hac passi existentia supponit actionem productivam illius: ergo de primo ad ultimum passio formæ remotè supponit productionem existentie principij passi, quam proxime supponit. Confirmatur: calor dependens ab igne per se, & immediate tantum supponit existentiam ignis, ita ut si per impossibile ignis existeret absque aliqua dependencia, calor eodem modo dependeret ab illo, & ex eo quod ad existentiam ignis requiritur productio ipsius ignis, calor supponens existentiam ignis supponit illius productionem: ergo passio, quæ supponit existentiam passi debet supponere productionem passi essentialiter requisitam ad existentiam eiusdem, quam supponit. Dices diuersam esse rationem, quia productio ignis requiritur ad ignem tanquam quid requiri-

situm in eodem genere, in quo ignis supponit ad calorem, productio vero passi supponit ad passum tanquam quid requisitum in diuerso genere, ab illo in quo passus seu forma recepta supponit existentiam passi. Contraproductio caloris ab igne supponens tanquam immediatum principium existentiam ignis, ex eo præcisè supponit productionem ignis, quia implicat dari existentiam ignis sine actione: ergo quotiescumque supponit aliqua existentia debet supponi, quidquid essentialiter ad illam requiritur, & sine quo implicat dari talem existentiam quodocumque illud requiritur. Secundò: calor supponens ut principium efficiens ignem productum, illiusque productionem ergo supponit illū iam receptū, & illius receptionem ergo non potest esse principium sue receptionis. Probo consequentiam: calor supponit productionem ignis, non productionem abstracthem à creatione, & educatione, quia id supponit, quod requiritur ad ignem, & ex vi cuius ignis exigit, sed non exigit ex vi actionis in communi: ergo non supponit actionem in communi, sed in particulari: ergo vel actionem creativam, vel educitivam: si educationum supponit iam ignis in subiecto receptus, & ex illo educitus: ergo non potest educi postea ex effectu, qui in illo priori, in quo est ignis educitus non supponitur; si supponit actionem creativam, ergo ignis ut recipiat in termino productio in genere causa efficientis debet supponi aliunde creatus: ergo non datur hæc mutua causalitas quod primum esse vtriusque cause. Neque hoc dici fas est, quia si terminus postea recipiendus est per passionem non potest prius naturaliter supponi per creationem productus, quia naturaliter non potest idem terminus terminare educationem, & creationem. Breuius rem totam cingo. Actio & passio sunt idem: ergo terminus supponit actionem supponit passionem: ergo sicuti effectus dependens in genere causa efficientis non potest esse principium actionis, per quam causa producitur, quia illam supponit neque poterit esse principium passionis, quia supponit eandem.

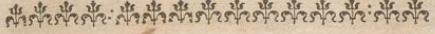
Deum ut omnem æquiuocationem in hac materia effigias, cauteles aduerte, aliud esse rem ponit in aliquo signo quasi exercitam in illo, aliud rem exercitam in alio signo ponit in hoc vt conditionem ad illud, quod in hoc signo peragendum est. Cum dicitur creationem materie ponit in illo priori seu illo signo causa materialis in quo materia supponit ad formam, non dicitur creatione materia fieri in illo signo, seu in genere causa materialis, sed creationem exercitam in genere causa efficientis, supponi tanquam conditionem prærequisitam ad virtutem, quæ in genere causa materialis in illo signo supponitur. Eodem modo applicatio agentis ad passum, quæ sit in genere causa formalis supponitur in signo, in quo virtus activa supponitur in genere causa efficientis, & alia innumerabilesmodi exempla. Hæc doctrina apprimè notanda est contra illos, qui cum argumentis supra factis opprimuntur rem confundunt dicentes arguentem genera causarum confundere, cum dicit materiam in illo priori in quo supponitur tanquam virtus materialis ad formam supponere actionem prærequisitam ad sui existentiam, quibus verbis ita protegunt, ut viam disputationi præcludant semel & iterum reclamantes causarum genera confundi, vt rem confundant, ne ipsi argumentorum vi confundantur.

De dispositionibus eodem modo philosophandum est, dum in actu secundo ad formam disponunt, ac de reliquis aliis causis, dum enim in aliquo genere dispositiones influunt in formam, non possunt ab hac in alio genere dependere propter eamdem rationem, quia non minus supponit existentia dispositionum, vt determinent productionem formæ, quam existentia causa materialis, ut illam recipiant: ergo sicuti causa materialis non potest in aliquo genere dependere à formâ, quam recipit, ita neque dispositiones ab eadem forma ad quam disponunt.

Obiecties: Actus contritionis est posterior habitu gratiae in genere causa efficientis, & prior illo in genere causa materialis, ut dispositio ad illum: ergo potest aliquid esse prius, & posterius saltem ut dispositio. Ut rem hanc componeret docuit P. Vasquez 1.2. disp. 212. n. 8. dispositiores posse dependere à forma ad quam disponunt, quam doctrinam tradidit Rubius lib. de generatione caput. 4. tit. 2. quæst. 5. verumtamen plures suppetunt modi, quibus res

res alter sine hac mutua dependentia possit componi: non enim adeo certum est ut oppositum defendi non possit, habitum charitatis, a quo procedit charitatis actus, non distinguuntur ab habitu gratiae. Deinde etiam si dicatur hos habitus non distinguunt multi sententiae primum actum non produci ab habitu, nec certum est, actum contritionis supponere ex parte libicit habitum tamquam propriam dispositionem, quibus omnibus dicendi modis tota res sine hac mutua dependentia agitur, qui vero tenendus sit alibi definitum.

⁹ Alij obiciunt expulsionem formae esse priorem, in genere cause materialis introductione contrarie, & posteriorum in genere cause formalis, quibus negandum est expulsionem in aliquo genere esse priorem, de quo late Controv. 8 Punct. 3.

CONTROVERSIA VIII.

De causa materiali & formali.

Gi lib. 1. Controversi. 2. de materia, & Controv. 3. de forma, vbi dum essentias hanc entitatem explicui, non pauca dixi de virtute causativa illarum, & de causalitate materiae respectu formae, dum explicabam, quomodo formae praexistent in materia potentia, & de causalitate utriusque respectu compositi, multa scripsi Controv. 4. dum naturam modi unionis explicabam, absoluam in praesenti, quidquid pertinet ad perfectam cognitionem harum causarum, ex quibus materialis causa se extendit, non solum ad materiam primam, sed etiam ad quodcumque subiectum ex quo educitur forma realis, vel modalis, substantialis, vel accidentalis.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid utraque causa, & utriusque causalitas.

MATERIALEM causam definit Aristoteles in hoc lib. capit. 3. his verbis: *Ex qua cum insit, aliquid sit*; definitionem hanc merito recipiunt omnes Philosophi, contra quam fruita recentiores multa concurrunt, que simplici definitionis explicatione evanescunt, hanc exhibeo, quā prolixa argumenta vita, & dirimo, festinè enim interficit, qui nasci prohibet. Definierat Aristoteles materiam primam lib. 1. cap. 9. *Primum cuiuscumque subiectum, ē quo quidquid est patet ut non per accidens insit*. Intendit modo non solum materiam primam describere, sed etiam omnia causam materialis, quā latius patet, quam materia prima, ideo omisit particularum illam, *primum subiectum*, cuius ratio formae potest competere, quā etiā sit materialis causa compositi, est causa materialis plurium proprietatum, que ex illa educuntur, omisit etiam illam particularum, *eo patet ut non per accidens insit*, que tantum potest conuenire subiecto respectu substantialis formae & materialis causa non solum ad hanc se extendit, sed etiam ad formas accidentales, que ex illa educuntur. His demptis particularibus, quod superest in definitione omni materiali causa conuenit & non alij, quod sic ostendo. Do verbum ex commone esse omnibus causis, inīd etiam omni principio, quod latius causa patet. Definit enim Aristoteles prima principia, quā non sunt ex aliis neque ex alteris, sed omnia sunt ex ipsis, & hac ratione forma potest dici, ex qua sit totum, ita fert communis loquendi modus, quo dicimus totum constare seu componi ex materia, & formam componi autem idem est, quod intrinsecus causari, causa enim intrinsecus non alio modo, quam componendo, causant. Neque audiendis sunt, qui dicunt hanc, & similibus loquutionibus verbum ex sumi impropriè, si enim frequenter sumitur hoc verbum in acceptione, quam volunt impropria esse, ex quo capite poter-

Franc. Ouseo, de Philosoph. Tom. I.

rimus cognoscere an hic & nunc verbum ex propriè, & non impropriè sumatur? Sentio definitionem hanc causam materiali præcisè competere ratione illius particulae *cum insit*, que referenda est ad *ly aliquid*, ita ut faciat hunc sensum, *causa materialis ē ex quo aliquid sit*, quod illi insit, in hoc sensu definitio omni causa materiali conuenit, quia omne, quod sit ex causa materiali illi inest mediā passione, & non potest alij principio, seu causa competere, licet enim ex forma fiat compositum, & illa insit materia, & sit in composito, compositum autem factum ex forma non inest ipsi forma, & ideo non potest ad illam tanquam ad causam materialiem referri, cui debet inesse illud, quod sit ex illa. Hoc intendit Philosophus per illam particulam, *cum insit*.

Ceterum est valde notandum materiam dici in ordine ad duplum terminum causam materialem, in ordine ad formam, & unionem, quā ex illa educuntur, & illi insunt, & in ordine ad compositum, quod componit, quod non potest dici in esse materia, potius materia dicuntur esse in composito, tanquam inclusum in incidente, & pars in toto. Compositum causat materia seipsum communicando tamquam aliquid illi intrinsecum, ex quo componitur, & cum quo inadäquare identificatur, formam vero, & unionem causat tamquam effectus adäquate ab ipsa materia distinctos, quos totos ponit extra se entitatem, ita ut nihil illorum constitutus formaliter neque componat, sed tantum illis det esse per receptionem, quod agens tribuit per actionem. Respectu horum effectuum materialis causa propria causa dicitur, sicuti de materia prima respectu formarum substantialium probauit Controv. 3. Punct. 4. in ordine ad quos causam materialem definit Aristoteles definitione adducta non in ordine ad totum quod non inest materia, neque propriè est illius effectus ut posita ostendam. Ex hoc inferes illam particulam *cum insit* non esse intelligandam de inhesione mediā unionis, sed mediā passione, per quam causa materialis constituitur in actu secundo causans, ad cuius conceptum formale non spectat ordo ad unionem, quia ad hoc ut materia causat formam necessarium non est illi uniri, est semper vno illius causalitatem comiteretur, ut probauit punct. citato, vbi ostendit causalitatem materialis causa esse passionem, seu receptionem accidentalem & non unionem. Neque diminutè processit Aristot. ex eo quod non definierit causam materialem in ordine ad totum, quia ut exactè res definiri non debet definiri in ordine ad omnia extrema, ad quā dicit ordinem, neque causa in ordine ad omnes effectus est necessaria explicanda, sed sufficiet illam explicari per ordinem ad aliquem effectum per quem possimus totam naturam definiti perfectere cognoscere.

Conceptus causa materialis, & formalis in ordine ad totum componendum nullam dicunt receptionem accidentalem, aut potentiam ad illam ex parte materialis causae recipientis, aut formae receptae ut probauit Controv. 2. Punct. 3. & Controv. 3. Punct. 3. vbi de conceptu materiae, quā essentialiter est causa materialis totius, & de conceptu formae quā eiusdem est formalis causa disputauit. Neque alius est conceptus causa materialis totius, quā conceptus potentis componere per modum partis materialis, & conceptus formalis causa quam conceptus potentis componere per modum partis formalis quos conceptus explicui punctis citatis, vbi accurate tractauit, quomodo inter se differant pars materialis, & formalis, & materialē partem perfectibilem per aliam compartem formalem perfectibilem per formam substantialē, & accidentalem, & quid sit partem substantialē, & accidentalem aliam compartem perficeret, recognoscere ibi late tradita, nihil enim præter ibi dicta desiderandum innenio ad cognoscendas naturas causae materialis, & formalis totius, quā formaliter non differunt à partibus materiali, & formali eiusdem, quia conceptus causa intrinsecus à conceptu partis non distinguitur, & per easdem differentias per quas differunt pars materialis, & formalis differunt causa materialis, & formalis, & per eosdem conceptus per quos constituantur pars materialis, & pars formalis constituantur formaliter causa materialis, & formalis eiusdem totius.

Causalitatem materialis, & formalis causa totius in ordine ad ipsum totum ex parte materiae esse unionem, per quam materia vnit formam, & ex parte formae esse unionem,

5 3 per

210 PHYSIC. Controv. VIII. *De causa materiali & formalis.*

per quam forma vnitur materiæ extra totam controuer-
fiam esse debet; id breuiter ratione offendo. Causa ma-
terialis, & formalis totius in actu primo dicunt potentiam
componendi totum: ergo reducuntur ad actum secundum
per compositionem, per quam formaliter dicuntur totum
componere: sed hæc est vnius: ergo reducuntur ad actum
secundum per vniuersum: ergo vnius est causalitas utriusque,
quia causalitas nihil aliud est, quam id per quod causa in
actu primo reducitur ad actum secundum: potentiam co-
ponendi reduci ad actum secundum per vniuersum tanquam
per compositionem, negbit nemo, est enim per se notum
partes actu componere totum, nihil aliud esse, quam actu
habere vniuersum, per quam ex illis constituitur vniuersum,
quod formaliter est totum constans partibus. Circa hanc
causalitatem, seu vniuersum plures questio[n]es nonnulli
hoc loco exagitant, an videlicet vnius, seu causalitas cau-
sarum intrinsecarum, ab ipsis distinguatur, an ex supposi-
tione, quod distinguatur eadem sit cum eductione, seu passio-
ne, an per simplicem, vel duplificem vniuersum annexantur
materia, & forma, quas questio[n]es exagitantur Contro-
vers. 4. vbi probauit Punct. i. vniuersum esse modum substantia-
tiale distinctum ab extraneis, & ab eductione, &
Punct. 2. esse modum simplicem, eamdemque vniuersum
dici materializationem, quatenus se tenet ex parte mate-
riæ, & informationem quatenus se teneret ex parte forme;
sicuti eadem entitas actio dicitur, & est agentis causalitas
quatenus respicit principium, à quo fluit, & dicitur passio,
& est causalitas causa materialis forma quatenus se teneret
ex parte subiecti. Ex quibus ratus est, eamdem esse
causalitatem materialis, & formalis causæ in ordine ad
totum, quod componunt, & hanc distinguunt ab utraque
causa, in compositis, quorum partium vnius ab ipsis distin-
guitur. In totis, quorum altera pars per se ipsam vnitur
subiecto, sicuti in hoc concreto *presente*, cuius pars for-
malis, videlicet praesentia per se ipsam subiecto vnitur,
causalitas partis formalis ab ipsa parte formalis non dis-
tinguitur, & causalitas materialis causa, que eadem est
cum causalitate causa formalis distinguuntur à causa mate-
riali, & identificatur cum causa formalis: vnde ex duabus
concausis, quæ confluent in hoc concreto, *presente*, subiectum
habent rationem materialis causa illud componentis, forma vero, quæ est praesentia est causa formalis com-
ponens compositum, & est causalitas sui ipsius, & aliud con-
causa, quia per ipsam praesentiam eadem vnitur subiecto,
& subiectum eidem est vniuersum.

Contra hanc doctrinam presto adeo obiectio. De ratio-
ne cause est prioritas naturæ, sed hæc non potest conve-
nire causalitatib[us]: ergo neque entitati identificata cum cau-
salitate: ergo non potest esse causa formalis identificata
cum causalitate: ergo causa formalis huius concreti *presentis*
distinguuntur à causalitate per quam constitutur actu
causans. Respondeo verum esse causalitatem non esse prior-
itatem naturæ, vt probauit Contr. 7. Punct. 3. ex quo rectè in-
fertur non posse habere hanc prioritatem aliquid identi-
ficatum cum causalitate, & causam formalem huius con-
creti *presentis* non esse priorem naturæ, in quo nullum est
inconveniens, nam etiam si concedamus prioritatem naturæ
esse de ratione cuiuscumque causa, & non solum illarum,
qua[de] ad aquatè ab effectu distinguuntur, nihil absurdum
contra nos poterit inferri cum sentiamus causalitatem intrin-
secæ componentem effectum, propriè, & strictè causam non
esse quod statim probabo.

Obiectio ad probandum vniuersum non posse esse causalitatem
materiæ & formæ. Causalitas per se ipsam dependet
à causa in eo genere, in quo est causalitas: sed vnius per
se ipsam non dependet à materia, neque à forma in genere
cause materialis, aut formalis: ergo non est causalitas materiæ
in genere causa materialis, aut forma in genere causa
formalis. Resp. antecedens esse verum in causis quarum
effectus ab ipsis distinguuntur, non in illis, quæ causant co-
ponendo, quia causa à qua dependet effectus adequatè di-
stinctus potest effectum, & causalitatem causare, materialis enim causa potest subesse passioni, & forme, quæ media
passione recipitur, & ab eodem principio effectu possunt
effectus, & ipsa effectio procedere; materia vero, quæ totum tanquam effectum componit, non potest simul
causalitatem, leu vniuersum, & effectum, seu totum compo-
situm componere, quia vnius non constat materia, & forma
ex quibus componatur, & ita non possunt materia, & forma,
quarum est causalitas illam componere; sicuti actio,

que constat principio effectu, & subiecto, potest à causa,
quarum est causalitas, tanquam à principio effectu, & à
materia dependere.

Materiam, & formam componentes totum causas in-
trinsecas vulgus appellat, quibus iam causalitatem affi-
gnauimus, sed adhuc sciendum supereft: an illis propria
ratio causa conueniat. Non est quæstio de materia qua-
tenus in se respicit formam, & vniuersum, hac enim ratio
ne iam probauit Puncto citato[m], materiam propriè exerce-
re causalitatem per receptionem respectu forme, & vni-
uersi, quas recipit, quæ causalitas non solum est mediata, &
remota circa totum, vt multi censem, sed proxima, & im-
mediata, quod sic probo. Principium effectuum causans
vniuersum mediā actione dicitur immediate causare totum
compositum, ergo principium passuum causans vniuersum
mediā passione eodem modo dicitur causare totum, verū
que enim principium est verè causa respectu termini q[ue] attingit, & terminus, quæ vtrumque recipit est omnino
idem: ergo non est maior ratio vt dicatur principium effi-
ciens causa immediate compositi per actionem terminata-
tam ad vniuersum, quām vt principium passuum dicatur simili-
liter causa immediata per passionem terminatā ad eam-
dem vniuersum, ex vi huius causalitatis materia prima dici-
tur causa immediata totius non componens, sed patiens
vniuersum, per quam ultimum constituitur cōpositum. Vnum
in hac re verum est de principio effectu vniuersi dici esse
principium efficiens totum compositum, & illud genere,
etiam si tantum attingat per causalitatem vniuersum: de
principio vero passu vniuersus non posse dici pari totum
compositum, vel totum compositum recipere, quia etiam
ratione vniuersi tantum genere totum compositum deno-
minetur genitum, ratione vniuersi receptus compositum re-
cepimus non denominatur, non alia de causa, nisi quia inau-
luit v[er]us, denominationem geniti, eti[am] tantum vniuersi con-
uenientem toti communicari, & non ita comunicari deno-
minationem recepti, quia tantum tribuitur entitati indi-
cibili, qui formaliter ratione sui recipitur. Materia qua-
tenus recipit formam potest dici totum mediata, & fe-
rōtē causare, sicuti de producente formam dicitur, si ta-
men per eamdem passionem formam, & vniuersum suffici-
t, causalitas terminata ad formam erit causalitas imme-
diata, non formaliter quatenus ad formam, sed quatenus
ad vniuersum terminatur. Hoc causalitatis genus non est
quæ v[er]o componentis, de quo procedit difficultas,
quam iam folio.

Sentio, materiam, & formam quatenus sunt causa in-
trinsecæ componentes compositum mediā vniione propriè
non esse causas, sed tantum partes compositi, quod sic pro-
bo: forma (idem intellige de materia) quatenus in actu
secundo componit totum non est causa materie, ne-
que est causa vniuersi, quam tantum terminat præcisè
ex eo, quod sit pars componens totum, neque est causa
sui ipsis: ergo non est causa alicuius quod includat com-
positum: antecedens admittit communis sententia: con-
sequens est vnde firma, quia totum nihil includit
præter materiam, formam, & vniuersum: ergo
quod non est causa materia, forma, & vniuersis, non
est causa alicuius, quod includat compositum. Pergo ul-
terius: forma non est causa alicuius, quod includat com-
positum: ergo neque ipsis compositi. Probo consequen-
tiam: totum eatus est causatum, & existens extra cau-
sus, quatenus illa, quæ formaliter dicit sunt causata & ex-
istentia extra causaliter eatus recipit esse à causa quatenus
illud recipiunt, illa, quæ dicit formaliter: ergo non
potest recipere esse ab aliqua causa, quæ illud non reci-
piat aliquid, quod dicit formaliter: sed nihil, quod dicit
formaliter totum recipit esse à forma, ergo neque ipsum
totum ab illa sum esse recipit.

Secundū forma, ex eo quod totum componat tantum
præstat hoc, quod est terminare vniuersum, sed esse termina-
num vniuersum non est propriè esse causam: ergo forma
ex eo quod componat compositum non est propriè causa
terminare vniuersum non est propriè esse causam, probo
à paritate reliquorum terminorum actuū vitalium,
relationum, & quorūcumque respectuum, tum
etiam à paritate vniuersi integralis, & ratione. Quia
terminus, vt terminus nullum genus causalitatis ex
quatuor assignatis à Philosophis dicit, vt cuicunque
singula percurrenti patebit. Deinde si forma mediā vni-
uersi aliquid causaret id deberet esse, quod mediā vni-
uersi immediatè

immediatè attingit: sed quod attingit immediatè media vnyone est materia: ergo causaret immediata materiam: hanc non causat: ergo nihil. Ad hæc facit illud argumentum quod esformabam num. 6. Vnio non dependet tanquam à causa à forma: ergo non est propria causalitas respectu illius. Demum si forma esset vera causa quatenus componit, materia quæ similem causalitatem haberet etiam quatenus componentes, haberet duplex genus causandi, unum media passione per modum recipientis, aliud mediæ vnyone per modum componentis, quæ cauſarum genera maxime per ex causalitatibus differunt, & ita multiplicarentur causalium genera respectu causalium, quibus propriè, & strictè ratio causa conueniret, quod nullus hucusque concessit. Neque poteris eadem vi argumentum retorquere in meam sententiam, ex qua non insertur minus numerum generum causalium propriarum, si forma non sit vera causa, quia forma potest dici causa propria respectu expulsoris alijs formæ, eti non dicatur causa compoſiti, quod autem via forma aliam non expellat physice, sed moraliter, inconveniens non est, quia finalis causa intra numerum, quatuor causalium continetur, & non physice sed moraliter influit. Accedit plurimos negare causæ finalis propriam rationem causæ, quapropter nouum non esset asservare non dari quatuor genera causalium propriarum; asservare autem materiam pertinere ad duplex genus causa, & dari quinque causalium, genera, etiam excepta exemplari causæ, est contra communem omnium sententiam. Contra hunc dicendi modum nihil momenti adduci posse existimo, neque in re differt à communī sententia, cum non negetur materiam, & formam intrinsecè totum componere, & esse partes illius essentiales mediæ vnyone totum constituentes.

P V N C T V M II.

An eadem materia posset dupl. formam incompossibilem diuinius recipere.

Hæc difficultas in præsenti proprii locum sibi vendicat, vbi de causa materiali, & formali simul sermonem instituimus, est enim utique communis: Inquirimus, an eadem materialis causa possit simul subesse diuinam intercedente potentia diuibus formis ex se incompossibilibus, quod est idem ac inquirere an due causa formales, possint materiam habere communem, & illi inesse, eodemque iure pertinet hæc difficultas ad tractatum de causa materiali, & formali.

§. I.

Nonnulla præmittuntur.

Duplicem respectum dicit materia ad formam, quemdam media passione, alium media vnyone. De utroque sub praefixo titulo venit disputatio: an videlicet materia possit media receptione dupl. formam ex se incompossibilem pati, seu recipere, & an possit eidem dupl. formæ, seu receptæ in materia, seu non receptæ, sed per creationem productæ vniuersitate, ita ut cum qualibet illarum vnum compositum constituerit, quod à composto, quod cum altera componit, differat ratione formæ, & in materia communicet. Quæstiones hæc inter se sunt valde affines, que promiscue absque distinctione vulgo agitantur, de illis tamen ego diuersum feram iudicium, quapropter multum referat præ oculis semper habere hanc distinctionem receptionis, & vnyonis, mediis quibus forma diuerso modo subiectum respicit.

Oportet etiam animaduertere ex diuersis capitibus posse dimanare incompossibilitatem naturalem, seu naturaliter non posse esse dupl. formam in eadem materia media vnyone, vel receptione. Primo potest procedere ex lucta quam inter se habent hæc formæ, quarum una semper aliam expugnat propter inimicitias, quas cum illa gerit, etiam alijs subiectum in suo gremio ex se vtramque simili ampliè non renueret, quia non esset supra suam virtutem, causalitatem, vel vnyonem vtriusque terminata; si ipsæ formæ inter se non mutuò digladiarentur, ita ut tota ratio, propter quam formæ simul esse non possunt sumatur ex mutua exigentia, quam quelibet habet, vt illa posita corrumptatur altera, nulla habita ratione ad defen-

etum virtutis, seu capacitatris, quem habeat subiectum ad vtramque formam simul fouendam. Posset secundò dimanare incompossibilitas formarum ex incompossibilitate dispositionum, quas vtraque supponit, quæ cum non possint simul eidem subiecto coaptari extrinsecè reddent formas ad quas disponunt incompossibilites, etiam quilibet ratiōne sui posset alteram absque illa violentia comitari. Tertiò potest incompossibilitas procedere ex incapacitate materia quæ ex se impotens sit ad recipiendas simul duas formas, quia ita est potens vtramque successiū recipere, vt illas simul capere non possit. Potest quartò materia non posse naturaliter aliquam formam recipere ex defectu agentis naturalis, quia nullum non supernaturale poterit illam producere. Hæc incapacitas præcisè ex defectu orta agentis non est respectu simultatis formarum, sed respectu alienius, quæ non possit neque simil, neque successiū ab agenti produci, quia si agens posset successiū vtramque producere, & subiectum posset vtramque simul fouere, & vna non propulsa faret alteram, duo agentia numero distinta possent dupl. formam in eodem subiecto producere, vel vnum, posquam vnam produxisset, posset cessare ab illius conseruatione, & producere alteram in eodem subiecto, si vtramque simul producere non posset, & ita naturaliter esset duplex forma in eodem subiecto.

Statu primò: Si repugnantia recipiendi mediæ inhæsione, vel terminandi mediæ vnyone dupl. formam, proueniat ex incapacitate subiecti, de potentia Dei absolute non poterit suppleri à Deo, neque subiectum dupl. amplexi formam. Rationem reddo à priori defūptam ex P. Vasquez, quem postea dabo. Capacitas, & incapacitas recipiendi formas non distinguuntur à subiecto capaci, & incapaci: ergo permanente eodem subiecto permanet eadem capacitas, vel incapacitas: ergo si hoc subiectum est incapax recipiendi dupl. formam, siue mediæ inhæsione, siue mediæ vnyone, vel informatione, non potest fieri adhuc supernaturaliter capax, quia quidquid Deus miraculosè operetur, permanet idem subiectum: ergo eadem incapacitas; permanente vero incapacitate non potest recipere dupl. formam, quia si illas recipret, esset capax, valet enim consequentia de actu ad potentiam: ergo esset capax, & esset incapax, capax quia recipieret, incapax quia esset idem subiectum, quod per suam entitatem incapax erat.

Secundò probatur eadem conclusio: Subiectum recipit in genere causa materialis, sed in hoc genere nulla potest esse eleuatio: ergo si subiectum ex se non est capax, non potest capax fieri à Deo: idem dices de effectu causa formalis, siue intrinsecæ, siue extrinsecæ, qui non potest suppleri à Deo, propter rationem, quam iam trado. Deus tantum operatur in genere causa efficientis: ergo non potest per se ipsum supplerre defectum causa materialis, vel formalis. Probo consequentiam: hec causalium genera sunt inter se valde differentia. ergo per influxum, quem præstat causa in hoc genere non potest suppleri defectus influxus præstans in alio genere diuerso. Confirmatur: agere non est pati: ergo per nullam actionem Dei potest adiuuari materia, vt patiatur formam, quam ipsa ex se non potest pati, neque vt terminet vnyonem formæ; quam subiectum ex se non potest terminare, actio enim producens formam, vel vnyonen, tantum producit id, quod est recipendum, vel terminandum, capacitas autem ad determinandum debet supponi ex vi actionis, quæ subiectum, quod presupponitur fuit productum identificatum cum ipsa capacitate.

Dices: Deum in genere causa efficientis supplerre defectum causa materialis: Contrà: vel Deus supplet hunc defectum causa materialis præstante similem influxum illi quem præstat, seu præstare causa materialis, & hoc implicat, quia Deus non potest pati formam, neque illi se vniere tamquam subiectum informationis: vel supplet defectum causa materialis talem influxum actuum præstante, vt necessarius non sit influxus causa materialis, & hoc modo materia non recipiet formam, neque erit subiectum illius, sed Deus per creationem conseruabit formam independenter à materia, per quam creationem materia non erit eleuata ad receptionem sed potius ab illa remota, de quo non est quæstio, sed an Deus possit facere vt duplex forma dependenter à materia tanquam à subiecto inhæsionis conseruetur in eadem materia recepta. Quod dixi

S. 4 de

212 PHYSIC. Controu. VIII. De causa materiali & formalis.

de subiecto inhesionis eodem modo intellige de subiecto informationis, eadem enim est ratio de utroque.

Dices materiam primam esse capacem recipiendi duplum formam simul, & terminandi utriusque unionem supernaturaliter, non vero naturaliter. Contra: illud naturaliter vel supernaturaliter, vel se tenet intrinsecè ex parte potentie materiae, vel tantum extrinsecè, quia licet potentia ad similitatem horum actuum ex se naturalis est, dicitur extrinsecè supernaturalis, quia illorum similitas propter contrarietatem, seu oppositionem actuam erit supernaturalis. Primum dici nequit, quia naturalitas, & supernaturalitas non potest eidem entitati intrinsecè euenire: sed materia prima est una entitas simplex, & indivisiibilis: ergo non potest illi naturalitas & supernaturalitas conuenire, neque potest habere potentiam intrinsecè supernaturalis recipiendi formas, cum haec debet esse identificata cum sua naturali entitate, & nihil supernaturale possit identificari cum entitate naturali. Si dicas illam supernaturalitatem esse extrinsecam materiae, tecum sentio: sed in hoc sensu cum dicitur materia non potest recipere duplum formam naturaliter, quam poterit supernaturaliter recipere, impotentia recipiendi naturaliter illas formas non est intrinseca materia, sed extrinseca, quia tantum dicit nullum agens naturale posse illas simul conservare in eadem materia proper incompossibilitatem, quam ex se habent formae, non quia ipsa materia ex se virtutem non habeat, quia si agenti naturali virtus activa superveniet ad conservandam simul utramque formam in eadem materia non obstante oppositione ipsarum, materia prima intrinsecè invariata absque illa eleuatione naturaliter utramque formam recipere, ac proinde in hoc sensu idem est dicere materiam primam non posse recipere duas formas simul, ac dicere me non posse ditarum a homine paupere, quod non est me habere aliquam incapacitatem recipiendi diuitias, sed pauperem non habere facultatem illas mihi tribuendi.

8 Iuxta hanc doctrinam intelliges hanc esse optimam consequentiam, materia prima non potest recipere hanc formam, vel simul duplum aliam naturaliter: ergo neque supernaturaliter, si illud non potest se teneat ex parte materiae, & non ex parte agentis connotati per illam particulam naturaliter. Vnde cum dicimus animus rationalis non potest naturaliter recipere gratiam, tantum intendimus significare nullum esse agens naturale, quod possit gratiam habitualem in animo rationali producere, ex quo prouenit animum rationalem non posse ab agente naturali gratiam recipere, sed necessarium illam recepturum (casu quo illam recipiat) ab agente supernaturali per receptionem supernaturalem ratione agentis, à quo procedit, non vero intendimus significare animum rationalem ex se habere aliquam incapacitatem intrinsecam, vel aliquem defectum circa id, quod praesertim ex parte subiecti requiritur, quod debeat suppleri à Deo ad receptionem gratiae supernaturalis, quia animus rationalis etiè ex se gratiam supernaturali non exigat, illam poterit recipere per suam entitatem, & virtutem intrinsecè naturalem, si Deus velit gratiam alias indebitam supernaturaliter illi infundere. Semper tamen dicitur animum rationalem supernaturaliter gratiam recipere, & numquam naturaliter, quia semper illius receptio connotat agens supernaturalis, & ratione termini intrinsecè est supernaturalis, etiam ex parte subiecti, in quo recipitur nullam supponat virtutem supernaturalem, ad hoc enim ut receptio absolute sit supernaturalis non requiritur terminum recipere per potentiam passuum supernaturalem, sed sufficiet ab agente supernaturali procedere.

9 Statuo secundò. Si repugnancia naturalis, propter quam idem subiectum non possit recipere simul duplum formam, vel utraque simul informari, procedat tantum ex mutua utriusque pugna, vel ex contrarietate dispositiōnum, quas supponunt, potest Deus supernaturaliter utraque formam in eodem subiecto informationis, & receptionis copulare. Ratio est facilis. Una forma tantum expellit aliam utrūque, ut Deus subtrahat concursum, quo illam conservabat, sed supposita quacumque exigentia subtractionis concursus, potest Deus illam non subtrahere: ergo supposita forma exigente corruptionem alterius poterit Deus alterum, cuius haec corruptionem exigit conservare: exigentia enim causae naturalis non potest cogere Deum ad illud, quod exigitur praestandum, ita

ut non possit causa exigenti non annuere: ergo quando repugnancia oritur praesertim ex pugna formarum poterit vinciri a Deo: quando oritur ex incompossibilitate dispositiōnum faciliter res componi poterit, quia sicut Deus formas substantialia inter se pugnant potest in eodem subiecto continere, eodem modo poterit formas accidentales, seu dispositioes ad duplum formam inter se incompossibilem in eodem subiecto conservare, sicut conferunt plures praesentias, quas habet Christus Dominus in Eucharistia, quarum qualibet cum altera habet naturalem incompossibilitatem: ergo simul conservari dispositiōibus ad utramque formam iam ex hoc capite formarum multas non repugnaret. Demum potest Deus formam substantialiem absque illa dispositiose saltu supernaturaliter conservare: ergo etiam in eodem subiecto non possent componi dispositioes ad duplum formam (quod facile possit defendere, si dices quilibet formam substantialiē supponere tamquam propriam dispositiōnem carentiam dispositiōnum ad aliam, de quo modò nihil trado) ex hoc capite non repugnaret respectu omnipotentis multas formarum in eodem subiecto.

Obiic. Vna forma expellit aliam per informationem; ergo postea informatione non potest illam non expellere. sicut postea actione, per quam effectus producitur implicatus non produci. Distinguo antecedens: vna forma expellit aliam per informationem in actu primo, concedens actu secundo, nego, hoc est forma alterius expultrix per informationem exigit à Deo, ut Deus subtrahat concursum, quo subtractio non erit inimica forma, cuius non esse machinatur, & hoc voco expellere in actu primo, hoc est intendere in expulsionem, seu in non vise forme expellendæ; expulso tamen tantum contingit quando Deus ad exigentiam forma informans subtrahit concursum, quo formam antiquam conservabat, quia subtractio est causalis non esse formam antiquam, & dicitur expulsio, quando contingit ad exigentiam forma introducta, que non expellit physicè, sed moraliter media voluntate Dei per subtractionem concursum, quo Deus antiquam formam conservabat, de quo latè punct. 3. s. 2.

Obiic. secundò. Deus non potest facere ut forma, qua ex se est naturaliter incompossibilis cum alia, compositibilis fiat supernaturaliter, quia compossibilitas, & incompossibilitas identificantur cum entitate formarum, & eisdem permanentibus semper remanent cum eadem compessibilitate, vel incompossibilitate. Respondeo de compessibilitate intrinsecè recte probare argumentum, me tamen non asserere. Deum posse facere compossibilis intrinsecè duas formas ex incompossibilis, quia etiam Deus illas conservet in eodem subiecto adhuc remanent incompossibilis, quia utraque remanet cum exigentia ad corruptionem alterius, in qua incompossibilitas constituit, non enim requiritur ad hoc ut formae sint incompossibilis, ut non coniungantur, neque ut non possint absolute coniungi, sed ne possint coniungi absque repugnancia utriusque, contra quam agens utraque conservabat, quia etiam quando sunt simul mutuò, illarum qualibet exigit non esse alterius in eodem subiecto.

Statuo ultimò: Quando materiam non posse recipere naturaliter hanc formam, vel duplum illam simul, tantum prouenit ex defectu virtutis agentis, supernaturaliter poterit vnicam, vel duplum formam recipere, quia nullus effectus repugnat produci à Deo ex defectu virtutis Dei, ergo effectus in quo producendo nulla potest inueniri repugnancia præter defectum virtutis producius poterit produci à Deo, cuius virtus est infinita, & se extendet ad omnia, quæ ex alio capite non implicantur.

§. 11.

De formis substantialibus iudicium fero.

Pater Vasquez 3 part. disput. 29. cap. 4. num. 23. cum Capreol. in 1. distinc. 17. quæst. 2. & aliis Thomistis negat posse materiam adhuc supernaturaliter plures formas substantialia recipere. Affirmat P. Suarez in Metaph. disp. 15. sect. 10. num. 6. P. Fonseca 5. Metaph. cap. 4. quæst. 4. sect. 5. ad 3. P. Rub. 2. Physic. tractat. de forma. P. Hart. disp. 4. sect. 3. num. 39. Præmissa semper distinctione subiecti inhesionis, & informationis aliquibus conclusionibus meam sententiam aperiā.

PRIMA CONCLYSIO. Possibilis est materia ex se capax recipiendi

recipendi duplicem formam substantialem media inhaſione, & media informatione, etiam ſimil formam ſecundum ſe ſint incompoſſibiles. Ex hoc infertur conſequēter ad diſta ſ. præcedenti. præcipue num. 7. poſte de potentia Dei abſolute duplicem formam informare ſimil talem materiam, & recipi in illa de potentia Dei abſoluta. Hanc conſtruionem recte probant rationes à Suarez. adducta pro ſua ſententia, quarum præcipua eft, nullam ſequi contradictionem ex exigentia talis materiæ, & ex ſimultate receptionis, & informationis in illa; non enim una forma eft de eſſentiā alterius, neque una forma pertinet ad eſſentiā compoſiti, quod altera conſtitueret, quod ſic oſtendo. Denus vna eft formam ligni, alteram formam auri, neque aurum eft lignum, neque lignum aurum, quia neutrū alterius formam includeret: lignum enim, efti materiam auri includeret, aurum non eft, quia aurum non tantum dicit materiam, ſed eſſentialiter includerit formam. Idem dico de auro, quod materiam ligni includeret, non tamen eft lignum. Verum eft illa duo composita non diſtinguenda adaequatè, quia haberent eamdem numero materiam, quod nullum eft inconueniens, quia ſicut composita accidentalia album, & dulce diſtinguantur formaliter, & ſunt idem ex parte ſubiecti, ſic accideret in illo caſu, in quo eadem eſſet in re diſtinzione, que nunc eft in compositis accidentalibus, quorum ſubiectum eft idem, & maior in modo ſignificandi, quia composita accidentalia cum tantum dicant in recto ſubiectum, & non formam, ſi ſubiectum eft idem, totum quod dicunt in recto eft idem, & ideo poſſunt praedicari, & dici, album eft dulce, composita verò ſubſtantialiter cum dicant aqua in recto materiam, & formam, etiam ſi haberent eamdem materiam communem, non haberent commune totum id, quod dicunt in recto, & ita non poſſent mutuò praedicari, neque dici aurum eft lignum, vel lignum eft aurum, ratione ſubiecti communis.

15 SECUNDA CONCLUSIO. Materia illa, de qua loquuntur ſumis conſtruione præcedenti, duplicem illam formam recipere per potentiam naturalem, & ratione illius potentia non diſeretur ſupernaturalis. Hæc conſtruio conſtat ex dictis ſupra, vbi probauit hanc illationem eft legitima: materia ex ſe non poſte recipere duplicem formam ſubſtantialiter naturaliter: ergo neque ſupernaturaliter poterit illas recipere: ergo ab oppoſito conſequens valebit ad oppoſitum antecedenti: materia prima recipit ſupernaturaliter duplicem formam: ergo quatenus eft ex ſe per potentiam naturalem, & per ſuam entitatem poſte utramque recipere. Extrinſecè materia diſeretur ſupernaturaliter recipere formas, quia recipio ſupernaturalis erit non ratione materia, ſed ratione formarum incompoſſibilium, quas nullum agens naturale poſſit ſimil in eadem materia conſeruare, & non poſſet dici materiam naturaliter recipere tales formas, quia ita diſeretur illas recipere neceſſum erat receptionem ex omni capite efti naturalem, & non ſufficit illam exerceri per potentiam paſſiuam naturalem, & ex hac non eft ſupernaturalis, ſicut dici nequit animal rationalem naturaliter gratiam recipere, etiam ſi recipio ſupernaturalis non ſit ratione ſubiecti recipientis, & hoc ſecundum ſe, & ſecundum ſuam virtutem recepiam cum illo identificatam intrinſecè ſit naturale.

16 TERTIA CONCLUSIO. Poſte dari materia poten-ia ex ſe terminare duplicem unionem, ex cuius potentia non poſſunt ſimil educi formas illæ, que eidem poſſunt viri. Prior pars conſtruionis in conſtruione 1. conteinatur. Posterior probatur: poſte terminare unionem ad formam, & poſte illam recipere, in aliqua materia poſſunt realiter separari, ſicut de facto separantur in materia, quæ eft reperitur animæ rationalis, cuius unionem poſte terminare, eft non poſſit illam recipere: ergo ex eo quod materia poſit viri ſimil duplici forma non infertur poſte utramque recipere: ergo poſte dari materia, quæ poſit viri ſimil formam, quia recipere non poſte. Deinde nulla eft repugnancia in eo, quod detur talis materia: ergo poterit dari. Idem dico de modis unionum qui poſſunt eft informationes materiæ, & non educi ex illa, ſed ex forma, vel creari à Deo, modis enim unionis non eſſentialiter dependet à materia tanquam à ſubiecto inhaſionis, imò ſi hic, qui de facto datur dependeret per ſe ipsum, non implicaret dari modum aliud, qui poſſet creari ſine de-pendentia à materia tanquam à ſubiecto inhaſionis.

17 QVARTA CONCLUSIO. Materia, quæ de facto datur non poſte eft ſubiectum inhaſionis, ſeu cauſa materialis duplicitis formæ ſubſtantialis, neque duplicitis modi unionis adhuc de potentia Dei abſoluta. Adhære P. Vafquez in hac conſtruione, quam ratione evidenti probare non prafumo, fed tantum probabili confeſſurā, quam expo: Materia prima non habet capacitatem ſuſtentandi duas formas ſimil. ergo neque ſupernaturaliter poterit illas recipere. Conſequens ex iam dictis legitima eft, antecedens probo: nullum eft fundamentum ad tribuendam materiam hanc virtutem recipiendi duas formas ſimil: ergo non eft tribuenda. Probo antecedens: ex eo quod materia poſſit ſuccesſu recipere, non infertur poſte ſimil, quia major virtus requiritur ad ſuſtentandam ſimil duplicitem formam, quam ſuccesſu, ſicut ex parte efficientis major virtus requiritur ad producendam ſimil duplicitem effectum, quam ſuccesſu: ergo nullum eft fundamentum quod hanc virtutem in materia ſuadat, quia ſi aliquod eft, debet ſummi ex virtute, quia habet ad recipiendas ſuccesſu plures formas. Conſequens prioris enchymeriſi probo: quia ſicut iuxta bonam Philosophiam non ſunt multiplicande entitatis ſine fundamento, ſic in eade entitate non ſunt virtutes multiplicanda, neque eadem eft extendenda ſine positivo fundamento circa effectus, qui maiores virtutem exigunt, alia poſſum ego dicere muſcam habere virtutem inchoatam ad producendam Angelum, & alia ſimilia ſine fundamento configere.

Obiit. Plures eft virtutes ad cuius cognitionem fundamento non habemus: ergo ex eo quod non inueniamus fundamento, non debemus negare virtutem occulta, cuius fundamento forſan nos ignoramus. Reſp. admissio antecedenti negando conſequens, quia licet haec regula non apparet fundamentum, ex quo haec virtus nobis innoſcat: ergo non eft, non fit infaſibilis, imò certum ſit aliquando deficeret, tamen ut plurimum eft vera, & hic, & nunc moraliter certa; nos autem vbi demonſtrationem non habemus prudenter iudicamus iuxta communiter accidentia, quia iuxta hunc modum, eft minus errandi periculum, quam ſi abſoluē virtutes ſine fundamento concederemus, neque quia aliquando deficeret illa regula, cum ut plurimum vera exiſtat, debemus iudicium ſuſpendere, alia plurimas quaſtiones indeſiſta remanerent, ſed prudentia censetur, hic & nunc contingere, quod communiter accidere ſoleat, & non quod raro evenit, licet poſſe aliter rem le habere aliquam formidinem pariat affeſtus, ſine qua non ego conſtruione præcedenti trado.

18 QVINTA CONCLUSIO. Materia prima quæ de facto datur poſte viri dupliciti formæ, dummodo non ultra viacan formam, & viacum modum unionis ex illo educatur. Poſte iuuu huius conſtruionis docuit Soartum, cum aliis, quos cum illo reuuli, qui ſine diſtinctione inter unionem, & inhaſionem docent materiam primam poſſe habere multiplicitem formam. Negatiuum docet Vafquez, & probatum eft concl. præcedenti: utrumque & præcipue poſitum quod probatum non eft oſtendo ex principiis Patris Vafquez diſp. 29, citata num. 25, & ex doctrina Caiet. ibi relati, quam ipſe Vafquez approbat. Refert citato loco faſtientiſſimus Pater Caietanum concedentem Scoro effe-ctum non poſſe dependere à dupliciti cauſa totali, & aſſerentem inde non ſequi eandem naturam non poſſe à pluribus perfonis terminari, eo quod diuerso modo depe-ndeat natura à ſupponitis alienis, quæ effectus à cauſa efficienti, natura, enim à ſupponito, à quo terminatur, po-ſtius pendet inſtar relatiui, quæ ſicut effectus ab efficienti, quia ſicut relatio poſte eft ab plures terminos, ita etiam eadem natura poſſet à pluribus perfonis terminari. Hæc ſunt Caietani verba ex Vafquez tranſlata. Deinde in confirmationem huius doctrinæ ſic ſcribit Vafquez: Na-tura ita terminatur ab una perſona aliena vi ſolam terminetur tanquam à totali termino ſecundum entitatem, hoc eft, ita ter-minatur ab una perſona ut in ſolam illa poſſet eft, & ab ea fuſtentari, & hoc ſola ratione tanquam à termino totali terminatur, at vero quia non terminatur omni modo, qui terminari poſſet, ſequidem ipſa terminari poſte diuerso quedam modo à qualibet perſona diuina ſeorsim, ideo dum terminatur ab una non habet explicatam capacitatem, quæ poſſet ab alia terminari. Poſtea latè tradit rationem, propter quam effectus non poſſet dependere à dupliciti efficiente, videlicet quia ab hoc accipit eft, & iſto accepto, non habet quid ab alio accipiat, at vero terminata ab una ſubſtantia non accipit eft.

esse ab illa, sed quamdam terminationem, propter quod potest terminari, ab alia, & aliam accipere terminationem. Ex his principiis sic arguo. Causa quo forma, & modus unionis creentur, materia prima tantum se habet per modum puri termini respectu formae, & modi unionis, ergo poterit terminare multiplicem unionem. Probo ex doctrina, quam supra ex Valsquo retuli: tunc materia prima non acciperet esse a forma neque illi daret esse, quia supponimus creari formam, & modum unionis: ideo posset aliam unionem ad formam aliam terminare. Probo consequentiā: natura potest terminari pluribus suppositis, seu substantiis, quia tantum se habet ut terminus substantiarum, non ut causa, neque ut effectus: sed si uniones, & formae creentur, materia tantum se habebit, ut terminus unionum ad formas, non ut causa, neque ut effectus illarū: ergo poterit pluribus unionibus terminari.

20 Rationē a priori huius conclusionis accipe. Non maior, sed eadem omnino virtus requiritur ad terminandam duplēcē unionem ad formas distinctas simul, & ad terminandas easdem uniones successivē: ergo materia, quae potest terminare successivē potest utramque simul terminare. Antecedens probo: terminus ut terminus non est causa, sed tantum per suam entitatem terminat uniones productas ab aliis causis. Vnde terminare unicam unionem dicit suam entitatem & unionem productam ab alia causa, terminare duplēcē unionem, dicit eandem omnino entitatem ex parte materiae, & duplēcē unionem productam aliunde: ergo vno, quae additur quando materia terminat unionem non oritur ex ipsa materia: ergo sive materia terminet unicam unionem, sive duplēcē, nihil additur ex parte materiae, neque illi intrinsecum, neque extrinsecum ortum ab ipsa materia, neque nonum exercet influxum, sed tantum supponit ex parte materiae entitas capax terminandi quamlibet ex illis unionibus sine aliquo influxu ortu ab illa: ergo non maior virtus requiritur ad terminandam duplēcē unionem simul, quam successivē: ergo materia, quae potest terminare successivē duplēcē unionem, poterit simul utramque terminare. Hinc clare deprehendes distinctionem inter terminationem duplēcē unionis ad duplēcē formam, & duplēcē receptionem earundem unionum, vel formarum. Quando recipitur duplex forma, vel duplex vno in materia datur duplex receptio, utraque orta ex materia visceribus & ex virtute illius tanquam ex causa, quapropter maior virtus requiritur ex parte materiae, sicut ex parte cuiuslibet causae, ut simul duplēcē edat cauſitatem, circa quas conatum adhibet, & exercitum virtutis cauſitatem; quando vero materia terminat duplēcē unionem, creatam ad duplēcē formam etiam creatam, nihil reportat ortum ex visceribus materiae, in quo causando suam exercet virtutem, ac proinde non maior virtus requiritur ad terminandam simul illam duplēcē unionem, quam illa quae requiritur ad successivē utramque terminandam.

21 Obiec. Potest Deus creare materiam, quae sit potest terminare successivē duplēcē unionem, & non simul: ergo maior virtus requiritur ad terminandam duplēcē unionem simul, quam ad eandem successivē terminandam. Resp. negando antecedens propter rationem iam datum, quia terminus per puram terminationem, nihil praestat, in quo possit suam infun gere virtutem, neque materia dum terminat ponit aliquem conatum, neque influxum, ut actu terminet, sicut ponit efficiens, vel ipsa ponere ad recipiendam unionem. Et sicut Deus non potest producere albedinem potentem terminare successivē visionem hominis, & equi, & impotentem utramque simul terminare, ita neque materiam quae possit successivē, & non simul duplēcē terminare unionem, non enim maiorem influxum praefata materia in visiones praeceps quatenus illas terminat, quam albedo in visiones, tam enim materia, quam albedo se habent respectu unionis, & visionis, ut pure terminos in nullo genere causa influentes in visiones, & visiones, quas terminant, neque refert materiam esse terminum intrinsecum unionis, & albedinem terminum extrinsecum visionis, quia ratio intrinseci, vel extrinseci nullum dicit causalitatem, nullumque influxum.

22 SEXTA CONCLUSIO. In tota latitudine formarum possibilium nonnullae erunt forme substantiales, quae absque aliqua ipsarum repugnantia possint informare eandem materiam quin una petat expulsionem alterius. Hanc conclusionem tradidit recens quidam de formis diuersæ spe-

cies, quam impugnat in formis eiusdem speciei: ego vero de omnibus idem fero iudicium. Ratio est: de conceptu quidditatis formæ substantialis abstrahentis ab existentibus, & possibilibus non est incompossibilitas cum aliis formis eiusdem, vel diuersæ speciei, neque prædicatum aliquod, quod per locum intrinsecum connexionem habeat cum hac incompossibilitate: ergo possibilis sunt formæ, quae illa careant. Secundò nulla iauenit repugnatio in his formis, immo neque ratio aliqua, qua suadet formas omnes esse incompossibilis, cum illam incompossibilitatem solidum nos docuerit experientia, quam de formis pure possibilibus non habuimus. Possent ha formæ ex se immediate non incompossibilis præcipue si specie differant, esse incompossibilis ratione dispositionum, quas supponerent, possent etiam dispositiones non incompossibilis secum afferre, & in hoc casu simultanea informatio, & receptione plurium formarum in eadem materia ex omni capite effici naturalis, quia ex parte materiae supernaturalis non esset, quia iam probauit concl. i. posse dari materiam ex se naturaliter potentem pluras formas fibi vnti, & recipere, neque ex parte formarum, neque dispositionum, quae amico foedere possent in idem subiectum conuenire, neque ratione agentium, quia ut dicebam num. ii. similitudines formarum, quarum qualibet potest ab agente naturali produci ratione agentium præcisè supernaturalis non euaderet; in reliquis autem eventibus quando ex aliquo capite similitudines non potest naturaliter contingere est ex aliis capitibus naturaliter non repugnaret: verbi gratia, cum materia ex se potens terminare unionem duplēcē formæ incompossibilis, utramque de facto simul terminaret, illa similitudines absolute supernaturalis dicenda esset non ratione materiae; sed ratione formarum ex se incompossibilium.

Obiic. Materia prima semper est sufficienter informatiā vnuocā formā ad eam, ergo non indiget alia formā: ergo superflua erit illi informatio illius formæ. Confirmatur: materia prima ideo recipit formam, quia indiget illa, sed non potest indigere duplēcē formā: ergo non potest illam recipere. Resp. materiam primam sufficienter informari vnicā formā, ex quo infertur aliam non esse illi necessaria, non tamen infertur esse superflua, plura enim, quae necessaria non sunt, valde vtilia existunt, lux enim aeri non est necessaria, non tamen illi superflua est. Secundò etiam secunda forma nullam materię vtilitatem afferret, esset necessaria composito, quod confituit, & ex hoc capite non inutilis esset, neque superflua, neque ex hoc capite repugnaret, id enim inutile, & superfluum dicitur absolútē quod omni vtilitate caret, non quod vni, vel alteri entitati non vtile est. Ad confirmationem Respondeo dato materiam vnam recipere formam, quia illa indiget, & concessō, quod alia non indiget, negando, non posse recipere aliam, non enim recte infertur, materia recipit hanc formam, quia indiget illa: ergo non potest recipere aliam, quā non indiget, potest enim recipere vnam formam propter indigentiam, & aliam propter potentiam, seu indifferentiam, quam habet ad illam, sicut aer recipit proprias qualitates, quia indiget illis, & recipit lucem, quia non indiget, quia capax est recipiendi illam.

S. III.

De formis accidentalibus iudicium fertur.

24 P lures formas accidentales inter se disparatas posse simul reperiri in eodem subiecto media inhaſione & media informatione sensibus percipiuntur, sentimus enim albedinem, dulcedinem, & præsentiam in eodem subiecto. Formas contrarias, verbi gratia calorem, & frigiditatem esse incompossibilis, & mutuò se expellere suadet experientia. Hanc incompossibilitatem in naturam formarum ferè omnes reducunt, ex eo enim quod disponunt ad formas inter se immediate oppositas, talem naturam fortiuntur, ut eandem incompossibilitatem inter se amulcent, quam formæ, ad quas disponunt, fortiuntur. Formas adæquatas eiusdem speciei, & eiusdem omnina rationis esse etiam incompossibilis monstrat experientia, non enim possum ego habere duplēcē præsentiam, duplēcē quantitatē, aliave huiusmodi accidentia. Nonnulli reuunt concedere has formas ex natura sua esse incompossibilis per oppositionem aliquam, quam inter se habeant, & afferunt totam illarum incompossibilitatem oriū ex inca pacitate

incapacitate subiecti, quod non potest duplicem formam accidentalem eiusdem omnino rationis sustinere. Censo incompossibilitatem formarum accidentalium non ori ex incapacitate subiecti, quia si ex hac oritur, neque diuinus posse in eodem subiecto reperiit, vt probauit, sed fide certum est in Eucharistia habere corpus Christi plures presencias definitius eiusdem speciei; ergo naturalis ipsarum repugnantia non oritur ex repugnantia subiecti. Ex praesentiis definitius gradum facio ad praesentias circumscripicias, etiam si specie distinguantur, quod ego non censeo, quas etiam posse in eodem subiecto reperiit fert communis sententia. Neque haec repugnantia praeceps ex defectu virtutis agentium potest ori, quia cum ego virtutem habeam ad acquirendam per motum progressum praeficiam in hoc spatio, & extrinsecum agens virtutem habet ad imprimentum mihi impulsum, quo in alio spacio praeficiam distinctam acquiram, si termini ratione sui, vel ratione subiecti non repugnare, simul a diuersis virtutibus producerentur. Ex hoc infero: repugnantiam horum accidentium ori ex incompossibilitate, quam inter se habent, ratione cuius in genere causa formalis ad inuicem se expellunt.

²³ 25 Censo similiter incompossibilitatem accidentium contrariorum caloris, & frigiditatis ori tantum ex oppositione ipsorum, & nullo modo ex incapacitate subiecti. Probo hanc conclusionem a paritate accidentium eiusdem speciei, quae tantum opponuntur ratione sui, & non ratione subiecti, & a paritate accidentium disparatorum albedinis, & caloris, in quibus, quia deficit formalis oppositio, nulla reperiit, quod est lignum tantum incompossibilitatem accidentum ori ex oppositione formalis ipsorum. Ratione etiam eadem paritatem confirmo. Non maior virtus requiritur ex parte subiecti ad recipiendam nigredinem simul cum albedine, quam ad recipientium calorem simul cum eadem albedine cum supposita iam receptione albedini ex parte subiecti non requiritur maior virtus ad effectum, qui perfectior non est, sed supposita iam albedine, nigredo neque illius receptione, que est ea dem si albedo non supponeretur, non est perfectior calore, & receptione illius: ergo supposita iam albedine in subiecto, ex parte subiecti, non maior virtus requiritur per se loquendo independenter ab incompossibilitate formarum, ad coniungendam nigredinem per receptionem cum albedine quam ad coniungendum calorem cum eadem albedine: sed potest coniungere calorem cum albedine ex ergo praeceps si aliud non sit impedimentum poterit subiectum ex se coniungere nigredinem cum albedine, sicuti componit calorem, & albedinem. Dices formam arguendam, non esse bonam, quia maior virtus requiritur ad producendam muscam, quam ad producendum hominem, nihilominus valet homo hominem producere, & muscam producere non poterit. Respondeo me non arguere: potest subiectum recipere calorem: ergo poterit recipere albedinem, ad quam non requiritur maior virtus, sed supposita iam ex parte subiecti virtute ad vtramque qualitatem recipiendam, inferre ex eo quod non maiorem conatum impedit virtus passiva in receptione huius qualitatis, quam illius, posse componere quatenus est ex se receptionem huius in qua maiorem conatum non impedit cum receptione, cum qua componit aliam, in qua maiorem vel saltu æqualem virtutem in actu secundo exercet.

²⁴ 26 Ex hoc infero: posse reperiiri in eodem subiecto duplum formam accidentalem, sive eiusdem speciei, sive contrariam, quia quoties incompossibilitas tantum oritur ex mutua ipsarum oppugnatione, & non ex incapacitate subiecti, illa non obstante de potentia Dei absoluta possunt formæ in eodem dari subiecto. Hæc de formis, quæ opponuntur tantum ratione subiecti, sunt tamen aliæ formæ accidentales, quæ obiecta opposita respiciunt sicuti amor, & odium, assensus, & disensus, quarum oppositio explicò Controu. 5. de anima Punct. 3.

P V N C T V M III.

De effectibus causa formalis.

D iversus formalis effectus vulgo circumfertur, primarius, & secundarius; hic negatius, ille positius, de utroque sigillatum disputabo.

§. I.

De effectu primario.

Dixi sape effectum formalem primarium formæ nihil aliud esse, quam totum compositum, quod dicitur effectus formæ, ex qua tanquam ex causa formalis intrinseca componitur. Causalitas, quam formæ assignavimus totum esse effectus suadet, quia cum haec sit vno, & quod ex vniione resultat fit totum compositum, hoc effectum dicimus, in quem fertur causalitas formæ, vno videlicet. Deinde causa intrinseca causat, semetipsam exhibendo effectum quem componit: sed quod componit formæ, & cui seipsum exhibet est totum: ergo totum est effectus formalis formæ. Hoc effectus formalis assignato optimè substat illud tritum proloquium, quo dicitur incompossibilitate esse dari formam in subiecto sine formalis effectu, quia cum totum nihil aliud sit, quam materia, formæ, & vno, eo ipso, quod detur forma unita subiecto, datur materia, formæ, & vno, & necessariò datur totum, quod ab his entitatibus simul sumptis non distinguitur. Neque quidquam aliud potest inueniri quod possit esse effectus, cum sit positivus, & forma nihil aliud positivum causet per vniōnem ad materiam, nihil enim inuenitur postquam forma est unita materia præter compositum, materiam, formam, & vniōnem, sed forma non est causa materiae formæ sumptæ, neque vniōnis seorsim, neque materiae, & vniōnis, neque ipsius formæ seorsim sumptæ, quia nullam ex his entitatibus intrinsecè componit, neque extrinsecè causat; ergo tantum potest esse causa totius, seu materiae, formæ, & vniōnis simul sumptuarum, quæ à toto non distinguuntur: ergo nullus effectus positivus formæ potest dari præter totum: ergo effectus formalis, qui positivus est, non distinguitur à toto compagno.

Ex his inferes contra recentiores, quibus patruncinatur Rub. materialiam ut informata non esse effectum formalem formæ, quia materia ut informata non est totum, sed tantum dicit materiam cum informatione, seu materiam habentem formam, forma autem neque est causa materiæ, neque informationis, seu habitionis formæ, ut modò expendebam. Si hoc teneas, videbis sepe multos vanos terri vanis difficultibus, quas rem non percallentes pertinet ex negatione effectus formalis posita forma in subiecto, sepe enim anguntur quomodo visio inherens lapidi, non illum constitueret videntem, ex quo inferri existimat non illi tribuere effectum formalem, & quomodo gratia habitualis in purè homine filium adoptiuum constituit, & hunc effectum Christo Domino non tribuat. Semper enim forma suum effectum formalem tribuit, quod est compositum, sed quia eadem forma cum diuersis subiectis diuersa composita constituit, hinc est, quod diuersos fortiat effectus formales. Hac ratione visio, etiæ lapidi possit vniiri non illum constitueret videntem, quia videntis dicit copositum ex visione, & natura animalis, & non quodcumque compositum constitutum ex visione, & alio quocumque subiecto. Similiter filius adoptiuus dicit compositum ex gratia habituali, & subiecto, quod non sit filius naturalis, & gratia habitualis unita Christo Domino non componit concretum, cuius subiectum quod est hoc suppositum Christus, filius naturalis non sit, & ita non constituit filium adoptiuum quando vniuitur Christo: quando vero vniuitur homini puro constituit quoddam concretum sanctum, cuius subiectum non est filius naturalis & ita illius effectus formalis, sed totum, quod resultat ex homine & gratia est filius adoptiuus. Si vero eadem gratia lapidi vniiret illius effectus formalis, non esset totum, quod sanctum diceretur, quia sanctum dicit concretum constans ex gratia habituali, & natura intellectuali.

Inferes, ex his nihil aliud esse formam suum effectum formalem tribuere subiecto, quam cum illo totum constituere, in quo sensu possit etiam dici, si ita ferret vñs, materiam suum effectum materiali tribuere formæ, quia sicut forma cum materia componit totum, ita materia cum forma idem componit, & vtraque est de essentia totius. Est tamen specialis ratio, propter quam prævaluit vñs, ut totum potius diceretur effectus formalis formæ, quam effectus materialis materiae, etiæ vtraque modo dici possit. Hæc est indifferencia, quam habet materia, quæ

de facto datur ad totum huius, vel illius speciei consti-
tuendum, & determinatio, quam habet forma, ex quo
prouenit, vt totum hoc, quod ratione forma ab illo specie
differt, & non ratione materia, iuxta vulgarem loquendi
modum non dicatur effectus materia, sed forma. Hec ratio-
nem communis est compositis substantialibus, & pluribus
accidentalibus. In accidentalibus occurrit etiam alia, vi-
delicet subiectum, seu materiam significare in recto, for-
mam in obliquo, & ita subiecta significantur per modum
habentis, & denominata per formam, ex quo prouenit,
vt dicamus formas subiecta tribueret suum formalem effec-
tum, & non dicamus materiam tribueret suum materialē
effectum formā, quia hēc non significatur per modum ha-
bentis materiam. Nihilominus potuit dici albedo parie-
tata per subiectum sicuti paries dicuntur dealbatis per al-
bedinem, si ita ferret vīs, vt ex Hurtado dixi Controv. 2.
puncto 3.

§. II.

De effectu secundario.

4 **V**NUS est negatiū effectus formalis causa qui est ex-
pulsio forma in qua expulsione examinandum est,
quid se teneat ex parte effectus negatiū, quid huius sit
per se, quid per accidens, respectu principij expellentis,
quid se teneat formaliter ex parte principij, & quid sit
causalitas. In expulsione anima rationalis est substratio
concurſus, quo conferuabatur vīo, & non esse ipius vīonis,
qua antea conferuabatur, in expulsione aliarum for-
marum corruptibilium invenitur eadem substratio con-
curſus, & idem non esse vīonis, insuper reperitur substra-
tio concurſus, quo conferuabatur forma, & non esse for-
ma prius conferuata. Idem contingit in expulsione for-
mā accidentalē.

5 Principium expellens quocumque illud sit, per se non
opponitur cum substantia formā substantialis, neque in-
tendit non esse illius secundum substantiam: patet hoc in
corruptionē hominis, in qua anima rationalis, quia suum
esse habet independenter à subiecto, quacumque forma
introducita, qua subiecto abigitur, remanet; idem con-
tingeret in qualibet forma ex his, quae generantur si per
actionem creativam conseruantur. Ratio est manifesta;
forma non expellitur per aliā formā natūra rerum,
sed à subiecto: ergo si non habeat hec forma subiectum,
quod alia acquirat nullam habebit oppositionem cum illa:
ergo id, quod hec forma intendit est pellere aliam à
subiecto: ergo si alia abeat, etiam si postea conseruetur, non
erit contra exigentiam formā introducē illius conserua-
tio, sicuti non esset si antea non præcessisset in subiecto, &
quo expellitur.

6 Principium expellens, quod non opponitur cum forma
secundum se, poterit opponi cum forma vt inhārentē me-
diā passionē, vel informante mediā vīōne, vel vīroque
modo. In primis certum est opponi cum forma vt infor-
mantē independenter ab inhārentia, patet in anima rationali, quae non inhāret, cum qua opponitur forma cadau-
eris, & non cum illa secundum se: ergo cum illa vt infor-
mantē. Sed adhuc poterit subesse difficultas, an forma cadau-
eris opponatur cum anima rationali vt informante
præcisē, vel cum illa vt informante per informationē
inhārentem ita vt immediata oppositionē non sit cum for-
ma vt vīta ratione formā, neque ratione vīonis, sed ratione
inhāsionis, quia habet vīo in materia, ita vt si hēc
non inhāret forma cadaueris relinquatur vītā subiec-
to rationalē animā quia modo directē, & per se op-
ponitur cum inhāsione vīonis quā destruktā definit esse
vīo, & anima rationalis non informat: vel an forma cadau-
eris opponatur immediata cum vītā secundum se, cuius non esse intenderet, etiam vīo crearetur. Iuxta
aliquorum principia, qui religiosē obseruant nihil crea-
tūrum posse desinere ad exigentiam aliū entitatis creatā
ex hoc principio sic posset argui. Positā formā, & positā
vītā creatā, quidquid est in composito est creatum: ergo
neque forma, neque vīo potest corrumpi ab entitate
creata: ergo forma informans tantum opponitur cum alia
forma, & cum alia vīōne, quatenus forma, vel vīo
est dependens à subiecto, tanquam à causa materiali: si
enīm opponeretur cum forma, vel vīōne secundum se
opponeretur cum forma, & vīōne etiam nulla interce-
deret inhārentia. Nihilominus omnino certum puto for-

mam opponi cum alia forma, vt informante, siue per in-
formationē creatam, siue eductam, ita vt vīo secun-
dūm suam entitatem sit ratio formalis terminandi oppo-
sitionē, quia habet forma expellens cum expulsa. Ra-
tio est, quia etiam vīo crearetur, anima rationalis vt
vīta opponeretur cum forma cadaueris, neque naturaliter
possent duas formas informare idem subiectum, etiam si
vtraque forma, & vtraque vīo crearetur, oppositio enim
est inter formas vt informantes, & æquē informant per
vītōne creatam siue eductam. Neque ratio opposita
quidquid probat, rectē enim entitas creatā potest exige
annihilationē aliū entitatis creatā, neque quid-
quam contra hanc conclusionē obici potest. Eandem
conclusionē stabiliter ratio num. 9. adducenda ad proba-
bandūm formam vt informantē esse terminūm expul-
sionis.

Opponitur etiam forma cum alia forma præcisē vt in-
hārentē seclusā informationē. Hanc conclusionē tradi-
di Controvers. 2. punct. 2. n. 17. vbi dixi animam rationa-
lem non solum opponi tantum cum forma Embryonis,
se cuiusvis aliū compōstī, quā expellit tantum vt vīta,
sed etiam vt inhārentē, alias anima rationalis infor-
mans tantum destrueret vītōne formē precedētis, &
illam inhārentēm relinqueret in eodem subiecto, quia in-
hārentia, vt ibi dicam, bene posset sine vītōne subſilere,
si hēc ex aliquo capite non impediretur, neque ex non
esse vītōnis a priori, aut a posteriori se quereretur non esse
inhāsionis. Ex hoc infero formam opponi non solum
cum vītōne secundūm se, sed etiam immediate cum ipsa
inhārentia vītōnis, ita vt inhārentia, & vīo per se im-
mediate terminent oppositionē, quia etiam forma cum illa
forma secundūm se sumptu non opponit, opponit
immediatē cum illius inhārentia: ergo potiori ratione op-
ponetur cum inhārentia vītōnis per suam entitatem op-
posita cum alia forma.

Concludo ex his in corruptionē cuiuscumque compo-
stī vītōnis inter marerian, & formam immediatē & per se
corrumpi ab alia forma, illiusque non esse per se inten-
di à principio expellente. Similiter inhārentiam vītōnis,
& formam eodem modo destinare esse, tanquam entitates
quarum non esse intendit à principio expellente; for-
mam verò non per se corrumpi, neque illius non esse per
se intendi, sed tantum prouenire ex eo quod forma sine
inhārentia non possit subſilere & ita hēc ablata definit
esse, succeditque illius non esse: quod si forma potest sine
inhārentia permanere, posito principio expellente adhuc
permaneret, sicuti de facto contingit in expulsione animi
rationalis. Hēc de expulsione termino, illius principium
modò explicabo.

Dixi quid definat esse ratione formā informantis, opon-
tet modò scire quid sit principium illius non esse, quod
in expulsione reperitur. Duplex est principium, in actu
primo, & in actu secundo: in actu primo est illud, quod
potest ponere effectum, siue de facto illud ponat, siue non
in actu secundo est, quod potest ponere effectum, & illud
ponit de facto. Vtrumque respectu non esse quod in expul-
sione reperitur explicabo. Forma secundūm se principium
non est expulsione, vt per se patet, quia secundūm se non
potest aliud expellere, expulsio enim semper est in ordine
ad idem subiectum informationis, seu inhāsionis. Forma
vt vīta seclusā omni inhārentiā siue formā, siue vītōnis
principium est expellens aliam formā, seu potens indu-
cere non esse quod in expulsione reperitur. Forma oppo-
nuntur, quatenus constitutū diuerfa tota; forma enim ca-
daueris, & rationalis opponuntur quatenus coſtituitū
cadaueris, & hominem: fed constitutū hēc præcisē
vt informantes: ergo vt informantes opponuntur: ergo
vt informans forma cadaueris est principium non
esse formā hominis, vt informantis: ergo sicuti forma ho-
minis vt informans est terminus expulsione; ita forma ca-
daueris, vt informans erit principium illius per modum
actus primi. Clariū patet eadem conclusio in formis ac-
cidentalibus, in quibus sic arguo. Calidum vt oēto, & fri-
gidum vt oēto formaliter vt calidum, & vt frigidum op-
ponuntur, sed per vītōne intelligitur vīnum formaliter
calidum, & alterum formaliter frigidum, etiam inhārentiā
seclusā: ergo etiam inhārentia seclusā intelliguntur
opposita: ergo intelligitur repugnantia ipsorum tam ex
parte termini, quam ex parte principii.

Opponitur etiam forma vt inhārens, seclusā etiam
vītōne

vnione ex parte principij cum alia forma independenter ab vnione, & vt vniuersitate independenter ab inherentia. Prio-rem partem probo: duæ vniones formarum oppositarum per se immediatè opponunt respectu eiusdem subiecti: ergo duæ inherentia etiam per se immediatè respi- ciunt subiectum per semetipſas inherentiæ, & vniōnem, & quæ recipiunt formas oppositas quarum sunt inheren- tiae: ergo forma ligni ut inherens opponitur cum forma ignis ut inherente. Alteram partem videlicet formam ut inherentem opponi cum alia forma ut informante sic probo: Oppositio inter extrema semper est mutua, im-plicat enim hoc esse incompossibile cum illo quin illud si- etiam incompossible cum isto, sed probauit num. 7. animam rationalem præcisè ut vnitam omni inherentiæ se-clausi opponi cum forma embryonis ut recepta indepen-denter ab vniōne inter materiam, & formam embryonis: ergo forma embryonis ut recepta opponitur cum anima rationali ut vnitæ ergo illa ut recepta exigit non esse ani-mam rationalis ut vnitæ: ergo est principium per modum actus primi non esse formam rationalis ut vnitæ, quo posito forma rationalis ut vnitæ non permanebit, sed illius de-structurū vno.

II Est etiam aliud principium in actu primo illius non es-se, quod dicit expulsio, hoc est, principium in actu primo potens producere formam expultricem formæ præexisten-tis, quod non tantum petit productionem formæ, quam con-tinet in sua virtute, sed non esse oppositæ illi, quam inten-dit producere, eo enim ipso quod agens in actu primo exigit producere formam ignis in hoc subiecto exigit non esse totius formæ incompossibilem cum illa, quam intendit producere, ac proinde exigit ut subtra-hatur concursus formæ oppositæ, quæ in subiecto reperi-tur, & ne detur nouus concursus ad formam incompossibilem cum illa, quam intendit producere. Clarè rem cernes in formis accidentibus: datur subiectum frigidum, cuius frigiditas conseruat ab aqua, seu ab alio agente calido approximat: applicatur agens calidum in actu primo po-tens producere calorem ut tria, incompossibilem cum fri-giditate ut sex: hoc agens calidum in actu primo, ante-quam calorem ut tria producat, exigit immediatè non sol-lum productionem trium graduum caloris, sed etiam sub-tractionem concursus caloris ut sex, & non esse illius: quod latè, clarè, & efficaciter inuenies Controuers. 6. de ge-neratione, Punct. I. vbi resistentiam actuum qualitatum explico. Idem contingit in formis substantialibus, in qui-bus eadem est oppositio, agens enim in actu primo exi-gens productionem formæ ignis in hoc subiecto exigit non esse formam ligni in subiecto eodem. Ex quo infero virtutem productiūam ignis in actu primo proximè con-stitutam, esse in actu primo per se etiam principium non esse formam ligni in eodem subiecto.

12 Aliud principium in actu primo non esse formam in subiecto iuxta com-nunem doctrinam posset assignari, videli-cet non esse dispositionem requisitarum ad formam, ex quo immediatè sequitur non esse formam in subiecto in opiniōne, qui affirmit formam dependere in conseruari à dis-positionibus, quibus ablatis secundum hanc sententiam, quolibet alio principio corruptionis secluso desiceret for-ma. In mea sententia, in qua forma non dependet in conseruari à dispositionibus: non esse dispositionem, ne-que in actu primo principium est expulsiōis formarum, illis enim ablatis, & oppositis introductis forma natura-liter conseruaretur in materia, dummodo non esset aliud principium, à quo corrumperetur. Ex his inferes agens producens formam ignis in subiecto multipliciter esse principium in actu primo respectu expulsiōis formæ ligni primò, immediatè, & per suam entitatem, quatenus exigit subtractionem concursus, quo conseruat forma ligni in subiecto modo explicato num. n. Secundò mediatè, quatenus producit formam inherentem subiecto. Tertiò etiam immediatè quatenus producit vniōnem inter materiam, & formam, sive inherentem subiecto, sive non inherentem, sed per actionem creatiūam, qui duo posteriores modi non distinguuntur, si agens per eamē actionem producit formam, & vniōnem in subiecto. Hac de principiis in actu primo corruptionis, seu non esse formam in subiecto. Explico modò, quæ ex his principiis, quæ in actu primo possunt influere, de facto in actu se-cundo influant.

13 Confessi multi ex principiis in actu primo potentibus

Franc. de Oviedo, Philosoph. Tom. I.

expellere formam, illud tantum, quod est prius aliis de-facto expellere formam, quia posteriora iam inueniunt for-mam expulsam ab illo, quod illa præcessit, & ita illam de facto expellere nequeunt. Ita philosophantur multi Theologi, qui afferunt actum contritionis esse expulsi-um peccati, de facto tamen illud non expellere, quia iam illud inueniunt expulsum ab habitu, qui ad actum con-tritionis supponitur. Sic in nostro casu posset dici formam ignis ad huc ut in formatum non expellere formam ligni, quia iam illam inueniunt expulsum à principio producen-te formam ligni, quod necesse fuit supponit, quodque diximus exigere non esse formam ligni in illo signo, in quo exigit productionem formæ ignis prius natura, quod illa producat, & has ratione defendere non nemo vnam for-mam in actu secundo aliam non expellere. Ceterum li-cet exemplum à Theologis adductum fortasse improbari non posst, propter peculiarem illius materiam, in qua diuersa est ratio, ac in aliis, ut postea explicabo, qui ita in aliis causis philosophantur, non recte prioritatem na-turæ percussisse presumere. Aliud enim est supponi prius natura principium expulsum, aliud supponi expul-sionem, sicuti aliud est dependere à principio expulsiōis tanquam à causa, aliud dependere ab ipsa expulsiōne. For-ma ut informans supponit tanquam principium actum pri-mum ad illam quod est ex se potens expellere contrariam, non tamen supponit ipsam expulsiōnem potenter proce-dere à tali principio, neque supponit actum prius quartenus de facto expellentem, sed actum prius secundum suam entitatem, cuius forma non potest esse prin-ci-pium, quia est illo posterior; expulsiōnis verò, quæ po-sterior non est, & quam non supponit, recte potest esse principium ex hoc capite, si alias sit potens illam indu-cere, & simul cum actu primo, à quo dependet, illam in-ferere, ita ut forma ut informans, quæ secundum se est posterior natura principio illam producente, simul cum eodem principio in ordine ad alium effectum constitut-ūt vnum principium adæquatum, quod sit prius natura suo effectu, & in ordine ad illum sit simul natura illa quæ inter se habent ordinem prioris, & posterioris. Hanc do-ctrinam in Sole & luce clare cernes: Sol producere lucem in seipso, quæ est illo posterior, & quæ prior est Sol, po-sterior vero lux & Sol, quorum quodvis alterum poterat producere prius gradum lucis in aere, simul constitu-unt vnum principium adæquatum respectu primi gradus lucis existentis in aere, in ordine ad quem lux recepta in Sole, & Sol quæ inter se habent ordinem prioris, & po-sterioris, sunt simul natura, & utrumque eadē prioritate prius luce recepta in aere.

14 Ex hac doctrina facile mean conclusionem depongo. Afferro: omnia principia à me assignata expulsiōis formæ in actu primo illam de facto expellere. Rationem supra expulsiōi, quam nunc cingo: omnia illa principia virtutem habent formam expultricem; nullum illorum supponit expulsiōnem: ergo omnia per modum vniōis formam ex-pellent. Maiorem suppono ex dictis à num. 9. usque ad 12. inclusiū, neque illa indiget probationem: tantum enim afferro in presenti conclusione illa principia, quæ pos-sunt formam expellere, illam de facto expellere, ac proinde illorum virtus supponenda est non probanda. Minorem probo: forma ignis ut informans, etiam si supponat negationem dispositionum ad formam ligni non supponit effectum huius negationis, videlicet ne-gationem formæ ligni, & etiam si dependeat à nega-tione dispositionum ad formam ignis, & ab actu primo producendo ipsius, quæ possunt inducere non esse formam ligni, non dependet à priori non esse formam ligni, quia illa quæ per se supponit, verbi gratiā, suum actum pri-mum, & negationem dispositionum ad formam ligni, rea-liter distinguuntur à non esse formam ligni ut informans, & etiam si haec principia ex se non possint expellere for-mam ligni, forma ignis, quæ per se ipsum potest illam ex-pellere posset produci: ergo forma ignis, ut informans non supponit non esse formam ligni ut informans, quia tantum supponit id, à quo dependet: ergo cum alias sit ex se potens hanc inducere expulsiōnem, illam de facto inducit. De reliquis principiis videlicet de actu primo po-tente producere formam ignis, & de carentia disposi-tionum, si ex se virtutem habet inducēdi non esse formam in subiecto, certum est non supponere formam expulsa-m, quia nullum principium supponit prius illis potens

T formam

formam expellere, ni aliud mediteris principium expulsionis formae ligni, videlicet dispositiones ad formam ignis, quas diecas immediatè exigere non esse forme ligni, sicuti principium productum formæ ignis non tam petit immediatè productionem formæ ignis, sed etiam non esse formæ ligni. Quod si ita sentias philosophandum est de non esse dispositionem formæ ligni supponente dispositiones formæ ignis cum virtute ad inducendum non esse formæ ligni, quod potest etiam inducere non esse dispositionum, sicuti de forma ut informant, quæ oppositionem expellit, etiam si supponat suum actum primum cum virtute ad expulsionem, quam ipsa præstat.

¹⁵ Hanc doctrinam non inglorius in lucem Compluti dedit noster Doctor Complutensis Hurtadus quam edidit tom. de Incarnat. disput. 1. diff. 10. vbi docuit actum contritionis de facto expellere peccatum, eti procedat ab habitu gratiæ potente peccatum expellere, illùmque supponat natura priorem. Ceterum eti illus doctrina iure multis sit commendata, in praesenti materia non leuem habet difficultatem præcipue in doctrina ipsius Hurtadi, propter quam dixi forsitan non posse improbari exemplum, quod adducunt aduersarij pro opposita sententia, de actu contritionis non expellere peccatum, ex eo quod supponit habitus, quam hic explicandam reliqui. Expulso, potest esse formæ positiva, quæ proprie t expulso, & formæ negativa, quæ impròprie dicitur expulso, sicuti expulso tenebrarum lucis: expulso formæ positiva distinguitur ab informatione formæ expellentis, ac proinde non valet consequentia, supponit informationis caloris ergo supponitur expulso frigiditatis. Expulso negationis non distinguitur ab informatione habitus, ac proinde valet, supponit lux informans; ergo supponitur expulso tenebrarum. Hinc fit in opinione afferente peccatum dicere priuationem gratiæ, gratiam ipsam esse nō esse peccati; ac proinde eo ipso quod supponatur gratia in subiecto supponitur non esse peccati; & actus contritionis, qui supponit habitum gratiæ priorem naturæ supponit non esse peccati prius naturæ, ac proinde non esse peccati identificatum cum gratia informant, quod est prius actu contritionis, & non potest esse posterius illo. Multi tamen rem componunt afferentes peccatum dicere priuationem gratiæ informant, quæ auferenda est, per gratiam ut informantem, quam non supponit actus contritionis, qui non procedit ab habitu ut informantem mediæ vniōne, sed ut inhærentem mediæ passione. Hoc dicendi modo optimè sententia Hurtadi defendi posset: verum tamen Hurtadus non solùm non defendit, verùm agere fert hanc distinctionem inter inhærentiam, & vniōnem ab aliis defendi, & ita difficile in hac materia doctrina alijs semper laudanda potest adduci, que recte in eadem constat apud illos, qui inter peccatum, & gratiam oppositionem contrariantur inter extrema positiva, & non priuationia agnoscunt, vel etiam apud illos, qui distinguuntur inhærentiam formæ ab illius informatione afferent habitum gratiæ supponi ad actum contritionis ut inhærentem, & non ut informantem, ac proinde non supponi ad actum contritionis non esse peccati, quod consistit in habitu gratiæ ut informant, iuxta quorum principia dicendum esset actum contritionis procedentem ab habitu gratiæ peccatum de facto expellere, si illius haber virtutem expulricem per suam entitatem, tanquam per formam formaliter sanctificatam.

¹⁶ Circa modum, quo vna forma aliam expellit, dico breuiter nullam formam aliam expellere producendo aliquid in forma expellenda, neque in subiecto: non in forma expellenda, quia illud quod in forma produceretur potius supponeret formam tanquam subiectum, causamque materialem, quam illam destrueret, nihil enim potest esse destruetum cause immediate, quam supponit: non in subiecto, quia de illo quod produceretur inquirerem, an per aliam productionem expelleret formam, & si affirmatiū respōdeatur in infinitum abibimus: si per se ipsum cur non poterit præstare forma per se ipsam illud, quod præstat effectus ille, quem tu fingis productum à forma? Neque forma potest aliam physicè immediate corrumpere, quia corrupti formam nihil aliud est, quam subtrahit concursum, quo ante conseruabatur, sed vna forma non conseruat aliam: ergo non potest aliis concursum subtrahere, neque illa forma deficit ex eo quod hæc illa non conseruet, nihilq; eam minus indiget forma ligni,

quām cōcursu præstito à forma ignis ut conseruetur. Non restat alius modus, quo vna forma aliam expellat, nisi moraliter exigendo à Deo, vt concursum suspendat, quo formam antiquam conseruabat, quæ exigentia effectum sortitur, quando Deus ex vi illius moueatur ad suspendum concursum, quem erga formam antiquam exigebat; quod si Deus in initiat, in quo introducetur forma ignis in hac materia destrueret formam ligni præexistentem nullo habito respectu ad formam ignis introductam, non diceretur hæc in actu secundo aliam expulisse. Ex hoc inferes formam ut inhærentem, & ut informantem non dicere causalitatem expulsionis, sed tantum actum primum illam exigentem. Hic actus primus primò respicit actum diuinæ voluntatis, quo vult subtrahere concursum, non tanquam effectum, quia actus diuinæ voluntatis nullius virtutis effectus esse potest, aliquo modo tamen dicitur hic actus dependens ab illa exigentia, sine qua non esset. Hanc dependentiam impropriam habet actus diuinæ voluntatis per suam entitatem, nullà aliā causalitatem interiectā, quia omnis actus eodem modo, quo penderet immediatè dependeret à motu, quod respicit. Ex hoc actu tanquam ex causa sequitur non esse formæ ut inhærentis, & non esse formæ ut informantis. Non esse formæ ut inhærentis habet causalitatem negativam, videlicet non esse actionis terminatæ ad formam ut informantem. Non esse formæ ut inhærentis dicit non esse ipsius inhalacionis, ad quod nulla datur causalitas interiecta adhuc negativa, quia sicut forma ut inhærent, quæ formaliter dicit inhærationem non dicit causalitatem interiectam, quia inesse per se ipsam dependet, ita non esse eiusdem non potest dicere negationem causalitatis, seu subtractionem concursus terminati ad formam ut inhærentem; sed sicut forma ut inhærent per se ipsam dependebat ab agente, ita per se formæ ut inhærentis per se ipsam deinceps conseruari ab agente, & in se ipsa innoluit defensionem fui.

Actus primus producens formam destruit oppositam mediatè, & immediatè; mediatè quatenus producit formam, quæ aliam expellit modo dicto, & ita illius causalitas remota erit causalitas, quæ producit formam ut inhærentem, & ut informantem: immediatè destruit aliam formam exigendo eamdem suspensionem concursum, quam exigit forma ut inhærentis, & ut informant, & ita per eamdem causalitatem, per quam forma informans aliam expellit, per eamdem actus primus formæ expellentis immediate destruit formam, quæ expellitur: dicitur tamen forma expellere aliam formaliter, & non actus primus eti eadem sit vtriusque causalitas, oritur à forma exigenti illius, quia per suam informationem, & est actus primus huius causalitatis, & forma formaliter ut informans; actus vero primus, quem eadem supponit ex parte principijs actiui formæ expellentis nullam dicit informationem formaliter, neque incōpossibilitatem ipsius cum forma, quam intendit destruere in ordine ad subiectum aliquod commune, sed tantum virtutem actiuum, & ita actus primus ad formam ignis dicitur actiue destruere formam ligni, & ipsa forma ignis dicitur illam destruere formaliter per eamdem causalitatem, sicuti principium actiuum, & passuum per eamdem causalitatem in diuerso genere cause eundem exhibet effectum.

Negatio dispositionum si esset actus primus ad destrucionem formæ influerent tanquam motiuum, à quo depeudebat conseruatio formæ, ad quam disponebant dispositiones, quarum negatio succedit. Si dispositiones ad formam immediatè exigent non esse contrarias, eamdem causalitatem in illud haberent, ac reliqua principia medio eodem actu voluntatis diuinæ modo suprà explicato de aliis principiis.

CONROVERSLA IX.

De causa efficiente creata.

 XPLIVI causas intrinsecas entis naturalis, accedo iam ad causas extrinsecas explicandas, quarū præcipua est efficiens. Hæc primò diuiditur in creatam, & increatam: disputabo modò de causa efficienti

efficiens creatâ disputaturus Controversiâ sequenti de causa increata.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit causa efficiens.

Aristoteles hoc 2. lib. cap. 2. & 3. & 5. Metaphysic. causam efficiens definit, vnde primum principium est mutationis, & quiesc. & in text. 31. huius 2. lib. verba definitionis repeteas, ita ait: *semen autem, & medicus, & consilium opacino ipsum faciens omnia sunt principium mutationis: aut statu, aut motu.* In hac definitione aliam virtute contentam inueniunt Suarez. disp. 17. Metaphysic. sect. 1. & Rub. tract. de causa efficiens, num. 1. quam sic tradunt: *Causa efficiens est principium per se à quo primo est, aut fit mutatio quam definitionem postea propagabatur.*

Recentiores quidam ita verbis Aristotelis adhæsere, vt existimat causam efficiens non esse principium mutationis, sed id vnde procedit ipsum mutationis principium, neque adeo peregrinæ cogitationis fundamentum aliquod adducunt, præter verba Aristotelis suprà relata, quæ si cum aliis quibus frequenter Philosophus suam methodem explicat, contulissent, non ita illorum materiali sono deciperentur. Eodem lib. 5. Metaphysic. cap. 2. post prædicta verba ita discrimen inter materiali, & efficiens assignat: *Hoc quidem ut materia, illud vero ut vnde motus.* Et statim postquam dixerat exercitum esse causam bona habitudinis & contra bonam habitudinem esse causam exercitij, discrimen addit inter efficiens, & finem his verbis: *Non tamen eodem modo, sed hæc quidem ut finis, illud vero ut principium motus, ex quibus manifestè concluditur in phrasí Aristotelis idem esse id, vnde principium est motus, ac id, quod est principium motus, & inter peritos Latinæ lingue optimè dicitur effectum trahere originem, & principium ab efficiens.*

Hurtadus disput. 9. sect. 1. causam efficiens definit: *Principium per se influens in aliud, præcisâ mutatione sui, ex præcisa ratione in fluxus.* Non probo definitionem hanc, quia conuenit causa formalis, & quia non conuenit omni efficiens. Conuenit causa formalis, quia hæc est causa totius ex doctrina communis, quam Hurtadus amplectitur, & in illud influit feculsa mutatione sui ex præcisa ratione influxus causæ formalis, qui tantum est vno, ex vi cuius forma non mutatur. Dices non mutari per terminacionem vniuersitatis, mutari tamen per illius receptionem, quia forma patitur vniuersum in opinione Hurtadi constituentis duplicum vniuersum, quamdam receptam in materia, aliam in forma. *Contra:* etiam forma mutetur per receptionem vniuersitatis non mutatur ex præcisa ratione influxus, quem exhibet in totum, quia forma non influit in totum recipiendo vniuersum, sed illam terminando, & illius influxus adæquatus est vno, ex vi cuius præcisa non mutatur forma: ergo causa formalis influit sine mutatione sui ex præcisa ratione influxus, etiæ ex alio capite mutetur, quatenus causa materialis vniuersis: ergo illi conuenit prædicta definitio. Vrgo ad hominem: In opinione Hurtadi principio immanenter operanti rectè quadrat hec definitio, etiæ quatenus subiectum actionis per illam immutetur: ergo rectè etiam conuenient principio formalis totius, etiæ quatenus est principium materialis vniuersitatis mutetur, cum non mutetur per eamdem vniuersitatem sicut principium immanenter operans non immutatur per actionem, sed per inactionem vniuersis ab illa distinguitur. Ultimò vno in opinione Hurtadi potest creari: pon ergo creari vniuersum & formam compositi, de forma enim nullus negat posse creari, tunc sic argumentor: *Illud compositum ex materia, forma, & vniione ester verè compositum ex materia, & forma:* ergo vtraque totum componebat: ergo vtraque in actu secundo effet causa illius, una formalis, materialis altera: sed neutra mutaretur: ergo neque causa materialis, neque formalis totius mutantur ex præcisa ratione influxus, quem exhibent in totum.

Secundò argumentor contra eamdem definitionem. Principium immanenter producens immutatur præcise ex vi actionis immanenter: ergo principium effectuum immutatur ratione influxus. Distinguunt Hurtadus 5.5. Actiones immanentes immutat agentes extrinseci: in denominatione actionis, nego: in denominatione passionis, concedo.

Franc. Oñiede, de philosoph. Tom. I.

In hac re Hurtadi consequentiam non laudo, latè probat disput 16. Metaphysic. section. 4. à num. 29. actionem eductiua formaliter non diungui à passione, neque habere diversa connotata: ergo actio eductiua vt eductiua est formaliter immutat agens. Probo: vt eductiua formalissime est passio iuxta sententiam Hurtadi: vt est passio immutat: ergo vt eductiua immutat: sed actio vt immanens est eductiua: ergo vt actio immanens, & vt eductiua est causalitas agentis, quod non constituitur solidum agens per actionem, sed tale agens per talem actionem videlicet immanenter, vel transuentem; actio enim intra linéam actionis diuiditur in transuentem, & immanenter.

Arriaga disput. 9. sect. 1. ita causam definit: *Principium per se influens in aliud præcisâ mutatione sui ex præcisa ratione cause efficiens.* Vitium huius definitionis vel recentem Dialecticum non latebit, includit enim definitum eodem modo significatum in illa particula *efficiens*, ac ante definitionem definiendum proponebatur. Patitur etiam easdem difficultates, quas contra definitionem Hurtadi expendimus, à qua tantum differt per ultimam particulam.

Sto definitioni, quam ex Aristotele tradunt Suarez. & Rub. suprà: *Principium per se, à quo primo est, aut fit mutationem.* Principium loco generis porrigitur, per reliquias particulas differre à causa formalis & finali nullus dubitat, non enim effectus dicitur esse à fine, sed propter finem, neque à formam, sed per formam, per quam totum constitutur. Est difficultas tantum de materia respectu formæ, per quam particulam excludatur ab hac definitione. Volum nonnulli ex eo quod effectus non dicatur fieri à materia, sed ex materia, illa enim particula denotat principium extrinsecum, quod Aristoteles significauit per particulam *vnde*, quæ semper denotat terminum extrinsecum, neque enim locus, ubi ergo sum, dicitur vnde sum, sed locus à quo discedo dicitur vnde venio. Non omnino acquiesco, quia etiam particula *vnde*, dicit rationem extrinsecam, materia respectu formæ, eniū est causa, extrinseca dici potest, quatenus extrinsecum sumitur pro re adæquatè ab illo distinguita, cui extrinseca dicitur, in quo sensu sufficit, vt dicamus particulam *vnde*, rationem extrinsecam importare in forma, quæ concipitur quatenus nascitur, seu educitur ex materia prohfectus ex illo esse virtuali, quod in materia habebat ad esse formale, quod in se continet. Magis placet materiam excludi per particulam illam, *primo*, quæ non conuenit effectui, seu causalitati respectu subiecti, seu causa materialis, sed respectu principij effectui, nam licet materia sit primum subiectum in ratione subiecti, non tamen est primum à quo est motus seu causalitas, quæ dependet à materia tanquam à principio passivo, & ab alia entitate tanquam à principio effectu quod probo, & explico. Primum mouens iuxta Aristotelem dicitur illud, quod determinat motum, & ab illo tantum dicitur primo esse motum, à quo dependet, ob hanc rationem dixit Aristoteles videntia à se moueri, quia illa sibi motum determinant, neque indigent alii extrinseco determinante, vt moueantur, & non dicuntur moueri à generante, quia postquam sunt producta à generante, pro sua libertate si sine rationalia, vel pro sua indifferentia sicut cognoscitiva, vel si tantum vegetativa sive secundum illorum diuersum statum à principio intrinseco modò determinantur ad tantam nutritionem, modò ad tantam, ita vt magis nutritantur antequam perueniant ad perfectum statum, minùsque postquam illum expleuerint. Non videntia dicit Aristoteles moueri à generante, quia postquam generans talentum illis indidit formam semper sive eodem modo ex se determinata ad talem motum, & ita dicuntur determinationem illam in actu primo traxisse à generante, licet in actu secundo à se determinantur, vt patet in motu lapidis deorsum, qui ab ipsa natura lapidis determinatur.

In hoc sensu affirmo, illam particulam *primo*, tantum conuenire causa efficiens, quæ est determinativa motus, & qua materia determinat ad illum; ita vt si motus vere procedat ab efficiente, & materia non ab hac, sed ab alio tanquam à determinante procedat, semper enim actus primus actus motum determinat, quem non potest passius determinare, ob quam rationem dicam Controversi. 12. de anima. Punct. 3. cum communi ferè omnium sententiis principiū passiuū vt passiuū non posse esse liberū, quia passiuū vt passiuū non valet se determinare.

T. 2 Aristoteles

Aristoteles numquam actionem sine motu cognovit, ideo definitionem causae efficientis dedit per motum, & quietem, nos autem, qui actionem creativam, & plures alias actiones, praecipue ad accidentia terminatas, quibus non competit ratio motus, agnouimus, per principium motus, principium totius actionis debemus intelligere, quid vero significetur nomine quietis explicui Controuer. 6. Punct. 1. inter exponendam naturae definitio-

9 Causalitatem principij effectu in illius definitione explicuit Aristoteles, motum videlicet, per quem principium effectuum actu mouet, seu efficit, cum vero dixerimus principium effectuum debere sumi in ordine ad plures actiones, que motus non sunt debemus effectu principio tanquam veram causalitatem non solum motum, sed etiam actionem assignare, quam etiam designauit Aristoteles dum definitum actionem: *actus agentis ut agens est.* De natura actionis dicam Controu. 12. Puncto 1.

10 Causa efficientis diuiditur in primam & secundam; causa prima est a qua omnes dependent effectus, cum ipsa a nulla alia causa dependeat; secunda dicitur, que dependet ab alia causa, & a qua dependent aliqui effectus. Rursus secunda diuiditur in moralem, & physicam; physica dicitur, a qua effectus per verum influxum dependet; moralis, que physice non attingit effectum, sed in causa est, ut alia causa illum attingat, sicuti confusilens, rogans, vel mandans; Physica diuiditur in principalem, & instrumentalem: quomodo haec membra inter se differant, non omnium eadem sententia, varias explico Punct. 5. Principalis iterum subdividitur in vniuersalem, & particularem. Vniuersalis qua cum pluribus causis inter se specie diversis ad plures concurrunt effectus specie diversus. Particularis, que cum aliis concursu determinatis certos sibi praescribit effectus. Deinde causa principalis alia vniuoca, alia sequiuoca; vniuoca dicitur respectu effectuum eiusdem speciei cum principio; sequiuoca respectu effectuum diversarum specierum. Demum alia est causa libera, alia necessaria; causa libera est qua positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari; necessaria dicitur, que positis requisitis ad operandum, non potest non operari.

P V N C T V M II.

Statuitur virtus activa in causis secundis.

I Avidendi non sunt auctores, qui dicunt in causis secundis non esse virtutem operativam, sed Deum ad praesentiam illarum effectus producere, que sententia ex Trident. efficaciter reiecitur. Damnat Trident. lect. 6. can. 4. illum, qui dixerit nostrum arbitrium nihil operari; sed habere se veluti quoddam inane instrumentum: ergo constat, ex Trident. nos effectu operari actus spectantes ad nostram iustificationem, & non nos habere mere passiu: ergo ex Concilio constat nobis inesse actiuam virtutem ad actus nostre voluntatis. Secundum, eamdem conclusionem traditam a Concilio, quam modo propugno, ratione offend: Hominis inest liberum arbitrium, & se liberè determinat ad hanc operationem laude, & illam vituperio dignam: ergo homo effectu elicere suam operationem, alias non esset liber, neque se determinaret, sed illum determinaret Deus, qui operationem producebat, neque illi posset dari laudi, vel vituperio operatio, que ab illo non effectur, sed a Deo, sed pro sua libertate illam produceret nullo habito respectu ad libertatem hominis, que illi non inest, si non effectu actus voluntatis produceretur. Dices hominem esse dignum laude vel vituperio, quia Deus ad praesentiam illius producit hanc, vel illam actionem. Contrà: homo ex se indifferens ad actionem bonam vel malam, vel producere aliquid, ex vel eius determinetur Deus ad producendam hanc actionem bonam, vel nihil producere, sed Deus ad praesentiam hominis indifferentis ad utramque actionem pro sua libertate producere, quam vult. Si primum dicas, iam concedis homini virtutem actiuam: si secundum, conuinceris hominem non esse laude dignum hic & nunc ex eo, quod Deus producat actionem honestam, quia praesentia hominis non magis determinabatur Deum ad actionem honestam, quam in honestam producendam.

Operations aliorum brutorum effectu ab ipsis procedere manifeste ostenditur, si enim motus non procederet ab ipso animali, quo modo equus bello instrutus communueretur? quomodo asinus ad fontem huius vocis agitatur, & ad illius sonum quiesceret? numquid determinatur Deus vocis sonitu, ut motu, quietemve animalis producat? quis amens haec dicit: Secundum animalia motu defatigantur: ergo illud producent, non enim defatigantur si nihil agerent, neque cum homine congruē actum esset, si defatigaretur actione à Deo exhibita; & virtutem operandi Deus sibi præpereret, hominique laborem, & defatigationem tantum fuisse impertitus.

De aliis effectibus vulgo eadem conclusio probatur, quia si ignis non esset productus caloris, non esset major ratio cur Deus ad praesentiam ignis calorem producat, quam frigiditatem. Non virga haec ratio, quia sic ut tenemur recurrere ad naturam agentis, cum à nobis queritur cur ignis sit productus caloris, & non frigiditatis; si qui dicunt agentia naturalia perse non esse operativa ad eamdem naturam recurrerent, & dicentes ex natura ignis prouenire, ut Deus ad praesentiam illius debeat ut auctor nature potius calorem, quam frigiditatem producere. Potest tamen virgeri haec ratio, quia si tota virtus actiuam existeret penes Deum nihil operante causa secunda, cur Deus ita decreuerit certos effectus producere, plantas, verbi gratia non nisi post tam laboriosam hominis culturam, potius pluviam de celo missam, que omnia in cassum Deus decreuerit ad effectum à se producendum esse, cum illis non expectatis & quae bene effectus posset à Deo produci.

Vltimò eamdem conclusionem probo. Effectus potest dependere a principio passivo creato: ergo ab effectu, Respondebis Deum non posse pati effectum, & ita virtutem passiuam dandam esse necessariò in creaturis, posse tamen illum efficiere, quapropter virtus actiuam necessaria non est in alio præter Deum. Contrà: virtus actiuam Dei non opponitur cum virtute actiuam creaturarum ergo ex eo quod Deus actiuam possit operari, non infert creaturam hac virtute actiuam carere, statu ergo virtutem actiuam Dei non esse fundamentum ad negandam virtutem actiuam creaturæ, & hoc posito, arguo à paritate prædicta. Virgo: in creatura inuenitur tota proportion, que potest excogitari requisita ad alijs producendam: neque fundatum est ad negandum hanc illi productiuam inesse, alia tota Philosophia clamitat illam in creaturis concedendam esse, perpetua sensuum experientia idem demonstrat: eliminanda ergo est sententia, que virtutem hanc creaturis denegat, vel tota euertenda Philosophia disciplina.

Demum, ut docet meditatur Soar. disp. 18. Metaphys. sect. 1. virtus haec ex sacra Pagina haud obscurè colligi videtur, Genes. 1. num. 11. Germinet terra herbam viventem, & num. 24. Producat animam viventem, &c. Ex quibus verbis colligit Basil. hom. 9. res virtutem productiuam accepisse. Et Matth. 4. ait Christus: *Altud occidit in terram bonam, & dabat frumentum.* Et infra: *vtrum terra fructificat primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum, &c.*

P V N C T V M III.

De virtute operativa accidentium.

P R I M A C O N C I L I S I O. Substantia habet virtutem intrinsecam, & immediatam productiuam accidentem in seipsa: ita Soar. disp. 18. Metaph. sect. 3. Hurtad. disp. 9. sect. 1. subsect. 2. & alij plurimi. Probo hanc conclusionem experientia, qua videmus aquam remoto quolibet alio agente extrinsecu reducere se in pristinam frigiditatem, ergo producit frigiditatem in se ipsa. Responderi solet ex lauello aquam frigiditatem in se producere, propter qualitatem quandam occultam productiuam frigiditatis distinctam à substantia aquæ, quam recipit à generante. Inquiero, unde haec qualitas occulta fuit nota? certè ex nullo capite, ac proinde adeo mihi est occulta, ut illam non agnoscam, quam neque Iauellus cognoscere debuerat, cum vero substantiam aquæ noua, ipsi efficientiam frigiditatis tribuo, & non ignore qualitati, & fine fundamento fixe committo. Seundum in actibus vita-

jibus

libus specialiter probatur hæc conclusio, quo (ad hoc potentiis superadditis) immediatè ab anima procedere ostendo. Controu. 3. de anima punct. i.

SECUNDA CONCLUSIO. Substantia virtutem habet producendi immediatè in alio subiecto extraneo plura accidentia, quæ in se ipsa producit, ignis v. g. potest producere immediatè per suam substantiam calorem in ligno eiusdem rationis cum calore in se ipso productu. Probo hanc conclusionem: calor productus in ligno, & igne, est eiusdem rationis: ergo continetur uterque calor secundum suam entitatem in virtute intrinsecis ignis, alias calor contentus in virtute intrinsecis ignis non petit ex se immaterialiter produci cum saltem ab alio calore posset producere, neque modus transeunter operari excedit virtutem intrinsecam ignis: ergo poterit ignis non solum immaterialiter, sed etiam transeunter calorem producere, præcipue cum nullum sit fundamentum ad negandum igni hanc virtutem transeunter producendi calorem, quem potest immaterialiter producere.

TERTIA CONCLUSIO. Ignis, qui virtutem habet producendi calorem in ligno non impeditur calore, quem in se habet, ut talis calore producatur in subiecto extraneo. Hanc conclusionem exprimo contra Arriag. afferentem disp. II. sect. 2. subsect. I. n. 14. ignem habere virtutem producendi calorem in subiecto extraneo, nihilominus naturaliter non posse illum producere, quia impeditur proprio calore. Meam conclusionem probo, & Arriagam impugno principio illis satis familiariter. Quoties duæ causæ, quarum qualibet virtutem habet ad effectum producendum approximantur passo, in quo effectus est producendus, utraque attemperat suum concursum, & effectus ab utraque procedit, sed calor, & ignis habent virtutem ad producendum calorem in subiecto extraneo, & quæ utraque producuntur subiecto: ergo effectus ab utroque procedit, per concursum attemperatum, qui inadæquatè procedat ab igne, & inadæquatè à calore, & ab utroque adæquatè. Respondeo Arriag. calorem esse causam magis proportionatam ad producendum alium calorem. Contra: Hæc maior proportio gratis configitur ab Arriag. non enim ex eo quod calor sit magis similis alteri calori, est magis proportionatus ad producendum illius, cum proportio inter causam, & effectum non consistat in similitudine, ut patet in omnibus agentibus æquinoctiis, sed in virtute ad agendum, que excellenter est in agentibus æquinoctiis: ergo maior proportio admittenda non est. Sed esto maiorem proportionem habeat calor, quæ ignis ad producendum calorem transeunter, nihilominus ignis habet proportionem ex se sufficiemt ad illum producendum, quia si non impeditur proprio calore illum producere, ut fatetur Arriag. ergo etiam calor ignis maiorem proportionem habeat, calor magis proportionatus & ignis minus proportionatus calorem producent. Probo consequentiam: causam esse proportionatum ad effectum producendum nihil aliud est, quæ habere virtutem ad illius productionem exhibendam: ergo esse magis proportionatum erit habere maiorem virtutem: sed non ex eo quod haec causa habeat maiorem virtutem quæ illa, impeditur causa, que habet maiorem virtutem, ne effectum producat quem alia potest producere, inquit causa quæ ex se non habet virtutem adæquatam, audit alicuius, quæ virtutem adæquatam habet, concurrit ad effectum, quem se sola præstare non poterat: ergo causa minus proportionata, quæ alia sufficiens proportionem habet ad effectum producendum non impeditur causa magis proportionata, ne effectum producat, potius illa adiuta facilius, & celerius illum producere. Vrgo: absente calore proprio ignis produceret calor in ligno: ergo etiam præfite calore. Probo consequentiam: virtus activa ignis, neque capacitas passi non minuitur per præsentiam caloris, quia utraque virtus non distinguuntur à substantia ignis, & passi, quæ absente, & presente calore eadem est: neque calor potest impeditre actionem ignis: ergo. Calorem non posse impeditre actionem ignis sic probo: vnum agens tantum potest impeditre actionem alterius, quatenus producit, vel intendit producere effectum incompositum cum effectu producendo ab alio, vel quantum præoccupat actionem alterius: sed calor non potest impeditre influxum ignis primo modo, quia utraque intendit eundem effectum producere, non præoccupando actionem alterius, seu subiectum per effectum à se productum, quia hæc actio procedens à calore, & non ab igne in illo

instanti temporis applicato debet supponere ex parte actus primi aliquid, ratione cuius Deus cum suo principio ad hanc actionem concurrat, & non ad aliam cum alio comprincipio applicato, cum enim in priori natura antequam intelligatur aliqua actio procedens ab hoc agente præoccupante, seu impeditente actionem alterius, supponatur utrumque principium actuum exigens actionem, ad hoc ut Deus cum hoc principio actuo, & non cum illo concurreret dicatur, assignandum est ex parte huius principij aliquid rationis cuius illi debita sit actio adæquata ab illo procedens, impediens actionem processuram ab alio principio, vel ab utroque, in qua alterum principium propendebat, quod assignari non poterit, quia maior virtus ex parte caloris, etiam admittatur, non exigit ut minor virtuti ignis penitus denegetur influxus, quia minor virtus non alia maiori absorbetur, sed potius adiuuat, ut nuper dicebam.

QUARTA CONCLUSIO. Plura accidentia transeunter producta indivisibiliter producuntur de facto ab alio accidenti, & substantia, v.g. calor in aqua ab igne, & à calore existente in igne. Hæc conclusio ex præcedentibus manifestè infertur, probauit enim ignem, & calorem existentem in ipso virtutem habere ad producendum calorem in aqua, & ostendit unum non posse impeditre actiuitatem alterius, ex quo manifestè infertur utrumque in actionem prodire, quotiescumque calor simul cum igne applicantur subiecto capaci recipiendi calorem.

Oibi: contraria hanc conclusionem. Si accidens habet virtutem producendi accidenti in subiecto extraneo, queretur aquam nimis calidam producturam frigiditatem in manu, quia etiam si frigiditate careret, ipsa per se posset frigiditatem producere, consequens autem est contra manifestam experientiam, quæ constat quodlibet passum aqua calida calefieri. Diceret aliquis aquam calidam non posse producere frigiditatem in subiecto extraneo, quia prius debet propriam frigiditatem amissam recuperare, quam extraneam producere, cum magis propendeat in frigiditatem intrinsecam producendam quam in extrinsecam aliam, & ipsa sibi propinquior sit, quam cuicunque extraneo passo. Non placet hoc solutio, quia agens potest agere in passum distans qualitatem intenam, dummodo aliquam in propinquio, etiæ remissorem ratione majoris conrrati producat; sed aqua calida semper aliquam frigiditatem in se habet, quam producit, seu conferuat: ergo media illa poterit frigiditatem producere in passo sibi propinquo. Respondeo aquam non producere frigiditatem in manu, quia impeditur calore, quem in se habet, qui calorem in eadem manu producit, & cum haec non possit simul moueri duplice motu contrario non potest recipere frigiditatem ab aqua, quia recipit calorem ab alio calore aquæ inherente. Neque solutio hæc displacebit debet ex eo, quod accidens, v.g. calorem inhærentem in aqua actiuitati substantia præferamus, docemur enim experientia calorem inhærentem ferro, vel lapidi aquam calefacere, & hanc removere à conservatione frigiditatis innatae, præualeatque contra illius virtutem actuam.

QVINTA CONCLUSIO. Accidens existens absque consortio aliis substantiæ valet aliud accidens producere. Patet hæc conclusio in aqua calefacta, cuius calor calorem producit aqua non adiutus, quæ caloris productua non est, neque alio agente extrinseco, quia omni alio semoto calefit passum applicatum calori in aqua recepto.

Ex hac conclusione contra præcedentem argumentum desumunt nonnulli: calor ex se absque substantia sufficiens est producere calorem in subiecto extraneo: ergo necessarium non est substantiam habere virtutem producendi calorem in extraneo subiecto. Euinceret hoc argumentum si probaret non posse esse duplice causam produciū eorumdem effectuum in specie, illud retorqueo: calor sufficiens est producere calorem: ergo necessarium non est lucem habere virtutem producendi calor, & sic in omnibus effectibus posita una causa, à qua possunt produci, superfluent reliqua, & ita exterminanda erunt. Respondeo posito calore potente calorem producere in rerum natura, non esse necessarium substantiam ignis habere virtutem producendi calor, ut sit calor in rerum natura, esse tamen valide utile ignem talem virtutem habere ut calor possit à pluribus causis produci, quod sufficit ut virtus illa productua caloris in subiecto extraneo superflua non sit.

P V N C T V M I V.

De virtute operativa substantiae.

P R I M A C O N C L V S I O. Substantia potest immediatè aliam substantiam producere. Hæc conclusio est contra omnes Thomistas, qui pugnacissimè defendunt unam substantiam creatam non posse aliam substantiam immediatè, neque adequatè producere. Thomistas sequuntur sunt ex nostris Vasquez i. part. disput. 195. cap. i. num. 10. Pereira in Physicis lib. 8. i. cap. ii. Rub. tract. de causa efficiente, quæst. 6. num. 58. in commentariis excusis Compluti anno 1613. in excusis Valentia oppositum sequutus. Nostram sententiam defendunt Scotus cum suis, & Ochamus cum Nominalibus adducti à P. Suar. Durand. i. dist. 1. quæst. 4. num. 13. P. Suar. in Metaphysic. disput. 18. sect. 2. num. 21. Conimbr. 2. Physic. quæst. 16. art. 2. & 6. Hurtad. disput. 9. sect. 3. Arriag. disput. i. sect. 2. subsect. 4. Primum huius sententiae fundamentum pando. Quotiescumque possumus causas naturales assignare effectibus, quos videntur in natura produci, non licet ad causas supernaturales, neque ad Deum recurrere ergo debemus assignare causas materiales formis substantialibus, quas per crebras corruptiones, & generationes produci experimus. Pergo: sed nulla causa naturalis unius formæ substantialis potest assignari præter aliam substantiam: ergo hæc debet assignari. Non posse aliam assignari constabat ex conclusione secundaria, quæ probato accidens non posse esse causam, adæquatè productiuam substantiæ, hanc rectè assignari sic probo: nulla maior potest desiderari proportionis inter causam & effectum, quam illa, quæ est inter substantiam, & substantiam, neque in substantia potest ex cogitari ratio aliqua, propter quam illi pugnat posse immediatè producere hanc substantiam, & ab illa produci: ergo virtus hæc productiva substantiæ, quæ accidenti concedi non potest, non est absque illa ratione ipsi substantia deneganda, vt teneamus recurrere ad Deum pro qualibet substantiali effectu producendo.

2. Sed age videamus quid prohibeat, unam substantiam esse productiuam alterius, unum ignem aliud ignis eiusdem speciei, in quo nullum prædicatum reluet quod in altero non appareat. Dicunt Thomisti non esse concedendum substantiam creatam, quod proprium est Dei, & esse proprium Dei posse immediatè substantiam producere, & ita nefas est hanc virtutem creature tribuere. Rectè quidem: ne substantia sibi diuinam perfectionem arroget, nolunt Thomisti esse immediatè productiuam substantiæ, & eamdem virtutem conferent accidenti, quasi in hoc aliquid esset diuinum, quod sibi posset afferre prædicatum illud, quod prohibet pientissima Thomistarum religio substantiæ dari, ne illi diuinitatis aliquid impingamus. Fingat Thomista igne esse immediatè productiuam aliud ignis: in illo aliquid diuinitatis reuerebitur: Absit. Nolo: censere modo: innumera capita, ex quibus virtus substantiæ immediatè operativa aliud substantiam differet à virtute diuina, sufficiat dicere hanc esse increatam independentem ab omni alia secundum se, & in ordine ad effectus producendos, & illam creatam dependentem à Deo secundum suam existentiam, & in ordine ad suas operationes, quas sine concurso Dei exercere non potest. Argumenti forma inefficax est: Deus immediatè potest producere substantiam: ergo creature id præstare non poterit: retorquo modum inferendi: Deus immediatè potest producere accidentis: ergo creature id efficere nequit. Deus est in se ipso sine subiecto inhaesio: ergo Angelus non poterit esse in se ipso sine subiecto inhaesio: Pessimus inferendi modus, plurima enim, que conueniunt creaturis, etiam conueniunt Deo, omnia tamen longo discrimine disieta, quidquid enim habet creatura est dependens à Deo, & quidquid habet Deus est independens ab omni alio.

3. SECUNDA C O N C L V S I O. Accidens non potest esse causa adæquata productiva substantiæ. Conclusionem hanc defendunt omnes, qui præcedentem propugnant. Scoti ratio magni momenti semper est. Accidens est imperfectius substantiæ: ergo non potest esse causa adæquata illius: nullus in dubium veritatem antecedens. Probo consequentiam: effectus secundum se totum dependet à principio adæquato efficienti: ergo totus continetur in virtute adæquata efficientis: sed entitas perfectior non potest virtuali-

ter contineri in alia imperfectiori: ergo substantia non potest contineri in virtute accidentis. Respondent Thomisti: accidentis operari in virtute substantiæ, & ita posse producere substantiam illo perfectiore, & aquæ perfectam cum alia substantiæ, in virtute cuius accidentis operatur. Contra: operari accidentis in virtute substantiæ est operari similum cum substantia immediatè operante, vel tantum per suam entitatem: non primum, quia iam substantia est inmediate operativa, & accidentis non est principium adæquati substantiæ: ergo quidquid fit operari in virtute substantiæ, accidentis quod ita operatur, operatur præcisè, per suam entitatem, à qua tota procedit operatio: sed hæc semper remanet imperfectius substantiæ: ergo non potest illa in sua virtute contineri. Info: s'è substantia, à qua sunt producta accidentia in virtute cuius dicuntur operari, est corrupta, vel absens, dum accidentia operantur quid ergo potest accidenti operari in virtute substantiæ, quæ non est in modo poterit talis substantia accidentis elevere ad effectum producendum perfectiore ipso accidenti, ad quem accidens per suam entitatem est improprioportionatum?

Vrgo: Quando animalia ex purrefactione terra generantur, nulla est substantia, in virtute cuius accidentia producunt illa animalia: ergo illa accidentia non concurredunt in virtute alius substantiæ. Antecedens probo: nulla est substantia, quæ sit productiva muris, neque quæ ex se intendat producere omnia accidentia requisita ad substantiam muris: si enim aliqua esset, debebat esse aliis muris: sed muris non producit: ergo illa accidentia non habent substantiam in virtute cuius concurrunt: ergo in hoc & aliis similibus casibus, in quibus Thomisti recurrunt ad natum accidentis operantis in virtute substantiæ illorum doctrina subsistere non potest. Dices concurre in virtute species. Vacua verba: species nullam habent virtutem præter illam, quam habent individua, & repugnat reperi in specie virtutem in aliquo individuo non repartam, sed nullum ex individuis specierum, de quibus agimus, habet virtutem producendum aliud: ergo neque in specie corundem talis virtus potest agnosciri.

Aliter respondent alii, substantiam in virtute cuius operatur accidentis deriuare virtutem aliquam accidenti, ratione cuius possit eliuari ad producendum substantiale effectum. Sed neque hi difficultius impugnatur. Mitto in productionibus, de quibus modò agebam non reperi substantiam, in virtute cuius accidens operetur, quæ in illud virtutem hanc deriuet, & argumento sic: virtus illa deriuata vel est substantia, vel accidentis: si est accidentis de illa eadem est difficultas, ac de accidenti, in quod deriuatur si est substantia vel immediatè attingit productionem substantiæ, vel non: si immediatè attingit, iam effectus immediatè dependebit à substantia & non adæquatè ab accidenti, quod nos intendimus: si non attingit, nihil magis præstat illa virtus deriuata accidenti, in quod fuit deriuata, quam præstat substantia, à qua fuit deriuata, cum totum effectum producendum relinquat accidenti ex se improprioportionato. Totam impugnationem huius dicendi modi, accidentis currere in virtute substantiæ, & ita possit producere effectum illo perfectionem, his cingo: Accidens per suam entitatem est imperfectius substantia & improprioportionatum ad producendum substantiam, sed quidquid fit producere in virtute substantiæ nihil addit supra suam entitatem: ergo semper remanet accidentis imperfectius substantia, & cum eadem improprioportionatum, neque cum quicquam poterit substantiam producere. Si scire desideres quid nos doceat Angelicus Doctor cum dicit accidentis operari in virtute substantiæ. Respondeo: Angelicum Doctorem docere accidentis esse virtutem quamdam datam substantiæ, vt media illa operatur, & ita dici operari in virtute substantiæ quia tota illa entitas, quæ à sua virtute non distinguitur, substantiæ fuit data, propter quam est accidentis quod nō tam dicitur ens, quam entis ens, hoc est ens substantiæ, & eadem ratione, quæ dicitur accidentis ens substantiæ, seu illius affectio, dicitur virtus substantiæ, quod non illi præstat excellentiam aliquam supra suam entitatem, ratione cuius possit attingere effectum, ad quem ex se est improprioportionatum. Hanc esse mentem Angelici Doctoris ostendo ex Caetano Contr. 2. de anima, punct. 1. ad finem.

TERTIA C O N C L V S I O. Accidentia non habent virtutem adhuc inadæquatam ad producendum substantiam, neque cum hac cōcurrunt ad aliam substantiam producendum. Probo: hanc conclusionem ex eo præcisè, quod nullum fit

sit fundatum, quod suadeat accidentibus inesse virtutem inadæquatam ad accidentia producenda, neque ratio aliqua, que suadeat unum ignem non esse causam adæquatam aliis ignis, & quia neque virtutes sine fundamento entitatis sunt concedenda, neque sine illo sume multiplicanda partes causæ pro aliquo effectu. Neque utilitatem aliquam reperio in hac virtute in accidentibus reperta, quia quando accidentia sunt separata à substantiis, cum illa non sufficiant adæquatæ substantiam producere, recurrendum est ad Deum ut supplet defectum substantiæ: ergo etiam si accidentia talem virtutem non haberent, possemus etiam recurrere ad Deum ut supplet influxum causæ adæquatae.

Quarta Conclusio. Non repugnat dari accidentis, quod possit simul cum substantia aliam substantiam producere per virtutem inadæquitam, quam habeat ad illam producendum. Hanc conclusionem probo ex eo quod præcedens altiores non habeat radices, prater illas, quas ad illam persuadendam ostendi, quæ non probant, non posse dari accidentis, quod talem virtutem non habeat, sed tantum non esse fundatum, ut hæc virtus accidentibus, quæ modò existunt concederetur. Ceterum dupliciter potest habere accidentis virtutem inadæquitam ad substantiam producendum. Primum potest habere virtutem producendum ad producendum substantiam cum alia substantia quæ per se solam possit substantiam producere, non tamen renuat adiuuari virtute accidentis ad effectum quem sine illius consilio posset producere. Secundum potest dari accidentis habens virtutem inadæquitam producendis substantiam, cum alio principio substantiali, quod similiiter ex se sit principium inadæquatum non potens sine illo accidenti substantiam producere. Afirmo utroque modo posse conuenire accidenti possibili hanc inadæquitam virtutem: Esto ratio: nullam implicationem inuolueret narrarum talis accidentis, neque esse de ratione substantie non posse produci ab accidenti tanquam à principio inadæquo, neque non posse cum accidenti consti-tuere principium adæquatum aliis substantiæ, cum enim sint plures substantiæ, quæ non possint aliam, etiæ similem producere, neque inadæquate, cur non poterit esse aliqua, quæ tantum possit inadæquate, & non adæquate: neque est contra rationem accidentis esse productum substantie per virtutem inadæquitam, & cum principio alio substantiali ex se adæquo, sive inadæquo, hic & nunc unum principium adæquatum constitutre huius effectus ex vi huius causalitatis. Hæc omnia constabunt ex argumentorum solutione.

Obiectio. Accidens ex se est improportionatum ad producendum substantiam: ergo nequibit simul cum substantia substantiam producere. Distinguuo antecedens: accidentis, quod modò existit, concedo: accidentis præcisè ex predicatori accidentis, subdivinguo: est improportionatum ad producendum substantiam per modum principij adæquati, concedo: per modum principij inadæquati concurrentis cum alio comprincipio substantiali, nego. Instant; nullum est prædicatum, quod possit correspondere in effectu substantiali principio accidentalis: ergo non potest neque inadæquate substantiam ab accidenti procedere. De hac correspondentia predicatorum inter effectum & causam dicam punct. 9, interim dico, omnia predicata effectus substantialis posse correspondere predicatoro specifico principio accidentalis, non formaliter, sed eminenter, quia omnia possunt in virtute illius contineri, non tanquam in virtute seu principio adæquo, sed tanquam in principio inadæquo, neque alia predicatorum correspondentia necessaria est inter causam, & principium inadæquatum, præter correspondentiam virtutis continentis emi-

nenter, & effectus eminenter contenei, quæ nullam dicit correspondentiam formalem predicatorum eiusdem rationis inter effectum & principium inadæquatum, neque omnium, sed aliquorum quæ postea assignabo inter effectum & adæquatum principium. Rursum confit: omnia predicata, quæ lumen in effectu substantiali sufficienter correspondere principio substanciali: ergo non possunt correspondere principio accidentalis. Distinguuo antecedens: correspondent formaliter, transeat; correspondentia enim formalis non arguit virtutem adæquatam, neque inadæquatam. Angelus enim secundum omnia predicata correspondent Angelum quem non potest producere: correspondent eminenter, subdivinguo: in substantiis possibilibus, quæ tantum habent virtutem inadæquitam ad producendum effectum, correspondent eminenter tanquam principio adæquato, nego: tanquam principio inadæquato, concedo; In aliis, quæ sine accidenti possent producere substantiam, correspondent omnia predicata effectus ex vi causalitatis, per quam possent sine accidenti effectum producere, concedo ex vi aliis causalitatis, per quam possunt cum accidenti effectum eum producere correspondent omnia predicata effectus tanquam principio adæquato, nego: tanquam principio inadæquato, concedo, quia principium ex se potens sine aliis consilio ex vi huius causalitatis effectum adæquate producere, ex vi illius, quæ per se dependet ab illo principio, & ab alio, non potest non esse principium inadæquatum effectus, neque media illa potest effectum adæquatè producere, neque illum adæquatè continet, sed tantum inadæquatè per ordinem ad talem causalitatem.

Obligatio. D.Thom. i.p. q.5. art.4. afferentem substantiam non esse immediatè operativam substantiam. Interpretor D.Thomam dicentem substantiam non esse immediatè operativam aliis substantiæ, quia prius producit accidentis & medio illo disponit subiectum, quæ dispositione premisso substantia productionem attingit aliis substantiæ medio accidenti tanquam dispositione, non verò medio illo tamquam virtute effectuā.

Obligatio. nullam posse assignari causam præter accidentia multis substantiis, quæ producuntur naturaliter, ex quo inferitur necessariò accidentibus virtutem inadæquitam illarum concedendam esse. Respondeo: omnia esse componenda absque virtute effectiva accidentium respectu substantiæ. De quibus dicam Controu....

P V N C T V M V.

De natura instrumenti, seu causa instrumentalis.

Prolicias disputationes vidi apud aliquos de natura, seu ratione constitutiva causæ instrumentalis. Ego verò in hac re nihil speciale notatu, nemus disputatione dignū inuenio. P. Vasquez i. part. disp. 43. & seq̄ alibi causam principalem appellat illam, cui correspondet aliquid predicationis in effectu, causam verò instrumentalē illam, cui nullum predicatum correspondet: v.g. lumen gloria & potentia visua efficiens concurrens ad visionem beatificam vitalem, & supernaturalem, quæ supernaturalis est indiger lumine supernaturali, quæ vitalis indiger potentia vitali, & ita utriusque causa suum predicatum correspondet in effectu, ratione cuius, causa principali ratione utraque habet; accidentis verò concurrens ad productionem substantiæ, in qua nullum illi predicatum correspondet non dicitur principali, sed instrumentalis causa. Non ego in meis principiis hæc compono, sentio enim omni virtuti productiæ correspondere effectum tanquam virtuti, in qua eminenter continetur, & omnem aliam correspondientiam non requiri ad rationem cause. Statu insuper accidentia non posse concurrere ad substantiam producendam & ita teneor aliam instrumenti rationem assignare.

Sentiunt alii instrumenta dici accidentia, quæ subiectū disponunt ad formam recipiendam, mediis quibus agens operatur, & in hoc sensu existimo accidentia propriis dicī instrumenta quacunque alia causa immediatè attingente substantiam, quia sicut artifex mediis instrumentis statuam conficit, sic substantia mediis accidentibus tanquam dispositionibus substantiæ producit, licet similitudo non teneat in omnibus, nam, ut postea dicam, instrumenta artis propriæ non sunt instrumenta, quia effectuè concurrent.

3. Dicit etiam solet maximè inter Thomistas causa instrumentalis illa, quæ per aliam concausam altioris ordinis eleuatur ad producendum effectum, quem non potest producere sine alia concausa alterius ordinis. Verbi gratia, intellectus dici solet instrumentum luminis gloriae supernaturalis, quatenus cum illo concurrit ad visionem supernaturalem producendam, quo sensu phrasis est Thomistarum lumen gloriae esse totam virtutem ad producendum visionem, & intellectus esse instrumentum. Cum his multum contendendum non est, si concedant visionem effectuè dependere à lumine, & ab intellectu, & ab utroque immediatè, & per se: hoc enim admissò quæstio est purè de nomine, an intellectus dicendus sit causa instrumentalis, vel principialis, quæ cùm tantum dependeat ex modo loquendi, nulla potest efficaci ratione definiri.

4. Deinde causa instrumentalis non immerit diceretur illa, quæ fine alia concausa per concursum in debitum eleuaretur à Deo modo postea explicando de potentia obedientialis ad producendum effectum, quem naturaliter non potest producere, quia tunc licet effectus dependet à causa non exigeret illius productionem, & ita potius Deo tribueretur effectus tanquam causa principali, quæ creature, quæ velut instrumentum Dei volentis talem effectum producere concurreret.

Alij latius hanc rationem instrumenti, extendunt ase- runteque quamlibet causam partialem, quæ cum alia concausa perfectiori effectum producit, dici instrumentum perfectioris concausa. Sic speciem impressam respectu potentiarum vitalium, cum qua ad actum concurrit, instrumentum appellant, quia est longè imperfectior potentia vitali. Ab hoc loquendi modo non longè absit D. Thomas, qui asserti phantasma concurrere cum intellectu tanquam illius instrumentum ad speciem impressam producendam, quapropter illum improbare non audeo, asserto tamen illum non esse communem, quia cum causa particularis non exceditur ab alia concausa in praedicatione vniuersalioribus, supernaturalis videlicet respectu naturalium, spiritualis respectu materialis eiusdem rationis computatur in ordine ad denominationem instrumenti, vel cause principialis. Exemplum adductum à Sancto Thoma tantum posset probare de hoc notabiliter excessu, quia phantasma, vt pote materiale exceditur ab intellectu spirituali in praedicto valde vniuersali spiritualitatis. Legi Patrem Soar. disp. 28. sectione secunda.

P V N C T V M VI.

De potentia actiua obedientialis respectu actuum vitalium.

1. Potentia naturalis dicitur comparata illis effectibus, quos potest causare cum concursu generali sibi debito, vel precisi sumpta, vel quatenus coniuncta cum aliis comprincipiis, quæ naturaliter illi possunt adiungi. Potentia obedientialis dicitur virtus causativa in ordine ad effectus, quos non potest producere per concursum debitum potentia secundum se, neque illi cum aliis comprincipiis, quæ naturaliter illi possunt coniungi, exempli gratia. Potentia ignis ad calorem producendum, & intellectus animæ ad intellectuonem, naturales dicuntur, quia ignis debetur concursus ad calorem producendum in se, quocumque alio soluto, & in passo supposita applicatione, quæ naturaliter potest contingere, & animæ intellectus licet secundum se sumpta abesse omni specie non debeatur concursus ad cognitionem, illi tamen debetur supposita specie impressa, quæ naturaliter illi potest adiungi. Potentia, quam habet anima ad actum amoris Dei fidei diuinæ, & visionis intuitus circa Deum obedientialis est, quia animæ secundum se sumpta, neque quatenus coniuncta cum alio comprincipio, quod illi potest naturaliter coniungi non debetur concursus ad hos actus, sed tanquam quatenus coniuncta cum habitibus supernaturalibus animæ indebitis, quos ipsa naturaliter consequi non poterit.

2. Potentia obedientialis dicitur quatenus concurreat ad hos actus, quibus illi non debetur concursus, nisi quatenus coniuncta cum principiis indebitis, & altioris ordinis, quia secundum effectus, quos hac ratione producunt, cum ipsa illorum productionem quatenus ex se non intendat, sed determinata à Deo immediate vel medio principio altioris ordinis, quod Deus infundit potentias, obedire di-

citur creatori, quatenus subditur illius determinationi circa effectum, quem ipsa non intendebat. Dicitur potentia hoc eleuari ad actus producendos, in ordine ad quos obedientialis dicitur, quia per comprincipium illi præstitum, vel specialem omnipotentie assistentiam ad concursum indebitum constituitur iam magis potens in actu primo, quā erat antea ad effectus altioris ordinis, & qualiter effertur & extollitur ad actum primum circa hos effectus, ac proinde eleuari nihil aliud est, quam virtute extrinsecus fursum tolli.

Intellectus & voluntatem eleuari ad actus supernaturales conducentes ad nostram iustificationem efficiendos. Catholicum est, quod absque temeritate, negabit nemo, Extant de hac re plurima testimonia Scripturae, & Patrum quibus dicitur liberum hominis arbitrium cooperari gratia Dei, & quæ hominibus hoc opéra suadent, quæ fusions inutiles effient, si homines nihil in hos actus efficerent. Videri possunt de hac re Bellarm. lib. 6. de gratia & libero arbitrio. Vega in Trid. lib. 6. cap. 2.

Potentiam passiuam animæ intrinsecè naturalem eleuari ad actus supernaturales certum est apud omnes, quia si actus dispositiones alias requirerent ex parte passi, de his inquirerem an essent naturales an supernaturales: si supernaturales, iam potentia passiuam eleuaretur ad formam supernaturalem disponente ad alios actus supernaturales recipiendam: si naturales, potentia passiuam intrinsecè naturalis nulla dispositione supernaturali premisâ recipere actus supernaturales, ac proinde immediatè ad illorum receptionem eleuaretur, quia per aliquid naturale eleuari non posset. Potentiam actiuanam animæ eleuari ad eosdem actus producendos tenet communis sententia Theologorum. Ita tenet quatuor prima nostra Societatis fulgentissima lumina P. Mol. 1. part. q. 15. art. 5. disp. 2. §. *Quidquid autem sit. P. Vasquez 1. part. disp. 43. cap. 4. num. 1. & 12. vbi oppositam improbabilem censem, & disput. 12. 6. c. 5. P. Soar. 1. part. lib. 2. de visione Dei cap. 9. n. 13. & cap. 10. num. 8. & sèpè alibi. P. Val. 1. part. disp. 1. q. 12. quos nullo dempto sequuntur sunt omnes Doctores nostra Societatis, quorum longum syllabum inuenies apud Ripal. tract. de super. disp. 30. sect. 2. In oppositâ sententia eunt Thomistæ negantes immediatam actionem animæ etiam inadæquatam respectu actuum supernaturalium, quam totum tribuit habitibus supernaturalibus, quos dicunt concurrere tanquam totam virtutem, media qua anima operatur, sicuti multi potentias superadditas admittunt, qui totum concursum deferunt intellectui respectu intellectus naturalis, ita ut anima immediatè non concurrat ad illam; ita nonnulli Thomistæ totum influxum actuum in actus supernaturales habitibus supernaturalibus tribuunt, ase- runteque hos concurrens ad actus, non solum ut spirituales, sed ut vitales, quia concurrent loco animæ tanquam potentiam supernaturalem illi influsam. Huius sententia primus inuentor fuit Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 2. quem sequuntur Aladeaux. disp. 64. concl. 2. & disp. 35. art. 3. Cabr. 1. in 3. part. quæst. 1. art. 2. disp. 4. §. 4. Maior. part. quæst. 12. art. 5. contr. 2. §. *Tertio aduertendum.* Hos vocentes sequuntur alij plurimi Thomistæ assertentes habitus supernaturales concurrens ad actus tanquam totam virtutem illorum, qui postea concedunt intellectum, & voluntatem immediatè effectuè attingentes hos actus non tanquam virtutem, sed tanquam instrumentum ad illos: horum vidi plurimos publicis disputationibus, ita sententiam suam interpretantes, cum quibus multum non esse contendendum monui punct. prædictum num. 3. Refertur etiam tertia sententia assertentis potentias naturales vitales effectuè concurrere ad vitalitatem actuum non versus ad illorum supernaturalitatem.*

Primo loco reiicienda sententia, quæ assertit potentias vitales concurrere ad vitalitatem actuum, & non ad supernaturalitatem illorum, Contra quam sic insurgo. Vitalitas, & spiritualitas actus amoris Dei, verbi gratia, non distinguuntur inter se: ergo implicat produci vitalitatem huius actus ab hac causa, quin supernaturalitas producatur ab eadem causa, & ex vi eiudem actionis, alias eadem entitas produceretur, & non produceretur ab hac causa, & produceretur, & non produceretur ex vi eiudem actionis. Secundò habitus, & potentia vel influxus in actu per eundem influxum, vel per diuersum per eundem influxum: ergo totum id, quod attingit ille influxus dependet ab utraque causa, à quo procedit influxus: sed influxus

atttingit vitalitatem, & supernaturalitatem: ergo vitalitas, & supernaturalitas procedant indiuisibiliter ab utraque causa, siquidem procedunt per influxum indiuisibiliter ab utraque procedentem. Si causa influat per influxus realiter distinctos, vel influxus respiciunt eundem terminum, vel diuersum: si eundem, idem terminus, qui dependet à potentia dependebit ab habitu, & è contra: si diuersum videlicet influxus potentia vitalitatem, & influxus habitus supernaturalitatem, sequitur potentiam non eleuari per habitum ad effectum, quem producit, si quidem ad producendam vitalitatem distinctam à supernaturalitate non indigebat habitu, neque habitus ali modo in illam influit, sed tantum in suam supernaturalitatem. Mitto paradoxum esse defendere in actu reperiri supernaturalitatem, & vitalitatem tenentem se ex parte effectus distinctas realiter, quod nullus huicvsque com mentus est.

6 Tenet ergo omnium Doctorum sententiā, quæ in actu non distinguit realiter supernaturalitatem, & vitalitatem, tenentem se ex parte termini, dicendum impli cari produci à diuersis causis hac predicata, & vnum non dependere à causa, quæ dependet aliud, & ex vi utriusque causalitatis, sicuti impiebat produci ab hac causa ex vi huius causalitatis rationale, quin ab eadem causa, & ex vi eiusdem causalitatis producatur animal. Argumentum suprapotitum de duabus contradictoriis, que darentur, si ex duobus identificatis vnum produceretur ab hac causa, & non aliud, latè prosequar in Metaphysic. respectu cognitionis realis, quam defendo non posse attingere vnum prædicatum, quin attingat omnia cum ipso realiter identificata.

7 Tenenda est sententia, quam defendunt nostre Societatis Doctores afferentes potentiam vitalem physicè immediate attingere totum actum supernaturalem. Attin geri effectuè omnia identificata cum actu, si aliquid illius effectuè tangit, probatum est iam contra tertiam sententiam. Probo modo contra secundam potentiam vitalem immediate attingere actu. Efficacissimè probatur nostra sententia ex Trid. feff. 6. cap. 5. vbi aduersus Luterum & Caluin. sic statuit: hominem gratia excitanti, atque adiuvanti liberè assentiendo, & cooperando disponi: verba sunt Concilij: *Per eius excitantem, atque adiuvantem gratiam ad conseruandum se ad ipsorum iustificationem, eidem gratiae liberè assentiendo, & cooperando disponantur, ita ut tangentे Deo cor bonum per spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens.* Vbi expendum est illud, cooperando disponi, vbi cooperatio simul cum Deo operante tribuitur homini: ergo homo ex mente Concilij operatur; alijs non posset dici operari simul cum Deo. Secundò homo excitatur per spiritus sancti illuminationem: ergo excitatur ad operandum, ad quid enim esset excitandus homo si non operaretur? ergo operator homo, & non solum habitus illi infusus. Eamdem veritatem clarius expressit idem Concil. Can. 4. *Si quis dixerit* (verba sunt Concilij) *liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac preparat; neque posse diligenter si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passiu se habere, anathema sit.* Quibus verbis expressè dehinc Concil. liberum arbitrium non se habere passiu, sed agere: ergo operatur, influit actuè: ergo non solum influit habitus, quia habitus infusus non est liberum arbitrium, & quia si hic tantum operaretur voluntas purè passiu se haberet, quia respectu habitus infusi tantum se habet passiu, physicè enim in illo non influit, & si in actu ab hoc procedentes non influeret actuè, neque immediate, neque mediis habitibus aliquid efficeret, id enim quod habitus non producit, non potest dici mediis alijs produce re effectus, qui tantum ab habitibus efficienter procedunt.

8 Rationibus purè Philosophicis eadem veritas efficacissimè euincitur. Prima sit: actus supernaturalis intellec tionis, & volitionis est vitalis: ergo procedit à principio vitali: ergo procedit à potentia vitali: ergo non solum procedit ab habitu, qui vitalis non est. Respondebat Thomista: actu vitali debere dependere à vita proximè vel remotè, & ita actu supernaturalem vitalem procedere à vita medio habitu. Contrà: prædicatum vitalis relucens in effectu debet esse in causa, à qua proximè recipit esse:

ergo actus vitalis debet dependere à principio proximè & immediate in se ipso vitali. Antecedens constabit ex dicendis Contr. 2. de anima Punct. 2. De conceptu actus vitalis, & ex multis capitibus efficacissimè probatur: omnis causa proxima adiquata dat effectui totum esse, quod habet: ergo debet continere illud per se formaliter, vel eminenter: ergo principium proximum actus vitalitatis debet continere vitalitatem actus formaliter, aut eminenter: sed non continere illam formaliter, quia non est vita in actu secundo, sicut est actus; non eminenter, quia non est vita in actu primo: ergo non potest esse principium adiquatae productuum illius. Secundò demus habitum posse adiquatae actum vitalem producere: natura non dicceretur producere habitum medio habitu, quia natura non producit habitum, neque actionem vitalem exerceret quatenus produceret habitum, quia actio, ex vi cuius producitur habitus vitalis non est.

Eadem conclusio ex libertate voluntatis ad actu supernaturalem manifestè ostenditur. Actus supernaturalis amoris Dei est liber respectu voluntatis: ergo voluntas se determinat ad talem actum: ergo voluntas efficienter illum producit, nequit enim determinatio ad actu, neque libertas ad illum subsistere, neque dari determinatio ad actu liberum in actu secundo sine influxu actu ex parte principi liberi & liberè se determinantis, ut latè probabo. Controuerf. II. de anima, Punct. 2. vbi de natura principi liberi disputabo. Dices habitum esse principium proximè, & formaliter indiferens, & naturam radicaliter, & remotè. Contrario tota libertas proximè, & formaliter conuenit habitui, & non anima neque voluntaria potentia: ergo ratio formalis liberi arbitrij respectu actuum supernaturalem conuenit habitui, & habitus primariò & formaliter est liber, & voluntas si aliquo modo est libera tantum est radicaliter & remotè libertate deriuata ex illa, quam formaliter exercet habitus: ergo voluntati non primariò & per se, sed deriuatu ratione habitus conuenit libertas: ergo voluntas ut distincta ab habitu non esset potentia libera respectu actuum supernaturalem, quod sine temeritate nullus concedet. Demum ratione habitus non posse dici voluntatem esse liberam probandum est rationibus, quibus ostendam animam non posse dici liberam, neque esse dignam odio, vel amore per libertatem, quam tantum exercet potentia superaddita, ex quo capite probabo adhuc admisit potentia voluntaria superaddita, animam immediatè ad volunties effectuè concurrere. Quod si anima non potest dici libera mediè potentia illi innata & propriè illius, neque libera dici potest medio habitu quem ipsa non producit, neque illi naturaliter inest. Vide de hac re scribo Controuerfa tercia, de anima, puncto primo.

Item habitum non posse primariò determinare existentiam actu, neque indifferenter illius determinare probabo. Habitus charitatis non est principium cognoscituum sed determinatio ad actu indifferenter in causa non potest procedere à principio non cognoscituo: ergo non potest procedere ab habitu. Probo minorem: determinatio effectus, quæ non est per modum natura debet esse per propositionem obiecti, in quo appareat ratio inclinans ad hanc determinationem, & ab eadem remouens, ex vi cuius propositionis principium se determinaturum constitutus potens se cum indifferencia determinare: ergo principium, cui non potest obiectum proponi per cognitionem, non potest confitui potens se cum indifferencia determinare: ergo principium non cognoscens non potest se determinare. Virgo hanc rationem Controuerf. 3. De anima punct. 1. Vbi probabo principium actuè influens in emore liberum debere esse formaliter cognoscens, ex principio probo adhuc admisit potentia superaddita animam immediatè præstirantem concursum ad actus intellectus & voluntatis, qui debent procedere ab uno principio effectuè communī, quod non contingere si tantum effectuè ab habitibus producerentur, quia habitus infusi ad actu voluntatis & ad actu intellectus distinctionem realem fortununtur.

Obiic. Thomista: Potentia voluntia sua distincta ab anima sive cum illa identificata est entitas naturalis & naturalis virtus, sed virtute naturali non possunt fieri actus supernaturales: ergo non possunt procedere actuè à potentia voluntia. Concedo maiorem, & distingo minorē: virtute naturali non adiuta habitu supernaturali, &

An quelibet creatura habeat potentiam obedientialem actiuam ad omnes effectus.

S. I.

Aliorum sententiis propositis nonnulla premituntur.

C Vilibet creatura inesse potentiam obedientialem ad quemlibet effectum quantumuis perfectum per actionem eductiunam producendum, si ad illius productionem eleetur à Deo, Defendunt plures, & grauissimi Doctores ex nostris & ex externis. Ex nostris P. Suar. in 3. part. disp. 3. sect. 5. & tract. 3. disp. 9. sect. 1. & 2. & apud Ripal. tom. 4. de supern. disp. 40. sect. 2. P. Molina, P. Val. P. Did. Ruiz, P. Arrub. P. Gran. P. Ioan. Proposit. P. Alba. P. Tan. P. Henr. P. Beccan. P. Sair. quos sequitur idem Ripal. & P. Hurt. disp. 9. sect. 1. 4. subsect. 2. & P. Arrig. disp. 11. sect. 4. Ex externis Palud. Capr. Herv. Ferrat. Caet. Sot. Aluan. Nauarr. Ledesm. Nazar. Alueda & alij plurimi.

Oppositum sententiantur defendunt ex nostris P. Valquez 1. part. disp. 176. c. 3. & 3. part. disp. 57. cap. 5. & disp. 131. c. 3. P. Ragusa tom. 1. in 3. p. disp. 9. n. 11. P. Conink. 3. p. q. 61. art. 4. dub. vnic. P. Alarcon tract. 6. de Angel. disp. 9. cap. 9. P. Galpar Hurtad. tom. de Incarn. disp. 9. diff. 4. & alij plurimi sapientissimi recentiores.

Statuo primò pro questionis decisione id, quod propugnatores potentie obedientiae etiam ad suam sententiam supponunt, in creatura eleuanda ad effectum producendum debere reperiiri quamdam virtutem innatam & inchoatam, quam feit. 5. citata ad finem remotam vocavit P. Suar. non quia immediate ad effectum non concurrat, sed quia non est simpliciter proxime potens, neque in actu primo ad effectum producendum. Ratorem huius eleganter tetigit P. Valquez disp. 176. citata n. 9. vbi sic argumentatur. Quando res assumitur à Deo ut instrumentum ad aliquem effectum producendum, non tantum est ordo efficientis & effecti inter effectum ipsum, & causam principalem: sed etiam inter effectum & instrumentum ipsum, quia effectus non tantum exit à causa principali, sed re ipsa exi à causa per instrumentum, & instrumentum re ipsa agit id, quod non agebat antequam eleuaretur, ex quo infertur manifestè in re ipsa eleuata, quam multi, vocante instrumentum principiū eleuantis iuxta quorum phrasim loquuntur est Vafq. debere esse virtutem innatam, & inchoatam ad talem effectum, ut ex illa immediate & non tantum ex principio eleuantem oriatur effectus, quia id quod per se & immediate formaliter attingit actionem per se immediatè & formaliter debet habere virtutem intrinsecam attingendi actionem, saltem tanquam principium inadæquatum illius. Ita expressè Suar. disp. 31. citata. lect. 6. in fine , & Ripal. disp. 11. sect. 6. num. 4. vbi seipsum refert sect. 3 eiusdem disputationis, & disp. 4. lect. 2. & eadem ratione ex illo teneri philosophari omnes quacumque sententiam tenentes, & ob hanc rationem fassus est Arrig. posse dari , & forsitan esse creaturam aliquam qua ex defectu huius virtutis inchoata, & inadæquata non possit eleuari à Deo ad producendum effectum ad quem ex natura sua hanc inchoatam virtutem non habeat.

Suppono secundò, creaturam non habentem virtutem inchoatam, & intrinsecè & per suam entitatem non potenter inadæquate, & remota in sensu, quo Suar. potentiam hanc remotam vocavit, quem expolui n. 3. non posse eleuari à Deo ad effectum producendum ad quem virtutem hanc non habet, & creaturam omnem habentem hanc virtutem posse à Deo eleuari ad producendum omnem effectum, respectu cuius habet hanc virtutem inchoatam. Prima pars huius asserti infertur evidenter ex illo quod primò supposui, & probau. quia si requiritur potestia inchoata, & innata vt deus possit eleuare creaturam, rectè infertur non posse eleuare creaturam non habentem hanc virtutem inchoatam. Secundam Doctores opposita sententia grato anima admittent, que facile prorari potest. Deus absque illa causa creata potest producere omnē effectū in se non repugnantem, qui per suam entitatem essentialiter non dependet ab aliqua causa, sicut actus intentionales vitales: ergo poterit eundem producere cum causa habente aliquā inchoatā, seu partialem virtutem ad eundem effectum

12

Obiectum tertio. Si actus procederet ab habitu supernaturali, & à potentia naturali, euaderet naturalis, quia effectus sequitur debiliorem partem principij, vel saltem actus minus haberet supernaturalitatis, quam habitus, quia habitus procederet à principio adæquato supernaturali, & actus tantum à principio partim naturali, partim supernaturali. Respondeo prædicatum supernaturalitatis in aliqua entitate non accipere magis, nec minus, ac proinde non posse unam entitatem esse magis supernaturali, alia supernaturali; posseque simpliciter supernaturali esse ex principio inadæquato supernaturali, quod sufficiens est ad effectum supernaturali producendum, sicuti principium inadæquatum spirituale cum alio principio inadæquato materiali potest effectum simpliciter spirituale producere, vt patet secundum Thomistarum opinionem in intellectu agente simul cumphantasmate producente speciem impressam intellectus simpliciter spiritualem procedentem à principio inadæquato

spirituali, & ab alio inadæquato materiali, videlicetphantasmate.
* *

13

Obiectum tertio. Si actus procederet ab habitu supernaturali, & à potentia naturali, euaderet naturalis, quia effectus sequitur debiliorem partem principij, vel saltem actus minus haberet supernaturalitatis, quam habitus, quia habitus procederet à principio adæquato supernaturali, & actus tantum à principio partim naturali, partim supernaturali. Respondeo prædicatum supernaturalitatis in aliqua entitate non accipere magis, nec minus, ac proinde non posse unam entitatem esse magis supernaturali, alia supernaturali; posseque simpliciter supernaturali esse ex principio inadæquato supernaturali, quod sufficiens est ad effectum supernaturali producendum, sicuti principium inadæquatum spirituale cum alio principio inadæquato materiali potest effectum simpliciter spirituale producere, vt patet secundum Thomistarum opinionem in intellectu agente simul cumphantasmate producente speciem impressam intellectus simpliciter spiritualem procedentem à principio inadæquato

effectum producendum. Secundò omne principium par-tiale, & inadæquatum productuum alicuius effectus pos-tet compleri per aliquod comprincipium ad eundem ef-fectum: ergo Deus poterit complere principium inadæ-quatum, quod habeat creatura ad producendum effec-tum, quem ipsa sine eleuatione alijs comprincipij al-tioris ordinis non potest producere, omnipotenta enim est virtus infinita continens eminentes omnes effectus possibles, per quam poterit Deus suppleri defectum cu-jusvis principij, & quæcumque alia virtus creata requisita ut constitutur principium adæquatum effectus produ-cendi, poterit à Deo produci, & applicari virtuti innatae obedientiali creaturæ, ut simul cum illa vnum principium adæquatum constitut ad effectum producendum, ad quem potentia obedientialis tantum est principium inadæquatum, & inchoatum.

Ex his infertur ad hanc questionem dirimendam prius examinandum esse, an creatura ex se habeant hanc virtu-tem innatam, & inchoatam, quæ questione definita, fixum erit quid dicendum sit de modo, quo Deus se posse gerere cum creaturis in ordine ad effectus producendos per supernaturalem eleuationem quos creatura naturaliter pro-ducere non potest, qui enim dixerit creaturas potiri hac innatā, & inchoatā virtute tenebunt afflere Deum posse illas eleuare ad effectus producendos ad quos habent hanc virtutem inchoatam; & qui dixerit creaturas hac virtute carere dicere cogetur Deus non posse creaturas eleuare; & vtique eodem modo de omnipotentia philosophatus, & qui affirmat nihil defert omnipotentia, quod ab illa au-ferat, qui negat; neque è contraria: omnes enim concedunt omnipotentia virtutem ad eleuandam creaturam ad producendum effectum ad quem habet virtutem inchoatam, & innatam, omnesque omnipotentia negant virtutem ad eleuandam creaturam ad effectum ad quem non habet virtu-tem innatam & inchoatam, & tantum differunt in hac vir-tute innata, seu inchoata concedenda vel neganda creatu-ri, de quibus est quæstio an possint vel non possint eleuari. Ex his inferes malè se specie cultus omnipotentia protegere, qui defendunt creaturas posse eleuari ab omni-potentia ad effectum producendum, & quæ enim sunt de omnipotentia benè meriti, qui oppositam sententiam de-fendunt, cum illi concedant virtutem ad eleuandam crea-turam, quæ habuerint virtutem inchoatam, & defectum omnipotentia non tribuant non posse eleuare creaturas quæ de facto existunt, sed defectum creaturarum non ha-bentium hanc virtutem, ratione cuius eleuari possint. Ex hac doctrina ruit fundamentum Atriage ad sententiam af-firmatiuam defendendam, contra quam sic ille argumen-tatur num. 78. non repugnat vna creatura, quæ nec diuini-tus possit eleuari ad omnes effectus: ergo non est vniuersaliter verum dari in omnibus eam potentiam obedientialem ad omnes effectus. Quam obiectiōnem fatetur dif-ſicilem esse, & ita ad illam respondere presumit: ait hic esse quasi dias contradictorias partes, quarum vna dicit: Non sequuntur duo contradictoria ex eo quod Deus non possit eleuare. Altera dicit: Non sequuntur duo contradictoria ex eo, quod Deus possit; affirmatque in hac controversia, quādū nobis non conſtitetur de repugnantia tenemur inclinare ad par-tē, quæ anget omnipotentiam Dei. Hac solutio facile ex dictis impugnatur, quia quando obiicitur: non repugnat crea-tura, quæ non possit eleuari, non dicimus non repugnat ali-qui effectum in omnipotentia, sed non repugnat exi-stere de facto creaturam non habentem in se virutem in-trinsecam inchoatam ad effectum producendum supernatu-raliter, quem naturaliter non potest. Vnde contradictori-za partes, de quibus est quæstio, non sunt circa naturam omnipotentia, sed circa naturam creaturarum, de quibus queritur an possit eleuari. His positis, quæ altè tene ad si-miles questiones, quæ de potentia absoluta procedunt, rem totam claram definiam.

§. II.

Propria sententia.

Dico primò, creaturas existentes non habere virtu-tem innatam, aut inchoatam, ad producendum quemcumque effectum, sed tantum intellectum, & voluntatem habere eam potentiam ad actus supernaturales. Probo hanc conclusionem ratione in his questionibus, quæ de facto procedunt, sèpè à me repetita, & sèpius re-

petenda. Nullum est fundamentum ad concedendam aquæ virtutem inchoatam, & innatam ad producendum Angelum: ergo virtus hac illi concedenda non est, non enim debemus sine fundamento positivo virtutes rerum multiplicare, & illa quæ nescimus tanquam verè existen-tia propugnare. Nullum esse fundamentum probo ex eo quod nullum sit prædicatum in effectibus ita producendum, ratione cuius exigunt contineri in virtute obedientiali cuiuslibet creaturæ, sicuti est in actu vitali supernaturali, qui ratione vitalitatis exigit dependere à vita in actu pri-mo, quæ cum sit entitas naturalis non potest sine alio comprincipio supernaturali eleuante hunc actum producere. Quapropter actus amoris Dei quatenus supernatu-ralis dependet à principio supernaturali, & à principio vitali naturali tanquam à principio eleuato per aliud al-tioris ordinis. Hac est disparitas quam adducit P. Vasquez inter animam habentem potentiam obedientiale ad actu supernaturales, & non ad alios effectus cum dicit, animæ correspondere prædicatum quoddam, quod non correspontet in aliis effectibus, quam ego non adduco ad probandum præcisè ablata hac correspondentiæ ex parte principij non posse esse potentiam obedientiale, sed ad probandum non esse fundamentum ad dandam potentiam obedientiale in anima, seu in aliis entitatibus respectu aliorum effectuum, quod est ad concedendam potentiam obedientiale in anima respectu actuum vitalium, in quibus prædicati vitalitatis arguit potentiam ad illos in sub-stantia viuenti, & prædicati supernaturalitatis arguit hanc potentiam in dignere eleuatione ut reducatur ad actum, quia principium naturale non eleuatum non potest supernatu-ralem actum producere. Vnde vitalitas actus arguit potentiam obedientiale ratione prædicati vitalis, quod necessariò debet correspondere principio vitali, reliqui tamen effectus, eti supernaturales sint, dum vitales non sunt exigui hanc correspondientiam, ac proinde in nulla entitate arguant potentiam obedientiale. Neque aliud est caput ex quo possit inferri hac potentia obedientialis, ut constabat ex solutione argumentorum, quæ contra illam ad-duci possunt.

Dico secundò. Non repugnat creatura, quæ habeat po-tentiam obedientiale, & inchoatam ad producendum quemlibet effectum supernaturalem, & naturalem, qui non possit produci à causis naturalibus & qui per se & imme-diately non dependet ab his numero causis. Ratio est, quæ semper in questionibus, quæ de possibili procedunt, vincit semper rem probat. Nulla est repugnantia in eo quod detur talis creatura: ergo poterit dari. Antecedens probo: ex eo, quod effectus producendum sit perfectissimum non potest sumi repugnantia, quia potentia, quæ non est prin-cipium adæquatum effectus non debet esse, & quæ perfecta cum illo: omnis enim inæqualitas quæ sit inter effectum producendum, & principium producendum suppleri poterit ratione alijs comprincipij, & quæ perfecti cum effectu producendo, vel ratione omnipotentis specialiter con-currentis cum illa entitate dummodo illa habeat innatam inchoatamque virtutem ad effectum producendum.

Dico tertio, potest dari entitas habens virtutem inchoatam ad producendum aliquo ex his effectibus, quos dixi in conclusione præcedenti, & non alios etiam imperfec-tiores. Probo: non ex eo quod hac entitas habeat virtu-tem naturalem ad hunc effectum producendum infertur habere similem virtutem ad producendum alium etiam imperfectiorem illo, quem potest producere; homo enim potest producere hominem, & non potest producere equum hominem imperfectiorem: ergo ex eo quod hac entitas ha-beat virtutem inchoatam, & obedientiale ad producendum hunc effectum. v. g. hominem non infertur illam ha-bere ad producendum alium effectum etiam imperfectiorem. Deinde probatur, quia nulla est repugnantia in eo quod Deus producat entitatem cum virtute inchoata, & obediential ad hos effectus, & non ad alios etiam im-perfectiores.

Dico quartò. Non potest dari creatura habens poten-tiam obedientiale, & innatam ad producendum effectū, qui de facto producitur à causis naturalibus eo modo, quo ab ipsis producitur. Rem explicabo: ignis producitur ab alio igne præcisè per applicationem agentis ad partem, non potest aliqua alia creatura habere potentiam inchoatam, & obedientiale ad ignem hoc modo producendum. Equus producitur ab alio equo per commixtionem maris, & fo-minæ

mina deciso à mare femine, quod fouet equa, non possunt dari alia duo animalia mas & foemina que virtutem habeant non naturalem, sed obedientiale ad alium fœtum simili modo producendum. Non negat hæc conclusio posse dari entitatem habentem potentiam obedientiale ad producendum eum speciali Dei concurſu eo modo quo ignis ignem producit sine hac seminum commixtione, quæ intercedit in naturali generatione equi, neque negat conclusio posse dari lignum habens virtutem inadæquatam ad producendum ignem, sed tantum negat posse dari huiusmodi virtutem obedientiale, quæ naturaliter possit reduci ad actum. Hanc mentem mihi iniecit sapientissimus P. Vafq. disp. 176. cit. c. 4. vbi sic argumentat contra ponentes potentiam obedientialem in quacunque creatura ad quemlibet effectum. Si aliqua virtus inadæquata, & innata tribueretur creature, posset illi coniungi causa alia secunda creatu naturalis, que compleret efficaciam eius ad quemlibet effectum non supernaturalem secundum substantiam, quia effectus est naturalis, & rectè procederet à virtute illa inadæquata, & ab alia concausa naturali, quæ illius actuitatem suppleret. Rationem illustrat exemplo virtutis inchoatam ad effectum supernaturalem, quæ completeretur per virtutem supernaturalem ad illum effectum producendum: ergo similiter virtus illa naturalis compleri posset per virtutem aliam naturalem ad effectum naturalem producendum: ergo talis virtus inadæquata non efficit dicenda obedientialis, sed naturalis, siquidem posset compleri per aliam virtutem naturalem, quæ illi posset naturaliter coniungi. Hæc ratio magni momenti mihi visa est ut pote à tanto magistro excoquita, quam si expôdo: Demus in ligno virtutem inchoatam, seu inadæquatam, quantumvis minimam & exilim ad ignem producendum, hæc virtus posset compleri & inadæquata virtute aliis ignis potentiis adæquatè producere ignem, ad quem lignum habet illam virtutem inadæquatam: ergo virtus illa inadæquata naturaliter potest reduci ad actum: ergo virtus illa non est dicenda obedientialis, sed naturalis, & inadæquata. Virtutem illam inadæquatam, & imperfectam posse compleri per virtutem ignis, sic probo: Ignis nulla alia virtute adiutor potest producere ignem ad quem lignum habet virtutem inadæquatam: ergo poterit eudem producere adiutor virtute quantumvis minimam, & ex illo dummodo sit proportionata ad effectum producendum: ergo ex igne alias potente adæquate producere effectum, & ex illa virtute inadæquata ligni potest constitui unum agens adæquarum producens ignem, qui inadæquatè continebatur in virtute ligni, & adæquatè in virtute ignis.

IO

Dices virtutem illam inadæquaram ligni esse talis naturæ ut non possit compleri per aliam causam naturalem, quia numquam illi debetur concursus ad concurrentem cum alia causa naturali, sed tantum potest concurrere concursu sibi indebito, supernaturaliter collato. Non latuit hæc solutio sapientissimum Vasquez, quam solidè refutat ibid. n. 22. rationem ad illo adducam expendo. Omni creaturæ aliæ habent virtutem ad producendum effectum debetur concursus causa primæ, quia causa prima debet concurrere cum omni entitate habente ex se omnia requisita ad producendum effectum hoc concursu secluso: sed virtus illa inadæquata ligni applicata igni, & illud concretum seu adiunctum per accidens ligatum, ex ignis, habet omnem virtutem requisitam ad producendum ignem & concursu generali causa primæ secluso nihil illi deest ad producendum effectum ergo nihil illi deest ut talis concursus sit debitus, non enim est aliud in causa secunda exigentia concursus Dei, quam virtus ex se iam secundum id, quod requiritur ex parte creaturæ, cum omnibus requisitis ad producendum effectum, quem producet per aduentum concursus: sed lignum & ignis haberent omnia requisita ad producendum ignem distincta à concursu generali causa primæ, quo superuenientia effectum producerent: ergo haberent exigentiam ad talen concursum generalem: exigitur enim concursus generalis quotiescumque res ita se habent ut præcisè ex defectu illius deficit effectus, qui, illo posito absque illo speciali influxu, sed tantum secundum rationem generalem causæ primæ superueniret. Robur accipit hæc ratio ex his, quæ dixi Contr. 6. Punct. 4. creatura non deberi concursum generale ratione exigentia, quam habeat ad illum, sed ratione indigentia, atque ligatum & ignis illo indigerent concursu, & non alio

speciali ad producendum alium ignem: ergo illis est debitus. Confirmatur, munus causæ primæ est ita adesse causis secundis, ut ratione ipsius nullus effectus non producatur, sed ita præsto adesse omnibus ut in omnibus causis, in quibus causa secunda operaretur, si non indigeret concursu causa primæ, hunc exhibeat causa prima, ut operetur secunda: sed lignum ex se inadæquatè potens, & ignis adæquatè potens producere alium ignem, illius producentur, si non indigerent concursu causa primæ, quem si non producant tantum erit ex defectu huius generalis concursus: ergo causa prima debet illis præsto adesse ad concurrentem, illisque debet hunc concussum generalem exhibere: ergo naturaliter poterunt in actum secundum se reducere: ergo virtus inadæquata ligni non est dicenda obedientialis, sed naturalis.

Aduerto non quacumque virtutem inadæquatam posse compleri per virtutem inadæquatam ad eundem effectum, quia effectus aliquando indiget principiū inadæquatis diversa rationis, ad quem producendum nunquam sufficiant innumera inadæquata eiusdem rationis, hæc infinite species imprefæ visionis, quarum quellibet est causa inadæquata illius, non possunt constitutre principiū adæquatum visionis: alia vero principia inadæquata esse possunt quorum nullum ex se est adæquatum, & aliquando eiusdem, & aliquando diversa rationis constituunt vnum principiū adæquatum ex principiis vero, quorum vnum ex se est inadæquatum, & alterum adæquatum respectu eiusdem numero effectus semper potest effici vnum efficiens adæquatum, ideo dixi non esse potentiam obedientiale, quæ est principiū entitatis, quæ eodem modo potest dependere adæquatè ab alia causa naturali, quod eodem modo intelligendum est si possit inadæquatè dependere ab alio principio inadæquato, quod possit completere aliud, & cum illo naturaliter coniungi, ad vnum principiū adæquatum constitutendum.

De aliis entitatibus habentibus virtutem inadæquatam ad producendum effectum naturalem, quem alia causa naturalis nullo modo producere potest, vel fatem non eodem modo, est longè diversa ratio, quia illarum virtutes compleri naturaliter non possunt; verbi gratia, demus entitatem habentem virtutem inadæquatam ad producendam formam solis; hæc virtus naturaliter non possit compleri, quia nulla est alia causa naturalis potens producere eandem formam, per quam illius virtus compleatur. Idem dico de virtute productiva formæ equi sine naturali seminum commixtione, sed eodem modo, quod ignis ignem producit; hæc virtus compleri non potest per virtutem, quam habet equus producendi equum, quia equus non habet virtutem inadæquatam, neque inadæquatam ad producendum alium equum sine seminum commixtione præcisè per iuxtapositionem agentis ad passum, & ita ex virtute, quam habet equus, & virtute, quam habet illa entitas non posset fieri vnum principiū adæquatum, quia virtutes illæ habent longè diversum modum operandi.

Concludo ex his Deum posse eleuare intellectum & voluntatem ad actus supernaturales, & non posse eleuare creaturas existentes ad quoslibet alios effectus, possibilèmque est creaturem quam possit eleuare ad omnes seu tantum ad aliquos effectus supernaturales vel naturales ex his, quos non potest alia causa naturalis producere eodem modo, quo illos producere posset alia entitas, quæ habent virtutem inadæquatam. Hæc omnia ex conclusiōibus precedentibus, & ex his quæ præmisisti num. 2. & 3. clare inferuntur, omnia enim hoc vniico principio continentur: Deus potest eleuare omnem creaturam habentem virtutem inchoatam, & obedientiale, & non potest eleuare creaturam non habentem virtutem inchoatam, & obedientiale. Ex his facile erit argumenta aduersariorum dissoluere que iam subdo.

§. III.

Argumenta soluta.

Obiciunt aduersarij primò auctoritatem D. Augustini & D. Thomæ: Augustin enim de Genesi ad lit. cap. 17. postquam præmisit, conuenire rebus creatis virtutem agendi iuxta naturæ cursum, ita subdit: *Super hunc autem motum, eusumque rerum naturalem, potestas creatoris habet apud se, posse de his omnibus facere aliud, quam earum semifinalis rationes habent, non tamen id quod in iis posuit, ut de his fieri, vel abs-*

que

que alio posse. Quibus verbis Aug. tradidit creaturis virtutem ad producendos effectus, quos natura sua non possunt producere, quam doctrinam ita certam existimauit, vt ad fidei dogmata spectare censeat. Subdit Augustinus: Dicam quid mihi visidetur sine affirmandi temeritate, quod tamen cum dixero, fortasse prudenter ita considerantes, quos iam christiana fides imbuist, etiam si nunc primis ita cognosco, non esse dubitandum indicabunt: ergo censet Augustinus. Christianis extra dubium esse debere Deum posse cum creaturis effectus supra suas naturas producere. Et D.Thom. de potentia Dei q.6. art.2. ad 12. ita ait: Quando aliqua virtus activa est alter tanto potest eam rem producere in effectu alterius, unde natura potest ex terra facere aurum aliis elementis commixtis, quod ars facere non potest; & inde eß quod res aliqua est in potentia ad diversa secundum habitudinem ad diuersos agentes, unde nihil prohibet, quin natura creata sit in potentia ad aliqua fienda per diuinam potentiam, que inferior potentia facere non potest; & ista vocatur potentia obedientiae, secundum quam qualibet creatura obedit Creatori. His verbis existimant propagatores potentiarum obedientialium statui in qualibet creatura ad omnes effectus.

15 Respond. Magnum Ecclesie Patrem Augustinum & Angelicum Doctorem non docuisse testimonis citatis inesse cuicunque rei virtutem ad quoscumque effectus producendos, sed ad multa facienda supernaturaliter, qua naturaliter non possunt facere. Quod verum est in intellectu, & voluntate, quae per habitus supernaturales eleuantur ad producendos effectus, quos naturaliter non possunt producere, & in quo cumque alio agente, quod supernaturaliter producere effectus, quos naturaliter ex defectu aliis causae, dispositionis, seu conditionis requisita producere non potest. Sic Beatisima Virgo potuit sine virili semine sanctissimam Christi humanitatem speciali Dei concursu producere, quae naturaliter non posset sine virili semine procreare. Sic Elisabeth sterilis, & nimia senectute confecta speciali Dei concursu Christi Precursum genuit, quem & defectu accidentum, seu dispositiōnum, quo ad fecunditatem requiruntur, ratione cuius sterilis erat, & ex defectu caloris, & aliarum qualitatum, quae pra senectute defeccerant concipere non posset. Sic etiam terra, qua naturaliter non nisi verno tempore potest se variis variegare floribus mediā brumā in eosdem flores, aliosque quoscumque prematuos fructus poterit ferax erumpere. Mitto potentiam passuum, quae poterunt flumina retrogradando ferri cursu, omniamque elementa propria deferere loca, terram sursum ferri ignēque deorsum. Possunt item virtutes omnium creaturarum supernaturaliter compesci, ita ut ignis non calefaciat, neque ingens mons humeris teneri infantis superpositus illi impulsum imprimit. In quibus mirū eluet obedientia creature in suum creatorē, & dominum, quod in omnes creaturas habeat vnum omnium principium Deus optimus maximus, qui absque fundamento in quacumque entitula configamus inadiquatam virtutem illi intrinsecam ad producendum quoscumque perfectissimum effectum.

16 Obiic. secundū: Nulla est implicatio in eo, quod Deus eleuet quacumque creaturā ad quacumque effectum: ergo poterit Deus illam eleuare. Respond. maximam esse implicationem, quam iam assigno. Si Deus eleuaret aquam de facto existentem ad producendum equum, sequeretur aquam ex se habere virtutem innatam, & inadiquatam, & illam non habere, quia aqua eadem existens secundum intrinsecam entitatem eamdem virtutem intrinsecam secum identificatam haberet, sed modò non habet virtutem identificatam: ergo etiam illam non haberet, quod est vnum ex duobus contradictoriis. Insuper virtutem habet, quia de actu ad potentiam valer consequentem: ergo si produceret per suam entitatem, per suam entitatem habet virtutem ergo haberet, & non haberet virtutem.

17 Obiic. tertio: Intellectus potest eleuari ad producendam visionem intuitiū Dei: ergo alia entitas naturalis poterit eleuari ad quacumque effectum supernaturalē. Nego consequentiam, disparitatem assigno, tum ex parte effectus tum ex parte cauſe; ex parte effectus, quia visione Dei cum sit entitas vitalis essentialiter petit dependere à potentia vitali, & non potest produci ab alia causa supernaturali, neque etiam à Deo sine concursu huius potentiae vitalis, & ita ut detur visio necessarium est eleuari potentiam vitalē naturalem per comprincipium supernaturalē ad visionem hanc producendam, debet enim intercedere

Franc. de Oviedo, Philosop. Tom. I.

correspondentia inter visionem, & principium immediatē illam producens, ad quam correspondentiam non sufficit quocumque viuens sē tenens ex parte actus primi, sed requiritur viuens in actu primo, quod constitutus viuens in actu secundo per visionem ipsam productam. Ex parte causa disparitas est quod intellectus habet potentiam inchoatam ad certos effectus supernaturales quam non habet ad alios, neque alia entitates habent ad aliquem effectum supernaturale. Intellectum hanc virtutem habere constat nobis ex principiis fidei; reliquias entitates non habere virtutem inchoatam ad omnes effectus ex eo negamus, quia nullum habemus fundamentum ad tales virtutes illis concedendas. Neque à paritate fundamentum desumti potest. Sicut enim hec est inepita consequentia: haec entitas habet hanc virtutem in naturalem ergo alia distincta specie similem virtutem habebit; sic inepit arguitur: haec entitas habet hanc virtutem obedientiale ad hunc effectum: ergo eadem habet virtutem obedientiale ad alios effectus specie distinctis, & alia specie distincta habebit virtutē inchoatam ad hos effectus, vel ad alios, neutrum enim infertur.

Obiic. quartū: Creaturae habent potentiam obedientiale paliuum ad omnes effectus: ergo actiuam. Negant multi consequentiam, & non immerito, quia potentia paliua adiquata effectus potest esse longè imperfectior illo, non autem principium adiquatum actiuum, quod semper debet esse saltem quæ perfectum cum effectu, ex quo infertur maiorem proportionem requiri inter principium actiuum, & effectum, quam inter hunc & principium paliuum. Respondeo negando antecedens, non enim qualibet potentia paliua virtutem habet, ut ex illa quacumque forma educatur, ut Controu. Punct. dictum est, vbi probauit materiam primam non posse recipere simul plures formas adhuc de potentia Dei absoluta.

18 Obiic. quintū: Accidens simul cum substantia potest concurrere ad producendam substantiam: ergo qualibet entitas naturalis potest cum alia supernaturali effectum supernaturale producere. De accidentibus, quae de facto existunt antecedens ego negauit, sed verum esto. Rogo quis hanc arguendi formam docuerit, in qua consequens universalius ad plures species longè inter se distinctas se extendit quam antecedens. Rursus denus paritatem inter res adeò dispare. Si argumentor: Accidens potest cum substantia non per potentiam obedientiale, sed naturalem substantiam producere: ergo entitas naturalis non solùm per potentiam obedientiale, sed etiam naturalem potest aliam entitatem supernaturalem producere. Dices disparem esse rationem, quia accidens naturaliter potest coniungi cum substantia, & res naturalis non potest coniungi naturaliter cum illa supernaturali. Vera est disparitas, sed illam tibi sume, ex illa enim dico substantiam habere tanquam proprium instrumentum accidentis, cum quo naturaliter coniungitur, & rem naturalem non esse instrumentum rei supernaturalis, neque è contraria quia non sunt mutuè connexa, sicut substantia, & accidentes. Rursus argumentum retorico: licet accidens coniunctum cum substantia possit alias substantias producere, non tamen omnes valent efficiere, nullum enim accidens cum quacumque substantia coniungatur valent formam solis producere: ergo non omnis entitas naturalis potest eleuari ad quacumque effectum. Respondeo quidquid sit de antecedenti negando consequentiam: disparitas sumenda est ex ratione, quae mouentur auctores ad concedendam actiuitatem accidentibus respectu substantiarum, quae non inuenietur, quacumque illa sit, ad concedendam virtutem inchoatam creature respectu cuiuscumque effectus.

Obiic. sexto: Deum habere perfectissimum dominium creaturarum, & hoc non ita futurum, si non possit illis ut ad quoscumque effectus producendos. Simul opponit perfectionem summam omnipotenciam Dei, ob quam poterit vti imperfectissimis instrumentis ad quacumque perfectissima opera, quia in omnium artium genere, quo agens principale perfectius, ex imperfectioni, & inepriori instrumento vti potest ad opus perficiendum, rectius enim scribit, aut depingit excellens pictor, aut scriptor calamo, aut penicillo inerti, quam improbus pictor aut scriptor optimo calamo aut penicillo. Non ad angustias forme syllogistica his rationibus trahemur. Respondeo dominū quod Deus habet in creaturas esse perfectissimum omnium possibilium, quae possunt excogitari, non enim esset perfectius dominū, quo posset vti creaturis de facto existentibus

V ad

ad producendos effectus, quorum non habent virtutem inchoatam, quia illud esset chimericum, sicut esset chimericum dominium, quo Deus posset vti gratia habituali ad constitutendum hominem formaliter nigrum, & nigredine ad constitutendum hominem formaliter sanctum, quod dominium vt pote fictitum, & chimericum à Deo est relegandum. Ad illud quod dicitur de perfectione omnipotentiae. Respondeo omnipotentiam esse summè, & infinitè perfectam, ad cuius perfectionem non attinet posse facere illa, que ex se implicant. Ad comparationem ex artifice adductam. Respondeo, excellentiorem artificem melius vti quocumque instrumento ceteris paribus, alio imperitiori artifice, nullum tamen posse vti tanquam instrumento, re omnino inepta ad opus faciendum, neque enim probus, aut improbus pictor poterunt tanquam in tabula in substantia Angeli depingere, vel illa vti tanquam penicillo, quia substantia Angeli omnino inepta est ad haec munera, ita neque Deus potest vti quacumque creatura ad quacumque effectum producendum, quia plures illarum omnino inepta sunt, neque aliquam virtutem habent inchoatam ad plures effectus producendos.

Obiic, septimò: Sacraenta causant gratiam supernaturalem, & humanitas Christi multa miracula est operata, & effectus produxit, qui naturaliter produci non poterant: ergo potest Deus eleuare entites naturales ad effectus supernaturales, ad aliaque quamplurima, quae sine miraculo fieri non possunt. Respondeo P. Vasquez locis supra citatis, gratiam supernaturalem dependere à sacramentis, & miracula fieri ab humanitate Christi moraliter, & non physicè, quod in sacramentis specialiter probatur, quia sacramentum Baptismi operatur recente fictione, dum non existit, nihilque potest physicè, dum non existit effectum sortiri, & reliqua sacramenta effectum sortiuntur in ultimo instanti, in quo conficiuntur, in quo vix minutula particula illorum perseverat, quando enim profertur ultima syllaba verborum consecrationis, tantum illa superest, à qua potest physicè gratia produci, reliqua enim verba iam non existunt, ac proinde nihil possunt producere: & quando alter sponsus ultimò exprimit consensum, iam praecesse consensus, & expressio alterius sponsi, & nihil potest operari. Addo secundum hanc sententiam defendi posse plura miracula sanctissimam Christi humanitatem non solum moraliter, sed etiam physicè perpetrasse, quia quando Petrum supra mare tuto pede ambulare iussit, tantum neculum fuit Petro Christum imprimere impulsum, vt non submergeretur, quem quoad substantiam naturaliter imprimere poterat, quod autem illum imprimere absque illo contactu, & distans à Petro, hoc erat supplere Deum miraculosè conditionem requisitam ad operandum, non verò eleuare Christi humanitatem ad aliquem effectum secundum substantiam altioris ordinis ab illis, quos naturaliter potuit producere. Similiter quando cæcis visum restituerebat effectus secundum substantiam productus, tantum erat temperamentum qualitatum, & motus localis organorum vñ situm, & locum haberent requisitum ad proprias functiones obeundas, qui motus localis secundum substantiam non excedit virtutem naturalem humanitatis, neque in temperamento qualitatum erat aliqua, quæ secundum substantiam non potest produci à Christo. Neque idem sine maximo miraculo hac siebant; non enim sine miraculo potest moueri, & ad proprium restitu locum exiguis neruis in cerebro absconditis ac alio supposito loco distante ab homine, cuius organa ad proprium locum restituuntur, neque in tam exiguis partibus quantitatibus inter se propinquis potest tanta, & non maior, neque minor intensio qualitatis, diuersa in diuersis partibus ab agente loco distante, & supposito distincto produci. Difficilis hac doctrina poterit defendi in aliis miraculis, videlicet in conuersione aquæ in vinum facta in nuptiis, & præcipue in mortuorum resurrectione, de quibus Theologi disputabunt. Sufficiat modò dicere cum P. Vasquez, hac miracula moraliter, & non physicè à sanctissima Christi humanitate esse perpetrata.

S. IV.

Nonnulla corollaria.

22 **E**x his, quæ dixi multa sunt notanda, quæ facile ex doctrina deducuntur, quæ in presentiarum exprimam, vt plenam de hac re notitiam meo lectori reddam.

Nota, duplēcē esse potentiam obedientialem: quædam absolute est naturalis in ordine ad substantiam effectus, & obedientialis in ordine ad modum, quo illum producit: alia obedientialis est in ordine ad substantiam effectus. Exemplum prioris esto ignis quatenus potest agere in passum distans, quin agat in propinquum, vel quatenus potest introducere formam ignis in materiam ultimè dispositam ad aliam formam, & carentem dispositiōnibus ad formam ignis. Posterioris exemplum est potentia intellectuæ, quæ ad substantiam visionis intuitivæ obedientialis est, quia ex ipsa substantia visionis fieri nequit ab intellectu non eleuato per lumen gloriae, vel per concursum speciale Dei supplementis vice luminis.

Ex hac potentiarum obedientialium differentia alia subordinis eisdem intrinseca, videlicet potentiam obedientiale tantum secundum modum, & non secundum substantiam esse virtutem completam, vel quæ naturaliter potest compleri secundum id, quod requiritur ex parte virtutis influentis in effectum, & tantum dici obedientiale, quia illi deficit conditio requista ad agendum, sicut in igne agente in distans, quia dicit toram virtutem adiquatam effectus producendi, & quatenus distinctus ab eleuatione dicit torum id quod se tenet ex parte virtutis productiæ, vel saltē principium inadæquatum, quod naturaliter potest compleri, & tantum eleuator, quia suppletur conditio quædam, quæ etiam naturaliter potest accidere virtuti. Vnde illa eleuatione est quasi accidentaliter contingens causa ad effectum producendum, quia naturaliter poterat contingere virutem esse completam, & cum omnibus prærequisitiis ad effectum eundem producendum absque aliqua eleuatione: ignis enim, qui calorem producit in passo distanti potuit esse applicatus ad eundem calorem in eodem passo producendum. Potentia obedientialis respectu substantiæ effectus semper est principium inadæquatum, non solum ex defectu conditionis, sed etiam ex defectu virtutis requisiæ ad effectum producendum, non enim potest dari virtus adæquate actua obedientialis respectu alicuius effectus. In effectu supernaturali producendo a potentia obedientiali naturali, & in quacumque effectu perfectiori potentia obedientialis certum est, quia nequit entitas imperfectior esse adæquate virtus productiæ effectus illa perfectioris. In aliis quibuscumque potentiis probo ex dictis supra, vbi statui debere concussum causa prima omni virtuti, quæ ex se habet omnia requista ac effectu, ita ut superueniente concurso illum produceret: ergo si daretur virtus adæquate actua respectu cuius effectus illi naturaliter deberetur concursum ergo ex omni capite effet virtus naturalis & non obedientialis.

Alia ex his differentia deprehenditur inter potentiam obedientiale actuum, & inter potentiam obedientiale passuum ad effectus substantiam. Quod potentia obedientialis actiuæ vptote inadæquata in ratione virtutis actiuæ semper eleuator, seu completerur per aliud comprincipium actiuæ sive illi inherens, sicut lumen gloriae eleans intellectum ad visionem beatam, sive illi tantum extrinsecè affilens, sicut omnipotentia cum præsto aet' intellectu ad producendum cum illo visionem beatam per speciale concursum, quem loco luminis præstet omnipotentia. Potentia obedientialis passiuæ non necessariò eleuator per aliud comprincipium tenens se ex parte passi, neque per omnipotentiam supplentem vices principiij passi, sed tantum per eleuationem tenentem se ex parte principij actiuæ, eo enim ipso quod intellectus sit potens producere actiuæ visionem, est potens illam recipere, quia principium passiuum non indiget alia eleuatione præter illam, quam dicit principium actiuum, ita vt si per impossibile intellectus posset absque illa eleuatione visionem producere, etiam absque illa eandem visionem naturaliter recipere posset. Non nego posse dari aliquam potentiam passiuam indigetem eleuatione facienda per aliud comprincipium passiuum respectu effectus recipiendi, potest enim dari principium passiuum naturale secundum substantiam inadæquatum respectu alicuius forma substantialis, quæ non possit compleri nisi per aliud comprincipium supernaturale, cum quo componat unum adæquatum principium passiuum formæ supernaturalis recipienda, sicut enim intellectus, & lumen gloriae confluunt unum principium actiuum adæquatum visionis supernaturalis, sic intellectus iste, vel alius species distinctus posset cum alio habitu constituere unum principium adæquatum passiuum respectu

§. I.

Exploditur sententia Ripalda.

respectu alicuius actus, quem non posset adaequatè intellectus recipere. Hoc tamen non est proprium omnis principij passiu, respectu omnis effectus recipiendi, quia intellectus necessariò recipit aliquem habitum, vel actum supernaturalem immediate sine consilio alicuius principij supernaturalis passiu, quasi hoc comprincipium reciperetur in intellectu, vel reciperetur tantum in principio passiu naturali secundum substantiam, vel in infinitum esse abundum, vel deberet esse creatum, & hoc nullum potest de facto exocogitari respectu intellectus de facto existentis.

26 Posit contra hanc doctrinam non abs re obsecere: Potest dari potentia passiu naturalis secundum suam entitatem adaequata respectu effectus recipiendi in ratione principij passiu, quia obedientialis dicitur in ordine ad talem effectum, qui connotat principium actuum supernaturale & indebitum, sine quo non potest materialiter effectum causare, quia præcisè eleuatur per aduentum principij actiu supernaturalis: ergo poterit dari virtus actiu naturalis secundum substantiam, qui fit adaequata in ratione virtutis actiu naturalis, & obedientialis dicitur, qui connotat passiu supernaturale, & indebitum, quod illi non potest naturaliter coniungi, sine quo non poterit effectum producere. Respondeo negando consequentiam, rationemque disparitatis assigno. Principium actuum adaequata secundum se totum naturale non potest esse principium actionis supernaturalis, & ita non potest agere circa subiectum supernaturale, quia omnis passiu subiecti supernaturalis, quia est eadem cum actione est supernaturalis, ex quo fit principium actuum adaequata naturale non posse eleuari à passo supernaturali, cum non possit agere circa illud. Principium vero passiu adaequata naturale potest esse principium passiu supernaturalis, ac proinde potest pati ab agente supernaturali, & ab illo eleuari.

27 Noto etiam non solum dari elevationem & potentiam obedientialem principij naturalis ad effectum supernaturalem, & principij imperfectioris ad effectum perfectiorum; sed etiam principij supernaturalem ad effectum supernaturalem, & principij supernaturalis ad effectum naturali, & absolute principij perfectioris ad effectum imperfectiorum, & principij perfecti ad effectum aquæ perfectum. Ratio à priori est, quia in his omnibus entitibus potest dari ad hos omnes effectus ratio potentie inchoatorum, quæ non possit compleri naturaliter per aliam potentiam. Potest enim dari Angelus habens virtutem inchoatorum, & inadæquatam per aduentum formam cuiusdam alteri materialis, quæ tantum possit compleri per omnipotentiam, vel saltem per aliam concordiam supernaturalem, & tunc Angelus spiritualis perfecti forma alii habebit virtutem obedientiam respectu effectus materialis, & imperfectioris. De aliis potentias annumeratis exempla sunt obvia.

P V N C T V M VIII.

Quid sit potentia obedientialis.

1 Quidam grauter in hac re offendunt graues auctores sa- pientissimique recentiores, qui non distinguentes inter potentiam obedientialem, & elevationem eiusdem potentiae, plerique confundunt, & doctores, quorum sententiam amplectuntur abs re impugnant, & contra assertentes elevationem fieri per qualitatem inherentem, motum transuentum, probant potentiam innatam esse intrinsecam, & indistinctam à creatura, & contra illos, qui dicunt virtutem obedientialem esse indistinctam à creatura probant creaturam eleuari per aliud comprincipium, seu auxilium extrinsecum, & ita Doctores inter se non dissentientes concertationes finguunt, prolixaque excitant questiones, in quibus si distinetè procederent, clarè apparerent, illaque rerum distinctiarum confusione omnibus tenebrescunt. Non vacat omnium Doctorum mentes explicare, quos pro mea adducant sententiam fideliter referam, moneoque ab aliis relatos legendos esse, plures enim inueni quos finistrè etiam doctissimi viri interpretantur. Claritate & distinctione, quam semper affecto rem trabo.

Franc. de Oñieda, Philosoph. Tom. I.

Noster Ripalda tom. i. de supern. quest. 4. sc. 2. & 6. duplum actiuitem in potentia obedientiali distinguuit, conditionale vnam, & aliam absolutam. Virtus conditionata est, qua entitas non est ab soluè adhuc inadæquata potens, sed tantum sub conditione si illi ad sint reliqua comprincipia supernaturalia requisita ad effectum, cum quibus entitas nullam habet connexionem, quia illa sunt supernaturalia, & entitas, que virtus obedientialis denominatur est naturalis, nihilque naturale connexionem habet cum supernaturali. Alia est virtus absoluta, eti inadæquata, quia absolutè intellectus inadæquata est potens producere visionem. Virtutem illam conditionatam asserit non distinguiri ab entitate rei, virtutem vero absolutam asserit distinguiri inadæquata adhuc ut virtus partialis est ab entitate, quæ dicit in recto entitatem rei, & in obliquo adiutorium Dei, seu auxilium intrinsecum, quo virtus illa conditionata transit in absolutam, & formaliter constituitur virtus inadæquata partialis effectus. Itaque virtus absoluta partialis, quam habet intellectus ad visionem beatam dicit in recto ipsum intellectum, & in obliquo lumen glorie, & possibiliter visionis, cum quibus illa conditionata cum intellectu identificata connexionem non habet, quia nihil naturale connexionem potest habere cum entitate supernaturali.

Rationem huius distinctionis inadæquata virtutis absolutæ partialis desumit ex natura eiusdem entitatis habentis potentiam obedientialem, que absoluta debet esse ab aliis comprincipiis supernaturalibus, quibus indiget ad suum effectum producendum, & sine quibus impotens est illos producere. Ex hoc capite inferit distinctionem inter potentiam partialiem, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, & ad supernaturalem. Quia intellectus in opinione Ripalda connexionem habet cum possibiliitate omnium cognitionum naturalium, quas potest efficiere, & omnium principiorum, quæ per se requiruntur ad has cognitiones efficiendas, ac proinde per se ipsum est cum omni, quod requirit ad cognitiones producendas, & ita per se ipsum potest dici virtus partialis absoluta effectus: idem vero intellectus connexionem non habet cum possibiliitate visionis beatæ, neque luminis glorie requisiti ad visionem, quia etiam vi trumper repugnat, permanet idem intellectus, & ita indiget non non repugnante horum, ut absolutè sit potens, adhuc partialiter producere effectum, & cum non habeat connexionem cum tali non repugnante, quovque ipsa, intelligatur non intelligitur intellectus adhuc partialis absoluta virtus ad producendum effectum. Ex hoc inferit absolutam virtutem tantum dicere entitatem intellectus, sed etiam importare in obliquo alia comprincipia, cum quibus ex se posset intellectus non coniungi, & sine quibus non esset absolutè adhuc partialiter potens. Idem dicit de omnipotenti quatenus virtus adaequata productiva ignis, quæ non est virtus productiva absolute quovque intelligatur possibilis ignis, quia haec deficiente omnipotencia non poterit absolute ignem producere, & nullam connexionem habet cum illa, ratione cuius non possit deficere. Eamdem doctrinam tradit de potentia obedientialem intellectus ad recipiendam visionem, seu quamlibet formam subiectalem duplum esse, conditionatam, & absolutam, illam non distinguunt ab intellectu: hanc asserit distinguiri inadæquata, quia supra entitatem intellectus dicit possibiliter formam supernaturalem recipienda, & principij actiu requisiti ad producendum talem formam supernaturalem, cum quibus non habet connexionem propter rationem iam dictam, videlicet, nullam entitatem naturalem per se esse coniunctam cum entitate supernaturali adhuc ut possibili.

Multa mihi in hac sententia displicantur, nonnulla attingam. Nec verè supponit hic auctor, nec bene infert: non verè supponit, quia falsum est intellectum habere connexionem cum cognitionibus naturalibus, quas potest producere, & cum illarum principiis per se requisitis, & illa non habere cum cognitionibus supernaturalibus, ut ostendam Controuerxi. Metaphysic. vbi probabo intellectum non habere connexionem cum cognitionibus naturalibus, & casu, quo illam haberet eamdem habiturum cum cognitionibus etiæ supernaturalibus. Non verè infert, quia

admissa hac differentia inter causam in ordine ad effectus naturales, & supernaturales, quos potest producere, eodem modo philosophandum est de virtute partiali illius in ordine ad omnes effectus, quod sic probo. Non minus dependet intellectus a comprincipio naturali ad cognitionem naturalem eliciendam, quam dependet a comprincipio supernaturali ad elicendam cognitionem supernaturalem, etiamque cum isto non habeat connexionem quam habet cum illo, quia intellectus non potest sine specie naturali, vel aliquo supplente vices illius adhuc supernaturaliter elicere cognitionem naturalem, si enim velit Deus intellectum elicere cognitionem naturalem sine specie impressa tenebitur supplerre concussum, quem praestituta erat naturalis species, & in opinione, quam ego cum hoc Magistro defendo, haec cognitione secundum speciem essentialiter dependet ab specie impressa, quia per se ipsam nulla interiecta actione distincta dependet a principio: (suppono modo cum communis sententia cognitionem dependere ab specie impressa, idem enim erit si immediate dependeat aphantasmate) ergo sicut intellectus ex eo, quod non possit sine lumine gloriae elicere visionem beatam, non est adhuc partialiter absoluere potens donec intelligatur in obliquo lumen gloriae, & possibilis eiusdem visionis, quae si abso nullo modo poterit visionem producere, ita intellectus ex eo quod non possit adhuc supernaturaliter sine aliquo comprincipio, & in omnium sententiis, hanc actionem in specie, sine distinctam, sive indistinctam a termino sine specie impressa producere, & sine non repugnantia eiusdem actionis adhuc ut partialis, absoluta potentia dicit in obliquo speciem impressam, & possibiliter visionis: ergo adhuc ut partialis virtus dicit aliud distinctum a se ipso videlicet, speciem impressam naturalem, & possibiliter visionis. Ergo sicut virtus partialis absoluta, quam habet intellectus ad visionem beatam dicit in recto & in obliquo comprincipia ad visionem, & huius possibiliter ita virtus partialis absoluta ad cognitionem naturalem dicit in recto entitatem intellectus, & in obliquo comprincipia essentialiter requisita ad talem cognitionem, & illius possibiliter: ergo virtus absoluta inadquata distinguitur ab intellectu.

Respondet Ripalda intellectum habere connexionem cum principiis requisitis ad intellectuionem naturalem & cum possibiliitate huius, & non habere connexionem cum comprincipiis requisitis ad cognitionem supernaturalem, neque cum possibiliter talis cognitionis supernaturalis. Bene: sed non satis. Admitto hanc connexionem cum illis extremitatibus & non cum ipsis, & arguo: Connexio quam habet intellectus cum comprincipiis requisitis ad cognitionem naturalem, & cum possibiliter eiusdem, potest considerari quatenus dicitur visione extrellum connexionis in recto, vel quatenus dicit unum in recto, & aliud in obliquo, vel praeceps quatenus dicit entitatem intellectus praecepsam, & adquatu distinctam ab alio extremitate, cum quo habet connexionem, qua talis est, ut ipsa non esset, si non esset alterum extrellum, cum quo esset connexa: dubibus prioribus modis inadquata distinguitur ab intellectu, saltem illo modo, quo potentia partialis ad visionem beatam distinguitur ab intellectu: posteriori modo non potest intellectus etiamque in se imbibat illam connexionem intelligi virtus partialis effectus, quod sic probo. Non potest intelligi partialis virtus secundum doctrinam huius auctoris, quin dicat formaliter ut virtus absoluta partialis saltem in obliquo illud, sine quo implicant poni effectus: sed non potest poni effectus sine aliquo distincto ab intellectu ut conexo sumpta connectione posteriori modo: ergo non potest intelligi intellectus partialis virtus effectus, seu cognitionis naturalis, quin intelligatur in obliquo aliud distinctum ab intellectu ut conexo sumpta connectione posteriori modo praeceps quatenus dicit alterum extrellum, videlicet intellectum. Maorem probo: ex eo non potest intellectus intelligi ut partialis virtus visionis beatæ, quin intelligantur in obliquo comprincipium intellectus ad visionem, & possibiliter visionis, quia sine hoc comprincipio, & sine hac possibiliter repugnat visionem fieri ab intellectu: ergo intelligenda sunt omnia, sine quibus repugnat effectus saltem in obliquo, ut aliqua virtus illius, quae per suam entitatem est virtus conditionata, sit absoluta virtus, etiam partialis talis effectus productiva. Minus-

rem ostendo: sumpto intellectu quatenus praeceps dicit unum extrellum connexionis, quin in recto, aut in obliquo dicat formaliter alia comprincipia ad cognitionem naturalem, & possibiliter cognitionis non dicit haec comprincipia, neque hanc possibiliter, sed sine his comprincipiis, & sine hac possibiliter repugnat fieri cognitionem: ergo intellectus quatenus praeceps dicit unum extrellum non dicit omnia, sine quibus repugnat cognitionem.

Dices non posse sumi intellectum ut connexus, quin formaliter ut tale dicat in obliquo aliud extrellum cognitionis. Non verè, quia etiū unum extrellum ut relatum non possit cognoscī sine alio, benē tamen adquatum distinctionem ego apprehendo inter utrumque. Sed elo: Intellectus est partialis virtus effectus naturalis ut nexus cum comprincipiis & cum possibiliter effectus, sed ut connexus dicit in obliquo extrema à se distincta: ergo ut partialis absoluta virtus dicit in obliquo extrema à se distincta: ergo virtus partialis, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, dicit in obliquo aliud distinctum ab ipso intellectu: ergo eodem modo compleatur per aliud distinctum ab intellectu inclusum in obliquo virtus partialis, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, & virtus, quam dicit idem intellectus ad cognitionem supernaturalem. Unum iuxta principia Ripalda infernum ego, videlicet virtutem partialem ad visionem supernaturalem compleri per aliud distinctum ab intellectu, cum quo intellectus habet connexionem, & ita ex parte intellectus non repugnare non compleri in ratione virtutis partialis per illud extrinsecum; virtutem tamen partialem intellectus ad cognitionem naturalem compleri per aliud distinctum ab intellectu, cum quo intellectus essentialiter connexionem habet, & ita repugnare ex parte intellectus ipsum non compleri in ratione virtutis partialis, licet per aliud distinctum compleatur, scilicet dicam ergo de veritate formalis cognitionis, quam habet Deus de obiecto creato, quae formaliter dicit aliud inadquatum distinctum à cognitione creatu, licet praeceps ratione cognitionis implicet, illa existente, non coniungi cum illo extrinseco, per quod complenda est formalis virtus cognitionis.

Vrgo: aliud est formaliter connexionis formalis huius extremitati ad illud, aliud formalis coexistentia utriusque connexionis huius extremitati ad illud, formaliter tantum dicit entitatem huius extremitati, neque aliud connotat tanquam formale constitutum connexionis, sed tanquam terminum quem respicit connexionem adquata cum hoc extremitate adquata distincta à termino; verbi gratia connexionis, quam habet virtus productiva caloris ignis identificata cum calore possibili iuxta communem sententiam dicit tantum entitatem ignis adquata distinctam ab omni alio, quia entitas ignis quocunque alio seclusa talis est ut praeceps ex suis predictis intrinsecis existere non possit sine possibiliter caloris, quod est formaliter ignis esse connexionem cum possibiliter caloris. Coexistentia formalis utriusque extremitati connexioni formaliter dicit existentiam huius extremitati extrinsecam, & existentiam illius extrinsecam huius. Et etiam formaliter velis praecidere hoc extrellum ut illi formaliter coexistentia ab illo, ut huic coexistenti, quae impraecepsibilia sunt, adhuc quando meditaris hoc extrellum illi formaliter coexistentia formaliter pertinet ad hanc coexistentiam, alterius existentia in obliquo importata sed nulla virtus partialis indiget praeceps connexionem ipsius cum alio comprincipio ad producendum effectum, sed coexistentia: ergo si virtus ex se conditionata potens per aliud aliud constituta est virtus partialis absoluta, non est per connexionem, quam ipsa dicit formaliter, sed per coexistentiam: ergo si aliquam formaliter importat partialis absoluta virtus præter illam, quam vocat Ripalda virtutem conditionatam, est coexistentia, & connexionis: ergo virtus absoluta partialis si aliud addit supra illam, quam conditionatam vocat Ripalda, non est connexionis, sed coexistentia ipsius cum aliis comprincipiis, & cum possibiliter effectus, ergo semper importat aliud extraneum. Probo minorem, videlicet, nullam virtutem partialem indigere connexionem cum aliis comprincipiis, neque cum possibiliter effectus sed coexistentia ad producendum effectum. Finge tibi, quod mihi verum est, potentiam ipsius non habere connexionem cum specie impressa, neque

neque cum possilitate visionis naturalis, & habere co-existentiam cum his extremis sine aliqua connexione ex parte vnius cū alio in hoc cauſa potentia viſua abſoluta ab omni conneſſione prodeceret tanquam cauſa partialis viſionem essentialiter dependentem à potentia & ab ſpecie imprefa, eodem modo, ac fi comprincipia ipsius inter ſe effent connexa, & utrumque cum possilitate: ergo conneſſio comprincipiorum formaliter nihil conducit ad productionem, ſed tantum remote, ſeu cauſaliter, quatenus conneſſio inferit co-existentiam. Patet in intellectu inſtruſto lumine gloriae qui viſionem producit, etiamſi intellectus conneſſionem non habeat cum lumine gloriae, neque cum possilitate viſionis in opinione huius auctoris, que illi non accreſcit ex co-existentia, non enim eo ipſo quod duo co-existentia ſunt conneſſa, quotiescumque enim hoc extreum illi co-exiſtit eodem modo extirum, ſi alterum non exiſteret, co-existentiam habet cum illo, non tamen conneſſionem: ergo ad hoc ut virtus partialis abſoluta fit, numquā indiget conneſſionem, ſed co-existentia cum altero extremo, que ſemper dicit aliq[ue] extreſum co-existentia. Quod ſi virtus abſoluta auctio deſideraret conneſſionem entitatiuam cauſe cum effectu vt docet Ripld. ſect. 9, num. 67. numquā intellectus, quantumvis lumine gloriae eſerit cauſa abſoluta viſionis in uitia Dei, quia numquā habet conneſſionem cum illa, cum ita illi co-exiſtat, ut viſione non exiſtente & repugnante, exiſteret eodem modo. Dices: intellectus ut inſtruſto lumine gloriae habere hanc conneſſionem, ſed hoc eſt dicere, lumen gloriae illam habere, & non in intellectu, ſed adhuc efficacius arguo. Demus intellectu adiutorum ſpeciali concurſu Dei abſque lumine gloriae viſionem producere, tunc intellectus neque ratione ſui, neque ratione omnipotentie conneſſionem haberet cum effectu, neque cum possilitate illius: ergo non deſideratur ad viſutem abſolutam conneſſionem inter cauſam, & possilitatem effectus, ſed tantum co-existentia. Patet hoc omnibus effectibus qui tantum dependent à Deo, qui nullam conneſſionem habet cum possilitate illorum.

8 Ultimò id quo indiget virtus partialis naturalis ad effectum producendum, non eſt possilitate tantum aliis comprincipijs, non enim voluntas potest amare proximè, & formaliter ex eo quod fit poſſibilis cognitione repreſentans obiectum, neque potentia viſua potest videre, quia poſſibilis eſt ſpecies imprefa, ſed quia actu illam habet: ergo ſi potentia viſua formaliter ut cauſa partialis viſionis diceret conneſſionem cum alio comprincipio videlicet cum ſpecie, non haberet hanc conneſſionem cum ſpecie, ut poſſibili, ſed ut exiſtent, ſed hanc non habet, cum naturaliter ſit poſſibilitas viſua ſine hac & illa ſpecie essentialiter requiriſt ad certas viſiones, vel faltem ad actiones productiuas illarum, ſi producuntur per actiones interiectas: ergo nullam conneſſionem dicit formaliter ex conceptu abſoluta partialis potentiae creaſta.

9 Displacet etiam in hac ſententia possilitatem effectus pertinere formaliter ut connotatum ad rationem potentie abſolute partialis, & totalis. Quod ſic impugno conceptus virtutis, ſeu potentia abſoluta, eſt conceptus illius, à quo actio exiſtentia fluit, atque dependet: ſed actio exiſtentia numquā fluit neque dependet à poſſibilitate ipsius neque ſumptu in recto, neque in obliquo ergo poſſibilitas potentie nullo modo ſpectat ad conceptum quidditatiuum potentiae. Dices ex hoc inferri non ſpectare in recto, ſed ſpectare in obliquo. Explicitus terminos, & non demus verba: illa poſſibilitas effectu in obliquo, vel eft formaliter conſtitutiva potentia, ita ut quidq[ue] intelligatur adaequatè diſtinctum ab illa etiam cum ordine ad ipsum non habeat totam rationem conſtitutivam, potentis influere per modum cauſe totalis, neque partialis abſolute, vel tantum eft terminus ſine ordine ad quem non potest intelligi conceptus cauſe partialis, aut totalis. Hoc non dices, ne totam ſententiam retrahes: primum dici non potest, quia actio essentialiter dependet ab adaequata ratione conſtitutiva potentiae, qui potentia tantum dicit formaliter id, à quo per ſe dependet actio: ſed actio non potest dependere à ſua poſſibilitate physice, ſed tantum obiectu, modo explicito Contra 7. puncto 2. num. 10. ergo poſſibilitas actionis nullo modo potest pertinere ad rationem conſtitutivam principij abſoluti productivi. Vnde que ibi dixi contra hunc dicendi modum, vbi probauit

possibilitatem actionis, ſeu effectus non pertinere ad actum primum, & explici quomodo etiam ſi implicante actione effectus non poſſit produci, actionis non repugnatio non ſpectet ad conceptus actus primi potens producere effectum. Hæc omnia in potentia receptiva clarissima, quis enim dicit possilitatem forme tenere ſe ex parte conceptus quidditatiui principij paſſu abſolute potens recipere formam? Non vacat latius hec expendere, que ex traditis principiis non difficile latius quicquid impugnabit.

10

Ex eadem doctrina impugnandum eft id, quod afferit de omnipotencie intrinſecè abſoluta à poſſibilitate effectum, videlicet, non eſſe intrinſecè per ſuam entitatem virtutem productiuam illorum, led tantum conditionatum, que ſi abſoluta ſuppoſita poſſibilitate effectum, quod falso eft. Quia id, quod eft tantum conditionatum & non abſolutum, non eft, ſed eſſet: hauſtem Deus intrinſecè non eft abſolute potens, ſimpliſcie non eft intrinſecè potens. Secundò quia purificatio conditions vel expectanda eft ut conditio omnino extrinſeca ad potentiam abſolutam ſicut expectatur conditio in hoc conditionato, ſi petieris dabo, cuius conditionatus euentus adaequatè diſtinguitur à conditione, ita ut purificata conditione euentus iam abſolutè exiſtens formaliter non conſtituitur per conditionem, & ab illa dependet, vel expectatur ut conditio non extrinſeca, ſed intrinſeca, cuius purificatio eft de ratione conſtitutiva euentus mode conditionari, purificata conditione futuri abſoluti; ſicuti in hac conditionali: ſi anima rationalis uniuersa fuerit materia, erit totum. Non primo modo, quia purificata conditione creaturarum poſſibilium nihil ponitur adaequatè diſtinctum ab hac conditione, ratione cuius omnipotentia, que antea non era abſoluta formaliter abſoluta conſtituitur, quia purificatio conditionis extrinſeca non conſtituit, neque inadaequatè formaliter abſolutum euentum, quia antea era conditionatus. Quod ſi dicas aduenire Deo aliiquid non realiter, ſed virtualiter diſtinctum, nolo tecum de hac virtuali diſtincione contendere, ſed inſero contra te, per hoc predicationem conſtitui omnipotentiam abſolutam, & non formaliter per purificationem conditionis, & ita poſſibilitatem creaturarum non pertinere ad conceptum omnipotentiae. Si dicas poſſibilitatem eſſe conditionem intrinſecam conſtitutivam omnipotentiae, conſtitui Deum omnipotentem formaliter per poſſibilitatem effectuum, & illius virtutem aſtiam fngis partim creatam, partim in creatam inerat dicitur creatum Dei, creatam quatenus dicit poſſibilitatem effectuum; partim exiſtentem; partim non exiſtentem: non exiſtentem quatenus dicit poſſibilitatem creaturarum, que ſimpliſcie non exiſtit, ſed tantum obiectu quoque de facto ſit exiſtentis. Conſtitui inſuper omnipotentiam totum quoddam per accidentis dicens formaliter, & intrinſecē entitatis diſtinctas non vniuersitas, neque mutuū connexas, quia entitas Dei neque vniuerſa, neque connectitur cum poſſibilitate creaturarum.

11

Dices: Ex his duobus pertinentibus formaliter ad conceptum omnipotentiae, vnu tantum includi in obliquo: ſed haec verba iam abegi num. 9. quidquid enim pertinet formaliter ad eſſentiam aliquius, ſi non pertinet ut quid extrinſecum, ſed formaliter ut quid conſtitutivum, eft de illius eſſentia, & verè dicitur eſſentia conſtitutiva ex hoc obliquo & illo recto & quæ essentialiter, in hiſ enim que essentialia ſunt non eft vnu essentialius alio. Nota nonnullos foedē terminos contradictorios replicare, respondentē poſſibilitatem eſſe conſtitutivum formaliter extrinſecum omnipotentiae, conſtitutivum enim eſſentiali, & extrinſecum maniſtant inuoluunt implicacionem; quidquid enim eft conſtitutivum aliquius eft de eſſentia illius, & nihil rei magis extrinſecum, quam propria eſſentia, cuius nihil potest eſſe extrinſecum. Deberent dicere, qui ita omnipotentiam Dei conſtituant, poſſibilitatem creaturarum eſſe extrinſecam Deo, extrinſecam tamen omnipotentiae, ſicut priuatione praecedens actionem eductiū, extrinſecā eft eductionis, extrinſecā tamen mutationis, que formaliter dicit ipsam eductionem, & priuationem praecedentem. Quomodo omnipotentia in ratione virtutis producere ſit abſoluta, & extrinſecā Deo, & eft eodem modo etiam ſi omnes creature repugnare, & ita ſit de facto respectu illarum,

V 3 quia

qua repugnant dixi Controu. 7. punct. 2. citato, & latius dicam in Metaph. Punct. 4. Controu. 10. Omitto alia argumenta, qua in hanc sententiam adducit ipse Ripal. sect. 9. quorum solutiones expendere non vacat.

§. II.

Propria sententia.

12

Longum sanè esset omnium sententias impugnare, quapropter ad propriam accingor, inter quam explicandum obiter insinuabo, quid alij etiam à quibus diffentimus, sentiant, quos docte, & solidi impugnant nostri. Legi si placet Soar, Vasquez, Ripal. locis citatis, Ruisum de voluntate Dei disp. 1. num. 7. & disp. 46. num. 15. & Alarcón tract. 1. de vis. disp. 1. cap. 11. & apud quos iunumeros alios reperies.

13

Affirmo potentiam obedientiale esse intrinsecam entitatem, qua potest elevari ad effectum, ita ve in intellectu ratio potentia obedientialis, neque inadæquata distinguitur ab ipso intellectu, qui per suam entitatem intrinsecam est virtus, seu potentia inadæquata ad visionem intuituam Dei; talis tamen conditionis, ut non possit reduci ad actum ex defectu alijs compunctioni quoque illud coniungatur intellectui, quod cum supernaturale esse debet non potest naturaliter coniungi, & ita neque virtus illa inadæquata intellectus potest naturaliter reduci ad actum: tamen vterque Societatis Magister, Vasq. & Soar locis citatis puncto 3. quos sequuntur P. Didac. Ruiz. Arrub. Gran. Albert. vterque Hurtadus, Salmant. & Complut. aliqui quām plurimi doctores. Neque in hac re dissentient P. Soar & P. Vasquez, vt falso nonnullus existimat, vterque enim concedet virtutem obedientialem esse intrinsecam rei, qua illa gaudet, dissentient tamen ex eo quod Soar hanc virtutem obedientialem omnibus entitatis impertitur, & ad omnes effectus accommodat, Vasquez vero tantum certis entitatis ad certos effectus, & non alios producendos virtutem hanc lagitur, quod bene notauit P. Alarc. suprā n. 42. & dubitauit nemo. Eadem tantum est dissensio inter vtrumque Hurtadum, aliqui quām plurimos, quorum aliqui sententiam Soari propugnant, alij opinionem Vasquez amplectuntur, omnes tamen vno ore fatentur potentiam obedientialem esse intrinsecam, & identificatam cum entitatis, in quibus reperitur. Conclusionem probo ex his quas statuebam punct. 7. Entitas qua dicitur potentia obedientialis vt distincta ab omni alia, verbi gratia, intellectus v. distinctus à lumine gloria influit in visionem intuituam Dei, & per suam entitatem tangit causalitatem, sive distinctam, sive identificatam, per quam producitur visio: ergo per suam entitatem vt distinctam à lumine gloria habet potentiam non qua possit reduci ad actum naturaliter: ergo non naturalem: ergo obedientiale. Confirmatur: & quæ essentialementer dependet visio intuituam Dei à meo intellectu tanquam à principio eū. Tiuo, quo non influenter fieri repugnat: & qualibet alia naturalis cognitio: ergo visio intuituam Dei dependet tanquam à principio effectu ab intellectu, non tanquam à principio adæquato, & naturali: ergo tanquam à principio inadæquato & obedientiali: ergo intellectus est principium inadæquatum, & obedientiale visionis. Dices esse principium inadæquatum, non tamen per suam entitatem. Contrā: nihil superadditum dat intellectui actiuitas extrinseca, quam ipse non habeat, sed adiuvat vt faciat id quod non posset facere: quia tantum habebat actiuitatem intrinsecam obedientiale: sed intellectus etiamsi producat visionem supernaturalem Dei, adiutus lumine gloria illam producit per propriam actiuitatem: ergo per propriam actiuitatem, quam habet à se & non ab alio, quia antequam illi adiungatur lumen gloria vt adiuvet intellectum ad visionem, debet supponi intellectus cum actiuitate inchoatā, & inadæquatā ad videndum, alias & quæ posset lumen gloria adiuvare lapidem & intellectum ad producendam visionem, & ad videndum Deum.

14

Dico secundum. Potentia obedientialis semper indiget, vt educatur ad actum concursu indebito, alias esset naturalis, & potentia, qua simpliciter est obedientialis respectu substantiae effectus, semper connotat aliud compunctionum indebitum, quod necessariō debet esse principium supernaturale, si effectus producendus sit supernaturalis, & potentia obedientialis. Hoc sibi volunt multi, qui dicunt

potentiam obedientiale rei naturalis ad producendum effectum supernaturalem dicere intellectum connotantem lumen gloria, aliudve principium supernaturale. Ratio est: omnis potentia inadæquata connotat aliud compunctionum, quo indiger ad effectum producendum, non tanquam sibi debitum, sed tanquam ali quid sine quo effectum ad quem non habet virtutem adæquatum, producere non poterit: sed omnis potentia obedientialis ad substantiam effectus, principiū naturalis ad effectum supernaturalem non potest efficiere effectum sine alio compunctione indebito: ergo illud connotat non tanquam debitum, sed tanquam aliquid, sine quo non potest producere effectum. Duo ergo connotat obedientialis potentia, effectum indebitum, commune enim est omnipotentialis connotare effectum, & proprium potentie obedientialis, hunc effectum ab illa connotatum illi effectus indebitum, connotat etiam compunctionum similiere illi indebitum, si sit potentia obedientialis ad substantiam effectus, quia de ratione talis potentia est esse principium inadæquatum, & omne principium inadæquatum connotat aliud compunctionum inadæquatum, per quod compleatur. Quod si principium inadæquatum obedientiale sit, necessariō alterum compunctionum connotatum erit indebitum, in hoc enim differt potentia obedientialis à naturali, quod huic debetur alterum compunctionum, & non illi. Quod si potentia tantum sit obedientialis respectu modi, quo effectus producitur, non connotat alterum compunctionum indebitum sed concursum generalem secundum substantiam datum cum non debetur, per eandem enim actionem ignis ager supernaturaliter in distans, qua ageret naturaliter in idem pasum propinquum. Neque ratione harum connotacionum addit potentia obedientialis supra entitatem aliud distinctum formaliter pertinet ad constitutum potentia obedientialis, quia in intellectu, qui est principium partiale intellectus naturalis, & supernaturalis non distinguuntur realiter connotatio ad effectum, & ad alterum compunctionum, quia termini connotati non pertinent ad constitutum intellectus illos connotantis, sed tantum ab illo respiciuntur vna tanquam effectus, & alter tanquam compunctionum, quod cum altero constituit unum principium adæquatum, sicut de conceptu partis est ordo, seu respectu ad alteram comprehendit, non tamen vna pars pertinet ad rationem formalem constitutum alterius & de conceptu causa est ordo ad effectum, non tamen effectus est ratio constitutiva causa, neque referit extrema non esse connexa vt hinc ordinem habeant, quia in omnium opinione etiam lumen gloria indebitum sit intellectui, habet hic innatam virtutem ad videndum adiutus lumine gloria, quam non habet lapis, ac proinde maiorem aliquem ordinem habet intellectus ad lumen gloria, & ad visionem beatam, quām lapis.

Dico tertio. Potentia obedientialis ad substantiam effectus elevarer per alterum compunctionum, sive fit creatum, & illi intrinsecè inhærens, sicuti lumen gloria intellectui, quod illum constituit potens simpliciter adæquata, & proximè videre Deum, sive specialis modus, quo applicatur per decrevum Dei ad concurrentem speciali cursu cum potentia obedientiali, non solum per modum causa prima, sed quasi speciale compunctionum effectus, qua ratione elevarer voluntas, quando absque viu habitu Deo supplente vices huius producit actus supernaturales, eademque ratione elevarer aqua ad producendam gratiam, si de facto ad hunc effectum elevarer. Neque huic conclusioni querentes afferit intellectum elevari ad lumen gloria, quod est qualitas illi superaddita refragatur Vasquez 1. & 3. p. & Soar 3. locis citatis, vt putauit doctus quidam: numquam enim negant hi Doctores, potentiam obedientiale posse elevari per qualitatem superadditam, sed afferunt potentiam obedientiale non consistere in qualitate superaddita, & hanc esse horum Doctorum mentem est luce clariss., millies vtrumque legi de hac in locis citatis, & vbi cùmque de hac materia disputatione, & nihil clariss apud hos Doctores, in quibus nihil non clarissimum reperio. Totus enim est Vasq. vt probet non posse entitatem alias in se non habentem virtutem, constituti potentem per qualitatem superadditam, numquam tamen negat, rem habentem virtutem obedientiale intrinsecam secum identificatam, posse elevari per qualitatem superadditam, inīd inter Scholasticos nihil.

nihil communius est, quām intellectum elevari per lumen gloriae ad videntem. Itaque pro hac conclusione refero plures, quos citat Ripalda disp. 4. s. 3. cui etiam fauent quatenus afferunt potentiam posse elevari per speciale modum, quo applicatur omnipotentiam ad concurrentem cum potentia obedientiali speciali concursum distincto, quod substantiam a concursu causa primæ, plerique ex Doctoribus, quos refert Ripalda exp̄s P. Vasquez i. p. tom. i. disp. 4. cap. 2. P. Soar. lib. 2. de attributis negatiis cap. 16. num. 5. P. Mol. i. p. q. 12. art. 5. disp. 1. §. contra tamen sententia Valent. ibid. punct. 3. §. nec tamen ne-
dandum est, P. Arrub. i. p. tom. i. disp. 20. cap. 5. Salas i. 2.
tom. i. quæst. 3. tract. 2. disp. 5. s. 4. Her. tract. 4. disp.
67. cap. 2. Vbi hi Doctores supponunt primam par-
tem conclusionis, videlicet intellectum elevari lumine gloriae, & inquirunt an possit elevari auxilio extrinseco Dei, videlicet omnipotentia concurrente loco hominis, aliud habitus supernaturalis ad quemlibet actum super-
naturalum. In hanc sententiam interpretor eminentissi-
mum, & venerabilissimum nostrum Card. Bellarm. tom. 2.
lib. 2. de effectibus Sacramentorum cap. 11. §. tertio igitur,
& P. Val. tom. 4. disp. 3. puncto 1. §. est igitur. S. vereor igitur,
& puncto 2. §. hec sententia, afferentes potentias obe-
dientiales elevari per modum quendam, quem Deus im-
primit creature, quæ per potentiam obedientiale con-
currit, qui modus in horum Doctorum sententia intelli-
gendum de auxilio extrinseco, seu decreto speciali Dei;
quo Deus decernit concurrere cum creaturis, Verbi gra-
tia: cùm aqua in sacramento Baptismi ad producendam
gratiam, quia per illud determinat aquam ad
efficientiam gratiae, ad quam ipsa non valebat se determi-
nare, causa vero quæ aliam determinat determinatam mo-
uere dicitur. Sunt alij Thomistæ afferentes potentiam
obedientiale elevari per motionem quandam virtuo-
sam, de qua plura dicunt, quæ non possunt intelligi de hoc
speciali decreto concurrendi, neque paucis explicari, illos
non parec, & satis solidè impugnant nostri, præcipue Soar.
Valentia, Alarc. & Ripalda loci citatis.

16 Conclusione probore elevarae potentiam nihil aliud est, quām constitutere potentiam proximè in actu primo poten-
tent elicere actus supernaturales, aliōs effectus, quos
potentia ex se non poterat efficere ex defectu virtutis ad-
æquate ad illos efficiendos: ergo per illud elevarat virtus
obedientialis, per quod constituitur in ordine ad effectus,
respectu quorum obedientialis potentia dicitur eodem
modo disposita, ac est ad alios effectus, quos naturaliter
producit: sed per lumen gloriae eodem modo est intel-
lectus in ordine ad visionem intuituam Dei; ac mea potentia
visiva, per speciem coloris ad colorem videndum ergo per
lumen gloriae elevarat, quia posito lumine gloriae in
intellectu, debitus est concursus ad visionem Dei eodem modo
ac est debitus concursus ad visionem albi positâ specie al-
bedinis in potentia visiva: ergo per illud lumen gloriae
elevarat intellectus ad visionem supernaturalem. Simili-
ter quando Deus supplet vices luminis gloriae, id præstat
omnipotentia applicata per decretem, quo Deus vult
concurrere loco luminis: ergo si lumen elevarat poten-
tiam ad visionem, quando Deus specialiter concurrerit loco
illus, omnipotentia per illud decretem applicata poten-
tiam elevarat. Idem dico de aqua, quia Deus concurrerat ad
producendam gratiā in Sacramento Baptismi, si aqua
physicē gratiam produceret, quæ elevaretur per decretem, quod
Deus applicaret omnipotentiam ad talem concursum, vel omnipotentiam applicatam ex vi illius decreti
ad concurrentem simul cum aqua. Confirmatur eadem
conclusio. Intellectus potentia obedientialis dicitur ad
visionem (idem dico de qualibet entitate similem poten-
tiam habente ad quemque effectum) quia potest ele-
varat ad visionem, ad quam non habet virtutem adæquate
proportionatum, neque potentiam adæquate proportionari
per aliud comprincipium illi naturaliter coniunctum:
ergo elevarat potentia obedientialis debet distinguiri ab
ipsa potentia obedientialis, alias potentia obedientialis per
se ipsam est eleuata ad effectum, & intellectus per se ip-
sum diceretur elevaratus ad visionem beatam, quod est ha-
reticum, sed hæc elevaratio non potest consistere in ipso ef-
fectu, quia antequam sit effectus, & actio, ex vi cuius pro-
ducitur, debet supponi elevaratio, quia potentia elevarat ut
producat effectum, ad quem ipsa est improportionata, &
ut constitutur proportionata ad illam, & antequam sit

productio debet supponi potentia ex parte actus primi
proportionata ad illam: ergo elevaratio debet se tenere ex
parte actus primi: alias debet esse indebita, & distincta à
potentia obedientiali: ergo debet consistere in illo quod
se tenet ex parte actus primi distinctum à potentia obe-
dientiali, & illi indebitum: ergo respectu intellectus vi-
dentiis Deus est lumen gloriae, quia respectu visionis Dei
lumen gloriae est quod se tenet ex parte actus primi, ut
indebitum intellectui & distinctum ab illo: ergo quando in-
tellectus visionem producit supplente Deo vices luminis
elevantis eodem modo, quo illas supplet, elevarat intellectum.
Dico omnipotentiam eleuare intellectum, vel aliam
potentiam, quando supplet vices habitus iuxta sententiam
affarentem, posse potentias naturales actus supernaturales
elicere ex vi huius extrinseci auxiliij, de cuius veritate non
curo. Tantum enim assero supposita hac opinioni, omni-
potentiam esse principium formaliter elevans potentiam;
quod si hac opinio falsa esset, & non posset intellectus sine
lumine gloriae Deum videre, semper lumen gloriae eleu-
bit potentiam ad visionem. Idem dico de quocumque alio
habitu supernaturali respectu suorum habituum.

17 Vnum in hac re nota, numquam esse potentiam adæ-
quate eleuata, etiam si habeat aliquod comprincipium
indebitum quovisque habeat omnia illa requisita ad actum,
quibus postis reliqua omnia naturaliter illi possent con-
tingi. Rem explicabo: indiget potentia obedientialis, quam
habet voluntas ad mandatum Deum amore supernaturali,
habitu charitatis, & cogitatione supernaturali etiam si ha-
beat habitum charitatis non est adæquate eleuata, si non
habeat cogitationem supernaturalem inclinantem ad
amorem Dei, quia adhuc deficit voluntati ad illum amo-
rem eliciendum quoddam comprincipium, sine quo non
potest amare Deum, quod non potest naturaliter acquire-
re, neque illi debitum est. Si tamen voluntas habeat ha-
bitum supernaturalem, & cogitationem supernaturalem
ad actum, etiam si non intelligatur omnipotentia applicata
ad præstantem concussum generali causa prima, po-
tentia intelligitur adæquate eleuata, quia hic concensus
generalis causa prima debet potentia volitio pro sua
libertate supposito habitu, & cogitatione supernaturali
inclinante ad actum. Si dicas etiam supposito habitu de-
beri voluntati saltem aliquam cogitationem sufficientem
ex vi habitus ad actum supernaturalem ad quem datur ha-
bitus, ac proinde supposito tantum habitu voluntatem esse
sufficienter eleuatam ad actum, quia reliqua ad illum re-
quisita naturaliter habitum supernaturale comitantur.
Respondeo non esse huic loci antecedens examinare,
quod si verum esset, recte procedit illatio facta, id enim
tantum ego affirmo, potentiam non esse eleuata adæquate
quovisque habeat omnia requisita ad effectum, quibus
postis reliqua, quæ ad illum efficiendum deficiunt naturali-
re sequuntur coniungantur.

18 Dico quinto & ultimò, potentiam obedientiale quod
ad modum tantum effectus; verbi gratia, ignem respectu
caloris producti in passo distanti, quem posset producere
in eodem subiecto approximato, elevarat per decretem,
quo Deus vult præstare concussum illum supposita distan-
tia passi non debitum, sed per omnipotentiam applican-
dam ex vi talis decreti, quod est idem. Ideo dico de elevario,
qua potest elevari ignis ad producendam formam ignis
in materia habente dispositiones ad formam ligni, & non
ad formam ignis, seu in materia, in qua Deus decreuerat
conferuere formam præexistentem. In quibus casibus, id
tantum esset supernaturale, ad quod idem concensus, qui
cum aliis circumstantiis debitus esse possit, cum his sit inde-
bitus. Hæc conclusio eodem modo probanda est ac prece-
dens, quia ex vi talis decreti applicantis omnipotentiam,
seu ex vi omnipotentie applicata per tale decretem, est
ignis in actu primo ad producendum effectum, quem cum
illis circumstantiis non posset naturaliter producere: ergo
ex vi omnipotentie sic applicata elevarat supra proprias
vires ad producendum effectum cum his circumstantiis,
quibus naturaliter illum producere non posset.

19 Ex hoc infero potentiam ut eleuata dicere in recto
potentiam obedientiale, & in obliquo habitum super-
naturalis, vel aliud comprincipium indebitum, sive intrin-
secum, sive extrinsecum, sicut omnipotentiam applicatam
modo supradicto ad effectum producendum. Verbi gra-
tia: intellectus ut elevarat ad visionem dicit intellectum
ut habentem lumen gloriae, qui sic acceptus non est idem

ac intellectus, & lumen gloriae, quia intellectus habens lumen gloriae tantum dicit in recto intellectum, & intellectus, & lumen gloriae dicit utrumque in recto, ratione cuius distinctionis diversi possunt praedicari de illis, haec est enim vera praedicatio: *Intellectus habens lumen gloriae est causa partialis visionis.* Et hoc est falsa: *Intellectus, & lumen gloriae sunt causa partialis visionis.* Similiter haec est vera praedicatio: *Intellectus, & lumen gloriae sunt principium adaequatum visionis.* (loquor de principio adaequato creato) & haec est falsa: *Intellectus habens lumen gloriae est principium adaequatum visionis.* De his dixi Controuer. 5, puncto 1, num. 6. Vbi dixi totum non distinguui a partibus, & visione simul sumptis, distinguui autem a partibus virutis simul sumptis, aliud enim est partes & virio, aliud partes virute. Secundum hanc doctrinam facilè intelliges quomodo potentia obedientialis vt eleuata, verbi gratia, intellectus vt eleuatus per lumen gloriae, non sit principium adaequatum visionis, etiamque intellectus, & lumen gloriae sunt principium adaequatum illius. Vide dicta de his significatis in recto, & in obliquo Controuer. 5. Punct. 4, citato.

P V N C T V M I X.

Vnde agnoscenda sit causa adaequata sufficiens.

IHic questioni occasionem dedit P. Vasquez 1. part. tom. i. disput. 4. cap. 2. & 4. vbi negat prater lumen gloriae requiri in intellectu beati aliud coprincipium ad visionem intuituam Dei, vel concursum alium prater generalem omnium causarum, ex eo quod visioni correspondent ex parte luminis gloriae, & intellectus omnia praedicata que sunt in ipsa, visio enim habet vitalitatem, que intellectui tribuitur, habet supernaturalem, & esse circa tale objectum, que correspondent lumini gloriae. Doctrinam hanc infert Vasquez ex principio valde sibi familiari, videlicet causam adaequatam esse illam, cui correspondent omnia praedicata, que sunt in effectu. Ne putes correspondentiam hanc inter praedicata effectus, & causæ ita esse intelligendam, vt hoc praedicatum dependeat realiter ab hac causa, & non ab alia, & illud ab illa, & non ab hac, aduertere oportet nostrum Vasquez, non afferuisse vitalitatem actus dependere ab intellectu, & non à lumine, & supernaturalem à lumine, & non ab intellectu, quia vitalitas, & supernaturitas sunt in visione omnino idem, & implicat unum ex his praedicatis dependere ab aliquo principio, à quo physicè, & realiter alterum non dependeat. Quia tamen nihil vitale potest produci, nisi principium saltem inadæquatum sit vitale; neque supernaturale, quia principium actuum saltem pariale sit etiam supernaturale, ideo supernaturitas effectus tribuitur principio partiali, quod est supernaturale, & vitalitas alij coprincipio, in quo ratio vitalis reperitur, licet effectus secundum se totum à qualibet causa partiali inadæquata, & ab omnibus adæquata physicè eodem modo dependeat. Ex quo inferatur attributionem formaliter esse per rationem cum fundamento tamen in aliquo reali, videlicet non posse produci quid supernaturale à principio adæquato iure naturali, neque quid vitale à principio adæquato non vitali.

2 Doctrinam hanc approbat, & explicat Hurtad. disput. 9. sect. 5. quā multi ita firmiter amplectuntur ut virtutem actuum pluribus entitatis respectu aliarum negent ex eo precisi, quod nullum praedicatum agnoscant in effectu, quod illis correspondat. Existimo tamen non ita vniuersaliter esse admittendam, sunt enim plures effectus, quorum causas non possumus hac praedicatorum correspondentia metiri, quod facilè ostendo. In causis vniuersis mater habet omnia praedicata, que habet filius, & nulla potest formalitas assignari in prole, que non relinet in matre, & tamen juxta communem sententiam, mater est causa inadæquata filii: ergo non est bona consequentia, omnia praedicata, que sunt in effectu relucere in hac causa illius; ergo haec est causa adæquata. Dices hoc prouenire ex modo speciali, quo producuntur animalia per transmissionem semenis, que nisi inter marem, & feminam esse non potest. Bene est: modus, quo

producuntur animalia sufficiens est, vt causa, cui correspondent omnia praedicata, que sunt in effectu non sit adæquata: ergo non rectè infertur in animalibus, huic causa correspondent omnia praedicata, que sunt in effectu: ergo est causa adæquata. Deinde sicut ratione huiusmodi, quo animalia producuntur, deficit consequitio praedicata in hac materia, si ratione alijs specialis modi, quo alia entitas producatur, vel ratione alijs intrinseci praedicari, quod habet effectus, poterit in alia materia deficere. Dices hanc correspondentiam non futuram formular, sed eminentem. Sed hanc solutionem efficaciter statim reiciam.

Accedo ad causas æquiuocas, in quibus correspondentia formalis non reperitur, quia effectus est diversa rationis à causa & praedicatum specificum illius in causa non reperitur. Praedicata effectus eminenter correspondentie causa æquiuoca, nihil aliud est, quam eminenter contineri effectum in causa, & contineri effectum in causa, nihil aliud importat, quam causam habere virtutem ad effectum producendum: ergo idem est formaliter praedicata effectus correspondere causa, & causam eminenter continere effectum, & causam posse producere effectum; & si velis haec mente praescindere, notius omnibus erit causam posse effectum producere, quia debent à posteriori cognosci ex productione, & haec quod primi, & clarissimi infert, est potentia ad ipsum, huc enim consequentia: effectus producitur à causa ergo potest illum producere, neque rusticum latet; haec autem, effectus producitur à causa; ergo causa effectum continet eminenter, ad terminorum apprehensionem periculum hominem desiderat, eti his apprehensis, æquè clara sit, ac praecedens: ergo non rectè explicatur ratio cause adæquata per correspondentiam eminentiam adæquatam cause ad effectum, cum non explicetur ignotum per magis notum, sed per æquè ignotum, vel ignotius. Ut rem explicem, inquit, Sol sit causa adæquata auri: Si affirmes, ex eo quod illici corresponte omnia praedicata, inquiram, ex quo capite tibi notum sit correspondere omnia praedicata? Si neges eo quod illi omnia praedicata auri non correspondant, rogaro, unde notoris non correspondere omnia praedicata auri Soli? nullum tibi supererit fundamentum ad affirmandam, vel negandam hanc eminentiam correspondentiam, ex quo non posses causalitatem adæquatam, vel inadæquatam Soli concedere respectu auri hac exclusa praedicitorum correspondentia.

Respondere posse ex doctrina Hurtadi S. 53. tunc effectum non contineri adæquata in causa æquiuoca, eti illo perfectiori, quando in effectu continetur ratio aliqua, vel causa indiget alio coprincipio determinatio, ratione cuius causa perfectior effectu non potest adæquata illum producere; tunc vero causam æquiuocam continere effectum adæquata, quando est perfectior illo, & ipsa nullo indiget determinatio, neque effectus ex modo, quo producitur indiget dependere ab alio. Hac ratione explicatur quomodo intellectus neque anima, sive ab intellectu distincta, sive identificata cum illo non sit causa adæquata visionis Dei, neque eius cognitionis creata etiam illa perfectior sit, quia ad producendum quamcumque cognitionem indiget anima determinatio alio coprincipio, & ad producendum visionem intuituam Dei indiget hoc determinatio, & insuper visio indiget alio coprincipio supernaturali, ratione cuius non potest adæquata producere ab anima naturali secundum suam substantiam. Eadem ratione explicatur, quomodo intellectus instrutus lumine gloriae, non indiget alio coprincipio ad producendum visionem, quia neque ex parte effectus est aliquid praedicatum, ratione cuius poterat ab alio coprincipio dependere, neque intellectus instrutus lumine gloriae alio indiget determinatio, principium enim constitutum ex intellectu, & lumine, physicè perfectius est visione, ex quo infertur illi correspondere omnia praedicata visionis, & esse principium adæquatum illius. Totam doctrinam admitto, sed adhuc mihi difficultas. Vnde scire poterimus, hoc principium indigere alio determinatio, & illud non indigere, hunc effectum habere speciale praedicatum, ratione cuius poterat dependere ab alio principio, & non posse adæquata dependere ab hoc, quod perfectius est effectu producendo? Ratio aliqua assignanda est ad haec cognoscenda, ex qua dicam ego cognosci causam adæquata, vel inadæquata effectus.

Rem

Rem ego sic compono: Prædicata substantia spiritualis, supernaturalis, & vitalis reperta ex parte effectus exigunt correspondentiam formalem ex parte cause, sive causa secundum alia prædicata sit vniuoca, vel æquiuoca, ita ut nunquam possit substantia produci adaequatè ab accidenti, neque entitas spiritualis à principio adaequatè materialis, in quo non includatur aliud principium inadæquatum spirituale, neque supernaturalis effectus à principio adaequatè naturali posse dependere, aut vitalis actio à principio adaequato non vitali. Ex hoc fit respectu effectuum, in quibus aliud prædicatum ex his reperitur, rectè inferri non esse principium adaequatum illud, in quo simile prædicatum non reluet. Sic dicimus sensationem internam non esse principium adaequatum speciei impressæ vel expressæ in intellectu productæ, quia sensatio est materialis, & species producenda spiritualis. Similiter dicimus intellectum non posse esse principium adaequatum visionis intuitivæ Dei, quia hæc est supernaturalis, & intellectus est potentia naturalis, eodem modo dicimus non posse habitum, aut speciem impressam esse principium cognitionis, quia hæc est vita in actu secundo essentialiter dependens à vita in actu primo, & species impressæ, seu habitus talis non est. Eadem ratione dicimus dispositiones non esse causam adaequatam formæ substantialis, quia non potest hæc produci à principio non substantiali. Forsan erant alii prædicata, quæ hanc correspondentiam formalem exigant inter causam, & effectum, ex his tamen, quæ de facto dantur nullum aliud mihi occurrit, quod hanc correspondentiam desideret, quia prædicatum materialem illam non expōscit, motus enim materialis cælorum producitur ab Angelo tanquam à principio adæquo, & entitas accidentalis adæquatè producitur à substantia, & effectus naturalis rectè potest à causa supernaturali procedere. De aliis prædicatis minus vniuersalibus certum est hanc correspondentiam non desiderari, vt patet in omnibus effectibus æquiuocis, aurum enim à non auro producitur, & vitalis operatio à principio, quod non est vitalis operatio, & sic in aliis. Si dicas, cur hæc prædicata hanc correspondentiam explicant de singulis specialiis est ratio proprii tradenda locis. Effectus supernaturalis non potest procedere à principio adæquato naturali, quia de ratione entis supernaturalis est non esse debitum enti naturali, esset tamen illi debitum, si ab illo posset adæquato produci. Ratio vita in actu secundo essentialiter dicit dependere à vita in actu primo, ex quo repugnat dependere à principio adæquato non vitali. Substantia perfectior est omni accidenti, & ita ab illo non potest adæquato produci. Effectus spiritualis non potest à causa adæquata materiali secundum se totam procedere propter maiorem perfectionem, & maximam improportionem, quæ est inter materiale, & spirituale.

Est etiam nobis aliud fixum principium in Philosophia: omnem causam efficientem adæquatam debere esse saltem à quæ perfectam cum effectu. Ex quo rectè inferimus: hæc entitas est imperfectior illa: ergo non potest principium adæquatum esse illius. Insuper aliud etiam principium certum esse debet, videlicet non esse multiplicanda principia alicuius effectus sine speciali fundamento. Ex quibus omnibus has ego regulas deduco. Quotiescumque est in effectu aliquod prædicatum ex supra assignatis, videlicet substantiæ supernaturalis, spiritualis, vel vitalis, omne principium in quo simile prædicatum non correspondent formaliter non potest esse principium adæquatum illius. Quotiescumque effectus est perfectior hoc principio effectu, à quo dependet, tale principium est inadæquatum respectu effectus. Quotiescumque hoc principium est perfectius effectu, & formaliter includit quodcumque ex quatuor prædicatis substantiæ supernaturalis, vitalis, spiritualis quod est in effectu, & non appetit certū aliquod fundatum ad assignandum aliud principium necessarium requisitum ad effectum, censendum est tale principium esse adæquatum, quia ex una parte habet omnia illa, quæ scimus in omnibus entitatibus, requiri ad rationem principij adæquati, & ex alia non est fundatum ad multiplicandum aliud principium pro hoc effectu, neque sine necessitate multiplicandum est.

Ex his constat rectè insulisse nostrum. Vñquez ex correspondentia prædicatorum, quæ est inter intellectum, & lumen cum visione intuitiva Dei, intellectum, & lumen constitutore unum principium adæquatum visionis, quia

ex una parte habeat correspondentiam, quam scimus requiri inter causam & effectum, & ex alia nullum apparet fundatum ad alia principia multiplicanda pro visione producenda. Ex quo fundamento negatiuo, & expositiu correspondentia, & perfectione principij intellectus, & luminis rectè inferunt nullam aliam causam requiri ad producendam visionem. Hæc omnia principia semper ex parte antecedentis ponenda sunt, vi rectè inferatur adæquatio causa iuxta doctrinam supra traditam.

Ex hoc infero ad cognoscendum an intellectus sit principium adæquatum prodicuum cognitionis naturalis, examinandum est, an sit fundatum aliquod ad constitutum aliud principium effectuum requisitum ad tales cognitiones: quod si appareat dicendum est intellectum esse principium inadæquatum, si minus rora virtus actiua respectu cognitionis naturalis danda est intellectui. Fundamentum, quod reperi potest ad constitutum aliud comprincipium, est indifferentia, quam habet intellectus ad cognoscendum hoc vel illud obiectum, ex quo infertur indigere alio determinatio ad producendam cognitionem circa tale obiectum. Dicit aliquis species seu phantasmatum posse hanc præbere determinationem sine influxu actiui, qui dicere tenebitur intellectus esse principium adæquatum effectuum cognitionis naturalis. Dicit aliis, hanc determinationem non posse exhiberi, nisi per influxum actiuum principij determinantis: tenebitur hic dicere species determinantes intellectum vestetur circa tale obiectum actiui concurrere ad cognitionem; & intellectum esse principium inadæquatum illius.

Ex hoc infero non rectè arguere aliquos: substantiae correspondentia omnia prædicata in substantia producenda: ergo accidentia non concurrunt effectui ad productionem substantiae. Si enim loquantur de correspondentia formalis omnium prædicatorum, neque requiritur inter causam & effectum, neque arguit potentiam adæquatè productivam. Si loquantur de correspondentia eminentiæ pertinet principium, & ignotum per ignotius explicant. Argumentum ut rectè procedat ita debet fieri. Ignis habet correspondentiam formalem cum alio igne omnium prædicatorum, quorum correspondencia formalis desideratur inter potentiam, & causam, est à quæ perfectus cum alio igne, nullum est fundatum ad affirmandum requiri productionem accidentium procedere effectui à substantia: ergo accidentia effectui non concurrunt. Quod si quis exhibeat fundamentum, quo mouetur ad dicendum accidentia effectui concurrere ad substantiam, illorum propugnat, vel impugnat rem dirimet. Similiter non rectè arguunt actui correspondentia omnia prædicata in potentia, & speciebus: ergo habitus acquisitus non dependet ab habitu. Qui enim voluerit defendere habitum acquisitum concurrere effectui ad hunc actum facile exercitum, dicet non posse hanc facilitatem prouenire, nisi ab aliquo principio distincto à potentia, & speciebus: quod si defendat, vel probet, rectè defendet, vel probabit habitum effectui concurrere ad actus.

Insuper nro, illud fundatum negatiuum dupliciter posse ponere ex parte antecedentis. Primo si dicatur: nullum est fundatum, ex quo constet requiri aliud comprincipium ad effectum, & tunc tantum licebit inferre: ergo principium, quod cognoscimus perfectius effectu, & cum correspondentia formalis requisita potest esse principium adæquatum. Alio modo potest ponere illud fundatum negatiuum, si dicatur, nullum est fundatum, ex quo constet posse aliud principium influere in effectum, & tunc inferri poterit: ergo hoc principium perfectius effectu habens correspondentiam requisitam necessariò est causa adæquata effectus. Hac ratione inferimus intellectum instrutum lumine gloria esse causam adæquatam visionis, quia non solum non habemus fundatum ad dicendum necessariò requiri aliud comprincipium ad visionem, sed neque ad dicendum dari aliud comprincipium potens in illam influere, & non inferimus ex eo quod calor sit à quæ perfectus cum alio calore, & habeat omnem correspondentiam requisitam ad causandum, necessariò esse principium adæquatum illius, quia licet non requiratur aliud comprincipium ad producendum calorem, sunt tamen alia, quæ in eundem calorem possunt influere, sic calor ut quatuor, qui poterat esse principium adæquatum caloris

caloris ut duo, sèpè est principium inadæquatum illius, quia calori ut quatuor productio caloris ut duo sèpè adiungitur ignis, vel lux, quæ possunt in eundem calorem influere, quibus adiunctis attemperatus influxus caloris producentis cum influxu ignis, vel lucis, & non adæquate, sed inadæquate procedit à calore & adæquate à calore & igne, vel à calore, & luce, vel à calore, luce, & igne, si omnia tria principia productiva eiudem caloris coniungantur.

P V N C T V M X.

An eadem entitas possit esse principium effectuum sui ipsius per secundam actionem.

1 P rocedit tantum hæc difficultas inter eos, qui concidunt eundem effectum posse per duplē actionem totalem dependere à principio effectivo, apud illos enim, qui afferunt tantum per unicam actionem posse dependere, certum est hanc non posse ab eodem effectu procedere, quia omnis actio procedens ab aliquo effectu debet supponere effectum iam productum; vnde antequam intelligatur hoc principium cum aliquo influxu ab illo procedente debet iam intelligi productum: ergo per productionem non procedentem ab illo: ergo nullo modo poterit in se ipsum influere, si non potest influere in se ipsum iam ab alia causa productum. Procedere tantum potest difficultas admisæ possibilitate durarum actionum totalium in eundem effectum, an possit effectus postquam iam est productus ex vi huius actionis se ipsum per aliam actionem producere.

2 A ffirmat Arriaga disput. 12. Metaphysic. sect. 2. sequutus P. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 50. sect. 4. ad finem, s. sed ex hac solutione, vbi exp̄s̄t̄ affirmat non esse inconveniens idem se ipsum producere per secundam actionem, licet oppositum non leviter infinierit doctissimus P. disput. 12. Metaphysic. sect. 2. vbi docet de ratione omnis cause esse influere in aliud natura distinctum.

3 A cquiesco omnium Doctorum sententiæ neganti idem adhuc per secundam actionem posse se ipsum producere, quam sic prob. Nihil potest se ipsum causare in genere cause materialis: ergo neque in genere cause efficientis. Respondet Arriaga nullam materialiam posse aliam similem materialiter causare, ac proinde mirum non est non posse se ipsum causare in illo genere cause, in qua non potest causare aliam eiudem speciei, independenter enim ab identitate numerica præcisè ratione identitatis speciei repugnat hæc causalitas eiudem entitatis in se ipsum, quæ repugnans non est in principio effectivo, quia unum principium efficientis producit aliud eiudem speciei. Ex hac doctrina argumentum retorquet Arriaga contra arguentem: vna materia non potest materialiter causare aliam eiudem speciei: ergo vnum effectuum principium non poterit efficere aliud eiudem speciei. Antecedens est verum: consequens falso: ergo mala illatio: hac viritur argumentum factum à paritate causa materialis non potenter se ipsum materialiter causare ad causam efficientem non potenter se ipsum effectivè producere. Duo continet hæc solutio. Primum est vnam materialiam non posse ab alia entitate materialiter causari, ex quo optimè infertur non posse à se ipsa in hoc genere cause procedere. Hoc verum est de materia prima, eo enim ipso quod sit materia prima dicit non esse receptam in alia & ipsam esse primum subiectum in nullo receptum. Ob hanc rationem non de materia prima, sed de omni causa materiali obiectionem produxit, de cuius conceptu non est causari ab alia causa materiali, quia quantitas est causa materialis plurimum accidentium, & ipsa in genere cause materialis dependet à materia. Aliud continet solutio videlicet nullam causam materialiem posse dependere in genere causa materialis ab alia eiudem speciei, quod conuenit omnibus causis materialibus de facto existentibus respectu quarum rectè disparitatem assignat Arriaga inter causam materialem & efficientem, qui argumentum suprà factum sufficienter solutum esse videtur.

Vrgeo tamen argumentum supra factum: etiam omnis causa materialis existens de facto aquino casit cum suo effectu: numquam enim vidimus calorem ex calore educatum, neque quantitatem in quantitate receptam, non tamen est contra conceptum quidditatum causæ mate-

rialis esse eiusdem speciei cum effectu, quem possit materialiter causare, neque repugnat de potentia Dei absoluta dari duplē qualitatem tantum inter se numero distinctam, & utramque distinctam in specie ab his, quæ de facto dantur, quarum una possit educi ex alia, licet utrumque possit etiam educi ex alia causa materiali aquino, sicut modò ex duplice calore, quorum quilibet potest ab igne producere in genere causa efficientis, potest in eodem genere quilibet illorum efficienter produci ab alio. Sic ego duplē calorem specie distinctum à calore de facto existente, & utrumque eiusdem speciei suppongo produci à Deo, quorum quilibet possit in genere causa materialis à quantitate vel ab altero calore educi, & sic argumentor. Calor educitus à quantitate, à quo potest alius calor eiusdem speciei in genere causa materialis procedere, non potest in hoc genere causa propter identitatem numericam dependere à se ipso: ergo propter eandem identitatem non poterit idem calor, neque alia quilibet entitas à se ipso dependere in genere causa efficientis. Negabis forsitan possibile esse calorem, qui possit educi ex alio calore, & causam aliquam materiali eiudem speciei cum effectu, quem possit materialiter causare. Contraria potest excogitari repugnantiæ inter causam materialem, & effectum eiudem speciei: ergo sine fundamento negas diuinæ omnipotentia posse producere aliquam entitatem cum virtute causandi in genere cause materialis effectum eiudem speciei. Si dicas repugnantiæ dari inter causam materialem & effectum eiudem speciei, illam assigna, & præsto aderit impugnatio, ego enim existimo nullam posse excogitari, cum de conceptu causa materialis, ut suprà dicebam non sit diuersitas specifica inter ipsam & effectum. Sed age iam do tibi repugnare causam materialem eiudem speciei cum effectu, & suppono per impossibile datis, & tantum ex suppositione procedat argumentum quod sic constituo. Etiam si calor possit recipi in alio calore eiudem speciei, non possit recipi in se ipso: ergo præcisè qualibet alia ratione seclusa ex identitate numericâ repugnat eandem entitatem recipi in se ipso, ita ut si ex nulla alia ratione implicaret præcisè propter eandem rationem implicaret idem recipi in se ipso, seu causari à se ipso in genere causa materialis, quod est idem: ergo ex eadem ratione repugnabit, idem produci à se ipso seu causari in genere causa efficientis. Alio modo totum unico verbo argumentum cingo, nulla suppositione facta. Præcisè ex identitate numericâ quocumque alio sceluto repugnat eandem entitatem recipi in se ipso: ergo ex eadem repugnat fieri à se ipso.

Aliiter responderet Arriaga causalitatem cause materialis esse uniuersum, quæ essentialiter respicit duo extrema via realiter distincta, causalitatem vero efficientis esse actionem, quæ non arguit hanc distinctionem inter principium & terminum. Hanc solutionem recipio facile ex dictis de causalitate materiæ, probavi enim formam dependere in genere causa materialis non per uniuersum, sed per passionem; ex qua doctrina sic argumentor. Passio non distinguuntur ab actione, sed non potest dari passio procedens ab hoc principio materiali terminata ad ipsum tanquam ad terminum receptum: ergo non potest dari actio ab hoc principio effectiva terminata ad idem principium tanquam ad terminum factum. Dices recipi ex se dicere esse receptum in recipienti, nihilque posse esse in se ipso, ac proinde inter receptum, & recipientis debere semper distinctionem intercedere. Contra: sicut recipi dicit esse receptum in recipienti, sic fieri dicit esse factum à faciente: ergo sicut non potest idem recipi in se ipso, ita non potest fieri à se ipso, non enim apparet ratio propter quam major distinctione debeat intercedere inter recipientes & receptum, quan inter faciens, & factum, & inter illud, quod est, & illud, in quo est tanquam in subiecto, & illud quod est, & illud, à quo est, tanquam à principio. Profecto nullam ego disparitatem rationis inuenio quapropter consequentias diceret ad sua principia, qui affirmat idem posse fieri à se ipso non repugnare ex identitate numericâ idem recipi in se ipso, ne tamen in hoc consequens vi consequentie trahamur, negandum est antecedens, mihi quidem difficile est idem fieri à se ipso, & paradoxum sapit dici idem in se ipso recipi posse.

Secundū esse de ratione principij productoris distinctionem à principio producto, probatur ex Partibus, & Doctoribus Scholasticis, qui omnes inferunt distinctionem personarum

perfectorum ex relatione producentis, quæ est in una respectu alijs: ergo si idem posset se ipsum producere, non rectè inferret tota Theologia Pater producit Filium ergo Pater distinguitur à Filio. Dices hanc illationem esse legitimam, etiam si idem possit se ipsum per secundam actionem supernaturaliter producere, quia productio qua Pater Verbum producit est naturalis respectu perfectorum, quia in diuinis nulla potest dari productio ad intra, quæ non sit naturalis principio producenti, & termino producti, quia omnis productio ad intra in diuinis est necessaria, & quia nulla causa superior potest excogitari, quæ eleueret aliquam diuinam peronam ad productionem ad intra, ad quam ipsa non sit naturaliter determinata, neque ad aliquam productionem ad extra, quia omnes productiones ad extra communes sunt toti Trinitati, & procedunt ab omnipotenti, quæ à nulla alia causa potest elevari, cùm nullum sit principium perfectius omnipotentia neque superius illa eleuatio autem semper dicit ex parte principij eleuatorum subordinationem ad principium eleuans, quam omnipotentia respectu nullius compri principij potest habere, illi enim, ut pote principio rerum omnium, omnia sunt subordinata, & ipsa nulli entitati subordinata esse potest. Non caret probabilitate solutio, nihilominus adhuc ista: si non repugnat idem se ipsum producere, etiam si Pater Aternus non posset eleuari ad productionem ad intra, cur dici non potest Patrem habere esse à se eodem modo, quo nunc vera fides illum cognoscit, & potea quā supponitur esse à se naturaliter se ipsum producere, non per productionem quā supponat alia, sed quā supponat terminum existentem, ita vt si per impossibile deficeret actio, qua producitur per locum intrinsecum non deficeret terminus, qui producitur, quatenus supponitur cum suo esse, quod haberet à se ante productionem, etiam si in tali casu realiter deficeret, qui deficeret productio identificata cum Patre, qui supponitur ante productionem à se indistinctam. Dices nullam entitatem posse naturaliter & absque elevatione produci per productionem non requisitam per locum intrinsecum ad sui existentiam. Contra, quia licet hoc in creaturis ita contingit, rationem efficacem in diuinis reddi non poterit, cur ita contingere non possit, si eadem entitas posset se ipsum producere, quam ego potesta assignabo in principiis negantibus idem posse à se ipso produci. Concludo: ergo nihil posse à se ipso produci, quia ita fert communis hominum apprehensio, & quia iuxta hanc philosophiam melius defendunt mysterium Trinitatis, & probatur distinctio inter Patrem & Filium, ex eo quod Pater Filium producat & Patris, & Filiij ab Spiritu sancto, ex eo quod Pater & Filius per modum vnius principij spiratiui Spiritum sanctum producant.

7 Huius conclusionis, quæ propter communem omnium consensem, & propter rationes à posteriori adductas, & quia nullum pro opposita fundamentum adducitur, mihi quidem est omnino certa, hanc à priori rationem templor. Actio procedens ab hoc principio essentialiter supponit principium existens: ergo essentialiter intrinsec & per se supponit illud, ad quod ordinatur: ergo intrinsec & per se semper est otiosa, & implicat ex vi illius fieri id, quod iam non sit factum: ergo ex natura sua repugnat, nihil enim inuenitur in rerum natura, quod per se & intrinsec sit otiosum & superfluum, & quod ita recipiat finem, in quem ordinatur, vt semper aquæ existat finis sine illo, quod ordinatur ad illius existentiam, ac si existeret medium ordinatum ad talem finem. Actionem ab eodem in idem terminatam ita futuram esse certum est, quia illa actio semper supponit terminum existentem independenter ab illa: ergo aquæ existeret terminus sive illa potesta succederet, sive non succederet; finem autem actionis esse existentiam effectus fatentur omnes. Dices illam actionem esse utilem vt terminus exigit ex vi illius. Contra: finis actionis est existentia termini secundum se, non enim actio est vt existat terminus per actionem, seu vt existat, & quia terminus non infinitus non potest existere sine actione, ideo inuenita est actio, vt ex vi illius existat terminus: ergo actio, quæ non potest esse utilis vt existat terminus, ex sua natura est superflua, & otiosa, & consequenter repugnans.

8 Ex hac ratione facile repugnantiam assignabis in tali actione, & solues fundamentum oppositorum sententiarum, quæ tantum petitur ex non repugnantia actionis terminata ad

principium. Dices enim talen actionem fore superflua, & non fore superflua: propositionem affirmatiuam probauit modo, negatiuam munit principium illud vulgare in Philosophia: Natura abhorret superfluum.

CONTROVERSIA X.

De causa prima.

PVNCTVM PRIMVM.

Statuitur dependentia creature à Deo secundum entitatem, & operationem.

§. I.

Dependentia secundum entitatem ostenditur.

DARI Vnum principium, à quo reliqua omnia creata trahunt originem ratione naturali comprehendunt est, quia ductus Aristot. illius existentiam agnouit, sunt illustria huius Philosophi verba hoc lib. 2. cap. 4. text. 43. & 44. Sunt etiam, quæ mundi buiū, alteriusque omnium causam in casum referant, conuersione enim, & motu eius, qui viri etiam distinxit, & hunc ordinem redigit, casu esse: & hoc sane admiratione dignum est, quod enim animalia quidam & neque esse, neque fieri à fortuna, sed a naturam, a mente, aut aliquid aliud tale causam esse affirmant, propterea quod è cuiusque sentine non quodvis fiat, sed ex tali oīua, ex tali autem homo; calum vero, & ea, que inter sensibilia diuiniora sunt, casu effici censem, taliusque eorum nullam, qualis plantarum, & animalium est, causam esse. Doctrinam oppositam errori, quem miratur Philosophus expressè definic. Nic. per illa verba: Factorem celis & terrae, sensibilium omnium, & insensibilium. Extant etiam alia illustria Scriptura testimonia: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, Ioan. 1. Denique contra illos, qui dicebant Deum ab initio condidisse creaturas, eisque permisisse generationes cessante omni concursu Dei adducit Augustinus tom. 3. lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 20. verba illa Ioannis 5. Pater meus, &c. Ita Augustinus: *contra quos profutur illa sententia Domini: Pater meus usque modis operatur, & ego operor. Deinde quia non sola magna, & præcipua, verum etiam ista terrena, & insima ipse operatur, ut dicit Apostolus, & Sapient. II, quomodo potest aliquid permanere nisi rotuliferas, aut quomodo quod à te vocatum est, non conseruat? Accedit illud testimonium Nazianzeni orat. 2. de Theologia: Quomodo ergo uniuersa hoc rerum moles vel producta umquam esset vel conservaret, nisi Deus hec omnia in rerum natura protulisset, atque conserveret? Qui de hac re plura videre velit testimonia, audeat P. Suarez disp. XI. Metaphysic. sect. x.*

Creaturas dependere à Deo in conseruari per verum influxum, quem in illas praestet, hac efficacissima ratione evinco. Conseruatio cuiuslibet creature libera est, respectu Dei, vt qualibet in quocumque instanti possit à Deo in nihil redigere: ergo potest Deus quamcumque creaturam corrumper: sed non potest creatura corrupti à Deo, nisi per subtractionem concursus ex vi cuius conseruabatur à Deo: ergo potest subtrahere concursum, ergo illum prestabat: nihil enim potest subtrahere concursum, seu cessare ab illo, quod est idem, ni ante concursum exhibebat. Probo Deum non posse creaturam corrumper, nisi per subtractionem concursus, reliqua per se patent: Deus non potest creaturam corrumper per actionem aliquam positivam, quia omnis positiva actio terminatur ad terminum positivum, & nulla potest terminari formaliter, & immediatè ad non esse: ergo debet illam corrumper per actionem aliquam negatiuam, seu per negationem actionis, non per negationem actionis, quæ non præcessisset in instanti antecedenti, quia si non præcessisset actio, cuius negatio est in hoc instanti, præcessisset illius negatio in instanti antecedenti corruptionem entitatis positiva, in quo exigitur talis entitas: ergo per illam negationem non corrumperetur entitas in hoc instanti, cum in præcedenti coextitissent entitas positiva, & talis negatio ergo

ergo corruptio rei debet fieri per negationem actionis, quæ precesserit in instanti, in quo res durabat, & non sit in instanti, in quo res corrumperit, in quo incipit talis negotio: ergo corruptio debet consistere in subtractione actionis immediatae præcedentis: ergo vt Deus rem corrumpat necessum est subtrahere actionem, quam exhibebat circa rem durantem: ergo influebat in rem durantem, quod formaliter est illam conferuare.

3. Confirmatur si Deus defrueret entitatem positivam, per aliquam actionem positivam, maximè per actionem, qua producit formam contrariam: per hanc non, quia plures, & forsitan omnes forma positiva contraria posse sunt efficiuntia de potentia Dei absoluta: ergo formaliter positivus forma contraria non est destructio alterius: ergo destruētis caloris aliud est distinctum à productione frigiditatis; non positivum: ergo negativum, scilicet negotio actionis, qua conseruabatur. Vltra: sunt plures entitatis, quæ nullam habent formam contrariam sicuti lux: ergo corruptio lucis non consistit formaliter in productione forma contraria, neque in destructione subiecti, quia destruēt subiecto posset lux conseruari per actionem creativam: ergo corrupti lucem non importat formaliter corruptionem subiecti, quod etiam perspicuum est, cum frequenter corrumperat lux, & quaevis alia forma subiecto illius permanente. Demum sunt alia entitatis quæ neque subiectum habent, neque formam incompossibilem: ergo harum corruptio tantum potest consistere in negatione influxus, quo conserabantur. Ultimè qui diceret formas corrupti ex defectu subiecti, vel alius dispositionis, vel applicationis agentis. Rursus teneretur explicare quomodo desineret esse, seu corrumperetur, quod est idem, illud subiectum, vel illa dispositio, seu applicatio, qui nullo modo posset horum corruptionem nisi per subtractionem concursus explicitare.

4. Dices entites corrumpi per subtractionem, seu per non esse ipsarum & non per subtractionem alicuius concursus, ex vi cuius conseruantur à Deo. Hanc evasione praeculsi totus discursus supra factus, qui probat Deum non posse inducere illud non esse creaturarum, nisi subtractendo concursum positivum, quem præstabant circa illud esse, quod præcessit illiarum corruptionem, & hac succedente denominatur corruptum. Dices Deum corruptum creaturam substantialem, & concursum, quo conseruabatur ab alia causa secunda, & non ab ipso Deo. Contra: plures creature non conseruantur à causa secundis creatis: ergo in his soluto non potest subsistere. In aliis, quæ conseruantur à causa secundis conseruationem à causa secunda non posse subtrahi, si non dependet à Deo, probatur eadem ratione, quia probauimus creature non posse corrupti à Deo, nisi ab illo conseruentur. Eadem est difficultas in assignando modo, quo Deus inducat non esse conseruationis lucis à Sole, in quan Deus nullo modo phæsicè influit, ac in assignando modo, quo possit inducere non esse conseruationis, quæ ab illo physicè non dependeret. Ultimè posses dicere creature conseruari à Deo permisissuè, quia tamdiu manent in rerum natura, quamdiu permitiuntur à Deo, & tunc definire esse, quid illis non datur talis permissionis, quia Deus decernit ne ultra duret creatura, quæ hucusque permanit. Contra: hoc fieri ita posset creature physicè à nulla dependere in instanti conseruationis: ergo esset à se: quidquid enim non est ab alio & est, necessariò est à se, quia esse à se nihil aliud est quam esse, & non ab alio. Secundò si in hoc instanti potest esse creatura, quin physicè dependeat ab alio, quando præcessit in instanti antecedenti: ergo etiam non præcessit posset esse eodem modo, quia hoc, quod est fuisse ante hic & nunc nihil conductit physicè: ergo non solum potuit esse creatura à se in secundo instanti conseruationis, sed etiam in primo productionis, quod est contra rationem creature, & proprium constitutum Dei, quia ratione omnino improbatum iudico hunc dicendi modum, quia creatura non solum indiget ut Deus non impediatur illius existentiam, sed ut illi Deus sum esse tribuat, quod est participatum & ab alio.

S. II.
Creature non solum secundum suam entitatem sed secundum operationem dependent à Deo.

Communis est Doctorum sententia, cui aduersatur Durandus Deum concurtere cum omni creatura ad

omnes actiones excepta peccaminosa de qua aliter sentiunt nonnulli Scholastici apud P. Vasquez 1.z. disput. 129. num. 5. licet communis Theologorum sententia tenet Deum physicè influere in materiale peccati, hoc est in entitatem peccaminosam, cui malitia peccati contingit per ordinem ad libertatem crearam à qua dependet. Tricliciter potest dici Deum non influere cum causis secundis in illarum effectus. Primo dici potest primam productionem effectus non cadere sub obiectum omnipotencie, ita ut dicatur non posse primò Deum producere effectum, quem creatura producit. Conclusionem hanc esse proximam heresi docet Hurtadus disput. 10. §. 30. quam nullus Catholicus docuit. Durandus enim, qui afferat creaturas operari Deo physicè non concurrent, dicebat Deum posse producere creaturam, quam causa secunda producebat. Secundò posset dici Deum neque concurrere neque posse concurrere cum creatura ad effectum producendum, eti si eudem se solo posset producere, sentientiam hanc erroris damnant Soar. & Hurtad. suprà. Tertiò dici potest Deum posse immediatè concurrere cum creatura, & posse non concurrere, hanc sententiam tam absurdam non esse docet Hurtadus, verum tam Suar. suprà affirmat errorem esse afferere Deum de facto non concurre, abstrahens à diversis modis, quibus potest hoc concludere defendi. Ego de censuris imponendis non curio, sed affero hos omnes dicendi modos esse omnino à veritate alienos, de factò que Deum concurre ad omnem effectum producendum simul cum omni causa secunda, à qua producitur.

Probo hanc conclusionem: sicuti Deus potest impedire in instanti sequenti conseruationem caloris, qui modò exsistit, potest impeditre productionem caloris, qui potest produci à causa secunda, sed Deus non potest impeditre conseruationem caloris (idem dico de quoquem alio effectu) in instanti sequenti, si Deus non esset conseruator calorem per influxum producentem à Deo, vt probatum est: ergo non potest impeditre productionem caloris si effectus hoc exsistat producendus per influxum, qui à Deo procederet. Confirmatur: entitas vt primò exsistens, & vt conseruata, tantum differt extrinsecè, eadem enim in primo instanti, in quo fit, dicitur produci, & in vñterioribus etiam per eundem influxum suum esse recipiat, conseruari dicitur: sed existentia huius entitatis non posset impedi in secundo instanti si in illo non dependet à Deo: ergo neque in primo posset antecedenter impediti à Deo si ab ipso non dependet: ergo sicuti ex eo quod Deus potuerit antecedenter impeditre existentiam huius effectus in hoc secundo instanti, in quo est, inferimus in hoc secundo instanti entitatem dependere à Deo. Sic similiiter ex eo quod Deus potuerit antecedenter impeditre existentiam huius effectus in hoc instanti in quo est, inferre debemus hanc entitatem in hoc instanti dependere à Deo per influxum, quem præbet in illam: ergo entitas dependet à Deo non solum in instanti, in quo fit sed etiā in instanti in quo conseruat: ergo causa prima influit cum secunda in effectum in primo instanti in quo producitur, & effectus ab utraque dependet: ergo secunda sine conforto prima non potest operari: ergo dependet in operari à prima cum illa cooperante.

Putas Arriaga Deum posse impeditre operationes cariarum præcisè per negationem permissionis, seu voluntatis, quæ velut ipsa operari: quia licet actio non dependeat à Deo tanquam à principio, potest dependere à voluntate Dei tanquam à conditione, sicut dependet ab approximatione. Sententiam hanc amplexus fuerat Hurtadus, qui assertit nullum fore inconveniens aliquam creaturam effectum producere à Deo physicè non influente, licet de facto in omnes influere certum putet. Idem explicat Hurtadus exemplo appetitus imperantis actiones externas absque ylo influxu physico: ergo eodem modo potest Deus impeditre actionem cause secundae absque ylo influxu physico, ita ut creatura non profiliat in actionem non peccaminosam, ni prius decreverit existentiam actionis, neque in peccaminosam, quovunque voluerit illam non impeditre, quod posset facere per decretum, quo efficaciter Deus decerneret negationem actionis peccaminosæ. Nec placet doctrina, neque mouet exemplis. Actus appetitus & exequitio ab hoc imperata procedunt ab eadem anima, ac proinde mirum non est, si anima per actum quem ipsa producit, & per quem formaliter appetit determinetur.

minetur ad operationem praestandam ab ipsa. Actus verò voluntatis diuinae Deum formaliter volentem constituit, & non causam secundam operaturam, ac proinde ratio, propter quam potentia exequens operationes externas ab actu appetitus non influente determinatur, non reperitur in causa secunda respectu actus voluntatis diuinae. Aliud exemplum, quod adducit Arriaga de approximatione haud efficacius est. Approximationis est circumstantia afficiens agēs & palliū, & ex parte vtriusque dicit propria cuiuslibet præsentiam, qua intrinsecè afficitur, volitio verò diuina omnino est extrinseca respectu causa creatæ: ergo longè diuersa est ratio de approximatione, & de volitione. Ex hac rationis disparitate, que exemplum irritum fuit, argumentum conficio contra solutionis doctrinam. Volitio Dei est omnino extrinseca causa secundæ: ergo si aliquem effectum ad extra physicè ab illa dimanantem non haberet, non potest creaturam determinare ad hoc ut operetur, vel non operetur, quia volitio obiecti formaliter ut volitio tantum denominat obiectum volitum, quod non est formaliter esse effectum: ergo ut Deus me determinet ad operandum, non sufficit Deum velle, sed velle volitione quādam effectuā, ex vi cuius physicè Dei omnipotenti influit in effectum ad quem me determinat. Rem explico, & declaro: eatusen volitio Dei, qua decernit effectus praestandus à Deo dicitur efficax, quatenus illa posita omnipotenti indefeclibiliter operatur, quid si omnipotenti non operatur posita volitione, effectus non esset, & eatusen volitio Dei, qua decernit effectum à me praestandum, est efficax, quatenus omnipotenti concurrens simul cum virtute, quam ego habeo ad effectum: ergo si Deus non physicè influeret in effectum non posset illius existentiam physicè determinare. Antecedens probo. Finge tibi, Deum nihil posse operari, & decernere meam operationem, possem ego non obstante tali decreto non operari, quia Deus nullas vires habet, quibus me posset ad operandum compellere, & decretū me omnino immutatum relinqueret, & in creaturis non cognoscitius nullo modo posset tale decretem ad operationem conducere: ergo præcisè per hoc, quod est velle, vel nolle Deum, si illius volitio physicè efficax non esset, creatura non determinaretur ad operandum, vel non operandum. Neque refert decretem extrinsecum libertati formaliter libertatem destruere, & actum primum liberum destruere, quando ex natura sua est efficax, & antecedens effectum, quia hoc habet ex eo quod physicè influat in volitionem media omnipotenti, quod si non efficeret, libertatem non laderet, neque ad efficientiam actus voluntatis immediatè conducere posset.

Argumentum secundum ad hominem: Nullus est effectus, cuius Deus non sit propriè, & verè causa: sed causa remota in doctrina Hurtadi non est propriè causa: ergo nullus est effectus, cuius Deus non sit causa proxima, quæ tantum est verè & propriè causa in doctrina huius auctoris. Distinguit Hurtadus maiorem propositionem: Nullus est effectus, cuius Deus non sit propria causa in actu primo concedit, in actu secundo, negat, quia Deum posse omnem effectum immediatè producere ad illius perfectionem pectat, illum tamen in actu secundo non producere non arguit imperfectionem in Deo. Non dubito imperfectionem non esse in Deo non producere effectum, quem potest producere, quod scire oportet, et, an ex suppositione, quod effectus existat imperfectionem arguat in Deo, existere quia Deus sit propriè causa illius, vel huiusmodi existentia sine dependenti à Deo tanquam à vera causa repugnat. dicat ex parte creature, id ego probare intendo. Creatura eo ipso quod sicut finitum & limitatum, debet contineri in omnipotenti, itavt licet de facto non dependeat à Deo, saltem posset dependere ab illo tanquam à vera causa, ut facetur Hurt. ergo hoc, quod est contineri in omnipotenti, & posse immediatè dependere ab illa tanquam à virtute & potentia quæ debet conuenire actioni, ex vi cuius terminus producitur, & termino per actionem producta, quia tam actio, quam terminus quæ habet rationem creaturæ: ergo omnis actio eo ipso quod sit, necessariò actu dependet à Deo. Probo consequentiam: actio non potest dependere à principio, à quo actu non dependet, quia cum dependeat per suam entitatem, non est indifferens ad dependendum ab hoc principio: ergo ab illo, à quo actu non dependet, dependere non potest, & ab illo, à quo dependere potest, actu dependet: ergo implicat dari actionem, quæ actu non dependeat à Deo, & possit ab

Franc. de Oviedo, Philosoph. Tom. I.

illo dependere: sed non potest dari actio, quæ non possit dependere à Deo: ergo non potest dari actio, quæ de facto non dependeat à Deo. Dicaret aliquis illam actionem dependentem tantum à causa creatæ per se ipsam posse à Deo dependere per interiectam actionem. Hanc doctrinam nō admittit Hurt, qui non concedit posse dari actionem terminatam ad actionem, quæ si in aliquo casu posset admitti, admittenda non esset circa actionem immediatè & per se adæquate dependentem ab alio principio, quia actio reflexa terminata ad actionem adæquatè dependentem intrinsecè esset superflua, quia intrinsecè respiceret terminus, qui illa sublata eam existentiā haberet, ac si esset alia actio reflexa. Hoc argumento ad hominē vñus sum contra Hurtad. qui concedit causam remotam non esse propriè causam in sententia verè affirmante causam remotam esse veram causam, quod ego verum iudico de causa remota actu influente in proximam, etiam si actio immediatè non dependet à Deo, Deus verè esset causa illius, licet tantum remota. Quapropter contra sic opinantes primum argumentum est adducendum, vel probandum, esse inconveniens Deum non posse esse causam proximan cuiusvis actionis creatæ.

Ex his rationibus facilè solvitur quæstio, quam disputationes recentiores cum Arriaga num. 8. an possit Deus pro libito cessare à concurso immediatè in actiones creature, substituendo aliam causam loco sui. Cui negativè respondendum proper rationes iam dictas, scilicet quia illa causa creatæ operareretur cum alia secunda independenter à Deo, & quia Deus non posset esse causa proxima actionis dependentis ab illa, & non à Deo. Deinde quia si creatura non indigeret concursum immediato Dei ad operandum, neque indigeret concursum alias concusa creatæ in ratione enim causa creatæ sufficientem virtutem habet ignis ad producendum alium ignem, quod si de hoc igni existenti neges, sicut posset Deus creare aliud ignem, alia vero creaturam habentem virtutem ad praestandum per se ipsum totum influxum, quæ modò posset praestare hic ignis existens, & alia concusa, quia supplere diceretur vices causa primæ. Ultimò ratio propter quam concedimus Deum concurrere effectuè cum causis existentibus est, quia de ratione creature est, non posse concurrere sine consilio cause primæ, & quia de ratione causa est effectuè concurrere cum omni creaturæ sed quidquid esset substitutum distinctum à Deo esset creatura ergo non posset concurrere sine consilio causa primæ, & de ratione causa primæ esset cum illo, quodcumque esset immediatè concurrere.

S. III.

*An effectus dependet à causa prima & secunda
per eundem influxum.*

E Vicimus iam causam primam semper influere cum secunda in effectum. Restat modò definiendum, an utraque causa per eundem indivisibilem influxum, vel per diuersum influat in effectum: Influere per eundem docet D. Thom. cum aliis apud Patrem Soar. disp. 22. Met. sect. 3. quod fert communis Philosophorum sententia, & mihi omnino certum est. Non debet esse quæstioan creature dependens à causa prima, & à secunda, per alium influxum adequatum vel inadæquatum dependere possit à Deo non tanquam à causa prima præcisè: sed tanquam principio specialiter concurrente, per hunc peculiarem influxum, & per concursum alium per quem cum causa secunda causa prima adimpler officium: de hoc enim non est quæstio inter auctores, neque vñus hac ratione posse Deum concurrere concursum distincto ab illo, cum quo causa secunda concurrit negabit, dum concedatur simul concurrere per eundem influxum, per quem influat causa secunda. Quæstio est: an causa prima influat per eundem influxum per quem influat secunda? & an in ratione causa prima tenetur per alium distinctum influere in omnes effectus: quam sic explicatam duplii conclusione definito.

Dico primò: Deus immediatè influit in effectum per eundem influxum, per quem influat causa secunda. Probo influxum, per quem influit causa secunda, essentialiter dependet à Deo: non per alium influxum superadditum; quia actionis non datur actio: ergo creatura ex vi eiusdem influxus immediatè dependet à causa prima, & à

X causa

causa secunda; quia implicat influxum dependere ab aliquo, à quo non penderat effectus ex vi illius, quia effectum dependere à principio, nihil aliud est, quām influxum, ex vi cuius sit effectus, dimanare à principio. Dices, posse influxum per se ipsum immediate dependere à causa secunda, tanquam à principio inadæquato, & media alia actione a causa prima. Restet enim potest dari entitas, quæ sit actio immediate dependens ab hoc principio, & sit terminus mediæ alia actione dependens ab alio principio. Contra hunc dicendi modum in primis obicio: sine fundamento dici, posse dari actionem terminatam ad aliam actionem. Quod, si de potentia Dei absolute posset contingere vel daretur aliqua actio, qua est per se ipsam dependet ab hoc principio inadæquata; tamen, etiam indigeret alia actione superaddita, mediæ quæ dependet ab alio principio, similiter inadæquata, & per se ipsam, & media alia actione ab utroque principio adiquato pederet; in qua actione non facile repugnaria illa poterit comprehendendi: at ita contingere de facto, nullo probabili fundamento dici potest; cum possit Deus simul cum creatura per eamdem actionem influere, & absque necessitate has actiones multiplicare contra communem sententiam, fas non est. Adde in actibus liberis, quos exercet creatura, non posse reperiri huiusmodi influxum; quia si voluntio, quam exercet mea voluntas, dependet ab alia actione, quam Deus exercet, tota indifferentiæ, quam haberet actio voluntatis à me procedens, effet determinata in causalitate, quam supponeret, qua posita non posset non esse; ac proinde actio mea voluntatis numquam effet libera formaliter; sicuti in opinione, quæ distinguit in actu voluntatis actionem, & terminum, tota libertas exercetur in actione: quia posita actione non potest non esse terminus. Deinde libertas illa, quam haberet actio meæ voluntatis derivata ab actione, quam supponeret, non denominaret meam voluntatem liberè operantem; quia denominatio ad existentiam meæ actionis voluntia non procederet à me, sed à Deo illam determinante, cum determinabat causalitate procedentem tantum à Deo, quam ego non possem determinare; quia non à me procederet; & nihil potest esse liberum, & determinabile respectu principij, à quo non procederet.

12 Dico secundò: Causa prima non concurrit ad effectum per alium influxum distinctum ab influxu, quem præstat causa prima ex vi munieris prima causæ. Ratio est: quia sufficiens intelligitur causam secundam dependere in operari, & effectum dependere à causa prima, ex eo, quod influxus, quo causa secunda operatur, dependet à prima, & quavis insufficientia, quam virtus creata haberet respectu effectus, posse suppleri ex eo quod causa prima per eundem influxum simul cum secunda influeret in effectu: ergo dandus non est influxus specialis, medio quo causa prima influat in effectum, distinctus ab illo, per quem effectus à causa prima, & à causa secunda indivisibiliter fuit. Antecedens constabit ex solutione, & impugnatione fundamenti, quo alium influxum speciale à Deo proueniens nonnulli adstruunt.

13 Dicunt propagatores huius influxus, creaturam illo indigere, & essentialiter dependeat à Deo, & hac ratione afferunt omnem creaturam dependere per influxum secum identificatum à Deo essentialiter, & per alium influxum superadditum dependere à causa secunda, & à prima; afferuntque hunc influxum procedentem à causa prima, & à causa secunda, utpote effectui superadditum non esse illi essentialiem; quia quod est de essentia rei debet esse cum illa identificatum: ac proinde, vt creature omni constituant dependentiam essentialiæ à Deo, meditantur dependentiam quamdam identificatam cum effectu, per quam essentialiter à Deo dependet. Pro hac ratione solueda duplēc dependentiam te distinguere oportet in effectu respectu causæ, & in creatura respectu Dei: quædam est per modum actus primi, quæ strictè loquendo propriè non est dependentia sed exigentia actus secundi, qui formaliter est dependentia. Hanc dependentiam per modum actus primi, seu potius hanc exigentiam dependentiam fatemur esse essentialiæ effectus & identificatam cum illo, eamdemque semper inquiriatur respectu eiusdem effectus; ex vi cuius exigitur dependentia formalis, non est determinata; sed hoc, vel illa. Dependentia per modum actus secundi, quæ est dependentia formalis, & quæ propriè dependentia dicitur, est actio, qua dependet effectus. Hæc ita est

necessaria ad effectus existentiam, vt neque de potentia Dei absoluta posse effectus existere nulla data actio, ne ad ipsum terminata, licet illa actio, quæ de facto datur ad existentiam effectus, & quemque alia, quæ loco illius dari posset, realiter ab illo distinguitur. De hac dependentia actuali effectus à causa prima diceret aliquis non esse essentialiæ effectus, propter rationem iam factam de distinctione reali, esti illi summè sit necessaria adeo, vt de potentia Dei absolute suppleri non posse defectus omnis dependentia, & vt fine illa effectus existat; & hoc tantum probat obiecto supra facta, & in hoc sensu in re nihil falsum diceret qui affereret dependentiam actualiæ creature à creatorè non esse essentialiæ creature; quia tamquam intenderet significare non esse identificatam cum creatura, quod verum est. Et ita dicimus de essentia hominis esse materiali, formam & vniōnem, & non dependentiam actualiæ seu actionem, quam homo per suam essentiam exigit, esti de potentia Dei absolute non posse esse sine illa. Nihilominus cœfœ dicendum non esse, dependentiam actualiæ esse essentialiæ creature; ne detur occasio errandi imperito vulgo, quod putet effectum posse existere sine dependentia actuali à Deo, quod falso est. Ex hac doctrina facilè dissoluitur fundamentum oppositiæ sententie distingundo illud antecedens: creatura essentialiter dependet à Deo dependentiæ in actu primo; concedo: dependentiæ in actu secundi, subditu quo illud essentialiter, essentialiter, hoc est summè necessariò, ita vt de potentia Dei absolute sine dependentia esse non posse, concedo antecedens: essentialiter, hoc est intrinsecè, & per suam entitatem, nego antecedens.

Nec mihi fat est argumentum suprà factum dissoluere positivè: fundamentum huius sententie impugno. Si creatura haberet secum identificatam influxum, seu actionem, ex vi cuius dependet à Deo, influxus ille, seu illa actio est creatio: ergo forma equi ex vi actionis, quæ dependebat ab alia causa secunda, vel à Deo supplete vices illius, effet educta: ergo eadem forma equi de facto est educta, & creata. Probo antecedens: forma equi ex vi influxus secum identificati, quo dependet à Deo, non dependet ab aliquo subiecto, neque inadæquata: sed influxus, seu actio, qua producitur terminus, qui ex vi illius non dependebat ab aliquo subiecto, est creatio: ergo talis influxus identificatus cum forma est creatio. Minor est certa, & consequentia legitima: maiorem probo: forma equi per se ipsam non dependet, neque inadæquata à subiecto, quia si loco actionis generatiæ, quam terminat, alia creatura substitueretur, eadem forma equi perseveraret sine dependentia adhuc inadæquata à subiecto, quam si per suam entitatem haberet, non posse vnuquam non habere: ergo non dependet à subiecto per influxum, seu actionem identificatam cum forma, que semper effet eadem permanente eadem forma, cum qua identificatur: ergo forma equi crearetur ex vi influxus secum identificati, si per se ipsam immediatè dependet à Deo. Infupr educitur per actionem, ex vi cuius dependet à causa creata: ergo simul educeretur, & crearetur, si per se ipsam dependet à Deo, & per actionem superadditam à principio creatore.

S. I V.

*Mens peregrina Dola expenditur, quæ in sententiam
Durandi de concursu cum causis
secundis abiicit.*

P Oltquam hæc scripseram, vidi librum scriptum à Patre Ludouico à Dola Ordinis Capucinorum sancti Francisci, quem inscribit, *Disputatio quadruplicata de modo coniunctionis concursus Dei & creaturæ ad actus liberos ordinis naturalis præterim ad actus prauos aduersus predeterminatum, & assertorum scientiæ medie opiniones.* Supponit hic auctor & non paucis probare intendit; primâ parte disputacionis difficultates, & quæstiones, de quibus contendunt physici. Prædeterminantes & Authores scientiæ medie, totam suam originem duxisse ex eo quod utriusque ad misericordiam Dei concurrentem immediatè cum creatura ad proprios actus producendos concursu simultaneo immedio, & identificato cum eiusdem creatura concursu. Ex hac propositione, seu hypothesi philosophica non solum ait originem duxisse controværias & contentiones inter Catholicos

tholicos, sed duas præ ceteris pestilentissimas Sectariorum heres, quibus humana libertas impeditur, & peccatum nostrum Deo auctori adscribitur, præcipuum erroris fundamentum posuisse.

16 Hæc cùm vidisset, ait Dola, applicuisse animum, cùm ob adiuuandos & hereticos in hac parte reducendos, tum ob finiendam maximam istam Theologorum à qinqaginta plus mindiis annis aduersum sè inuicem pugnantium dissensionem, ad eruendam euellendamque hæresum inter infideles & contentioñum inter Catholicos radicem, vt raimorum vitium in radice proquiraret, & ita extinctis infidelium hæresibus, & Catholicorum contentioñibus & controversiis, depositis illi luce fidei vera fruerentur, & hi quieto atq[ue] pacato gauderent animo. Hæc alesqui sperat Dolas, negando Deum immediatè concurrere cum voluntate concursu simultaneo & identificato cum concursu ab ipsa voluntate procedente ad actus ordinis naturalis, quod iam diu Durandi, quem ipse in hac re sequitur, affirmauit de omnibus causis, & apud omnes ferè Scholasticos non bene audiuit, plures enim authores, quos refert ipse Dola 4. part. cap. 8. num. 5. Durandi sententiam periculofam, temerariam, & errorenam appellant. Nec desunt qui oppositam fide sanctam esse pronunciant, quod neque ipsum Dolam latuit, vt constat ex citato loco. Non semel queritur hic auctor, nonnullos ut suam sententiam omnibus inuisam facerent, nimis durè illam interpretatos esse ac retulisse, ac si ipse negaret concursum Dei ad actus liberos nostros absque alio addito, à qua mente longè alienus est, admittit enim concursum Dei ad omnes effectus, ex vi cuius omnium prima causa dicatur, & causa secunda prima subordinata censetur, idéoque ait quotiescumque negasset concursum illum, quem prædeterminantes & scientie mediae assertores admittunt addidisse concursum Dei proximum immediatum, id est aut indistinctum ab operatione creature. Neque ideo putandum est admissum Dolam concursum immediatum Dei distinctum à concurso creature, quod non aedò à veritate aberaret, afferit enim 1. part. cap. 2. in fine pro eodem usurpare concursum Dei immediatum & concursum identificatum cum concurso creature, negatque posse esse immediatum & distinctum à concurso creature, quod nonnulli authores dixerunt, quos ipse impugnat part. cap. ii. Itaque afferit hic auctor Deum concurrere ad actus naturales nostra voluntatis, & sic ad omnes alios effectus naturales concurso cause prima, qui tantum est mediatus, & remotus, ex vi cuius Deus conferuat cauam seu virtutem cause absque eo quod immediatè influat in effectus. Si multis in locis præcipue in fine totius operis, vbi conclusionem ex omnibus, quæ premiterat proponit. Afferit insuper hic auctor 4. part. cap. 17. num. 5. non esse indispensabiliter necessarium, vt omnis causa creata dependeat in suo esse à Deo proximè & immediatè producente & conservante, quia potest dependere ab ipso mediato & remoti, nimis mediantem alijs causas secundas, per quam dumtaxat influat Deus, nimis producendo & confervando illam causam, quæ postea per semetipsum ad effectum proximè producendum sufficiat.

17 Profectò nihilo minus indigebunt prædeterminantes (loquor verbis ipsius Dola) & scientie mediae assertores ad hanc litterarias contentiones componendas, quā hoc arbitrio, cūm quia has sedēre non vtile, sed perniciosum esset utilissimumque ipsas acuere, dum enim vna sit vtramque mens, vnaque voluntas veritatem indagandi & aperiendi, easdemque veritates Catholicas acerrime propugnandi, huiusmodi enim intellectum speculativa contentiones Religiosorum virorum voluntates religionis & charitatis vinculo obstrictas non propulsant, omnes enim sunt eiusdem vinea Domini operari, qui, licet variis modis, eidem Domino gloriam proprio labore procurant, cui in perpetuis suis lucubrationibus & non quæltu propriæ gloria, inanis semper, inferiunt. Neque parum incremente vtraque sententia accepit ex impugnatione alterius, quæ occasione dedit soleritius vtriusque rationes inquirendi, & solidiora fundamenta vtrique iaciendi, & veritatum Catholicarum splendor est maximus vt ad easdem semper diversi aditus pateant, quos illustrerat ratioñum quia etiam conclusionem quam propugnandum Dola suscepit vtrique auctori classi persuaderet, quod longè aberit, & supra vires cuiusque litterarissimi hominis semper ef-

set, adhuc illis semper præcipua imò tota contendendi & disputandi materia supereret, quod nonnullos sibi obiecerit ait Dola, quibus credere satis consultum ipsi fuisset, & quique medicocriter in his Scholis versatus facilè percipiet, & ego impræsentiarum paucis indicabo. Contendebat olim prædeterminantes cum auctoriis scientie medie: An Deus futura conditionata libera cognoscet certò & infallibiliter. Nonnulli Thomisti circa hanc futura Deo tamen conjecturalē scientiam tribuebant. Sic sentiebat olim Cabreræ, qui prior hanc sententiam edidit, 3. part. q. 1. art. 3. disp. 1. §. 22. n. 389. tom. 2. quest. 2. art. 1. disp. 12. §. 6. conclusione 3. n. 147. Eamdem fuisse conatur probare Ledesma disp. 2. de scientia futurorum contingentium in secunda sententia pag. 579 concl. 1. & pag. 591. & sequentibus. Eadem ut probabilem defendit Curiel. lib. 2. contr. 7. art. 1. n. 37. Consentit Cabecudo, 3. part. q. 62. art. 5. sua quest. 2. ad duodecimum argumentum. Alter sentit Nauarretus 1. part. quest. 14. controversiæ. §. 2. conclus. 6. & sequentibus. Qui solus affirmit nullam scientiam formaliter in Deo existere huiusmodi conditionatorum, sed tantum eminenter.

Potesta vero iam testimoniis scriptura convicti vnanimes afferunt Thomistæ omnes, Deum certò & evidenter cognoscere omnia futura conditionata libera, affirmat tamen hæc cognosci in decreto absoluto, quod Deus habet circa obiecta conditionata, quod illorum scientiam prædicti, in quo tanquam in obiecto primo cognoscuntur, quia in seipsis veritatem non habent, ex vi cuius possint immediatè actū diuina scientia terminare. Hoc decretum totis viribus contendunt exterminare assertores scientie mediae, & circa hanc questionem mutuò vtraque Doctorum acies in alteram totu[m] impetu irruunt. Quomodo ergo item hanc cœponat Dola ablato concursu immediato Dei ad actus liberos nostros? Quæ vero connexione inter hanc thesim & illam de qua vtraque contèdit Schola potest inueniri? nullam profectò meditabitur diuturnus Dolæ labor. Legi auctorem hunc dicetem 1. part. cap. 6. solummodo iactans homines, qui sunt penitus illiterati, neque que loquuntur, intelligunt, thesim, quam propugnandum suscepit, esse omnino impertinentem ad questionem prædictam diuīdam, veruntamen illiterati hominis cœfuria non me terret, cùm Dolam legam rotum in harum questionum affinitate explicanda, & tantum apud ipsum reperiāt auctores, qui afferunt futura conditionata non cognosci in seipsis & indigere hoc decreto prædeterminationis, vt Deus evidenter illa cognoscat, eosdem physicam prædeterminationem propugnare: illos vero, qui afferunt Deum in seipsis huiusmodi conditionata cognoscere, neque his decretis indigere, neque has prædeterminationes admittere.

Demum acerrima concertatio est inter auctores vtriusque scholæ circa efficaciam auxiliorū, quibus Deus specialiter prouidet prædestinatis, & non reprobis, qui tantum auxiliis sufficientibus ad gloriam consequendam præveniuntur, & circa modū, quo Deus discernit prædestinatum à reprobo, ita vt ille salua suorum actuum libertate certissime & infallibiliter finem consequatur ex speciali gratia Dei, & iste non ex auxiliorum defectu, sed ex eo quod auxiliis diuina gratia non annuat, quibus antecedenter salutis fieri poruit, in æternum damnetur. Quam questionem prædeterminantes sive prædeterminationis ope definiunt, & assertores scientie mediae, huius beneficio dirimunt, ut quae oblii concursum simultanei, de quo non curant ad presentes questiones dirimendas. Quid ergo Dola præsumit componere inter hanc scholas negato concurso immediato Dei ad effectus naturales producendos? Hanc sibi obiectio nola proposuit 1. part. cap. 9. n. 6. cui responderet primò nondum esse facultatem imprimedi de auxiliis gratae, quæ datur ad actus supernaturales, propter quod in titulo opusculi præfixit sermonē habitum de concurso dei ad actus naturales præsentim prauos, eo quod nullò decreto, quod ad illum peruererit, prohibetur de hoc concurso disputatione. Venerorū obedientiam Religiosi viri, veruntamen non ab illo perire, vt propositas dirimat questiones, & inter vtramque sententiam proferat, thesismque in hac materia propriis rationibus stabilitam defendendam suscipiat, sed vt explicit quod ipse defendendum suscepit, quomodo videlicet harum questionum difficultates de medio tollantur, ablato concurso simultaneo dei cum causis secundis ad suos effectus producendos.

X Secundus

20 Secundò respondet ibidem, quod si dicatur Deum non concurrere ad actus nostros liberos tametsi supernaturales influxi primo & indistincto, & gratia præveniens constitutus in actu vitali supernaturali, quo illufretur intellectus, & in inspiratione similiter vitali, & supernaturali voluntatis in qualitate præcedente consensum nostrum liberum, à quo etiam separari potest, & de facto separissimè separatur, nimurum quies diuinæ vocationis resiliimus, facile erit demonstrare nihil inde præjudicij humanam libertatem accipere, quia enidens est cum huiusmodi vocatione, & qualitate supernaturalibus dissensum nostrum etiam in sensu composto reperiri posse. Non do priora verba, sed Dola refero. Id, quod facile Dolæ vñsum est, materiam subministrat omnium disputationi, qua in materia de auxiliis tractantur, inter utriusque Scholæ authores. Non facile, sed summe difficile vñsum est Thomistis gratiam efficacem constitueri in actu vitali intellectus & voluntatis, & in qualitate que in sensu composto cum dissensu potuit componi, quod tota illorum Schola uno ore denegat, neque sine maxima Thomistarū iniuria proferre potuit Dola, euidens esse gratiam efficacem in sensu composto & efficaciam auxiliorum posse cum negatione assensu componi, quod ipsi acerimè insificantur, totamque ipsorum doctrinam, si admittetur, exuerteret: Demum totos neruos exercent Thomistæ vt defendant non posse à causa indeterminata, hoc est, non præuentâ alia motione effectum determinatè procedere, & facilè putat Dola omnes Thomistas cum assertoribus scientia media componere, ponendo gratiam efficaciam in actu voluntatis & intellectus, & qualitate, qua sunt indifferentes vt in actu secundo coniungantur cum assensu & dissensu. Scio certè gratias non acturas Thomistis Dolæ propter modum, quem intenit componenti. Controuersias inter ipsos, & authores scientia media, quod in mentem venisse non debuerat hominis Thomistarum principiis mediocriter instruti.

21 Respondeat tertio ibidem eos, qui hac disputatione de concursu Dei simultaneo mediocriter fuerint versati, facile intellecturos, ex his que dicta sunt de concursu Dei ad actus supernaturales. Ceterum cùm ipse difficultates, quæ in concursu simultaneo reperiuntur, non alio modo soluat, nisi negando dari talem concursum simultaneum, nescio ego, quomodo ex doctrina tradita circa concursum, quem negat, possum solvi prædictæ difficultates, ni in his questionibus negetur illarum subiectum (quod illæs sive, & sine ingenti amentia fieri non potest) huc negavit ille subiectum, circa quod difficultates istæ procedebant, à qua mente longè abest religiosus Dola.

22 Demum quia opus suum inscripti Dola, aduersus prædeterminantem, & scientia media assertores, placet omnibus notum fieri, quid contra assertores scientia media scripsit Dola, (viderint alii authores quid contra ipsos dixerit, in quos non pauca congerit.) Mitte negare concursum causa prima cum secunda ad actus naturales, quod contra prædeterminantes & scientia media assertores & contra communem ferè omnium sententiam pronunciat, & venio ad illa, quæ specialiter de scientia media pronunciat, & de his que specialiter illius authores docent, & de quibus cum Thomistis certant. In primis scientiam medium te & nomine amplectitur: sic ille 1. part, cap. 3. num. 9. Ceterum de nomine scientia media, est enim velut media inter scientiam simplicis intelligentie & illam visionis, quemadmodum futura sub conditione, que sunt illius obiecta neque explicantur ab ea præcisè vt possibili neque vt absolute futura, sed velut medium quendam statum habentia, scilicet velut conditionate futura, proper quod scientia illi nomen attributum est satis accommodatum, scientie conditionatae de scientia media. Quod autem patronos illius vocamus modernos assertores scientia media, non id ita accipiunt velim, quasi nos existimemus scientiam futurorum conditionatorum esse nouitum commentum propter illam aliqui immerito appellant. Fateamur enim eam esse à sanctis Patribus agnitam, intellectam, traditam. Hec ille: deinde folio ultimo totius operis pag. 1. sit scribit ipse Dola: Assertores quoque scientia media maximam omnino promoveri laudem, quod euidenter ostenderint prædeterminationes physicas in rigore illo secundum quem à nonnullis defensoribus suis explicari solent, nequaquam esse tolerandas: & scientiam conditionatam omnino esse necessariam intellectui diuino infinitè perspicaci: præsentisque esse utilissimum ad prudenter scientiæ deputatae prouidentie ac sapientie Dei. Profectò, mo-

destæ causa numquam ego tantum laudis deferrem scientie media propugnatoriis, quantum prædictis verbis Dolæ tribuit.

Id quod in assertoribus scientia media Dolæ displiceat, est vñsum huiusmodi scientia, quia illa putant ipsius assertores, omnia, que ad nostram libertatem spectent, facile componi, quod falsitatis plenum esse ait numero citato, ideoque prædeterminantes plurimum utilitatis Theologis omnibus atque adeò toti Ecclesiæ attulisse dum fortiter obstiterunt ne scientia media existimatam fuerit valuerum negotium conciliationis libertatis nostra & diuine innocentia & sanctitatis, aliisque difficultates affines explicari per eam posse. Porro cum hinc vñsum scientia media in illius assertoribus Dolæ improbare affirmat, placet in medium adducere quomodo eadem scientia utratur Dolæ, seu quam utilitatem Deo huiusmodi scientiam afferte fateatur, & ad quid necessariam esse huiusmodi scientiam affirmit. Afferit in primis testimonio modo relato vñssimam esse ad prudenter lanienda decreta prouidentie ac sapientie Dei. Deinde 1. part. cap. 7. vt explicaret quomodo posset componi infallibilitas diuinæ prouidentie circa prædestinatos, & circa actus nostros liberos cum libertate nostræ voluntatis, concordiam hanc scientia media beneficio fieri affirmat, quia cum Deus per scientiam medium cognoscat quid voluntas sit factura, si Deus hunc actum intendat, vel illum permittat: Deus (sunt verba Dolæ loco citato, numero tertio) de actu nostro à se volito & intento erit securissimus, quia nullum efficaciter intendet actum, neque statuet permettere aut efficere, vt vñllus actus à nostra libertate liberè fiat nisi quem iam ante & secundum rationem prius per scientiam conditionatam prouiderat liberè à nobis esse producendum, si voluntas nostra in his vel in illis occasionibus ponetur. Deinde paulò inferius. Et sic patet qualiter admissa nostra sententia reformatique illo principio Philosophico facile si intelligere & explicare quomodo in eadem actione libera tam naturali, quam supernaturali, dñe illæ conditions & infallibilitatis & contingencia vñri possint, que videbantur esse contraria, squidem infallibilitas ponent ex scientia conditionatae Dei, libertas autem ex eo quod Deus neque prædeterminet voluntatem, neque cum ea concurrat proxime, &c. Continent hæc verba totam medullam doctrinae, quam tradit vñuersa nostra Societas de scientia conditionatae, de illius vñsum, utilitate, & necessitate: ad hoc enim nostræ authores illam in Deo explicant ut saluâ nostrâ libertate subsista in infallibilitas diuinæ prouidentie, quod verbis relatis defert Dolæ scientia conditionatae. Hanc fuisse mentem omnium Doctorum nostræ Societatis dubitabimmo, nemo, qui in illorum scriptis mediocriter fuerit versatus. Legatur noster Molina præcipuus huius scientia propugnator 1. part. quæst. 3. art. 4. & 5. disp. 1. membr. 11. §. Et quidem Deus Optimus Maximus. & quæst. 22. artic. 1. disput. 2. Pater Suarez lib. 1. de scientia cap. 7. in Opusc. lib. 2. de scientia conditionata cap. 2. num. 5. Pater Vasquez 1. part. disp. 93. cap. 1. §. Porro aliqua, disput. 98. cap. 4. §. Hinc sequitur. Pater Lessius de auxiliis cap. 4. num. 16. Pater Erice tractat. 3. disp. 22. cap. 3. Pater Alarcon. tractat. 2. disp. 4. cap. 11. num. 2. & reliqui omnes nostri Doctores: qui in hac re neque in vngue discrepant. Quid si apud illos non semel inuenies scientiam conditionatam necessariam esse ad nostram libertatem defendandam, non est quia sentiant formaliter ex vi huius scientia voluntatem liberam confitui cum aliquibus principiis, ex vi quorum omnino inuariatorum libera non esset hac scientia ablata, sed quia libertas voluntatis componi non posset cum infallibilitate prouidentie diuina, ac proinde ne Deus se exponeret periculo frustrandi sua decreta, vel cæco modo plura media prouideret voluntati ad effectum, quem Deus decreuisset, vt si ex vi huius non consentiret ex vi illius annueret tenetur Deus voluntatem regere mediis principiis ex se connexis cum effectu, quæ cum illius negatione antecedenter componi non possent, ex vi quorum tota voluntatis euenteretur libertas.

Discursum hunc pulchre exposuit doctissimus noster Ruius tomo de scientia disputat. 59. sect. 13. num. ii. his verbis, quibus rem totam prolatavit. Licit conditionata scientia sit absolute necessaria ad certitudinem prædestinationis, & voluntati Dei, ne patiatur periculum frustrationis, nibilominus ad consequendum effectum prædestinationis, vel potius ut iste homo qui prædestinatus est, si vel aliter operetur, non requiriatur conditionata scientia formaliter ut præsentia est. Cuius ratiæ

ratio à priori est, quoniam ut arbitrium concipiat liberam voluntatem, satis est voluntate. Deum tribueret omnia principia, siue natura sua supernatura iuxta exigentiam talis voluntatis, & ex parte sua paratum obtulisse concursum necessarium, ita ut per Deum non sit, quoniam arbitrium operetur. Hac autem omnia sufficient, ut arbitrium operaretur, nec illis omnibus praesentia conditionata superradit aliquam virtutem altuam, sed tantum addit certitudinem per media, quoniam praevidet quid operatur est arbitrium. Hæc Ruisius quibus alia plura similia poterit Dola legere, & deprehendere totum scientia media vñsum, quem illius Assertores propugnant ab ipso Dola admitti, & trado tuo opere, illoque præcipue indigere præ ceteris omnibus authoribus, ut doctrina, quam hoc opere tradit posse componi cum infallibili Dei prouidencia, siquidem minus concursus physici respectu nostrorum actionum Deo tribuit, quam prædeterminantes & scientia media Assertores, aduersus quos totam suam disputationem instituit. Quomodo autem ad defendendum concursum simultaneum voluntatis scientia conditionata tantum prærequisitur modo explicato, quem admittit Dola antequam huius disputationem legisset, scripsiteram iam punc. 4. numer. 43.

25 Displicet etiam Dolæ obiectum scientia media, quod illius propugnatores assignant ad hunc concursum simultaneum componentum cum libertate. Quæ difficultas originem trahit ex eo, quod videatur concursus sit libratæ aduersari, quomodo autem cum libertate recte componatur ostendit P. 4. Insuper controver. 7. de Anima P. 6. numer. 7. paucis trado quomodo assignandum sit obiectum scientia conditionata. Dei secundum diuersas opiniones, efficaciter suadeo difficultatem in hoc obiecto assignando non ex hac materia procedere, sed totam originem trahere ex principio, quod in statu absoluto præcedit actum nostrum liberum: quod si semel cum libertate componatur, & vincatur difficultas in hoc principio absoluto cum libertate componendo, nulla erit in hoc obiecto scientia conditionata Dei assignando, de quo meum non est in hoc opere disputare, sufficiat principia Philosophica tradidisse, quibus in Theologia difficultates circa præsentem materiam possint componi, quod præstissime puto hic P. 4. & Contr. 7. de anima P. 6. n. 7. idem non amplius in hac re immorandum est, quia nihil lego apud Dolam quod vel leuem ingrat difficultatem.

Circa præcipuum questionem, quâ intendit Dola Deum non concurrens immediatè ad actus nostros liberos, non multum cum illo contendam, quia in toto opere argumentum nullum inuenio pro sua sententia, quod in his, que scriperam in hoc Punct. & P. 4. antequam hunc autorem legisset solutum non sit, aut facilè solvi non posse: adducam illico duo fundamenta, quibus vnicè sua inititent sententia, & solutiones referam, quas adducit ratione, quâ stabilissimum Deum necessariò concurrens cum omnibus causis secundis concursu simultaneo identificato cum concursu cause secundæ. Antea vero quā ad hac peruentiam placet aduertere plures Doctores pro sua sententia Dolam congesisse, part. 4. à cap. 3. vñque ad 8. de quorum mente longum effigillatim disputare, tantum afero plerosque tantum assertere Deum non esse causam actionis peccaminosum formaliter, quatenus hæc fundatum est malitia moralis, quia hæc non fundat malitiam ut procedentem à causa prima, à qua secundum tota suam entitatem physicam physicè productur, sed quatenus procedit à causa secunda. Vnum præ omnibus impatriis sero annumerai à Dola, ac si assereret Deum non immediatè concurrens cum voluntate concursu immediato, & identificato cum concursu eiusdem voluntatis: Is est eruditissimus noster Didacus Ruiz à quo suam sententiam frustra conatur extorquere Dola 4. part. capit. 8. numer. 5. & sane ille author. Discursus Dolæ hic est: Afferit docuisse nostrum Ruizum variis in locis concursum Dei eumdem esse cum concursu creaturæ, existimat tamen oppositum docuisse, vel saltē doctrinam tradidisse, ex quo oppositum inferatur tomo de scientia Dei. disputat. 59. sect. i. concl. 1. numer. 6. vbi hæc habet; Physica prædeterminatione non continetur expresse in Scriptura sacra, neque definitur à summis Pontificibus, sacrificio Concilii, neque traditur à Patribus Ecclesiæ: immo potius hæc omnia si be se considerent, efficaciter probant possibile esse actualiter diffensire etiam in sensu compagno concursu prime causa, quem oratione divina. Ex quibus verbis

Franc. de Oviedo, Philosoph. Tom. I.

sic argumentatur. Concursus Dei potest cōponi cū dispensu, &c disiungi à consensu voluntatis: ergo concursus Dei distinguitur à concursu voluntatis, quia idem à seipso nequit disiungi. Nescio quo sine argumentum instituit Dola cū ipsum non lateret nomine concursus Dei sapientia non intelligi concursum in actu secundo, quem identificatum esse cum concursu cause prima contendimus, sed concursum in actu primo, hoc est, causam ipsam ut parata ad concurrentem, de qua agit Ruisius, & quam distingui à concursu in actu secundo admittunt omnes. Solutionem hanc Dolam non latuisse, neque illius doctrinam ab illo posse negari, ipsius testantur verba cap. 2. num. 5. quæ iam do: concursum dixi in actu secundo, siquidem qui bac distinctione concursus in actu primo & in actu secundo vti solent appellant concursum in actu primo causam ipsam ut parata ad concurrentem seu ipsam animi preparationem, si sermo sit de agenti intellectuali, qua preparatione animi causa est proxime disposita ad operandum.

Totum fundamentum quod adducit Dola ad negandum concurrentem immediatum Dei cum causa secunda, est non posse concursum istum componi cum libertate voluntatis & sanctitate Dei, siquidem ex una parte iaderetur libertas, & ex alia actio peccaminosus Deo tribuetur & posset dici author peccati. Quomodo concursus iste posset componi cum libertate latè tradam Punct. 4. vbi explicabo modum, quo causa prima cum secunda libera concurrit. Et ex hoc concurrenti modo facile contabit peccatum Deo non esse imputandum, siquidem concurrit ad materiale illius determinatus à voluntate, quæ se liberè determinat ad talem actum, cum qua Deus concurrit, vt sit muneri causa prima, quomodo autem causa secunda primam determinat, & in quo sensu intelligenda sit hæc determinatio explico Punct. 4. citato.

Innumerā argumenta adducit Dola contra conclusionem, quam propugnandam suscepit, quibus authores nostrum concursum simultaneum probare intendunt, quorum nonnulli satisfacti non inficiunt, quia ad conclusionem quantumvis certam & evidentem probandam adduci posse sunt plura argumenta, quibus neque probabilitas appetet, quomodo vero respondet argumentis à me adductis, quibus firmius initiat nostra conclusio, & quibus ad illam stabilidam præcipue vñntur authores, iam subiicio.

Ad argumentum adductum n. 6. quo probabam Deum immediatè influere in effectum, quia illas non posset illum impêdire, quod est absurdum, respondet Dola 4. parte capite 19. numero 7. Deum posse impêdire actionem cause secundæ destruendo illam, aut virtutem agendi, quam habet. Secundò responder posse Deum impêdire actionem cause secundæ immittente illi qualitatem incompossibilem cum actione & stupefactu virtutis agendi. Ruisius at forsan posse actionem impêdire à Deo non conferendo illi virtutem quæ se posse determinare ad singularitatem indiuiduationis actionis, quia determinatione non præstata causa secunda nihil operabitur. Ruisius posse Deum impêdire actionem voluntatis eam diuertendo ad alia obiecta sive modo posse impêdire actionem à Deo, augendo resistentiam passi, si sermo sit de actionibus, quæ transiunt in subiectum capax resistentie. Ultimo posse à Deo impêdire actiones, si dicatur has dependere à permissione diuina.

Ex omnibus modis hunc ultimum, qui probabilitatis aliquid habere posset, impugnaui num. 7. Modus alius, quo Deus dicitur posse impêdire actionem non determinando indiuiduationem illius sustineri nequit, quia ad conservationem effectus iam producti non requiritur hæc determinatio, cum iam sit causa determinata ad conservandum effectum, quem produxit, & de hac conservatione eadem est difficultas, ac de prima productione, quia sicut Deus potest impêdire primam productionem, sic & conservationem, & non minus absurdè hoc, quā illud Deo negaretur. Neque hæc solutio posset subsistere cum doctrina Dolæ, cū ipse ibi obiectisset negato immediato concursu Dei non posse indiuiduationem effectus determinari à Deo, quia nullus supervenit modus, quo Deus determinet productionem, quæ ab ipso immediatè non procedit. Respondeat 4. part. cap. 18. num. 6. hanc determinationem posse tribui non Deo, sed cause secunda his conditionibus affectu. Primus modus impediendi actionem destruenda causa sufficiens non est, non enim tute dicitur Deum non posse conferuata

X 3 causæ

causa impedire effectum ab illa producendum. Reliqui alij modi per qualitatem stupefactum actionis, per augmentum resistentia passi, vel per distractionem animi ad alia obiecta, indignè Deo tribuntur, nimis enim illius omnipotentia derogatur, si non valeat effectus positiu productionem impedire, absque aliis effectus actione possitū.

31 Ad argumentum adductum n. 11. quo probabat effectum dependere à Deo per eamdem actionem, qua dependebat à causa secunda, quia actio causa secunda vixit creatura, à Deo dependere debebat; responder Doia part. 4. c. 17. n. 5. fieri posse non solum actionem non dependere à Deo immediate, verum etiam posse dari causam secundam, quae dum alium producit effectum, non dependeat immediate à Deo, sed tantum mediata, & remote, nimis mediante aliā causā secundā. Hæc solutio impugnanda est ex eo, quod Deus non potuerit effectum productum corrumperet, seu non productum impedit, quin destrueret non solum causam proximam, à qua dependebat, sed etiam causas remotas, quovisque peruenient ad illam, in quam Deus immediate influebat. Quæ impugnatione coincidit cum illa, quæ adhibui argumento præcedenti, licet abs absurdii extorqueat ab opposita sententia, ex qua dicitur non posse Deum aliquem effectum destruere absque alia maiori opera, videlicet absque corruptione plurium causarum.

P V N C T V M II.

An prima causa determinet secundam ad individuationem effectus.

OMnis causa necessaria determinata est per suam naturam ad speciem effectus naturaliter producendis ita ut, si ignis aliquid producat in ipso approximat effectus productus sit calor, & non frigiditas: ex se enim substantia ignis petit producere calorem, & non frigiditatem; quam nequit sua attingere aëtitatem. Cum hac determinatione quoad speciem, est alia indifferenta quod individuationem; ignis enim, qui petit calorem, & non frigiditatem producere, indifferens est, ut producat hunc, vel illum calorem, ex omnibus, quos in sua aëtitatis continet sphæra. Hæc indifferenta determinanda est ab aliqua circumstantia, seu comprincipio ab igne distincto, in cuius cognitionem constituitur disputatio. Dixi causas necessarias determinatas quoad speciem effectus naturaliter producendi; quia si effectus esset supernaturaliter producendus per potentiam obedientiam tunc determinatio quoad speciem non à causa naturali, sed à Deo illam eleuante procederet, verbi gratia, si aqua haberet potentiam obedientiam ad producendum habitum charitatis, & habitum fidei, dum hic, & nunc habitum charitatis à Deo eleuata produceret, determinatio quoad speciem à Deo eleuante procederet; ideo enim produceret habitum charitatis, potius quam fidem habitum, quia Deus illam eleuaret ad hunc habitum, & non ad illum. Oportet etiam adverte determinationem quoad speciem tribuendam esse principio adæquatè actiuo necessariò, non inadæquato: quia potentia visiva indifferens est ad producendas visiones specie distinctas circa obiecta diuersa; cuius indifferenta determinatur per aliud comprincipium, videlicet speciem impressam; qua posita non potest potentia visiva ultra certam, & determinatam speciem visionis se extendere. Causa libera non solum indifferantiam habet quoad exercitum; sed etiam quoad speciem effectus producendi: voluntas enim semper est libera ad amandum, & odio habendum: que libertas intrinseca includit indifferantiam ad actus amoris, & odij specie distinctos. Hæc indifferenta, quoad speciem actuum ab ipsa voluntate determinaturalis libertatem non haberet quoad specificationem; illius enim est libertas, cuius determinatio indifferenta. Solum impræsentiarum examinandum superest: à quo proueniat determinatio quoad individuationem effectuum, tam in causis creatis liberis, quam in necessariis?

2 Pater Vasquez tom. 1. in 3. part. disp. 74. cap. 7. numer. 46. affirmit, causas omnes naturales determinari quoad individuationem effectuum, quos producunt, à circumstantiis extrinsecis; ita ut in hoc tempore, in hoc loco, & in

hoc paſſo, necessario ab hoc agente, procedat hic numero effectus, & hæc numero actio. De actionibus liberis afferit in fine disputationis n. 53. voluntarem esse omnino liberam, non solum quoad speciem actus, sed etiam quoad individuationem. Individuationem effectuum non prouenire ab his circumstantiis; sed à Deo parante concursum ad hunc numero effectum, potius quam ad illum, docuerunt Gregorius de Arimino in 1. dist. 17. à 2. ad 7. & d. 25. q. 1. art. 1. P. Suarez in Metaph. disp. 5. sect. 3. n. 34. & sect. 5. à n. 6. Conimbr. 2. Physic. c. 7. q. 15. art. 2. & 2. de generat. c. 11. q. 1. art. 3. Fonc. 5. Metaph. c. 2. q. 9. sect. 10. Rub. tract. 4. q. 9. num. 3. Hurtado. disp. 10. sect. 4. Arriag. disp. 1. Metaph. sect. 3. subsect. 9.

Acquiesco huic posteriori sententia; patienter autem non fero, illam intendere probare Arriagam ex principiis nostri Vasq. qui oponitam defendit. Sic argumentatur Arriaga loco citato. Angelii solo numero distincti potuerunt produci à Deo sub eiusdem circumstantiis temporis, & locisimō qui producti sunt in hoc tempore, & in hoc loco potuerunt produci in alio: quod adducit ex Vasq. tom. 2. in 1. part. disput. 124. num. 14. & disput. 181. cap. 3. ex quo inferat Arriaga alios effectus videlicet cognitiones Angelorum, & productiones formarum materialium potuisse alio tempore produci. Porro difficultatem hanc non admodum attente est meditatus Arriaga; qui solutionem luce clariorē non vidit, quam breuiter subilio Determinatio circumstantiarum constituit Vasquez in ordine ad rationem effectuum, ad quam causa non se valent determinare, vnde circumstantiae non determinant calorem, vnde producunt calorem, potius quam frigiditatem, quia calor ex se determinatus est ad calorem producendum; determinant verò hæc circumstantiae (loquor in sententia Vasquez) calorem producentem ad hanc numero caloris productionem, ad quam simul, & alias eiusdem speciei calor erat indifferens. Ex hac doctrina producitur Angelii in doctrina Patris Vasquez non determinatur quoad individuationem, ratione circumstantiarum: quia cum illius principium effectuum sit Deus, qui apparet nouit ultimam individuationem cuiuscumque angelii, & cuiusvis productionis Angelicæ, valet se determinare ad hunc numero Angelum, & hanc numero Angelii creationem, per actum, quo dicat volo creare hunc numero Angelum per hanc numero creationem. Et sicut voluntas creata non determinatur ab aliquo extrinseco secundum rationem effectus, ad quam se determinare valet: ita neque Deus determinatur ab extrinseco secundum aliquam rationem ad effectum ab ipso producendum; quia ipse valet se determinare ad omnem rationem effectus per actum voluntatis, quo imperet omnipotenter non tantum creationem Angelii quoad speciem; sed etiam hanc numero creationem. Hac solutione satisfacio Hurtado afferenti secundum hanc sententiam fore Angelos Autumnales, qui tempore Autumno potuerunt produci, sicuti sunt casei Augustaes, & fructus verni, & hyperni; Angelorum enim causa libera quoad individuationem effectus, quem producunt independenter à quibuscumque aliis circumstantiis, se determinant ad hunc Angelum ex vi huius actionis pro aliis creandis.

Neque placet argumentum, quod contra hanc opinionem facit omnium ferè recentiorum turba, videlicet Beatisimam Virginem meruisse ex Christi meritis accelerationem incarnationis, & hoc tempore concepi ipsum Christum, qui iam supponebatur futurus: quia licet hoc argumentum rectè probet potuisse Christum hoc, vel illo tempore concepi potest absoluta (idem dico de quilibet alio effectu) non probat, has circumstantias loci, & temporis non exigere hanc numero productionem; contra quam exigentiam potest Deus, quemcumque hominem, in quocumque tempore, producere.

Sentio voluntatem creatam non posse se ipsum determinare ad individuationem actus, quem producit. Probant ferè omnes conclusionem hac ratione. Intellectus non cognoscit rationem individualem huius actus amoris, ergo ratio individualis actus, vt distincta ab omni alio actu individuo tendet circa idem obiectum, non est libera voluntati. Non acquiesco ratione: contra quæ sic argumentor. Ad hoc, vt actus sit liber, non requiritur cognitio actus, qui formaliter in se liber est, sed tantum cognitio obiecti, vt pater in volitionibus liberis, quas tantum praedit co-gnitio obiecti volit: ergo ex eo quod ratio individualis actus

actus non cognoscatur, non infertur non posse esse libera-
ram respectu voluntatis. Rem confirmo, & rationem vir-
geo. Ratio specifica amoris, ut distincta ab odio, & inten-
sio actus liberè exercentur respectu voluntatis, intellectu
non cognoscere rationem specificam amoris, neque illius
intensionem: ergo ex eo quod intellectus non cognoscet
rationem individualem actus, non infertur hanc non esse
liberam. Deinde etiam si individuum omnium actuum
cognoscetur expressè, & distinctè à voluntate, nihil omni-
bus voluntas non valeret se determinare circa omnium
individuationem, quod sic probo. Cognitio, qua ego
cognosco meum actum charitatis, verbi gratia, erga Deum
immediatè, & per se non conducit, ut ego exerceam
actum charitatis, quia hic tantum regitur cognitione, qua
proponit illius obiectum, scilicet Deus, ut bonus: ergo
tantum potest conducere, ut ametur talis actus charita-
tis per actum reflexum imperantem, quo ego dicam: *Volo*
*eliceret talem numero actum charitatis, ex vi cuius imperij eli-
ciatur hic numero actus charitatis: ergo cognitio indi-
viduationis tantum potest conducere, ut imperetur à vo-
luntate: ergo individuatio, ex eo quod cognoscatur, tan-
tum potest esse libera, quatenus potest effici volita, & ana-
tem per actum reflexum imperantem talem individua-
tionem actus: ergo individuatio actus voluntatis, qua non
procedit ab illo actu reflexo illius imperante, etiam si
cognoscatur non potest esse libera respectu voluntatis: sed
non possunt omnes actus individui voluntatis procedere
ab alio actu reflexo: ergo si illorum individuationem expresè
cognoscetur ab intellectu, non potest esse libera. Non
potest omnes actus individuatus voluntatis procedere ab alio
reflexo imperante manifestè probatur, quia si actus proce-
dit ab alio imperante, alius ille imperans vel procedit ab
imperante, vel non; si procedit, pergo ulterius, & de illo,
à quo imperans imperatur, inquiri, an imperetur ab alio?
Donec veniam ad aliquem non imperatum, quem si non
inuenero, in infinitum abibo: de illo ergo non imperato-
dici non poterit aliquid conducere cognitionem, sive indi-
viduationem ut voluntas liberè se ad illam, præ aliis ten-
dientibus in idem obiectum, determinet.*

Desiderabis rationem, propter quam voluntas potens se
determinare ad speciem, & intensionem actus, non possit
se ad illius individuationem determinare: illam accipe.
Ad illud valer voluntas se determinare, ad quod trahitur
in actu primo ab obiecto, & ad quod ex vi cognitionis al-
licitur, & inuitatur: cognitioni autem bonitatis inuita, &
allicit voluntatem ad amandum, & non ad odio haben-
dum; & ita voluntas ex vi cognitionis, qua representatur
objeci bonitas, inuitata ad amandum, valet se determi-
nare ad amorem; quod est determinare se ad specificationem
actus. Idem dico respectu intensionis: quia bonitas
objeci voluntatem trahit ad amorem, & quo maior est il-
la, & vivacius proponitur, trahit ad maiorem, seu inten-
sionem amorem; ad quem inclinet cognitioni bonitatis, &
ita voluntas inuitata per cognitionem ad totam intensio-
nem amoris, quam potest elicere, ex vi talis cognitionis,
vale intri illam intensionem, se determinare ad plures,
pauciores gradus amoris, etiam si illorum intensionem,
aut specificationem non cognoscet. Respectu individua-
tionis haec ratio non habet locum: quia nulla appetet ex
parte objeci bonitas, vel formalitas, que peccat amari hoc
individuali actu amoris, & non alio eiusdem rationis, ne-
que ex objeci meritis (vt sic loqueri) illi debetur talis
numero actus amoris, ut distinctus ab omni alio, ex meri-
tis autem objeci boni, seu rationis formalis termina-
tum actum amoris, debetur amoris actus, ut distinctus ab
actu odio, & debetur amor in tanta intensione, salua liber-
tate voluntatis, qua potest obiectum, quod ex vi repre-
sentationis, qua obicitur, petit amari amore intensò, vt
sex, ad quem inclinet illius representationis, amare actu in-
tentio, ut quatuor, vel tantum ut duo, seu in qualcumque
intensione contenta infra maximam, ad quam se potest ex-
tendere ex vi bonitatis proprie, seu cognitionis incli-
nantis ad amorem. Ex hoc inferes rationem, propter quam
voluntas non potest se determinare ad individuationem
actus esse, quia nulla appetet formalitas in objecto volito,
qua inclinet ad hanc individuationem actus, ut distinctam
ab omni alia eiusdem speciei.

Danda est ultima determinatio individuationis effec-
tus procedentis à causa creata, Deo, qui causam necessaria-
riam determinatam quoad specificationem, & liberam se

determinantem ad speciem effectus, determinat ad hanc
individuat. ném effectus, & actionis, ut distinctam ab
omni alia eiusdem speciei. Moueor ad afferendum hanc
determinationem proueniare à Deo, & non à circumstan-
tiis; quia determinationem hanc posse à Deo procedere
difficultate caret, & vix concipi potest, quomodo ab aliis
circumstantiis possit procedere: quod sic ostendo: Si tem-
pus determinat huc numero effectum, inquiror: quis deter-
minat hoc numero tempus? seu hunc numero cali motum,
potius quā illū? Si dicas tempus imaginarium; clarè
impaginaberis, quia hic numero cali motus potuit esse in
hoc vel in illo imaginario tempore eo modo, quo di-
citur motus esse in tempore imaginario. Fortius: tempus
imaginarium nihil est realē; sed tantum purum signifi-
cationem: quomodo ergo valebit determinare individuationem
effectus realis, & positiui? Deinde de circumstantia
loci inquiror; quā ista sit? an locus extrinsecus? hic non
quid enim mea hoc, vel illo aere ambiri? haec vel illa tegi
veste ad hanc numero volitionem, & non aliam ab hac
distinctam producere? Si dicas esse locum intrinsecum,
seu praesentiam; rufus teneberis alias circumstantias affi-
gnare, quibus haec quodam individuationem determinatur.
Recurreas ad spatium imaginarium loci, quod eodem mo-
do reicitur, ac spatium imaginarium temporis. Deinde
licet corpus non possit habere in alio spatio praesentiam,
quam in isto habet; potest tamen in isto hanc, vel illam
habere; homo enim, qui ab hoc spatio discedit, etiam si ad
illud redeat, non eandem numero praesentiam acquirit, sed
aliā numero distinctam, aliā id numero effectus repro-
duceretur, precipue in corporibus celestibus, quā fāce
idem spatium remaneat, & idem indiuitabiliter sumptum
cum eadem indiuitibili correspondentia partium occu-
pant, quod prius occupauerant. Video te de spatio ima-
ginario loci, ad spatium imaginarium temporis fugien-
tem, ut vim argumenti effugias: sed imaginaria satis est
solutio, quā ab imaginariis desumitur. Et sanè percipi
non potest: quomodo circumstantia adeò extrinsecè pos-
sunt hanc prætare determinationem: neque illa est pos-
tiva ratio, quā id suadat, ex quo non leue desumitur fun-
damentum pro nostra sententia.

Rufus argumentor pro sententia tradita: Deus est cau-
sa libera omnium effectuum, quos producit ut causa pri-
ma cum causis secundis, & necessariis: ergo sicut causa li-
bera creata determinat effectum secundum rationem, &
quam potest determinare, causa libera in creata determina-
bit eundem effectum secundum rationem, quam potest
illum determinare, salua libertate causa libera creata, &
determinatione causa necessaria: sed Deus potest deter-
minare individuationem effectus salua libertate causa li-
bera creata, & determinatione causa necessaria: ergo
illam determinabit. Sola pars illa minoris, quā assert
Deum posse determinare individuationem volitionis, salua
libertate voluntatis, quam aliqui negant in dixerit proba-
tione, illam exhibeo. Circumstantia temporis, & loci se-
cundum communem sententiam non tollunt libertatem,
etiam si determinant individuationem effectus: ergo ne-
que Deus libertatem auferet, si idem præstet, sicuti enim
determinatio, quā est à Deo non est à voluntate: sic deter-
minatio, quā esset à circumstantiis non proueniret à vo-
luntate: ergo sicuti haec non esset contra libertatem volun-
tatis, ita neque illa. Secundo etiam si voluntati liberum sit
amar, vel non amare, non est illi liberum ex suppositio-
ne, quod liberè sit amara amare hoc numero actu, po-
tius quam alio eiusdem rationis specificè tendente in
idem numero obiectum: ergo determinatio quodam hanc
individuationem non potest esse contra libertatem volun-
tatis, determinatione enim actu secundum rationem, qua
liber non est respectu voluntatis, non potest huius lader
libertatem. Secundò modū, quo Deus determinat vo-
luntatem ad hanc numero volitionem, est parando con-
cursum indifferentem, ut voluntas eliciat, vel non eliciat
hunc numero actu, & non parando similem concursum
indifferentem, ut voluntas eliciat, vel non eliciat hunc nu-
mero actu, & non parando similem concursum ad alios
actus eiusdem rationis, qui possunt ex eisdem principiis
huius loco procedere: ex quo infertur, quid si voluntas
sit operatura pro sua libertate, hunc actu elicit, & non
alium salua illius libertate ad hunc elicendum, & non eli-
cidendum: ergo determinatio individuationis volitionis
præstata à Deo nali modo lader libertatem voluntatis.

9 Obiciis, sequi ex nostra sententia Deum esse causam, vt sit potius hoc peccatum, quam illud: quod est absurdum. Respondeo, Deum nullo modo esse causam malitiae peccati: ac proinde non esse causam, vt potius sit hæc malitia, quam illa, neque Deo tribuitur, vi, &c, & nunc sit numero actio materialis peccati; quia Deus non positiue determinat illius existentiam; sed par concursum indifferentem ad illam, quem non praebet ad aliam existentiam eiusdem rationis: ac proinde Deo tribui potest negatio existentia alijs actionis materialis peccati, quia non præstat concursum indifferentem ad illum, sine quo fieri nequit: existentia veri huius actionis materialis causa secunda tribuenda est; quia hæc tantum illum determinat offerere Deo concursum indifferentem ad actionem pecaminosam exhibendam, & non exhibendam. De hoc iterum latius, & opportunius redibit sermo Punct. 4.S. 5.
à num. 46.

Obiectus præterea : Causa prima determinat effectus quoad individuationem: ergo quoad speciem; quia individuationis, & ratio specifica effectus non distinguuntur. Alio modo soler ex eodem principio obiecti. Causa secunda determinat effectum quoad specificationem: ergo quoad individuationem; quia specificatio, & individuation in effectu non distinguuntur. Hoc argumentum àq[ue] procedit in sententia, quæ determinationem individuationis tribuit extrinsecis circumstantiis. Respondeo individuationem, & speciem à parte rei non distingui in hoc individuo; & causam determinari quoad speciem esse idem, ac determinari quoad plura individua sub disfunctione, hoc vide-licet, vel illud, ex quibus Deus unum determinat; qui non dicitur determinare rationem specificam; quia quodcumque quod determinaret, ex his, ad quos causa secunda sub disfunctione est determinata, eiusdem esset speciei cum hoc, quod determinat.

P V N C T V M . I I I .

De physica prædeterminatione.

Non disputo modò, an physica prædeterminatio libertatem lèdat: vel an requiratur ad actus liberos salutares, ex speciali prouidencia Dei erga prædestinatos? hoc enim ad Theologum attinet; sed an præcisè ex modo physico, quo effectus producitur, necessariò sit constituta, nécne?

§. I.

Vtrâque sententiâ proposita, verior eligitur.

Statuimus iam strictissimam dependentiam, quam habemus
2 bet causa secunda à prima, non solum ut exigit, verum etiam ut operetur, ex vi cuius nihil potest causa creata producere, Deo non concurrentem cum illa ad effectus productionem. Indagandum est modo, an Deus tantum concurredit cum creatura concursum simultaneo per actionem indivisiibiliter dependentem à causa prima, & à causa secunda; an vero concurrit per praeuisam aliquam premissionem, seu qualitatis infusione, ex vi cuius causa determinatur ad operandum?

Vituperia Thomistiarum schola, ut viam sternet ad alia Theologiae altiora, præter concursum comitantem cause prima cum secunda, antecedentem, seu præiuum aliud his temporibus inuenit, quem acritermè propugnat; asseritque necessum esse aliud produci à Deo in causa secunda, quod huius operationem præcedat, & prædeterminet, ex vi cuius causa secunda prædeterminetur ad operandum. Hic concursus præiuus variis nominibus à Thomistis nuncupatur. Quidam illum appellant physicam prædeterminationem; alij promotionem; alij qualitatem prædeterminationem; alij impressionem; alij complementum. Tota Societatis schola qualitatem hanc totis viribus reiicit. Vtriusque schole Doctores abunde apud quemlibet reperies; ideo nullum refero: tantum moneo nullum ex nostrâ Societatis auctoribus non illam abunde impugnasse: ex illustrissima vero Dominicarum familia nullum, ante Bañez qui huius prædeterminationis fuit primus patens, illam docuisse, & post hunc illam abiurasse Aluelud disput. s. 8. & disput. c. membr. z. & M. Fr. Laurent. Gu-

tierrez vir miro ingenio præditus, excellēnsque doctrinā, vehementer semper hanc prædeterminationem stomachat, & M. D. Fr. Antonius Viezma Episcopus Petrensis, & poetae de Almeria, qui dju primarius Cathedra Theologiae, magnō huius Complutensis Vniuersitatis plausu, fuit Professor, numquam materias de gratia, scientia, & prædestinatione scripsit, neque verbo explicauit, ne in hanc prædeterminationem, contra propriam memorem prædeterminatus, incideret, vt sèpe nostris ipse tellatus est.

Antiquos omnes discipulos D. Thomæ pro nostra sententia esse & physicam prædeterminationem, quam modò Thomistæ moderni defendunt, neque à longè salutasse optimè ostendit noster Ruicius tomo de scientia disp. 49. sect. 6. vbi ostendit clarissimis testimoniosis S. Antonini, Ægidij, Romani, Rainerij, Paludani, Capreoli, & Cetani, Deze, Conradi, & Holcot, et si in Nominalium classi annumerati ex illustri Dominicanorum familiâ testimonios horum doctorum referendis abstineo, quo apud Ruicium legi poterunt.

His, & aliis fundamentis munitis scripsi Magistrum Banez primum fuisse parentem physicæ prædeterminationis, quod ante notarunt nostri Recentiores, & postea Typis mandauit Ripalda tom. 2. de ente supernaturali lib. 5. disp. 113. sect. 4. n. 9. contra vitrumque infligunt nouis quidam his verbis: *Eam tuerint (scilicet physicam prædeterminationem) omnes S. Thomæ discipuli nullo, quem sciam dempto.* Quia tamen sunt, qui absque ullo fundamento aut sunt affirmare: *imo & scribere, & typis mandare, quod primus Author huius sententia fuit M. Banez, & quod eam postea abivit Magister Aluelas & M. Aranjo, & alij Pares Magistri Primarij Complutensis, & Salmanticensis in gratiam Veritatis vitrum que mendacium paucis, sed evidenter suis refellam Aut huius testimonijs. Modum loquendi huius Religiosi corrigere suorum Prælatorum erit, meum tantum esse volo offendere meum, & Ripalda assertum verissimum esse, neque testimonijs aliquod ab hoc Recentiore adduci, quo vel in minimo nostram veritatem suspectam reddat, singula ab ipso adducta referam ostendamque illibaram nostram veritatem relinquerem.*

Primo loco hæc Capreoli verba adducit, 2. dist. 5. quæst. 6
2. Deus est causa non solum nature, sed etiam cuiuslibet actionis creature, quatuor modis, videlicet dando virtutem, tam conferendo, & inquantum mouet ad agendum, & denique prout quilibet agens est in instrumentum diuina virtutis operantis. Necessario in quo ex his verbis evidentiam sui intenti Magister astere reperiat, ex quo physicam prædeterminationem deducat. Deum dare virtutem, & eam conservare cum prædeterminatione non concernit. Applicare virtutem ad agendum sine prædeterminatione ex diversis capitibus cognosci poterit, quia Deus causam conferunt, & expedientur facit ad agendum, & quia suam omnipotentiam applicat ad concurrendum cum illa. Denique causam esse instrumentum Dei dicit causam operari per virtutem à Deo acceptam, atque productam, & hanc non posse operari Deo cum illa non operante.

Subdit ex eodem Capreolo, causa conferens, & conservans
istitutum, cuiuslibet agentis secundi mouens illam ad oper-
andum, & tam suo affectu coniungens operatur in qualibet opera-
tione agentis secundi, sed Deus est huiusmodi: igitur. Concedo
consequentialiam, videlicet Deum operari in qualibet opera-
tione agentis secundi; sed quid inde? Vnde physica pre-
eterminatio? Si eam in voce illa mouens inuenire vult;
stendam in ea non esse, & ita alibi ostendrandam.

Tandem hanc propositionem ex Capreolo subdit. Dico, ~~non simul tempore sed prius natura~~ actio prima causa attingit effectus, quam ~~actio secunda~~. Ex mente Capreoli, Deus est causactionis creature producendo, & conseruando virtutem suam, ut constat ex testimonio prius adducto, conferare autem, & producere virtutem creatam prius naturam, quam actionem à virtute procedere.

Debilis profecto sunt ista, vrgentiora dato. Audiat
poteris ite Capreolum, quem suum patronum vocavit,
me contra ipsum loquenter. Sic habet in t. dist. 45.
est. vnica ad quantum contra tertiam conclusionem.
untas quantum ad exercitium aliis, scilicet, ut velut, vel non
determinatur a se ipsa: Et illud, quod ad hoc determinat,
actus eius determinatus. Non clarioribus verbis potius dici
tumaretur ne ipsam determinari per proprium suum
& ita ad hunc nullam illius determinationis supponi.

10 Deinde in 2. dist. 24. q. vñica art. 3. inter medium, & finem ad quoddam argumentum. Voluntas quantum est de sua natura est ad opposita. ipsa tamen ratione sua libertatis determinata ad id quod vult, & ipsa non indiget alio determinante. Verba, quæ adeo clarè principium à voluntate diffinītū determinans negant, explicatione non indigent.

11 Rursus idem Capreolus dist. 25. sequenti que vñica columnæ tertia, & quarta, ait. Actus elicitus à voluntate contingenter, & causitatis euenit, & producitur à causa de se indeterminata, qui potest seipsum determinare. Videat modernus iste, quem Authoris sua sententia vindicem inuenit, conseruat testimonia, quæ ex eo pro mea sententia adduco cum his, quibus ille in suam trahere intendebat: agnoscetque melius illi fuisse huius Authoris non meminisse.

12 Secundo loco Caeteranus adducit 1. parte q. 45. S. Ad durandum vbi affirmat: hanc propositionem esse veram. Angelus, & omnis causa secunda non agit, nisi agatur à prima. Explicit punct. 3.n. 27. quid sit causam secundam non agere, nisi agatur à prima: ostendit ex Angelico Doctore q. 6. art. 1. ad secundum. hoc tantum importare omnem causam secundam agere per virtutem à Deo receptam.

13 Tertio loco adducit Sauellum lib. 6. Metaph. quest. 11. ad primum, vbi ait, causa secunda non mouet, nisi in quantum mouetur à prima. Iam euici apertissimis testimoniosis Diu Thome & Caierani tantum hoc dicendi modo significari nullam causam secundam se mouere, nisi per virtutem à prima productam.

14 Tandem adducit Magistrum Bartholomaeum de Medina 12. quest. 9. art. 6. ad tertium, vbi hæc habet, Res certissima est, voluntatem nostram nihil posse velle boni, aut mali, nisi prius mouetur à Deo ad operandum, sicut penicillus nihil potest operari, nisi prius à principali agente ad operandum moueat. Hoc verissimum est, verumtamen unde locus ad probandum hanc motionem non est per cognitionem indifferentem, sed per physicam prædeterminationem.

15 Extra Thomistarum classem refert Agidium Columna assertorem, prius attingere Deum quilibet creatum, quam illum attingat creatura, quia Deus illum attingit sub ratione vniuersali entis, & creatura sub ratione talis entis. Sed hòc ad rem non est, quia tantum dicitur de prioritate vniuersalitatis ex eo, quod Deus producat omnimes, & causa creaturæ tantum possunt producere talia entia certa, & determinata, & non alia, neque aliud importat Deus producere effectus sub ratione entis, cum certum sit producere omnes rationes, quæ in quolibet individuo effectu continentur, omnesque eodem prorsus modo à Deo dependere.

16 His claudunt testimonia omnia, quæ euidentissima promisit Modernus iste ad suum intentum probandum, quorum explicatione à me adducta, seu potius simplici illorum propositione satis propulsata esse notam mendacij compertum est, clarissime constabat neminem ante Magistrum Bañez physicam prædeterminationem docuisse, neque illum siquidem Authorem inuenire potuit nouus iste, quem legitimè pro ea adduceret.

17 Superfice excutere aliam mendacij notam, quam idem Modernus mihi, & Ripaldæ imposuit ex eo, quod dixerimus Magistrum Araujo, & Magistrum Alueldam aliosque RR. Complutenses, & Salmanticenses physicam prædeterminationem abiurasse. De M. Arauxo nihil ego dixi, nec dicere porui, quia illius opus, post meum lucem vidi, veram tamè id veracissime dixit Ripaldæ, cum physica prædeterminationem problem est expositam ad fines Scholæ Thomistæ, ut à Thomistis, vel inuitis, & extraneis parentibus aereetur. Mag. Arauxo, nunc dignissimus Segoviensis Episcopus dixit, non fecus inquit, 12. q. 11. art. 5. dub. 6. n. 36. Aque infans foribus Ecclesiæ exponitur, ut ab ipsa volentie ve in curam, & tutelam recipiat. Iudicabam me profecto de physica prædeterminatione egregie meritum, dum illi nobilissimum Parentem Magistrum Bañez ad scriberebam, quam expositam prolem ad Thomistarum valvas appellat dignissimus pariter, ac sapientissimus hic Præful ex præclara ipsa Prædicatorum familia. Qui quidem n. 40. & 41. latissimè hanc physicam prædeterminationem impugnat ex Trident. probatque libertatem euertere. Verba Authoris longius non profero, quia iste, cum quo dispuo ausus non est negare, ita scriptum reperi in libro scripto à Magistro Araujo, nequidquam aliud illi respondendum occurrit, quam asservare tractatum illum reperitum in libro huius Authoris, illo viuente, & sciente, &

volente, eiusdem Authoris non esse; sed ab alio elaboratum, qui in Bibliotheca communis adseratur proprij Authoris nomine, & sapientissimus Magister Araujo cum suis imprimi permisit. Præsto fidem subleuantem meam, habeo iam duplē patronum huius tractatus, in quo physica prædeterminatione ad fines Thomistæ scholæ exposita esse dicitur, vnum illum, qui tractatum hunc elaborauit, sub cuius nomine in Bibliotheca adseratur communis; alterum doctissimum Mag. Araujo, qui tractatum istum approbat, & adoptauit, & cum suis imprimi permisit.

18 Venio ad Albeldam, quem dixi physicam prædeterminationem abjurasse, quod inquit Magister iste nunquam se esse crediturum non peto, ut credat, sed ut legat, & attendat. Audit Albeldam 1. parte disp. 58. sect. 2. in initio sic proponentem physicam prædeterminationis sententiam.

Aliqui ex iunioribus Thomistis ita explicant, diuine prædefinitionis circa actus nostros liberos bonos, ut dicant gratiam auxiliarem, præuenientem consensum nostrum esse qualitatem per modum actus primi invenientem voluntati, semper intrinsecè perfectiorem, & alterius rationis, quam gratia auxiliari, que datur ei, qui dissentit, etiam si sit inqualiter tentati, afferunt enim qualitatem huiusmodi esse ultimam: completem potentiam voluntatis, & reducentem illam, quasi inchoatiæ de actu primo, ad actum secundum. E contra vero prosequitur explicando naturam gratiae præsufficiens eadem proportione. Sic proponit physica prædeterminationis sententiam, quam dicit esse aliquorū iuniorum Thomistarum. Secundo loco proponit sententiam nostrorum Authorum, & poitea ex propria sententia paulo ante num. 10. sic habet. Prædicta tamen sententie vere non sunt pro quarum impugnatione dico contra primam sententiam, non oportere, quod gratia preueniens, que in uno est efficax sit etiam in effica in alio maiori tentatione vocato, &c. Rursus paulo ante num. 11. contra eamdem sententiam sic habet. Secundo probatur, quia ex opposita sententia sequeretur, quod auxiliū efficac sit talis natura, ut voluntas nostra non possit illud abire, non solum possibiliter consequent, sed etiam possibiliter antecedenti, seu quod id est non solum in sensu compositionis, sed etiam in sensu divisionis: consequens dici non potest, quia contrariatur Tridentinæ sessionis 6. c. 5. Poitea n. 12. sic eandem sententiam insequitur. Tertio probatur, quia ex opposita sententia sequeretur non esse laudandos magis viros sanctos, qui de grauissimis tentationibus victoriam reportarunt, quam eos, qui solum vicerunt leuissimas, quæ arguenda ex nostris Authoribus mutuatus est Aluelda.

Subdit poitea: sect. 3. pag. 709. n. 36. cuius ordinem Typographus inuenit; posse dissensum componi cum auxilio efficaci, quo nihil longius à physica præmotione, sunt verba Albeldæ. Ex quo collige, quod non dicitur dissensus impossibilis in sensu composite liber arbitrio, si excitato, hoc enim falsum est, nam cum liberum arbitrium sic excitatum sit proxime, & expedite indifferens ad vnu liber, alia liberum non esset, non implicat absolute ponit dissensu cum illo sic excitato. Dubitare Albeldam his in locis, & per totam disputationem impugnare physicam prædeterminationem, est media in luce cœcutire.

Obiicit Recentior iste Albeldam dixisse disp. 6. necessarium esse Dei præiuum concursum actualiem in ipsas causas secundas. Id forsitan dictum de decreto concurrendi, aut de modis illis concurrendi ad actiones causæ secundæ, quos Capreolus dixit Deum habere producendo virtutem, & illam conservando, quod sat is indicat ibi Albelda per hæc verba. Opposta sententia sicut communis est apud omnes Philosophos antiquos, sita certissima, & lumine naturali videatur nota. Huc usque ex Albelda retulit recens ille, & immediata verba subiicit ad alia transiliens, ut sensum huius Authoris in fauorem physicam prædeterminationis detorqueat. Pro cuius declaratione, (prosequitur Albelda) supponendum est, quod in quacumque causa creata aliud est esse, aliud operari, ita etiam in illa duplex reperiatur dependencia à prima causa, altera in offendendo quando videlicet à Deo habet esse, unde ab eo dependet in fieri, & conservari. Altera vero est in causando, quatenus videlicet à concursu cause prima dependet, & percursus causa secunda. Viramque autem dependentiam tamen aperte ostendit. Quod si alia obscura, & inuoluta in hoc Authori inueniantur,

inueniantur, quibus videntur sibi contradicere, aut consequenter non loqui, de hoc ego non curabo dum ostenderim clare, & manifeste Authorem hunc physicam prædeterminationem impugnare.

21 De Magistro Laurentio Gutierrez nihil habuit hic Author, quo probare contendet eam physicam prædeterminationem defendisse, neque ego habebo, quo reuinam animositatem hominis, qui ea, qua in libris scripta leguntur aperto negat, id certo mihi constat, quod cum in suo Collegio Sancti Thoma quibusdam publicis disputationibus præfessus anno 1613, & à parte quodam nō nostris argueretur de efficacia gratia Hispane respondit. *No es mi ingenio para abrazar esas durezas, y nuna las pode entender.* Quæ verba inseruit postea P. Gaspar Hurtado veracissimus vir, in tractatu de auxiliis ipsi Magistro in hac Vniuersitate residente, sciente, & consentiente; cuius tractatus copia hodie apud nonnullos extant, quod iterum ex hoc suggetto dictauit P. Iohannes Antonius de Vlson, de illustriss. D. Fratre Antonio Viezma dixit abstinuisse semper à questionibus de efficacia gratiæ, & scientia media cuius testes sunt quotquot in hac Vniuersitate illum cognouere, alibi addidi hoc fecisse, ne contra propriam mentem prædeterminationem cogerer docere; hoc sepe ab ipso audiui, & multis argumentis possem confirmare. Insinuare sufficiat doctissimum virum, dum adhuc Vniuersitas Cathedram regebat à disciplinae prædeterminationis domesticorum fuisse senatum, cuius loco sufficere fuit Magister Iohannes à sancto Thoma, ut suos physicis prædeterminationibus imbueret, quo doctissimus vir fuit coactus ad priuatam domum diuertire, qua à suis derelictus pauperiam vitam degebat.

22 Opponit nobis Magister iste: Patrem Enriquez, & P. Pereira physicam prædeterminationem fuisse amplectatos, sed virtutem iam ab hac impostura vindicauit Paulus Leonardus in suis responsionibus ad expostulationes contra scientiam medium, sed ipsi de se loquuntur sic habet Enriquez lib. de fine hominis cap. 4. vbi pro sua sententia illum refert Recentior iste, quod prius fecerat Aluarez lib. 6. responsionis cap. 1. n. 25. *Neque illa ratio, aut auctoritas cogit dicere, quod Deus alicuius liberu[m] prædefiniuit omnia futura conditionata nempe, quis efficiet, aut qualis operatio sequetur, si in tali, aut in alio statu, aut circumstantiarum concursum confitueret, nam hic actus in Deo videtur otiosus, & nihil facit ad rerum productionem, conservationemque, aut decorem vniuersitatis.* Quibus valde difflat à prædefinitionibus Thomisticis, sed clariss. & magis cap. 14. n. 9. vbi sic habet. *Si quis consideret, speculatique duos homines æquales in naturalibus bonis, in habitibus & causarum concursum, & eos moveri auxilio omnino æquali ex parte obiecti, & potentia non videtur implicare ex natura rei, ut unus cooperetur, & convertatur, altero non conuerso.* Doctrina hæc clare opponitur cum physica prædeterminatione.

23 Benedictus Pereira l. 8 phys. c. 9. sic scribit: *Si enim voluntas ita moueret, viro se nullo modo moueret ad agendum determinaret omnis profectio meriti, & demeriti libertatis ratio funditus tolleretur. Sed quia Deus sic eam mouet, & ipsa nibilominus se ipsum moueat, & per suam deliberationem determinat ad agendum hoc, velatiu[m] quicquidam ob eam causam merito appellatur.* Expende verba illa se determinaret, se determinet. Per motionem autem Dei nihil aliud intelligit, quam dependentiæ à Deo in operari, ut ipse statim explicat his verbis, non enim intelligentiam est voluntatem esse liberam omnino, ita ut à nullo dependat, nullaque subiicitur, bac enim libertate solum Deum liberum esse cognoscimus.

24 Iactat Recens iste Ferdinandum de la Bastida, qui Roma pro sententia Societatis pugnauit, postea sui iuris factum Abulæ physicam prædeterminationem defendisse. Esto: sed quid nobis cum his, qui foris? Sed ne hanc gloriolam habeat Thomista moneo Bastida physicam prædeterminationem Abulæ defendisse intra claustra Dominicanorum in prælectionibus habitis pro laurea doctoratus, qua ab ipisis Dominicanis erat donandus. Quid ergo mirum si illis blandiretur, dum alter faciens, loco prætentus laurea proclamationes Fratrum posset pertimescere, quod addit, videlicet Bastidanum Vallisoleti physicam prædeterminationem docuisse ab viris fide dignis aliter euensiæ comperit habeo.

25 Ultimo opponit è nostris Patrem Michaelm Marcos in manuscriptis in lucem non edditis physicam prædeterminationem tenuisse. Respondeo contians esse Magistrum illum in matura ætate constitutum in nostro Collegio Sa-

Iamantino scientiam medium, & auxilia indifferentia docuisse, & physicam prædeterminationem impugnasse, quod si forsitan juuenis ante hanc controversiam cum Dominicanis excitata dum vigebat imperium Magistri Ba- fies temporis inferuerit, seruaueritque Molinae, & alii primoribus Societatis prælium primo instituere, & agmina recentiorum Thomistarum impetrare mirum non esset.

Hæc de mente Antiquorum discipulorum S. Thomæ veraciter Thomistarum, neque aliter sentientes D. Thomæ consentirent, qui longe alienus fuit à physica prædeterminatione adfruenda, eamque admittendam non esse confitit ex eodem Angelico Doctore. Integrum librum de hoc argumento neruose, & erudite scriptis Petrus & S. Iosephus, quem inscribit defensio S. Thome Aquinatis aduersus recentiores quæstiones Theologos, qui prædeterminationem physicam actus liberos illi falso affigunt. Idem argumentum feliciter insequitur noster Ruiz tom. de scientia dis- put. 49. section. 2. & 3. & 4. unum vel alterum testimoniū Angelici Doctoris adducam, quo stare pro nostra sententia negante physicam prædeterminationem com- portum erit.

Hoc probo imprimis ex prima secunde q. 9. art. 6. ad 27 3. dicendum quod Deus mouet voluntatem hominis, scilicet vniuer- salis motor ad vniuersale obiectum voluntatis, quod est bonum, & sine hac motione vniuersali homo non potest aliquid velle, sed homo peratione determinat se ad volendum hoc, vel illud, quod est verum bonum. Expende verba illa homo per rationem de- terminat se; & distinctionem inter determinationem ad bonum in communi extra quod voluntas vagari non potest, & ita hæc determinatio est à Deo producente voluntatem, & de- terminationem ad volendum, hoc vel illud, & ad hunc, vel illum actum liberum, quæ est à voluntate se determinante, & non à Deo determinante voluntatem: bene tamen ab illo, tanquam à principaliori causa determinationis ad actum honestum.

Rufus in 2. sententiarum dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 28 3. dicendum, quod Deus operatur in omnibus, ita tamen, quod in unoquoque secundum eius conditionem vere in rebus naturalibus operatur, scilicet ministrans virtutem agentis, & sic determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agentis sibi ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat, sed tamen determinatio alio- nis, & finis in potestate liberi arbitrij constitutetur. Ex his ar- guo in sententia Diuini Thome determinatio actionis est in potestate voluntatis, sed physica prædeterminatione non est in potestate voluntatis: ergo physica prædeterminatio non est determinatio voluntatis.

Iterum in 2. dist. 25. quæst. 1. art. 1. sic habet Angelicus 29 Doctor. Sic ergo patet, quod hoc differentia est in agentibus, quia quedam determinant sibi finem, & actus in finem illum, quedam vero non: nec aliquod agens sicut sibi præstituere potest, nisi ratione finis agnoscat, &c. & propter hoc in multis intellectuum habentibus liberum arbitrium inuenientur, non autem in illis, quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed a quibusdam alijs prioribus. Ergo sentit Angelicus Doctor ea solum agentia esse libera, que sibi determinant proprias actiones, & ea quorum actiones determinantur à causa prioribus libera non esse: ergo si actiones voluntatis determinantur à Deo superiori causa voluntas libera non esset.

Item in 2. dist. 39. quæst. 1. art. 1. Ipsa autem potentia voluntatis quantum in se est, est indifferens ad plura. Sed quod deter- minante exeat in hunc actum, vel in illum non est ab alio deter- minante, sed ab ipsa voluntate. Expende non solum hic al- ferre D. Thomam voluntatem determinare se ipsam, sed non determinari ab alio.

Oibi. nobis Thomistæ sacrum Doctorem sepe dicere voluntatem moueri, & præmoueri à Deo, quod nos non negamus, nec negari potest, quia Deus dat auxilium excitans quod est motio, & quia libertatem præuenit præmotio di- citur. Vnde P. Suarez tom. 1. de gratia prol. 3. c. 6. n. 11. asserit auxilium excitans recte dici auxilium præmouens, seu præ- motionem. Deinde vniuersaliter in phrasi D. Thomæ moueri à Deo est moueri per virtutem à Deo receptam, quo sensu dicimus grauiam, & leuiam à generanti moueri, quia ab eo grauitatem & leuitatem, quibus mouentur recipiunt. Sic explicat Angelicus Doctor 1. parte quæst. 10. art. 4. ad primum, hoc quod est moueri ab alio exemplo grauiam & leuiam, & hoc applicat ad motionem voluntatis, ibi- dem ad secundum, dicendum, quod moueri voluntate est moueri ex se, id est à principio intrinseco, & illud principium intrinsecum potest.

Punct. III. De physica predeterminatione. §. I.

251

tantum esse ab alio principio intrinseco: & sic moueri ex se non repugnat ei, quod mouetur ab alio. Videas quomodo in phrasí Diuini Thomae voluntatem moueri ab alio nihil aliud sit, quam moueri per virtutem ab alio receptam.

32 Sic explicat Caeteranus 1.2.q.3. art.4. versus finem §. Ad id vero Diuum Thomam dicentem ibi voluntatem, que a se mouetur, moueri ab alio, quia ipsa non est primum principium, verba sunt Caeterani. Est igitur authoris sententia, quod sicut generans graue, dat graui naturalem appetitum motus deorum, & propterea cessante impedimentoo graue ex appetitu accepto mouetur deorum, & quiescit ibi; ita genitor voluntatis dat ei naturalem inclinationem in bonum, ita quod proposito per intellectum absque impedimentoo voluntas tendit in illud actu elicito quod est volitus. En Caeteranum interpretantem Diuum Thomam, dum afferit voluntatem moueri a Deo nihil aliud significat, quam voluntatem seu virtutem illi intrinsecam, qui mouetur dependere a Deo Authore voluntatis, & dante illi intrinsecam inclinationem in bonum, quo proposito, eo praefice, quod impedimentum absit voluntas tendit pro sua libertate in hoc, vel illud bonum propositum, quia ex se tantum est intrinsecus determinata ab bono in commune, sive verum, sive apparet.

33 Obiectum etiam nobis Thomistæ Angelicum Doctorem dicentem voluntatem, & quamlibet aliam causam creatam agi a Deo, quod in phrasí Diuini Thomæ nihil aliud est, quam voluntatem, & quamlibet causam creatam agere per virtutem a Deo receptam. Constat ex Angelico Doctore 1. parte q.60. art.1. ad 2. vbi sic habet. *Dicendum, quod omnia, quae sunt in toto mundo aguntur ab aliquo propter primum agens, quod ita agit, quod nullo modo alio agatur, in quo est idem natura & voluntas, & ideo non est inconveniens, si Angelus agatur in quantum inclinatio naturalis est sibi indeterminata ab Autore sua natura. Non autem sic agitur, quod non agat cum habeat voluntatem liberam.*

34 Obiiciunt insuper apparentius Diuum Thomam afferere Deum operari cum causis secundis, veluti cum instrumento, quibus supra suam entitatem oportet addere impulsum aliquem, ut operetur, ita ut sine hoc sint entitatis incompletæ ad operandum. Sic habet q.3. de potentia, art.7. Id, quod a Deo fit in re naturali, quo actualiter agat est vi intentio sola habens esse quoddam incompletum per modum, quod colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento artificis. Et paulo post ex hoc infert. *Pnde sic in instrumento artificis conferri non potest, ut operetur absque motu artis, ita rei naturali conferri non potest, quod operetur absque operatione divina.* Respondeo cum Patre Ruizio, tom. de scientia disp.49. sect.2. Diuum Thomam hic non expolere aliquid reale intrinsecum, superadditum virtuti creatæ, sed, quod Deus cum illa concurrat actione terminata ad effectum, ex qua ex trinsecu denominatio resultat in virtute creata cum qua Deus concurrevit. Dicitur enim causa secunda complete operari potens per applicationem cause primæ ad operandum cum illa concursu simultaneo, quo applicatio importat decreturn Dei, quo vult cum creatura concurrere, ex vi cuius formaliter constituitur omnipotencia applicata in actu primo ad cōcurrentem, & quia causa secunda sine omnipotencia sua applicata concurrere non potest, dici poterit quid incompletum, seu virtus incompleta ad operandum; ex virtute enim causa creatæ, & ex omnipotencia applicata ad operandum constituitur unum adæquatum principium; & actus primus completus ad operationem, quæ est actus secundus.

35 Hanc esse mentem Angelici Doctoris constat ex toto articulo contextu, in quo inquirit, *Vtrum Deus operetur in operatione naturæ?* Et omnia argumenta, quæ in contrarium adducit, eo tendunt, ut probent sententiam Durandi afferentis causas secundas à Deo productas, & conservatas operari absque cooperatione Dei, hoc est absque concursu simultaneo. Argumenta, quæ sanctus Thomas pro sua sententia ibi adducit, tantum procedunt contra sententiam relataam, quam tenuit Durandus, & in illis tantum infert creaturam non posse operari, Deo cum illa non operante. Primum argumentum Diuini Thomæ est. Sicut ars supponit naturam, ita natura supponit Deum, sed in operatione artis operatur natura; ergo in operatione naturæ operatur Deus. Secundum argumentum, hoc est secundum Philosophum, homogenerat hominem, & Sol, sed operatio hominis dependet ab operatione Solis: ergo actio naturæ dependet ab operatione Dei. Tertium argumentum est. Natura non potest esse sine Deo operante:

ergo in qualibet naturæ operatione Deus operatur. Quatum argumentum est. Deus est in omnibus rebus, per extensionem, presentiam, & potentiam. Sed non est dicendum, quod virtus secundum quod est in Deo est otiosa: ergo in qualibet naturæ operatione Deus operatur. Ecce in omnibus argumentis tantum concludit Angelicus Doctor: naturam non operari sine operatione Dei, & Deum semper cum natura operari, & in sua conclusione tradenda infert, rei naturali non potuisse conferri, quod operaretur absque operatione diuina, quæ omnia de concurso simultaneo optimè intelliguntur, & hunc argumentum coniunctum, & præsumum, quem Thomistæ intendunt nullo modo fraudent, ergo recte, & legitimè de hoc concurso explicatur Diuus Thomas, & necesse est explicari, ne dicamus Argumenta Angelici Doctoris inefficiaciam, & intendunt non solum non probare, sed neque attingere.

Ex eo, quod interdum Diuus Thomas casu in hanc rationem prædeterminationem inciderit loco cuiusquam potui ponni prædefinitionis, seu prædestinationis, vel volitus Dei tempore præcedens, eo modo quo ratione huius præcedentiae scientia Dei sapientia præscientia dicitur intendunt nonnulli physicam prædeterminationem probare. sanct. Thomas 1. parte q.23 art.1. inquit: *Vtrum homines prædestinentur à Deo?* Respondeat affirmativè, probatque omnia subiacere diuina prouidentia, & cum testimonium Damasceni sibi obiecisset, his verbis respondet. *Ad primum ergo dicendum, quod Damascenus nominat prædeterminationem impositionem necessitatis, sicut est in rebus naturalibus, quae sunt determinata ad unum.* Ex hoc loco neque apparenter infertur, prædeterminationem D. Thomam adfruere, non enim in sua sententia tradenda nomine prædeterminationis usus erat, sed nominibus prædestinationis, prædefinitionis, & ordinacionis; nec dum afferit, Damascenum nominare prædeterminationem impositionem necessitatis, illius loquendi modum non improbat, sed tantum afferit, ipsum non loqui de impositione necessitatis, quovis tacite insinuat, hanc significari nomine prædeterminationis, vel quod favorabilius possum habere Thoministæ abstrahere à significacione huius vocis prædeterminationis.

Insuper sanctus Thomas quodl. 12. quest. 1. art. 4. illam questionem tractans an omnia sint sub fato. *A prouidentia inquit Dei omnia sunt prædeterminata, & ordinata, & in hoc sensu concedit omnia esse sub fato iuxta illud Boëtij. Fatum est immobilitis dispositio rebus mouilibus inhaerens.* Ex verbo autem illo omnia sunt prædeterminata voluntas Thomistæ physicam prædeterminationem inferre, sed incassum profecto, nam ibi Sanctus Doctor tantum vult prouidentiam Dei esse certam, & immobilem, & sua decreta esse inirritabili: prædeterminata auctem dicit quia à Deo sunt decreta prius tempore, quam fiant. Constat aperte ex eo, quod Angelicus Doctor loquatur etiam de affectibus, qui à Deo solo tanquam à causa dependent, respectu quorum prædeterminatione Thomistica locum non habet, quia haec tantum pro causa secundis inuenta est. Eadem fuit mens Augustini relata à D. Thoma his verbis. *Si quis hoc modo intelligat fatum sententiam teneat, linguam corrigat & non dicat fatum, sed prouidentiam.* Cùm igitur Sanctus Thomas Boëtium, & Augustinum imitetur, & quælibet quam ibi tractat, tantum sit, omnia subiacente prouidentia diuina, sit manifestum, hanc tantum prouidentiam cum Boëtio, & Augustino intendisse probare immemorem omnino physice prædestinationis, quam Thomistæ stabilire intendunt.

Aliud adducitur testimonium ex Diu Thoma in commentario ad Dionysium de diuinis nominibus cap.5. fect. 3 quod his verbis proponit Alvarez disp.22. de auxiliis n.ii. *Et huiusmodi rationes sacra scriptura vocat prædefinitiones, seu prædeterminationes.* Necfio an aliquis incuria, vel nimia cura verbum hoc prædeterminationem, irreperit, quod apud D. Thom. non inuenitur, sed prædefinitionem, quo huic testimonio superabunde satisfactum est. Subdit potesta Angelicus Doctor: *Quæ quidem prædefinitiones, & voluntates sunt definitiæ entium, & effectus ipsorum, quia, & huiusmodi rationes superabstantialis Dei esse prædeterminavit, omnia produxit.* Sic Sanctus Thomas utroque loco proximè citato iuxta editionem Romanam anno 1570. In hoc testimonio verbum prædeterminavit non cadit supra verbum omnia, ut constat ex grammatica constructione, & commate posito post verbum prædeterminavit, & ante verbum omnia, sed supra voces illas, rationes superabstantialis esse Dei. Ita

38
39
40

vt sensus sit ; produxit omnia , quia prædeterminauit rationes superfibitalis esse Dei , hoc est diuinos actus respectu quorum physica prædeterminationem hucusque Thomistæ non defendunt, neque apud D. Th in prædicto testimonio est, omniaque produxit ; vt scribit Aluarez. sed omnia produxit, & dum Aluarez coniunctionem que addit destruxit sensum Angelici Doctoris, neque alium ad suam mentem compositum, sed totam periodum absque illa significacione perfecta reliquit , manet enim pendula , & absque compare pars illa propositionis causalis, quia prædeterminauit rationes superfibitalis esse Dei.

39 Alia testimonia , quæ ex sancto Thoma , in fauorem physica prædeterminationis obseruantur ad eam compendiam leuissimi momenti sunt , & ex prædictorum solutione facile quisque ingenue , & legitimè absque prædicione nostra sententia explicabit.

40 Affirmo qualitatem hanc, iuxta principia Philosophica, admittendam non esse, neque in causis liberis , neque in necessariis; quia in utrisque absque illa necessitate, & sine fundamento ponitur. Non esse necessaria in causis necessariis, sic probo. Hæc qualitas ponitur in causis, ut determinant ad operandum : sed causa necessaria ex sua natura, & per suam entitatem est determinata ad operandum , quotiescumque habet paratam omnipotentiam, vt cum illa comitante concurrat ad effectum : ergo præter omnipotentiam paratam ad concurrentem cum illa per concursum comitantem, superflue alia præmotio, seu determinatio ponitur. In causis liberis eodem modo sit argumentum: etiam si causa libera ex sua natura non sit determinata ad operandum, eo ipso quod sit libera, talis est natura, vt positis omnibus requisitis ad operandum , & non operandum, valeat se determinare ad operationem, & carentiam eiusdem ; alia non esset libera ; quia principium liberum essentialiter dicit principium indifferens potens se determinare : ergo ut causa libera determinetur, necessaria non est hæc præmotio; sed sufficit applicatio obiecti per cognitionem proportionatam ad illud amandum ; & si qua sunt alia requirantur ad actum amoris; videlicet habitus supernaturalis, si actus producendus futurus sit supernaturalis : ergo superflue excogitare hæc qualitas, seu præmotio. Multa sunt capita, ex quibus intendunt Thomistæ necessitatem huius physicae qualitatis præsumuntur, in causis liberis illam ex indifferenti voluntatis exposcent ; in liberis , & necessariis illam expofulant ex subordinatione causa secunda ad primam ; ex necessitate concursus causa prima, quam habet secunda , vt operetur, ex ratione causa prima. Qæ omnia percurram, vt probem ex nullo capite, qualitatem hanc esse necessariam ; & Thomistarum argumenta simul diluam.

S. II.

Indifferentia voluntatis non arguit necessitatem physicae prædeterminationis.

41 Ex indifferentiæ , & indeterminatione voluntatis, quam habet in actu primo, inferre volent Thomistæ physican prædeterminationem , qua per modum actus primi determinetur ad actu secundum. Deinde, quia determinatio prouenit à principio actiuo ; ac proinde existimat non posse à voluntate prouenire ; quia hæc est principium actuum. & nihil potest esse principium actuum & passuum secundum eamdem rationem. Expendam hæc argumenta postquam de hac re diuersas sententias , illarumque auctores dederunt.

42 Docuit Aegidius Romanus in 2. distinct. 25 quest. vniuersit. art. 3. ad argumenta, dub. 2. art. 6. & in 1. dub. & 2. & quodlib. 3. quest. 16. Voluntatem non esse potentiam actuum, sed purè passuum; nihilominus se ipsam determinare: quia dum se continet à prosequitione huius obiecti, consequens est, vt contrarium obiectum agat in voluntatem. Exempli gratiâ, illi obicitur delectatio fornicationis , & diuina lex prohibens fornicationem , si continet se ab amore fornicationis , per hanc continentiam determinat se ad amorem diuinae legis , quem producit suum obiectum in voluntate tali continentia supposita. Quod si voluntas continet se ab amore diuinae legis , determinatur ad fornicationis amorem ; quia huius delectabile obiectum illum necessariò producit in voluntate. Aegidius sequutus est Arg. dist. 25. quest. vniuersit. art. 1.

Hæc opinio est omnino improbabilis , & aliena à vera doctrina Patrum , & Conciliorum afferentium , voluntatem concurrere ad nostram iustificationem. Cognoscere testimonium ex Trident. sess. 6. cap. 4. quo vtor Controu. 5. de anima , Punct. 1. num. 11. ad probandum voluntatem actiuo concurrere ad suas operationes. Ratione philosophica clarissimè impugnatur: voluntas nihil effectuè agit circa duplex obiectum propositum in hac sententia, verbi gratia, circa delectationem fornicationis, & circa amabilitatem diuinae legis prohibiens fornicationem ergo quantum est ex se à quæ se habet circa utrumque obiectum, neque est aliqua ratio propter quam dici potest magis continere se circa hoc obiectum, vt oppositum necessariò sui amorem in illa producat, quam circa illud , vt ab hoc amor ipsius producatur : ergo neque per continentiam amoris, neque per productionem eiusdem magis se determinat circa hoc obiectum , quam circa illud : ergo tota determinatio ex ipsi obiectis expectanda est.

Secundò: continere se ab hoc obiecto , dicit voluntatem posse determinari in illud, & se ab haec tendentia abstineri, non enim dicimus abstinere ab obiecto , quod ad huc concupiscere nequimus : sed voluntas circa nullum obiectum potest per productionem amoris ab illa dominante tendere : ergo per negationem huius tendentie non se continere potest ab aliquo obiecto. Sed esto, continet se per hanc negationem: hæc negatio est necessaria ; quia illius habitus non subiaceat voluntati: ergo non se liberè continet. Deinde esto libera. Hæc negatio circa utrumque obiectum : ergo circa utrumque se continet : ergo non magis se determinat ad unum, quam ad aliud. Si continentia ponatur in negatione passionis , eodem modo restringetur. Quia voluntas, dum agens operatur , non potest se continere à passione ; quia necessariò patitur. Dum non operatur agens pati nequit, ac proinde negotio passionis non illius continentia danda est , neque voluntas potest determinare agens v. agat, vel illud coercere ne agat: quia hoc nequit praestare voluntas per suam entitatem , quia indifferens est ad patientem , & non patientem. Quod si per suam entitatem id praestaret, non fieret liberè ad illa, sed necessariò: non per aliquid superadditum ; quia hoc produci nequit à voluntate, quia principium effectuum non est in hac sententia: ergo nullo modo voluntas potest intelligi continere se liberè circa hoc obiectum , potius quam circa illud. Mitto rationes alias , quæ longius possent contra hanc sententiam expendi.

Communis Scholasticorum sententia docet respectu actuum voluntatis solum ratione differre agens, & patiens, ac proinde voluntatem ipsam se actiuo determinare, & passiuo actus recipere. Ita Scotus in 2. dist. 25. quest. vniuersit. §. ad primam rationem. Bassolis in 2. dist. 25. quest. 1. Henric. quodlibet 9. quest. 5. & quodlibet 11. quest. 6. & 7. & quodlibet 12. quest. 26. & ferè omnes antiqui.

Multiplex est principium respectu voluntis; quoddam actuum physice inservens, sicuti voluntas, & habitus: sicut se tenens per modum conditionis, seu moralis causa , sicuti cognitionis in multorum sententia. Rursus inter principia actiuo concurrentia voluntas tantum concurredit determinando actionem , ad cuius determinationem concurredit habitus. Alia sunt principia , quæ concurredunt non determinando actionem; sed quasi determinata à voluntate: sicuti habitus, qui necessariò concurredit dependenter à voluntate, & causa prima, quæ per decretum liberum, quia ipsa vult liberè suam omnipotentiam voluntati exhibere, vt pro sua libertate cum illa operetur, vel non operari, omnipotentiam subdit voluntati: ita, vt integrum sit voluntati cum illa veluti cum habitu operari, vel non operari. Hæc certa sunt , & suis locis adamassim explicanda. Sit

Conclusio. Principium actuum determinans voluntatem, non distinguuntur à principio passiuo respectu eiusdem voluntis: hoc est, voluntas, quæ cum omnibus requisitis constituta , potens operari se ipsam determinat per actionem physice fluentem ab illa , secundum eamdem entitatem est principium actuum, & passuum voluntis: reliqua vero, quæ voluntatem adiuvant ad producendum actionem, per quam ipsa se determinat, non sunt principium passuum voluntis. Ex quo inferatur principium actuum , & passuum voluntis distinguuntur tanquam includens , & inclusum : actuum enim dicit quidquid passuum

suum, & aliquid ultra. In hanc sententiam interpretor doctores omnes afferentes, nec distinguunt, nisi per rationem principium actuum, & passuum volitionum. Loquuntur enim de principio actuum determinante, non vero de principio actuum in tota sua latitudine. Sit

48 S E C V N D A C O N C L V S I O illata ex prima, que propria huius est loci: Principium actuum volitionis liberæ agit quatenus est in potentia ad agendum, & non agentem, & omnino indifferens; quam indifferentiam non admittit, nisi per ipsam volitionem, que est determinatio principii, antequam nullus alia supponitur. Hæc conclusio est deducta ex doctrina Angelici Doctoris, quam sanctus Doctor sape docet. Legatur in 2. distinet. 25. quælit. vniuersit. art. 1. & in corpore, vbi hec habet: Nihil agit nisi in quantum est in actu: & inde est quod oportet omne agens esse determinatum ad alteram partem: quod enim ad virtutibet est, equaliter se habens, est quodammodo potentia respectu viriusque, & id est, ut dicit commentator in 2. physic. quod ab eo, quod est ad virtutibet nihil sequitur, nisi determinetur. Existimabunt physica prædeterminatione patroni hoc testimonia iure optimo Diuini Thoma suam sententiam tribuunt: audiant, quid subdant sanctus Doctor paucis interiecisis: Hæc est afferentia in agentibus: quia quædam determinant sibi finem & actum in finem illum: quædam vero non: & in solutione ad 3. art: Determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrii constituitur. Eni m constituit Angelicus Doctor differentiam inter agens liberum, & necessarium: quod liberum sibi determinat invenit & actionem circa illum, ac proinde non indiget determinationem in actu primo, quam supra cum Commentatore tantum pro agentibus necessariis requiriatur. Deinde, vt omnem ambiguitatem auferret, hanc determinationem in potestatem liberi arbitrij reduxit. Similia haberet de malo, quælit. 3. art. 3. & quælit. 6. art. vniuersit. in corpore; vbi art: Quantum ad exercitium actus, manifestum est, quod voluntas mouetur à se ipso: sicut enim mouet alias potentias: ita se ipsum mouet. Postea explicat, quomodo intelligendum sit illud axioma, scilicet non posse idem principium secundum eandem rationem esse in potentia, & in actu; quod explicat de principio adæquato eo modo, quo nos diximus distingui principium effectuum, & passuum volitionis. Subdit immediatè: Negue propter hoc sequitur, quod voluntas secundum idem sit in potentia, & in actu. Sicut enim homo secundum intellectum, in via intentionis mouet se ipsum ad scientiam, in quantum ex uno nō venit ad aliquid ignoratum, quod erat in potentia notum: ita per hoc, quod homo vult aliquam in actu, mouet se ad volendum aliud in actu: sicut per hoc, quod vult sanitatem, mouet se ad volitionem sanie portonem. Explicit sanctus Doctor quomodo distinguit principium actuum, & passuum electionis: quod etiam locum habet in intentione libera, si ad ipsam, vt sapere contingit; & semper contingere plures volunt, supponatur actus necessarius, & in omni eventu principium adæquatum actuum includit omnipotentiam, & cognitionem saltem tanquam conditionem, qua ad principium actuum; & non passuum volitionis spectant.

49 Mem. hec vt Thomistica nomen apud omnes mereatur comprobanda est auctoritate discipulorum D. Thom., quos medullam esse illorum, quos Thomistæ appellant, negabit nullus. Multis parco, quibus hec sententia posset comprobari: tantummodo Caprolum adduco distinet. 24. citata, art. 3. ad 6. argument. vbi hec habet: Voluntas quantum est de sua natura est ad opposita: ipsa tamen ratione sue libertatis se determinat ad id, quod vult: & ita non indiget alio determinante: neque verba explicatione indigent. **50** Ex his facile est argumenta Thomistarum inducere. Primum est: quia mouens, & motum sunt distincta subiecto, seu re ipsa, vt colligitur ex Aristotele lib. 9. Metaphys. cap. 1. text. 12. & lib. 5. cap. 12. text. 17. Adduct sequi ex opposito, quod idem moueret se primò: quod fieri nequit, vt confit ex 8. Physic. text. 70. Cuius ratio est: quia tale debet esse mouens in actu, quale est mobile in potentia respectu eiusdem formæ. Respondeo principium adæquatum actuum semper distinguit à passu, quia actuum includit causam primam, qua principium passuum non est; & in hoc sensu intelligendum est. Aristoteles, ex quo non infertur idem mouere se primò: id est tanquam prima causa; quod est absurdum, quia semper mouet se dependenter ab alio principio increato. Et ad actionem, quia se mouet, supponitur actio alia, qua ipsum principium se mouens dependet à Deo. Ad illud, quod additur tale debere esse

Franc. de Oviedo, Philosop. Tom. I.

mouens in actu, quale est mobile in potentia, Respondeo intelligendum esse de actu primo, in quo est principium indifferens ante ipsam actionem; quia actus primus tantum dicit prærequisita ad actionem.

Argunt secundò: nihil agere in se ipsum, nam Aristoteles inquit 2. Physic. cap. 7. text. 20. materia, & efficiens non coincidunt in idem numero. Patiens autem se habet, vt materia, respectu agentis. Si Thomista probare intendissent voluntatem nullo modo concurre ad volitionem, & non dari actionem aliquam immanentem in rerum natura, neque agentis liberi, neque necessarij ad rem specie tenus hæc testimonia adducerentur; cùm aut ipsi fateantur voluntatem esse principium actuum, etiam physica prædeterminatione praeventam, & passuum eiusdem volitionis, nescio quomodo hæc testimonia nobis obiciantur? Respondeo: Aristotelem dixisse materiam ex suo conceptu non identificari cum efficiente; quia saepe distinguuntur causa materialis, & efficiens, & materia prima, quæ absolute materia dicitur non est principium actuum formarum substantialium, quam recipit, neque primarum qualitatum, aliorumque accidentium, que formas comitantur: & est quælit. an aliquorum productiva sit? Hæc ad auctoritatem Arist. principium autem illud nihil agit in se ipsum, vel negandum est, vel cum distinctione concedendum de principio adæquato actu.

Tertiò argunt: causa indeterminata non potest producere determinatum effectum: ergo voluntas sine physica prædeterminatione non potest volitionem determinatam producere. Respondeo distinguendo antecedens: causa indeterminata, hoc est, vaga secundum entitatem, non potest effectum producere determinatum, contendo: quia nulla causa in rerum natura est vaga, & indeterminata secundum entitatem: causa indeterminata ad effectum producendum & in sua entitate determinata, non potest effectum producere, subdistingo: si causa illa non habeat virtutem se determinandi, concedo: illam habeat, quemadmodum habet causa libera, & principium cognoscituum, nō. Deinde nego consequiam.

§. III.

Subordinatio cause secunda ad primam non desiderat physicam prædeterminationem.

Sæpe determinationem partiti sumus in determinationem in actu primo, & in actu secundo: determinationem in actu secundo nulla obtinet causa, quoque suam exercitat causalitatem; hoc est enim, quia formaliter in actu secundo causaliter determinat. In hoc sensu dicimus virtutem actuum ignis per actionem determinari in actu secundo ad calefaciendum: quod idem est, ac dicere constitui calefacientem per actionem, & voluntatem determinari per ipsam volitionem ad volendum in actu secundo: quia per volitionem formaliter volens constituitur. Determinatio in actu secundo, quando est principium liberum, est propria determinatio: quia determinat indifferentiam, quam habebat principium. Determinatio vero, qua principium necessarium supponit, sicuti calefactio respectu virtutis calefactiæ, propriè non est determinatio; quia nullam determinat indifferentiam, quam habet principium ex se. Virtus enim calefactiæ est principium determinatum ad calefaciendum; ita vt quotiescumque sit cum omnibus requisitis ex parte actus primi necessarij calefaciet, si forma opposita efficacius non resista, quam ipsa actum virtus efficeret. Sicuti determinatio propria, principium sequitur liberum: ita determinatio quævis formaliter libera, sicuti volatio, si plura principia habeat tantum respectu illius libera diciuntur, quod in actu primo liberum supponitur ad ipsam, & quod ante ipsam omnino ex se erat, & indifferens, & potens te determinare ad talen volitionem, & ad negationem illius. Vnde non est idem esse principium effectuum determinationis, & esse principium se determinans: habitus enim est principium effectuum determinationis voluntatis, hoc est in volitione; & non est principium se determinans.

Plurimum etiam præ oculis habere oportet distinctionem illam effectuum liberorum in se primario formaliter, & liberorum secundarij libertate derivata la causa. Volatio libera est libera in se: effectus qui dependet à volitione libera

Y est

est liber in causa, & secundario, sicuti deambulatio. Non enim alia ratione liberè de abulo, nisi quia liberè volo deambulare. Monco infuper volitionem creatam liberam, esse liberam respectu voluntatis creata, & respectu voluntatis diuina; sicuti enim voluntas ita illam producit, vt posset non illam producere: ita Deus ad illius volitionem concurredit, vt posset etiam non concurrere, qui nullus effectus necessario producitur à Deo: sed omnes ab illo libere operante procedunt. Ea tamen est differentia inter libertatem Dei, & creature respectu volitionis creata notata dignissima, quod volitio creata, respectu voluntatis creata, est libera formaliter, primariò, & in se; & est primum, per quod voluntas se determinat ad volitionem ipsam, ante quam nihil erat in voluntate, per quod voluntas supponeretur determinata, volitio vero creata numquam potest esse formaliter, primariò, & in se libera respectu voluntatis diuina, sed semper est libera derivatio, libertate volitionis diuina, à qua depedit tantum à causa, & per quam Deus se determinat, quatenus est ex se, ad volitionem creatam producendam, vel non producendam, ita, ut antequam Deus volitionem creatam producat, intelligatur iam quatenus est ex se determinatus ad illam producendam per decreta, quod præcedit ipsam volitionem; quo posito non ultra Deus manet indifferens ad hac volitionem producendam, vel non producendam. Ratio huius discriminis satis perspicua erit omnibus, qui politè materiam hanc attingunt, illa exhibeo. Volitio tantum est libera formaliter, & in se respectu voluntatis quam determinat, & constituit volentem: sed volitio creata tantum determinat, & constituit volentem voluntatem creatam: ergo tantum est libera formaliter, & in se respectu voluntatis creata. Maior ab omnibus est admittenda, quia, cum voluntas tantum sit potentia formaliter libera, illud tantum, quod est exercitium talis potentie est formaliter, & in se liberum; & id quod determinat voluntatem formaliter, est id quod formaliter in se prouenient à principio indifferenter, reliqua vero actiones prouenientes à voluntate determinata, vel non dependentes à voluntate, non posunt prouenire à principio indifferenti potenti se determinare. Minor Catholicè negari nequit, consequentia inequivocabilis est.

Ex his infero formaliter ex vi volitionis creata tantum causam creatam constitui liberam in actu secundo, & hanc esse vincere principium in actu liberum per hanc volitionem formaliter, & quia vincere per ipsam se determinat: Deumque per hanc volitionem creatam non constitui se determinantem neque liberum, sed per aliam formam, videlicet per suam volitionem se determinare ad volitionem creatam producendam, & constitui primum liberum respectu volitionis creata.

Videas ultra, duplíciter se posse Deum determinare ad concurrentem. Primo per decreta, quo decernat actionem indifferenter à libertate voluntatis: ita, ut cum illo decreto componi nequeat negotio volitionis. Secundo per decreta, quo deceperit volitionem indifferenter à libertate voluntatis, quod quidem indifferens est ut componatur cum volitione, & negatione eiusdem. Primum illud decreta libertatem destruit: hoc secundum illam illas tuerit, & est, quo de facto se determinat ad concurrentem cum voluntate ad actus liberos, quod latius explicabo, & probabo punctum in immediate venturo. Decretem primum libertatem destruens, determinat causam primam, & secundam; & ipsam actionem. Decretem hoc benignum libertati attemperatum, non determinat causam secundam, quia illo posito manet indifferens ad operandum; & non operandum: & consequenter non determinat actionem, seu volitionem dependentem à causa secunda, neque dependentem à Deo, quia est eadem, indifferens: tantum determinat Deum, ne posito hoc decreto ex parte sua, sit indifferencia aliqua ad concurrentem, vel non concurrentem, quia totam suam omnipotentiam, ex vi huius decretri veluti voluntati creata committit, in ordine ad illum actum, ut illa vtratur, vel non vtratur secundum suum arbitrium. Quapropter decreta hoc recte dicetur determinatio subiectiva, seu respectu subiecti (sic licet voluntate diuinam respectu sua volitionis compellare) non vero determinatio determinativa, seu determinatio sui termini. Ex quo inferes aliud esse se Deum determinare ad concurrentem libere cum voluntate: aliud determinare voluntatem, & volitionem ipsam. Hac si percalles, nullus ti-

bi, neque minutulus difficultatis scrupulus potest superesse, & ex illis omnibus omnia, quibus Thomistæ suā qualitatem stabilire intendant, facilissimo negotio perfolues.

S. IV.

Soluuntur objectiones contra præcedentem doctrinam.

Oblicit Aluarez disp. 18. & disp. 24. n. 14. Si voluntas operaretur sine prævia motione, esset primum ager ergo, non potest operari sine illa: probat antecedens: illud est primum agens, quod operatur independenter ab alio, & sine prævia præmotione; sed voluntas operatur independenter à motione: ergo operatur ut primum agens. Debutus Aluarez primum partem antecedentis, omisam in minori secundi syllogismi, probasse: & secundam maioris stabilire, frustra enim sibi fingit definitionem primi agentis, vt prober agens, quod non operatur cum motione prævia, esse primum agens. Si tamen ex hac parte firmum fieri argumentum superest, firmius ex altera mihi subsumo. Primum agens est illud, quod operatur independenter ab alio, & sine prævia motione: sed voluntas etiam operatur sine propria motione, non operatur independenter ab alio: ergo non esset primum agens. Melius enim arguit à negatione unius partis essentialis ad negationem compositi, quam ab affirmacione eiusdem partis, ad affirmacionem totius compositi. Hæc enim est optima consequentia: non datur materia, quæ est pars essentialis hominis: ergo non datur homo: & hæc pessima: datur materia: ergo datur homo.

Respondeo primum causam esse illam, quæ operatur independenter ab alia: & causam secundam esse illam, quæ non potest operari sine dependentia ab alia. Ex quo fit voluntatem semper operari, ut causam secundam: quia semper operatur dependenter à Deo, & neque independenter ab illo operari. Confutus Aluarez locis citatis ad autoritatem D. Thomæ, ut hanc solutionem reficiat: alicuius impugnatam fuisse à D. Thom. in 2. dist. 37. q. 2. art. 4. vbi haec habet: *Quamvis per hanc respositionem evitaretur, quod voluntas humana, & quemcumque alia causa non esset primum, ens simpliciter tamen videretur posse evitari, quin esset primum agens, si eius actio in aliquod primum agens non reduceretur sicut in causam.*

Adeò altè mentibus nostris infedit de autoritate, subtilitate, præcellentique Angelici Doctoris doctrinæ, dignissima extimatio: vt illius testimonia abs re seipsum adducta ad illa, quæ nullatenus probant, in modo non raro ad illa, quibus neque coheret tanta Doctoris doctrina, numquam nobis suppetam reddant, neque grandem inter Doctores Scholasticos, & Ecclesiæ Patres auctoritatem quidquam apud nos minuant: affectus enim, & studium erga Magistrum, & doctrinam nobis suadent, & monstrant quantâ Angelici Doctoris iniuria, illius testimonia ita referantur, ut levia, & inanita videri possint, filius maximum pondus, & efficacia maxima ad illa probanda, quæ Angelicus Doctor intendit, omnibus non innotesceret. Respondeo Angelicū Doctorem hic impugnans sententiam quandam, quam Magister reuelat, afferente causam secundam non dependere à prima in operando, & sine concurso illius suos effectus producere: dependere tamen ipsam causam secundam in fieri à Deo, à quo entitatem recepit. Quam sententiam efficaciter impugnant verba ex D. Th. relata, quia licet ex dependentia, quam haberet causa secunda à prima, ut ipsa produceretur, recte posset evitari non dici primum ens, quia hoc est omnino indifferens, tamen non potest evitari esse, primum efficiens: quia actio, per quam operatur, per se ipsam à Deo non dependeret.

Arguit secundo. Voluntas quando operatur vel determinatur à Deo, vel se ipsam determinans determinatur à Deo, intentum obincit Thomistæ: si se ipsam determinat: ergo voluntas est primum se determinans ergo præter Deum indifferendum est aliud primum principium, & aliud primum liberum. Neque refert dicere, voluntatem se determinare per concursum dependentem à Deo: & quia adhuc posito concurso ei per modum actus primi, voluntas est indifferens, & ipsa est, quæ determinat suam voluntem: quæ est concursus Dei, & ipsius voluntatis, & ab utroque essentialiter dependet: ergo voluntas debet dici primum principium volitionis, quæ physice essentialiter dependet.

dependet à Deo, & à voluntate, & primo determinatur à voluntate, quā à Deo, tota enim determinatio volitio-
nis radicatur in voluntate, à qua oritur tanquam à radice
sue determinationis, & tanquam à principio primo deter-
minante actionem.

61 Dixi iam num. 19. aliud esse Deum se ipsum determi-
nare, & aliud determinare actionem: & ex ibi dictis modò
respondeo, voluntatem non tantum esse, qua primò deter-
minat volitionem, sed que vnicè illam determinat, quia
Deus non determinat volitionem, cuius determinationem
voluntati committit, iuxta illud Ecclesiast. cap. 15.
verf. 14. Reliqui Deus hominem in manu in manu constitui. &
ibid. n. 17. ignem, & aquam apposuit tibi: tamen voluntatem
non esse principium primò se determinans ad volitionem.
Quia antequam voluntas, per productionem ipsius voli-
tions, ad ipsam se determininet, & exerceat suam liberta-
tem circa ipsam, per exhibitionem eiusdem, iam Deus
seipsum per decretem, quo statuerat concurrens ad voli-
tationem dependentis à voluntate, seipsum determinau-
erat, & libertatem propriam exercuerat circa volitionem
humanam producendam. Ex quo clare infertur voluntati
non esse primum principium liberum talis volitionis,
licet sit non primum, sed vnicum principium determinans
volitionem, & vnicum principium in actu secundo libe-
rum, & formaliter exercens suam libertatem per hanc voli-
tationem creatam: que Deum non constituit liberè ope-
rantiem: sed effectus decreti Dei, & exercitij voluntatis di-
uine.

62 Hęc in causis liberis: in necessariis autem facilior est
solutio. Dicunt Thomistae, causas necessarias esse deter-
minatas ad operandum, quoad specificationem: non ta-
men quoad exercitum. Quia in exercitu habent indiffe-
rentiam, quam ipsi appellant contingentia, quia quando
ignis hic, & nunc comburit, contingere potuit, vt non
combureret. Hanc doctrinam non probo: quia ignis sem-
per exercitum actionis, si sit applicatus: si autem ap-
plicatio deficit, non petit sub illis circunstantiis effec-
tum, neque quoad specificationem, neque quoad exer-
tum. Sed quidquid sit de hoc, respondeo determinatio-
nem, quam habet ignis in actu primo ad operandum, non
distingui à sua entitate, que per modum actus primi ope-
rationem exigit, & concursum causę primę dandum sub
omnibus requisitis ad actionem, & non alio modo. Et
sic ut igitur determinatio in fieri, & in confundari à
Deo: ita determinatio ignis per modum actus primi de-
pendet à Deo, & sicut Deus determinat ignem ad exi-
stentiam: sic illum determinat ad existentiam, quam
habet respectu effectus: quia hęc non distinguitur à sua
existencia. Determinatio eiusdem ignis in actu secundo,
ad hanc calefactionem, essentialiter est à Deo, & ab igne:
ita tamen vt ignis non possit ex se illam non exhibere:
Deus tamen potest talem actionem simul cum igne produ-
cere, & non producere. Ex quo infertur totam determina-
tionem ignis in actu primo existentis calorem: in actu se-
cundo illum producente à Deo, & eis tanquam à primo de-
terminante existentiam, & actum primum calefactionis, &
ultimo, & efficaciter determinante ipsam calefactionem,
quia posita calefactione ignis per modum actus primi, ad-
huc deficerit calefactio, si Deus non se determinaret ad
illam producendam.

63 Arguit tertio: Deus non determinat voluntatem ad
operandum: ergo vel expectat determinationem voli-
tatis, vt cum illa operetur, vel illi offert suum concursum
in actu primo, vt ipsa Deum applicet ad operandum illo
modo, qui maluerit voluntas? Primum dici nequit: quia
non potest Deus videre determinationem voluntatis, an-
tequam videat suum concursum in actu secundo, cum quo
identificatur, & ad quem supponitur concursum in actu
primo, seu applicatio omnipotentia. Si dicatur secundum,
sequitur Deum operari cęco modo, secundum duclum voli-
tatis, quin sciat, quid facturus sit, quovisque illud fecerit.
Respondeo, Deum exhibere, seu committere voluntati
suam omnipotentiam, vt illa vtatur in partem, quam
maluerit, antequam determinationem absolutam illius vi-
deat: nihilominus non operari cęco modo: quia antequam
suam omnipotentiam voluntati credit, scit Deus per
scientiam conditionatam, quid voluntas factura sit, si illi
omnipotentia applicetur, vt ipsam vertat in partem quam
maluerit. Vnde antequam Deus effectum liberum produ-
cat, illum, vt possibilem agnosca, & antequam applicet

siam omnipotentiam ad illum producendum, eumdem ef-
fectum nouit sub conditione futurum, vel non futurum.
Quod autem illum non prouiderit absolute futurum, ni-
hil refert: quia nullus effectus futurus videtur, antequam
decernatur.

Arguit tertio Thomista: Deus est verus dominus no-
strae voluntatis: ergo potest ut illa quando vult, & quo-
modo vult: ergo vult illa, & applicat illam ad suas ope-
rations. Primum antecedens non potest in questionem
verti: prior illatio probatur ex definitione dominij, quan-
tradit Bart. in l. si quis vi. S. differ. n. 4. si de acquirendo pos-
sess. vbi inquit: Dominum est ius perfecte disponendi de re corporali, nisi lege prohibetur. Quam definitionem amplectuntur
Iurisperiti omnes, apud Ant. Gomez ad leg. 45. Tautum
ex qua aliam dominij descriptionem communiter adducunt Doctores: Dominum est ius habendi, possejandi, suuendi &
riendi, ac disponendi de aliquo re pro libuo voluntatis, vel se-
cundum aliquem determinatum modum, à quadam superioritate,
vel auctoritate definitum. Posterior illatio probatur ex D.
Thom. t. 2. quest. 6. art. 2. vbi sic vnum definit: Vt si unius
rei nibil est aliud, quād applicatio illius ad aliquam operationem,
ex quo fit, vnum dici operationem, ad quam poten-
tiam applicamus.

Respondeo, Deum esse verè Dominum voluntatis, &
nostrarum actionum, & posse uti nostra voluntate, quan-
do, & quomodo voluerit: & ita posse uti voluntate illum
applicando, vt necessario operetur: & potest ut illa ap-
plicando eamdem ad operationem liberam. Si voluerit
uti illa ad operationem necessariam, poterit illi adiungere
decretem aliquod prædictorium, ex le immediate eti-
cax independenter ab aliis medijs, vel aliud comprincipi-
um creatum huiusmodi efficacis, in illam coniicere. Si
autem voluerit uti voluntate, vt ipsa liberè operetur, de-
bet voluntatem applicare ad talem operationem per prin-
cipia, quae inclinent ad operationem: sed indifferencia, vt
coniungantur cum operatione, & cum illius negatione, &
non per decretem prædictorium, vel comprincipium
creatum modo dicto, quod ex sua natura necessitatem vol-
luntati inducat. Quia nequit Deus applicare potentiam
ad operationem per media, cum quibus repugnat talis
operatio; cum vero operatio libera repugnat cum huius-
modi comprincipiis, non potest Deus applicare voluntatem
ad operationem liberam, per haec comprincipia.

Arguit ultimo: voluntas se determinat quoad specifi-
cationem, & Deus illum determinat quoad individuationem: ergo prius est voluntatem determinati quoad specifi-
cationem, quām Deum se determinare cum ipsa concur-
re: sed hoc fieri nequit: quia nulla determinatio potest
esse in voluntate independenti à concursu Dei: ergo tota
doctrina tradita falsa est. Explicabo punct. sequēt. s. ultimo,
quomodo Deus voluntatem determinet ad individuationem
specierum, ad quas ipsa se potest extendere, quod non
sit expectante Deo determinationem quoad specifica-
tionem, vt postea ipse individuationem determinet, sed
offerendo concursum ad hunc numero actum amoris, &
hunc numero odij, & non alios, antequam voluntas ullam
habeat determinationem. Ex quo sit, vt si voluntas se de-
terminat ad actum amoris, necessario ad hunc se debeat
determinare: quia alium non est potens: & ita de actu odij.

Posset ex hac doctrina sic argueri cum Thomistis: Si
Deus non determinat voluntatem; sed tantum suum par-
rat concursum, vt voluntas operetur, vel non operetur
iuxta suum arbitrium; ita vt tunc operetur Deus cum
voluntate, cilm ipsa se ad operandum determinat, & tunc
non operaretur Deus cum ipsa, cilm eadem non se de-
terminat, sequitur Deum esse causam subordinatam vol-
luntati: & voluntatem non esse causam subordinatam:
sed potius subordinantem respectu Dei. Probatur sequela:
causa subordinata est illa, que in operari dependet ab
alia & causa subordinans est illa, à qua alia causa in
operari dependet: sed Deus dependet in operari à causa
secunda, cilm ad nutum illius operetur, & non operetur:
ergo Deus est causa subordinata voluntati, tanquam con-
causa subordinanti. Respondeo, voluntatem essentialiter
subordinari causę primę: quia siue liberè, siue necessario
operetur, operatur dependenter à voluntate causę primę:
ita vt, si prius Deus non voluerit cum ipsa concurrens ad
actum liberum, vel necessarium, ipsa nullo modo poterit
operari, & potest Deus pro sua libertate determinare vo-
luntatem, vt necessario operetur, & quamlibet operatione

Y. 2. liberat

Liberam illius impedire: Voluntas autem non potest Deum determinare ad aliquam operationem, si prius ipse, et si non actionem, sicut seipsum determinauerit modo explicato n.19. ad talen actionem neque aliquam actionem sine concursu Dei determinare valet voluntas; & haec subordinatio semper competit voluntati. Quia tamen Deus vult suam libertatem voluntati relinquere, illi per decreto indifferens suam omnipotentiam applicat, & committit, ut illa virtut in partem quam maluerit; & omnipotentia sic applicata libere à Deo, operatur vel non operatur hunc, vel illum effectum dependenter à determinatione voluntatis. Et in hoc sensu potest dici omnipotentia subordinata voluntati, cui Deus illam commisitionem necessario: sed, ex decreto libero Dei: Numquid tamen adhuc ex decreto libero Dei voluntas diuina dicitur subordinata immediatè voluntati humanae, quia, licet voluntas determinet omnipotentiam ad producendam volitionem creatam; nunquam tamen determinat voluntatem diuinam ad suam volitionem. Quia antequam voluntas creata determinet suam volitionem, & omnipotentiam ad talen volitionem producendam, est Deus determinatus ad omnem actum suu voluntatis, à quo volitio creatu dependet. Neque causa aliqua creata immediatè potest determinare exercitum voluntatis diuinæ, nisi mediata rancum, quatenus determinat obiectum circa quod voluntas diuina postea potest versari non actu efficaci, quo velit tale obiectum producere: quia hic actus iam supponitur ad determinationem causæ creatae, & productionem obiecti, sed actu complacentiae, vel alio supponente iam obiecti existentiam.

§. V.

Necessitas concursus causa prima, ut secunda operetur necessitatem non inducit physica prædeterminationis.

68

AD difficultatem hanc dissoluendam, oportet in memoriam adducere obiectum omnipotentiae esse rationem communissimam entis: quod omnes absque quaestione loco admittere tenentur. Hanc conclusionem ex dicendis in Met. Contr. 10. de modo quilibet facilè intelligit; ubi probabo causam non referri ad rationem aliquam communem omnibus effectibus; sed ad hunc, & illum peculiarem effectum; dicimus tamen referri ad rationem aliquam communem effectuum, seu ad effectus sub ratione aliqua, in qua omnes conuenient, vt significemus omnia singularia significata sub illo communis conceptu extermimos, seu obiecta talis potentiae, sic potentia viuenda colorum in communis solemus assignare tangamus obiectum; quia species omnes contentæ sub hoc conceptu viuendi coloris, obiectum adæquatum potentiae viuendi constituant. Eodem modo, quia omnia singularia contenta sub hoc viuendi conceptu entis, sunt obiecta omnipotentis, dicimus obiectum illius esse rationem illam communissimam entis. Ex quo fit prædicatum entis esse titulum adæquatum, ut quilibet effectus dependeat à Deo: sicuti prædicatum vitalis, titulus est, vt effectus dependeat à principio vitali. Cum autem in omni effectu hæc ratio entis reperiatur, in omni effectu dependentia à Deo reperi neceſſe est. Quem discursum eleganter concessit D. Th. 1. part. quæst. 10. art. 5. in corpore: *Quia forma rei est intuitem & tanto magis, quia consideratur, ut prior, & viuens, & ipse Deus est propriæ causa ipsius esse viuens in rebus omnibus: quia inter omnia est magis intimum rebus, sequitur quod Deus in omnibus rebus intime operetur.*

Noto secundo, Deum mulieris modis influere in effectu productum ab ipso, & à causa creata. Primo: influit in effectum producendo virtutem creatam, à qua ipse effectus producitur; & hac ratione Deus dicitur causa remota cuiusvis effectus. Quam causalitatem habet quolibet alio influxu secluso. Secundo: Deus producit conditiones, & omnia requisita, ut causa secunda operetur, quod est applicare causam ad suam operationem. Hoc fit in causis physicis per approximationem localem, inter agēs, & passionem; & in voluntate per presentationem obiecti. Hac ratione Deus habet remotam prioritatem illam respectu effectus, quam proximè habent conditiones ab ipso productæ. Tertio: Deus suam omnipotentiam applicat ad producendum effectum, per decretem antecedens ipsius produc-

ductionem, indifferens ad effectum liberè producendum à voluntate creata, & determinatum ad producendum effectum dependentem à causa secunda ex natura sua necessaria, & determinata ad effectum. Medio hoc decreto concurrit Deus eodem modo, quo concurrit modo me volitio ad motum localem efficiendum à potentia proges-
siva; qui concursus moralis, & non physicus dici solet: quia tantum se habet per modum determinantis principium physicè producens. Quartò: Deus per suam omnipotentiam immediatè influit in effectum: ita ut actio productiva illius essentialiter respiciat omnipotentiam per se ipsum, & immediatè. Hac ratione Deus immediatè, & propriissime dicitur causa cuiusvis effectus creati.

Hos omnes influxus rectè sine prædeterminatione cōponi ex illorum naturis facile constat. In quibus rationem adæquatam causæ primæ, à qua secunda depédat in operari secundum rationem, quia ab hac distinguitur, prædeterminatione causæ sitam esse probo, & explico. Infelix causæ, abstractem à causa prima, & secunda, rectè quisque agnoscat in dependentia, quam habet quilibet effectus à Deo immediatè, per omnipotentiam, attingentem productionem ipsius. Deinde ratio causæ primæ in eo reluet, quod Deus est causa viuens alliorum omnium effectuum, & principium immediatum omnium actionum, & ob hanc rationem præcisam potest dici Deus causa prima, seu prior prioritate viuens alliorum, illa enim, quæ viuens alliorum sunt, priora vocamus. Neque hac ratio alicui entitati creatae conuenient potest: implicat enim dari causam creatam, à qua essentialiter dependant omnes actiones creatae. Quia saltem actio, qua ipsa produceretur ab ipsa non procederet: Neque refert, si dicas, Deum non produci à seipso; quia Deus à nulla causa dependet: virtus autem illa dependet à vera causa, ac proinde daretur causalitas aliqua, cuius ipsa non est principium: ac proinde non est causa prima, id est omnium viuens alliorum. Qui Deus est causa omnium effectuum, quorum hæc entitas est causa, insuper est causa illius entitatis: ac proinde est causa viuens alliorum illa. Ad hoc implicare causam, à qua reliquæ entitates essentialiter dependant: quia anima rationalis de facto potest depere à solo Deo: ergo implicat non posse depere ab illo solo: & possibilis est actio tantum dependens à Deo: ergo de potentia Dei absolute non potest non esse possibilis, quia licet liberum fit Deo, hanc entitatem produci, vel non producere: non tamen liberum est illi entitatem esse vel non esse possibilem.

Alio modo Deus dici potest causa prima respectu effectus, qui dependet indubitate à Deo, & à causa secunda, verbi gratia, volitionis creatae. Quia cum dicimus, volitio dependet à Deo, & à voluntate hominis, si inquiramus, voluntas hominis à quo dependet: aliam illius poterimus causam assignare. Dicimus enim, voluntas dependet ab anima, si voluntas potentia sit superaddita. Et rursus si inquiramus, à quo dependet anima: dicimus, dependet à Deo: & sic dependentia volitionis à voluntate non resolutur in ipsam voluntatem, sed in Deum, & sicut prima principia vocamus illa, quæ rursus per alia probari nequeunt, sed per se ipsa nota sunt: sic prius causam vocamus illam: quæ causam aliam non habet, à qua ipsa dependet, & prima dici nequit illa, quæ ab alia dependet, & media qua causa alia influit. Et hoc ratione nulla causa creata, prima dici potest. Deus autem propriissime causa prima dicitur: quia cum dicimus volitio creata immediate dependet à Deo, si rursus interroguemus, Deus à quo dependet: dicimus, Deus à nullo alio dependet, neque ultra progredietur in resolutione causarum. Deus enim est prima causa media quia nulla alia influit.

Alio modo potest dici Deus causa prima, quia non tantum est causa immedietaria effectus, sed etiam medietaria quia tribuit virtutem causatiuum cause creatae, media qua influit in effectum. Propter quam rationem Deus dicitur, & prima causa respectu effectus, quia prius influit medietate Deus in effectum, quā causa creata immediate influit. Hæc ratio causa primæ videtur coincidere cum ratione immediate assignata: tamen, si rectè inspicatur, longè est ab illa diuersa. Dixi enim causam creatam non dici causam primam, quia influxus, & dependentia effectus non resolutur in ipsam. Vide, etiamsi volitio depere à voluntate, & voluntas ab anima, licet anima per impossibile non dependet à Deo, voluntas non diceretur causa prima volitionis

volitionis; & Deus diceretur causa prima illius. Quia influxus, & dependentia volitionis à Deo in ipsum resolute-
re, etiam Deus mediè non influeret in volitionem. Modò tamen alio Deum dici causam primam volitionis quia est causa virtutis creatæ, à qua producitur, est insuper non dependens ab alia. Vnde, cum dicimus, volatio-
nem dependet à voluntate, & rogamus; voluntas, à quo de-
pendet; respondemus, ab anima; & rufus anima à Deo: Deus autem à nullo dependet. Ex quo fit Deum esse cau-
sam primam non resolutibilem in aliis, non solidi ea
ratione, quia immediatè concurrit; sed etiam ratione con-
cursus mediatis, quem exhibet media alijs causa creata.

73 Alia ratione Deus dici potest causa prima effectuum;
quia applicet causas creatas ad operandum per produc-
tionem physica præfentia ad effectus physicos; & per produc-
tionem cogitationum ad voluntatis opera, principiè ad
opera honesta, & meritoria; ad qua elicenda Deus fan-
tis cogitationibus, in quibus præuenientem gratiam
constituunt Theologi, ex meritis Christi voluntatem ex-
citat. Quem insluxum non habent causæ creatæ, quia licet
cogitatio ad opus naturale possit naturaliter ab obiecto
applicato produci, obiectum & illius applicatio in Deum,
tanquam in primâ causâ, à qua dependent, reduci debent.

74 Rufus Deus dici potest causa prima prioritate digni-
tatis, non solidi quia secundum suam entitatem causa
increata est nobilior principio creato, sed quia principi-
lius operatur, sine subordinatione, respectu libertatis, seu
indeterminationis, vel necessitatibus causæ secundæ in ordine
sive suam operationem. Rem explicor: volito est actio, quæ
non potest non à Deo, & voluntate dependere ex ipso, quod
sit in rerum natura; & ita voluntas non potest illam sine
concurso Dei elicere, neque Deus sine concurso voluntati
valer illam efficere. Hæc tamen intercedit differentias;
quod Deus pro libertate sua poterit voluntatem determi-
nare, vt necessariò producat actionem, & illam impedi-
re, ne talen actionem, sed voluntatem producat, neque illi
resistere potest voluntas si efficaciter independenter ab il-
luis libertate, ita ut ipsa voluntate ad operationem produ-
cendam: voluntas autem non potest Deum cogere ut il-
la totam operationem producat.

75 Ultimò: Deus causa prima dicitur respectu volitionis
libera: quia prius est Deum se ipsum determinare ad voli-
tionem producendam, dependenter à libertate voluntatis,
per decretem indifferens explicandum punctum sequenti-
ti, quā voluntatem determinare volitionem, & per hanc
se ipsam determinare modo supra explicato. Respectu
causæ necessaria nullæ est propria determinatio; quia non
supponitur indifferenta. Nihilominus calefactionem ip-
sum sollem vocare determinationem ignis ad calefaciendum,
qua essentialiter supponit determinationem Dei
volentis cum igne caleficere. Et in hoc sensu prius in-
telligitur Deus per suam volitionem determinatus ad
calorem producendum cum igne, quam ignis determina-
tus conficiatur per suam actionem. De effectibus, qui
tantum à Deo dependunt, & non à causa secunda necel-
sum agere non erit. Cùm enim Deus est unica causa fine
consortio alijs effectum producens, distinguendus non est
diuersus modus influendi causæ primæ, & secundæ, cum
nulla sit secunda; & ex dictis cur tunc Deus causa prima
dicenda sit, facile constabit. Quia sufficient modò, ut quic-
que facilè videat non desiderari principia, ex quibus di-
stinguntur influxus causæ primæ, & secundæ, physica ex-
terminata prædeterminatione. Venio iam ad argumenta
Thomistarum soluenda.

§. VI.

Argumenta soluta contra doctrinam modo traditam.

76 Biiciunt primò Thomistæ, vt probent de ratione pri-
mae causæ esse operari media physica prædeterminatione:
Deus operatur, vt prima causa: ergo prius natura
inficit in effectum, quā causa creata: ergo non ex eo,
quod moueat voluntatem mediis cogitationibus, quia ha-
bent Angelos immitti, & tamen Angelus, non vt prima
causa operaretur: ergo necessaria est premotio physi-
ca, vt Deus operetur per modum causa prima. Neque
exclusus in perfectione quidquam conductit; quia non quæ-
libet causa perfectior alia concorda, & perfectior effectu
est causa prima: alias anima perfectior specie impressa, cum
qua producit intellectiōnem, & perfectior ipsa esset causa
prima respectu illius.

Franc. de Onieda, Philosoph. Tom. I.

Respondeo ex dictis, multis titulis Deum esse causam
primam respectu volitionis, sine eo, quod physicam pre-
determinationem producat. Vide quæ suprà dixi. Ad ar-
gumentum respondeo, non esse de ratione causa prima
influere in effectum prius natura, quam causa secunda sed
influere tanquam virtus, & potentia, quia ab alio princi-
pio non dependeat, neque necessarium est recurrire ad co-
gitationes, quas Deus immittit, etiam ut prima, quas si iniiceret Angelus, non esset ut prima causa, sed ut princi-
pium dependens à Deo.

Obiic, Aluarez disp. 18. num. 14. causa, quæ habet esse
ab alio, habet operari ab illo. Ob quod probat Concil.
Flor. de re fide Catholica, Verbum habere à Patre
esse principium Spiritus sancti, quia à Patre habet esse. Et
Christus Ioan. 7. ait: *Dolivina mea non est mea; sed eius, qui mi-
litat in me.* Respondeo, omnes causas creatas habere operari à
Deo; quia à Deo habent virtutem operativam, & quia
Deus immediate operatur cum illis; ita ut nequeant sine
Deo operari: quod optimè sine physica prædeterminatio-
ne componitur.

Obiicit idem Aluarez suprà num. 12. omnes causæ crea-
tas sunt instrumenta: ergo omnes prætermittantur à
Deo. Antecedens probatur ex D. Thom. q. 8. de poten-
tia art. 9. & ratione: quia causa creata non potest esse prin-
cipialis causa, quia esse est actus uniuersalissimus, in quem
tantum Deus, ut causa principalis influere potest. Conse-
quentia probatur de ratione instrumenti est agere, ut mo-
tum à causa principali: ergo omnis creatura, quæ agit, ut
instrumentum, agit ut mota. Respondeo, non omnes cau-
sas creatas strictè loquendo esse tantum instrumenta; sed
causæ principales potentes influere in rationem entis
contractam ad suos effectus. Quod autem dicitur Deum
tantum posse influere in rationem entis, explicui iam su-
prà, vi dixi, hoc loquendi modo tantum significari Deum;
& non aliam causam, posse in omnes effectus creatos in-
fluere. Ad autoritatem Divi Thomæ Respondeo, Angelicu-
m Doctorem non loqui de instrumento strictè sumptuoso;
sed quadam modo dici voluisse causas creatas instrumenta,
quia sicut instrumentum subditur artifici, ita causa
creata subduntur Deo. Neque in consequenti illationem
inuenio; quia non est de ratione instrumentalis, physica
promotione ad operandum determinari.

Obiic, quartò: Deus non potest operari actionem vi-
talem, sine potentia vitali: ergo impossibile est influere,
ut causam primam in actionem vitalem, quin prius influat
in ipsam potentiam: ergo non potest operari, ut causa
prima, respectu vitalis actionis, quia physicam prædeter-
minationem in potentia produxit. Sic argumentatur
Aluarez num. 42. Hoc argumentum maiori explicatione
indiget, quā solutione. Mihi tamen illud explicare non
incubit, neque in explicando tempus infumere placet.
Scio enim, nihil difficultatis in illo, quantumvis explicato
inueniendum esse. Respondeo, concessio antecedenti, di-
stinguendo consequens: impossibile est Deum influere in
actum vitalem, quin prius influat in ipsam potentiam,
tanquam in effectum, hoc est, quin prius illam produ-
cat, concedo consequentiam; quin prius influat in ipsam
potentiam tanquam in subiectum producendo in illam
physicam prædeterminationem, nego consequentiam.
Nullum enim vestigium illationis inter antecedens, &
consequens apparet potest.

Obiicit Alueldia disp. 6. num. 13. & 14. Operatio causæ
secundæ, vt est à causa secunda, est formaliter à Deo: ergo
Deus non solidū concurrens per concursum simultaneum,
sed per concursum præiūnum. Probatur consequentia; per
concursum simultaneum, effectus quatenus formaliter de-
pendet à causa secunda, non dependet à Deo proximè,
sed tantum remotè, quatenus causa secunda dependet à
Deo; ergo debet dari alijs specialis concursus, per quem
actio, vt dependens à causa secunda, dependet à Deo.
Primum antecedens probant Thomistæ; quia actio, vt
causa secunda est creatura: ergo vt à causa secunda de-
pendet à Deo; quia de ratione creaturæ est dependere à
Deo. Neque illis satisfacie si dicas operationem creatam
vt à causa secunda, nihil alius esse quam operationem ip-
sam, & causam secundam; ac proinde operationem, vt à
causa secunda, dependere à Deo dicere dependentiam
operationis, & ipsius causæ secundæ. Hanc enim solutione
sic impugnat: potest Deus conservare Solem, & confer-
re illuminationem; & tamen potest Sol non illuminare:

X 3 ergo

ergo Solem illuminare aliquid est præter substantiam illuminationis, & Solis: ergo operatio, prout à causa secunda, quidquam aliud importat, præter operationem, & causam secundam. Sic Alueda suprà.

45 Idem argumentum in Aluedam retorqueo: operatio procedens à physica prædeterminatione, vt dependet à physica prædeterminatione dependet à Deo, quia vt à physica prædeterminatione est etiam creatura, de ratione cuius est habere dependentiam à creatori: ergo Deus non solum concurret cum hac physica prædeterminatione per concursum simultaneum; sed per aliud præsum, quo agat in ipsam prædeterminationem: sicut ipsis Thomistæ volunt concurrere cum igne ad producendum calorem. Plura alia in Aluedam expendi possent; sed ne in rebus leuis momenti immorari, ad solutionem argumenti deuenio. Respondeo, operationem creatam secundum se totam, physicè dependere à Deo per ipsammet entitatem, per quam indubitate pendet à causa prima, & à causa secunda, & ita ex parte actionis non esse formalitatem diversam, per quam dependet à causa prima à formalitate, per quam dependet à causa secunda: nihilominus, ex modo nostro concipiendi, distinguunt extrinsecè per nostros actus actionem, prout dependentem à causa prima, & prope dependentem à causa secunda, quia cum dicimus actionem, prout dependentem à causa prima, etiam ex parte obiecti in recto significati sumamus id, quod formalissimè est dependentia à causa prima, & secunda, in obliquo tantum sumimus, unum terminum, seu principium talis dependentie. Cum verò dicimus actionem, vt dependentem à causa secunda, ex parte obiecti in recto significati sumimus eundem formalissimum respectum ad causam primam ex parte tamen obliqui sumimus alterum terminum, seu alterum principium eiusdem dependentie, videlicet causam secundam. Vnde actio, vt dependens à causa prima, & vt dependens à causa secunda, distinguuntur per extrinsecam connotata, non tamen secundum formalitatem in recto significatam. Quia tamen qui dicit actionem, vt dependentem à causa prima, & actionem vt dependentem à causa secunda, non solum dicit significatum in recto, & constitutum formale intrinsecum actionis; sed etiam obliquè connotata, hinc est, quod actio, quatenus dependet à causa prima, & quatenus dependet à causa secunda, formaliter differat ratione extrinseci connotati. Ad argumentum in forma respondentium est: actio prout à causa prima, & à causa secunda, dependet à Deo, distinguo antecedens: eademmet actio, secundum eundem respectum indivisiibilem intrinsecum, per quem respicit causam secundam, respicit causam primam, concedo: dicit idem connotatum, quando cognoscitur, vt formaliter per nostram cognitionem sumitur in ordine ad causam primam, & quando, vt formaliter sumitur in ordine ad causam secundam, nego. Quia vt sumitur in ordine ad causam secundam, dicit tantum tanquam connotatum causam secundam, & non primam, & vt sumitur in ordine ad causam primam, dicit tanquam connotatum, causam primam, & non secundam. Quia diversitas connotationum est valde extrinsecè actioni; nam hæc per suam entitatem semper dicit respectum ad causam creatam, & incretam, si est actio, media quæ causa secunda operatur. Quod autem intellectus illam significet cum hoc, vel cum illo connotato, nimirum accidentale, & extrinsecum est actioni. Ad confirmationem illam: actio prout à causa secunda est creatura, distinguo antecedens: est creatura connotans formaliter causam primam ex modo nostro concipiendi, nego: connotans tantum causam secundam ex eodem nostro modo concipiendi, concedo. Si iterum instes: de essentia creature est connotare causam primam, distinguo: est connotare causam primam, vt præcisè connotat secundam ex parte respectus tenetis se ex parte obiecti in recto, concedo: ex parte obliqui, subdistinguo: est connotare causam primam formaliter, vt connotat secundam, nego: absolute, concedo.

S. VII.

Vtima actualitas actionis prædeterminationem in actu primo non exposcit.

46 Caput aliud, ex quo Dominicani intendunt originem trahere suam physicam prædeterminationem, est

actualitas effectus, ex qua intendunt probare debere dñi in potentia præmotionem aliquam, per quam auferatur illius potentialitas, & constitutur in actu ad operandum. Quia entitas in actu non potest oriiri ex entitate in potentia, & quia si potentia creata sine physica prædeterminatione esset in actu ad operandum, illi conueniret ratio puræ, quæ tantum Deo competere potest. Caput hoc abscondere difficile non erit, si explicemus terminos, quibus non mediocriter res, alias facilis, & clara, sit difficilis, & obscura.

Actualitas potentialitati opponitur, & ita tot dantur actualitatibus genera, quot potentialitatibus. Duplex est potentia: una logica, alia physica. Potentia logica est illa, qua res aliqua possibilis dicitur: hæc conuenit materie prime, qua est primum subiectum, & subsistentia, qua est ultima perfectio substantialis, constitutus ultimum naturam perfectam; & cuicunque accidenti ultimum sufficienti substantiam, & omnibus entitatis, que continentur intra obiectum omnipotenzia. Hæc potentia perfectissimè actuatur, & perficitur per existentiam causulis rei, scilicet quilibet alio in illa recepto; potentia enim logica, quam habet materia prima ad existendum, qua possibilis dicitur, omnino est reduta ad ultimum & perfectum suum actum, quando materia existit, sive formam habeat, sive illa careat. Quia existentia forma, neque illius receptio non est exercitum potentialitatis Logicæ, quam habet materia ad existendum. Hanc actualitatem requirit omnis potentia physica ad operandum; implicat enim aliquid non existens physicè operari. In hoc sensu existentiam cuiusvis rei actum primum dicere possemus illius potentiaz Logicæ: quia tota perfectissimè reducita est ad actum. Nihilominus nomine actus puri significare sollemus existentiam rei, ita per suam existentiam, ut implicet ipsam desicer, vel non est: & in hoc sensu solus Deus est actus purus. Reliqua vero inveni creati dicuntur habere aliquid admixum potentialitatis, quia licet existant, potuerunt antecedenter non existere, & possunt desicer.

Potentia physica triplex est, actua, passiva & terminativa. Actus harum potentiarum supponunt illas iam existentes, & sunt omnino extra conceptus potentiarum. Imò realiter ab illis distincti, quod non conuenit actui potentiaz Logicæ; qui realiter, imò neque formaliter ex parte obiecti sua potentia distinguuntur. Potentia ad agendum ad suum actum reducitur per actionem; & hæc conuenit Deo, qui per suam entitatem est potens efficiere, & per actionem constituitur actu efficiens. Neque respectu huius actus potentialitas in Deo imperfectionem arguitur, que in ordine ad illum Deus per suammet entitatem purus actus dici potest; qui Deus per suammet entitatem præcisè non constituitur efficiens.

Potentia passiva ad actum reducitur per receptionem aliquius formæ intrinsecè inherentis subiecto. Hæc potentia repugnat Deo, sicuti illius actus. Deus enim per suammet simplicissimam entitatem est perfectissimus, & in hoc sensu dicitur actus purus, id est ens summè perfectum, sine admixione aliqui perfectionis superadditæ intrinsecè inherentis, & sine noua perfectione ab ipso distincta illi adveniente. Hæc perfectio nulli substantia creatæ competit, omnes enim perficiuntur aliquibus accidentibus; imò nulli entitati creatæ; accidentis enim ultimum, in que aliud non recipitur, eti non perficiatur per formam, perficitur per subiectum, ratione cuius constituitur existens, & sine quo non potest existere. Quod enim dicitur accidentis esse perfectionem subiecti; & subiectum non esse perfectionem subiectæ, est dicens, accidentis ex se ordinari ad perficiendum subiectum, & non è contraria. De facto tamen, & accidentis perficitur per subiectum, & subiectum per accidentis, & ex utroque resultat concretum perfectius, quo cumque eorum seorsim sumptu.

Potentia terminativa sumitur in ordine ad diuersos terminos. Potentia terminativa dicitur respectu actuum vitalium, v. g. color habet potentiam terminandi visionem. Quodcumque ens potens est terminare intellectionem, & sic de aliis actibus. Dicitur etiam potentia terminativa unionis partis essentialis, vel integralis ad aliam comparationem essentialiem, vel integralem, vel suppositi ad naturam, vel accidentium ad substantiam per modum subiecti, quod informat; vel non per modum subiecti, sed per modum

modum termini, in quem sit conuersa propria substantia illorum; sicut accidentia panis terminat vniōnem ad corpus Christi in mysterio Eucharistico. Alia est potentia terminativa relationis transcendentalis, vel prædicamentalis, si datur. Aliam potentiam terminatiuum agnosciunt nonnulli, qua quantitas per individuū terminatiuum terminatur: hoc est, qua accidens per ultimum sui terminatur. Actus harum potentiarum sunt existentes actuales actum vitalium, vniōnum, seu relationum, illarumve enititatum, respectu quorum se habent tanquam terminatum. Ex his potentiis potentia terminandi actum vitalem in telectionis, & amoris creati, & actus illarum Deo non repugnat, & verē dicimus Deum esse in potentia, ut ametur, & cognoscatur a nobis. Ad cuius actum reducitur per nostrum amorem, nostrāmque cognitionem, à quibus actus denominatur cognitus, & amat. Neque potentia terminandi relationem prædicamentalem creature ad creatorem, & terminatio actualis extrinsecus adueniens ex positione relationis identificata cum creatura, Deo repugnat; ex vi cuius terminationis Deus non dicitur relatus, relatio enim non denominat terminum relatum, sed tantum fundatum. Poterit tamen Deus dici actu terminans relationem, seu actu respectu per talem relationem. Neque aliqui substantiæ etiā diuina repugnat esse terminum naturæ creatæ subrogatum loco proprii termini substantialis, seu substantiæ, terminare quæ vniōnem hypotheticam inter naturam humanam, & substantianam diuinam. Repugnat autem Deo terminare vniōnem, per modum partis essentia- lis, vel integralis compositi: & similiter per modum subiecti informationis, seu informationis formæ accidentalis, vel substantialis.

51 Actus omnium potentiarum, quos Deo tribuiuntur, dicuntur contrahentes, & determinantes potentiam ad actum. Sic dicimus Deum per actionem constitutum efficientem, & illius potentiam contrahi ad actum, ad quem, & ad negationem illius indifferens erat. Dicuntur similiter perfectiones extrinsecæ Dei, quis enim neget mundi fabricam, adeoque excellentiam creaturarum strukturam esse maximam Dei perfectionem, licet extrinsecam, ex qua intrinsecam in hac vita deprehendimus?

52 Ex his licet inferre non omnem actum secundum esse perfectiorem actu primo. Creatura enim est actus secundus respectu omnipotentia, & omnipotencia actus primus respectu creature: & infinita perfectione omnipotentia creaturam exsuperat; & in quamque causa creata semper adaequatum efficiens licet non perfectius, saltem æquè perfectum esse debet cum effectu. Non potest enim quid perfectius à principio imperfectiori produci: ergo actus secundus principij effectu non debet esse perfectior principio effectu, seu actu primo illius. Neque respectu potentiae passiæ actus secundus perfectior est actu primo; intellectio enim est actus secundus animi rationalis potentiae intelligendi; non tam intellectio est perfectior anima. Actus secundum substantialiæ perfectionem est respectu subiecti informationis, habentis se per modum materiæ componentis cum illo totum compositum, probauit in Physic. hoc tamē cōuenit huic actu secundo ex peculiari conceptu formæ substantialiæ, quæ perfectior debet esse materia, propter rationem ibi assignatam. Eadem certitudine infertur non omnem perfectionem esse in perfectiorem perfectibili; quia omnis actus secundus est perfectio actu primo; non tamen est illo perfectior, vt patet in exemplis adductis actionis respectu principij effectu, & formæ accidentalis respectu subiecti accidentalis.

53 Ve clare deprehendas fallaciam argumentorum, quæ Thomistæ adducunt, & conclusiones præcedentes comprehendas, inspicias precor, quod sibi satis notum erit aliud esse principium efficiens secundum totum, quod dicit in ratione efficientis, esse perfectius effectu: aliud efficientiam, seu actum secundum esse perfectiorem principio effectu, seu actu primo, quia principium efficiens dicit duo, principium effectuum, & efficientiam; hoc est actu primu, & actu secundum; ab effectu distinguuntur tanquam inclusus ab inclusu. Vnde, cum includat efficiens perfectionem effectu, & perfectionem efficientis, mirum non est ratione efficientie perfectione superare principium effectuum. Si tamen inter se comparantur effectuum, & efficientia: actus primus, & actus secundus, semper actus primus perfectione superabit actu secundum. Eadem ratione qualibet potentia, ut reducta ad actum, ma-

loreum perfectionem dicit, quā ipsa sine actu, v.g. animus intelligens, maiorem perfectionem dicit animo non intelligentiæ; non tamen intellectio perfectior est animo. Idem omnino de actu illo contrahente potentiam Logicam intelligendum est. Licet enim maiorem actualitatem dicat principium intelligens, quā intellectu, quia dicit actualitatem intellectu, & intellecti, non tamen maiorem actualitatem dicit intellectio, quā principium intellectu, existens in rerum natura. Hæc quæ naturæ lumine nota sunt omnibus, sum, que Thomistæ decipiunt, seu, quod certius iudico, quibus ipsi nos decipere procurant, numquam enim credidi doctissimos viros de his dubitasse.

§. VIII.

Dissoluuntur argumenta Thomistarum contra præcedentem doctrinam.

V Enio iam ad Thomistarum argumenta soluenda. Obiicte, primò: Causa secunda tribuunt effectui suam ultimam actualitatem; sed non possunt hanc tribuere sine promotione: ergo non possunt sine promotione operari. Minor probant: omnis causa creata habet aliquid admixtum potentialitatē: omnis actio habet actualitatem sine admixtione potentialitatē: ergo actio habet perfectiorem actualitatem, quā illam habeat causa creata: ergo non potest dependere à causa creata, nisi dependeat à promotione, quæ habet actualitatem æquè perfectam cum actione, vel cum causa secunda. Sic argumentantur Gonzalez disp. 6. n. 70. & Alvarez disp. 18. num. 12.

Mille modis redarguitur obiectio: si enim actio perfectiorem habet actualitatem, quā virtus activa illius; quia hæc per illam constitutur efficiens in actu secundo, cur ipsa qualitas præmonens potentiam non diceret habere imperfectiorem actualitatem actualitate actionis, cum per hanc in actu secundo efficiens constitutetur? & cur non dicteret habere aliquid potentialitatē, cūl ipsa, determinans per modum actus primi potentiam, per ipsam actionem determinetur, & efficiens constitutetur? quæ redargutio maiorem vim habet, si promotionem hanc cum causa secunda necessaria compascemus. Ad argumentum respondeo, concedendo illud antecedens, videlicet causam secundam tribuere actualitatem actu: nego tamen causam secundam non habere actualitatem æquè perfectam cum actione. Quia cum actualitas non distinguitur ab entitate, quæ dicitur actualis, & principium efficiens creatum sit perfectius sua actione; hinc est quod actualitas principij effectu creati perfectior sit actualitate sua actionis, seu sui actus secundi. Ad illud, quod dicitur actum primum habere maiorem potentialitatem, distinguo si potentialitas sit Logica respectu propriæ existentiarum, nego: æquè enim existit actus primus, ac actus secundus; imò existentia actus primi supponitur ad existentiam actus secundi, & eterque actus tam primus, quā secundus defectibilis est. Vnde in hoc genere potentialitatis, seu actualitatis non habet maiorem potentialitatem admixtā actus primus, quā actus secundus, si per potentialitatem intelligatur potentia physica ad efficiendum, vel recipiendum effectum distinctum. Concedo, actum primum habere maiorem potentialitatem, & actum secundum illam minorē habere. Nego tamen, ex hoc capite actu primum non posse producere actu secundum sine alia promotione. Quia hæc maior potentialitas, maiorem virtutem arguit: potentia enim ad producendum effectum distinctum tam in Deo, quā in creatura dicit perfectionem; & potentia ad illum recipiendum in creatura perfectionem dicit, licet admissam aliquam imperfectiōne. Quapropter Deo conuenire non potest: non tamen semper potentia passiva imperfectior est actu illius; sive enim idem est principium actiū, & passiu respectu eiusdem actionis. Et ut dixi supra, potentia passiva, quā habet anima, ut ex illa educatur potentia, seu actus accidentalis, perfectior est ipsa educatione, seu actu educato. Sed esto, si omnis potentia passiva distincta à principio imperfectior suo effectu, seu forma recepta, non id est promotione indiget. Quia causa materialis non debet esse perfectior suo effectu, ut patet in materia prima, que est entitas imperfectior forma materiali ex illa educta.

Obiicit secundò idem Gonzalez ibidem, num. 10. Nulla causa naturalis, est actus purus in agendo: ergo haber

X 4 virtutem

virtutem actiūam permixtam cum passiūam; ergo agit, ut morta, secundum hanc virtutem passiūam. Probat antecedens: omnis causa creata distinguitur realiter ab actu secundo; ergo perficitur per illum: ergo est causa passiūam respectu illius: ergo nulla causa est purē actiūa. Consequentiā probatur: Vnumquodque agit, quatenus est in actu, & agitur quatenus est in potentia; ergo causa secunda agit, quatenus est in actu, hoc est, quatenus patitur per motionem.

94 Non placet disputare, an omne principium effectuum simili sit passiūam, salem respectu effectus non coducentis ad actionem? De facto enim sic in omnibus principiis creatis contingere censeo. Quid autem de possibili sit, non ad hanc questionem spectat. Vnum autem affirmo, quod vnicē ad rem attinet, principium effectuum non dicere in suo conceptu virtutem passiūam, neque passiūam necessariam esse, ut principium adāquatum effectuum ad actum reducatur. (Loquor de principio adāquato; quia principium inadāquatum sēpē indiget alio principio in ipso recipiendo: & hac ratione indiget passiūam, scīti potētia indiget specie in ipsa recepta) cuius oppositum non probas Albeldāriō enim, quam supra ex illo dedi, & quē probat Deum debere pati actionem ab illo dimanantem, per quam extrinsecē perficitur. Ad illud, quod dicitur, vnumquodque agere quatenus est in actu, distinguendum est: si enim fonet vnumquodque agere quatenus est in actu primo, id est, quatenus est potens, & habet omnia requisita ad agendum, verum tenet; si tamen intelligatur eo modo, quo intendit Gonzalez, videlicet vnumquodque agere quatenus actu patitur, falsissimum est.

95 Obicit tertio Gonzalez n. 11. actus secundus perfectior est actu primo: ergo non potest agere nisi habeat in se præmotionem aliquam, per quam reducatur ad actu secundum. Probat antecedens: quia actus secundus minorem habet potentialitatem, & magis actualitatis: & actus primus habet minus actualitatis, & maiorem potentialitatem. Non vacat illies hæc redargere. Rationem pendas Albeldā, & si illam agnoveris, inuenies eodem modo posse ex illa intendi in Deo dandam esse hanc præmotionem. Respondeo, actuū primū effectuum numquam esse imperfectius, sed saltem, & quē perfectum cum effectu. Ad confirmationem, defūsum ex maiori potentia latere actu primi respondi supra in solūione ad primum argumentum.

96 Fundamenta alia defūmunt Thomistæ, ad suam qualitatem stabiliendam, ex prouidentia speciali Dei erga prædestinationes; qua facilè diluit quisque ex nostris Theologis. Quia tamen meum hoc opus non Theologicum, sed Philosophicum est, ab illorum solutione abstineo, scīti à multis impugnationibus, quibus hanc prædeterminationem exterminare contendere possem, petitis ex fundamentis Theologicis.

S. IX.

Specialiter probatur dari non posse Physicam prædeterminationem ad actus liberos voluntatis create.

97 COnclusio à me asserta, & propugnanda est, dari non posse physicam prædeterminationem ad actus liberos: hanc à posteriori probo intendens inferri ex physica prædeterminatione libertatē euerti, posita physica prædeterminatione ad consenſum non potest in eo instanti in quo ponitur, ponи carentiam consenſus: ergo, in eo instanti non datur libertas ad utrumque, sed necessitas ad consenſum, & impotētia ad carentiam consenſus. Antecedens probo: ponere in eo instanti carentiam consenſus, est simili ponere carentiam consenſus cum physica prædeterminatione, quod est componere carentiam consenſus cum physica prædeterminatione, componere enim, & simili ponere sunt omnino synonyma, ut patet ex apprehensione terminorum, sed implicat de potentia absoluta in Thomistarum sententia voluntatem componere carentiam consenſus cum physica prædeterminatione ad consenſum: ergo implicat ponere carentiam consenſus in instanti in quo est physica prædeterminatio. Solum indiget probatione antecedens illud, videlicet ponere in instanti, in quo est physica prædeterminatione carentiam consenſus esse simili ponere carentiam consenſus cum physica prædeterminatione, quod sic ostendo. Ponere carentiam consenſus,

quando est physica prædeterminatione, seu in instanti, in quo hæc existit est ponere in eadem temporis mensura carentiam consenſus in qua est physica prædeterminatione: ergo est illam simul ponere cum physica prædeterminatione, non enim est aliud simul ponere, aut simul esse, quam ponere, aut esse in eadem temporis mensura.

Prima, & vniuerſalior fugia huius argumenti est voluntatem in eo instanti posse ponere carentiam consenſus in sensu diuiso physica prædeterminationis, non tamen in sensu compoſito. Non negant in hoc membro secundo compositionem physica prædeterminationis cum voluntate, & potentia ad consenſum, & carentiam consenſus, asserunt enim voluntatem simili habere potentiam ad utrumque, & simili esse compoſita physica prædeterminationem ad consenſum, & potentiam ad carentiam consenſus. Solum negant potentiam ad coniungendam carentiam consenſus cum physica prædeterminatione, aliud enim est similitas potentia ad extrema opposita; aliud potentia ad similitatem extremon inter se, & actus cum potentia, itaque affirman in instanti in quo est physica prædeterminatione esse similitatem, & compositionem inter physican prædeterminationem, & potentiam ad carentiam actus, seu ad actum oppositum: non tamen admittunt potentiam ad similitatem physica prædeterminationis, & carentie actus prædeterminationis. Expofit terminos nobis satis notos, & in aliis materiis satis utiles, quia sapere vidi Thomistæ dum difficultate argumenti premunir conqueri nos, non distinguere inter similitatem potentia, & potentiam ad similitatem, & insuper ut confit, quam verè dixerit Doctissimus Petrus à S. Iosepho in concordia sua*ii. disp. 2. se. 4. n. 2.* sine fundamento asserere Thomistæ impugnatores physica prædeterminationis distinctionem hanc non calluisse, & ex similitute illius intelligentia multa illis falso imponi. Quot, quantique viri, non solum ex nostris, sed externis, etiam Dominicanis solutionem ex hac diuisione desumptam aspernuntur, vide licet apud Paulum Leonardum partē 2. se. 2. n. 8. & 9.

Expofit iam diuisionem impugno, implicat voluntatem ponere diuisenſum in sensu compoſito physica prædeterminationis ad consenſum. Probo consequentiam, in instanti, in quo est physica prædeterminatione ad consenſum non est ponibilis dissenſus, nisi in sensu compoſito prædeterminationis, quia eo ipso quod in eo instanti ponetur necellario effet coniungendus cum physica prædeterminatione præexistente, sed hoc modo non potest ponit ergo nullo. Quod casu, quo ponetur coniungetur cum physica prædeterminatione, constat ex præmissis, quia coniungere nihil aliud est quam vnum ponere: quando est aliud.

Instauro idem argumentum: voluntas prædeterminata ad consenſum, non potest ponere diuisenſum compoſitum cum physica prædeterminatione, non diuisenſum à physica prædeterminatione: ergo nullo modo. Non potest ponere diuisenſum compoſitum cum prædeterminatione concedunt aduersarij: non posse ponere diuisenſum à prædeterminatione: ergo nullo modo. Probo consequentiam: qui non potest tollere vnum extreum, quod existens supponit non potest ponere aliud absque eo, quod præexistit coexistat, & cum illo componatur, ut per se notum est. Modo enim quando existit Angelus, cuius existentiam auferre non possum, non potero ego ponere aliquam existentiam separatam ab existentia Angeli, sed si eam ponam independenter à voluntate mea existentia à me posita erit simili cum existentia Angeli, & cum ea componetur, & resultabit coexistentia vtriuque.

Hinc deprehendes quanta sit differentia inter has positiones, iustus potest peccare. Prædeterminatus potest differre. Prior vera est in sensu diuiso, quia iustus potest gratiam liberè amittere, & peccatum ponere diuisenſum à gratia expulsa per peccatum. Prædeterminatus vero, nec per sensum diuisenſum, neque modo aliquo potest prædeterminatione fe à excutere, & ita non potest diuisenſum à prædeterminatione diuisenſum ponere, sed si ponetur effet coniunctus cum prædeterminatione, qui modus ponendi apud Thomistæ implicat, apud quos hoc coniunctum Physisca

102 sica prædeterminatio ad consensum, & dissensum chymericum est.

Rufus arguo: voluntas libere componit consensum cum physica prædeterminatione: ergo antecedenter potest illum non compонere, seu non coniungere: ergo potest libere facere, quod illius consensus non sit coniunctus cum physica prædeterminatione: ergo quod physica prædeterminatione sit separata a consensu, quod in Thomistarum sententia coniuncte physicam prædeterminationem essentialiter coniunctam cum consensu chymericum est, ad quod semper implicat antecedens potetas: ergo debet fateri voluntatem liberam esse ad componendum & diuidendum consensum à physica prædeterminatione, ac proinde physicam prædeterminationem intrinsecè talem non esse, neque essentialiter cum consensu coniunctam.

103 Omnes ulationes legitime descendunt ab illo antecedenti, Voluntas libere componit consensum cum physica prædeterminatione, quod probo ex Tridentino verbis relatis ex sess. 6. cap. 5. eidem physica prædeterminationis liber afferendo, & cooperando; afferendi enim est simul consentire, & cooperari est simul operari; simul autem afferendi est coniungere afflens cum motione physica prædeterminationis, & simul operari est componere afflens & operationem cum physica prædeterminatione: ergo ad hunc sensum compositum, & hanc compositionem voluntas liberè concurrevit.

104 Denique cum libera voluntas essentialiter dependeat à physica prædeterminatione in operibus factis, vt oportet ad meritum, & iustificationem in sententia afferente ipsam includi in ratione gratiae, & huius virtus, vt definit Tridentinum sess. 6. cap. 16. opera facta, vt oportet semper antecedat, comitetur, & subsequatur, omnis operatio meritoria, et cooperatio, & coniunctio operis cum physica prædeterminatione de facto, nec separabilis est ratio operationis facta vt oportet à ratione cooperationis, & coniunctionis cum physica prædeterminatione, cum vero operatio meritoria libera sit, ita & cooperatio cum physica prædeterminatione. Nec valer ad formales distinctiones operationis, & cooperationis recurrere, tum quia operatio meritoria vt talis includit cooperationem cum physica prædeterminatione, tum quia in his, que inseparabilia sunt, non potest dari libertas ad unum absque eo, quod detur ad aliud.

105 Solutionem aliam adducit Aluares lib. 12. de Auxiliis disp. 116. n. 9. celebrem inter Thomistas, videlicet physicam prædeterminationem integrum relinquere iudicium indifferens rationis, & ita libertatem illam relinqueret, quia post iudicium indifferens, nec Deus necessitatem voluntati potest imponere, neque illius libertatem destruere tali iudicium permanenti. In hac doctrina solutionem nullam reperio, neque illius speciem, sed conclusionem, quam Thomista nunguani probabunt, quod enim refert iudicium representanti obiectum cum indifferenti, & ex vi huius representationis voluntatem nullam pati necessitatem, si aliunde ponitur principium aliquod voluntatem ad unam partem adagens, & naturalitas, quale esse intendimus physicam prædeterminationem, alias dicere possem semel concursum causa prima voluntatem liberam permanere, quia sine illo permanet entitas intrinseca voluntatis & iudicium indifferens,

106 Infuper argumentum supra factum ex determinatione, quam ad consensum voluntatis inducit physica prædeterminatione, & incompossibilitate, quam habet cum dissensu eodem prorsus modo procedit, quidquid sit de iudicio indifferenti, & casu, quo verum esset, quod omnino est falsum, voluntatem cum iudicio indifferenti non posse pati necessitatem, aliunde esset soluendum argumentum ad ductum,

107 Neque vnuquam PP. dum impugnabant Hæreticos, qui ineuitabili fato libertatem everti defendebant, illos restringebant, quia iudicium indifferens negarent, quod nunquam somniarunt, neque eos inconsequentia arguebant, quia retento rationis iudicio libertatem negabat, sed quia affirmabant Deum sua voluntate, & presentia ita præmovere voluntatem cretam, vt illam necessario faceret operari, quod optime obseruarunt Suarius tom. 1. de gratia prolog. 1. cap. 4. n. 10. & doctissimus Hugo Cabellus in supplemento ad libros Scoti de anima tom. 2. editionis Lugd. disp. 3. sect. 14. n. 6. Hanc ergo solutionem omnino insufficientem iudico, quam Habra de Racionis Doctor Pa-

risiens in sua Philosophia tractatu de principiis quest. 2. propositione 1. §. sed hoc responso afferit pessimam esse omnium, quæ adhibentur.

108

Alia solutio, seu lusio verborum est RR. quorundam afferentium voluntatem cum physica prædeterminatione ad consensum posse coniungere dissensum potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis. Vocant potentiam infallibilitatis, quæ reuera, & cum effectu ad actum reducitur. Hac ratione Tridentino respondent voluntatem cum physica prædeterminatione, in qua apud illos physicam prædeterminationem constitit, posse dissentire, refutare, & gratiam abiicere potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis. His vocibus exilimant optime libertatem defendere, afferentes, ad libertatem requiri principia actus liberi posse conjungi cum utroque extremo potentia absoluta, no tamen potentia infallibilitatis.

109 Explicemus verba: voluntas prædeterminata ad amorem non potest potentia infallibilitatis prædeterminationem coniungere cum carentia amoris. Inquiero vnde oritur haec impotentia infallibilitatis ad coniunctionem prædeterminationis, cum carentia amoris, & haec infallibilitas coniunctionis cum amore. Si oritur ex natura intrinseca ipsius prædeterminationis essentialiter connexa cum amore, vt Thomista affirmant implicat potentia aliqua absoluta ad disfundendam physicam prædeterminationem ab amore, seu ad componendam prædeterminationem cum carentia amoris, implicat enim potentia quantumvis absoluta dicatur ad faciendum aliquid, quod est contra suam essentiam, vt per se notum est.

Dicunt Thomista naturam physicæ prædeterminationis esse coniungi essentialiter cum actu libero, & ita ratione coniunctionis illius non habere potentiam infallibilitatis, vt diuidatur ab actu, & quia illius coniunctio est cum actu libero habere potentiam absolutam ad coniungendam carentiam amoris cum prædeterminatione ad amorem. Mirabilis physica prædeterminationis essentia ad producendum summè necessario actum liberum potens, in quo duplex contradictorium continetur, quia producere necessario actum est non producere actum liberum, & item quando necessario producere actum liberum illum liberum producere vt afferitur, & illum non producere liberum, quia necessario illum producere. Implicat igitur in terminis producere necessario actum liberum, seu producere necessario actum, & hunc liberum esse, producere enim actum liberum, & producere actum necessarium, non ex alio capite desumitur, quam ex modo illum produendi, liberè, vel necessario. Rem ex terminis notam vnicam propositio accipe, que verborum fallaciam, & equivocum detegit, & euertit. Implicat hoc complexum voluntas prædeterminata ad amorem essentialiter coniuncta cum amore, & in ea esse potentiam absolutam, aliò quovis nomine significetur ad hanc coniunctionem auferendam, & amorem ab eo separandum, siue essentiale illa coniunctio infallibilitatis naturalitas appelletur, siue alio quovis nomine exponatur, quia contra rerum essentias nulla potentia dispensari potest.

110 Confirmatur: hoc coniunctum odium, & prædetermination ad amorem est chymericum, & implicatorum: ergo respectu illius nulla datur potentia. Antecedens prædeterminantibus sanctum est, consequentia negabit, qui admittat potentiam creatam ad duplex contradictorium, si afferatur impotentiam infallibilitatis ad coniungendam physicam prædeterminationem cum dissensu istam non esse in connexione intrinseca prædeterminationis cum actu prædeterminato, erit omnino discedere à prædeterminantium genere. Rufus nullum capit Thomista designabunt, ex quo oritur haec infallibilitas. Si enim intrinseca physica prædeterminatione non repugnet coniunctioni dissensus, vnde constare poterit coniunctionem hanc aliquando futuram non esse. Si ex scientia Dei haec infallibilitas desumatur Deus scit, quod alias est futurum, non enim hoc est futurum, quia Deus scit, sed Deus scit, quia futurum est: ergo aliud caput erit designandum ex quo infallibilitas futuri consensus desumatur. Denique, siue ex scientia, siue ex decreto infallibilitas desumatur auxilium intrinseca indifferens permanebit, quod admittere Thomista sape repugnant.

111

§. X.

Ex definitione libertatis Physica prædeterminatio reicitur.

112 **I**terum probo non posse dari physicam prædeterminationem ad actus liberos ex definitione potentia liberæ se habente. *Potentia libera est, que positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari.* Tradunt hanc definitionem Gregorius Nyssenus, sanctus Thomas, Capreolus, Deza, Herueus, Conradus, Ferrara, Henricus de Ganda, Scotus, Ocham, Gabriel, Gregorius, Marsilius, Adam Goudanus, Dionylius Cisteriensis, Hieronymus ab Angulo, Rupertus, Holchot, Almainus, Guilelmus de Rubion, Ricardus, Taper, Cannerus, Malerus, quos tumultuarie retuli breuitatis causa, loca autem, quibus potentiam liberam ita definiunt, & definitiones ab ipsis traditas ad verbum transcriptas, reperies apud Ripaldam tom. 3, contra Baianos lib. 2, disp. 15, sect. 12.

His possunt adiungi, quam plures Theologi, ex antiquioribus, quos huius temporis Doctores omnes sequuntur, vniuersa verba non reticebo, quia nullis aliis melius potest definitio tradi, & comprobari, & quia tradita sunt ab illustri Thomistica Scholæ dinasta. Sic habet Sotus lib. 1. de natura, & gratia cap. 16. *Ita itaque causa libera est, que positis omnibus requisitis ad agendum, potest agere, & non agere.* Quia tamen concussum causæ primæ nonnullis non calentes definitionem perturbant. Sic addit. *Sunt ergo inter scholasticos, qui doccent posito concusso Dei non esse virumque in potentia voluntatis, sicut agere, & non agere, ob idque aiunt secundo, bui modi concussum non numerari inter requisita ad agendum, immo dicunt (ut sua viam voce) conitari actionem ipsam, horum autem duorum, vel utrumque, nuncquam intellexi, vel neutrum unquam credam.* Etenim non est dubium, quin concusus Dei, sicut conitetur, ut aiunt actiones, sit nihilominus uniuscumque causa secundæ requisitus ad agendum, immo vero, & natura prærequisitus, quoniam non solum Deus est causa effectus cause secundæ, verum etiam ipse mouet ad agendum, & quoniam ille concusus sit prærequisitus, nihil potest, tunc etiam est in facultate voluntatis agere, & cesserare, alioz nullus dabitur requiritorius numerus, quibus positis voluntas possit agere, & non agere, atque à Deo non erit libera, nam ante diuinum concussum non potest agere, & quando ista aderit, ut si aiunt non potest non agere. Ex Soto hæc Thomistarum Scholæ magno Achille, quibus clariora alia pro nostra sententia scribi non potuerunt. Argumentum factum ab ipso de concusso Dei ad physicam prædeterminationem transfero. Si enim illa posita non potest voluntas in sensu composito agere, & non agere nullus dabitur requiritorius numerus, quibus voluntas possit agere, & non agere, atque ideo non erit libera, nam ante physicam prædeterminationem, non potest agere, & quando ista aderit non potest non agere.

Rationes huius definitionis naturæ lumen videtur ostendere, nam agentia necessaria possunt agere positis omnibus requisitis ad agendum, & aliquo ex illis ablato possunt non agere, immo non possunt agere, ergo potentia libera in eo debet à necessaria distingui, ut positis amorphis requisitis ad agendum ita possit agere, ut illis perseverantibus possit non agere, & cum illis coniungere parentiam actionis: posse enim ablatis prærequisitis ad operandum non dari operationem respectu cuiusvis potentiae necessaria verum est. Confirmatur: de ratione potentiae libera est posse non producere, quando potentia necessaria non potest non producere, sed hæc tantum non potest non producere, quando habet omnia requisita ad producendum: ergo de ratione potentiae libera est, posse non producere, quando sunt omnia requisita ad agendum, & parentiam sue productionis dari posse in sensu composito necessarij ad agendum.

113 **H**ac definitione potentiae liberae præmissa arguitur sic. Potentia libera talis esse debet, ut positis omnibus requisitis possit operari, & non operari: sed voluntas prædeterminata ad operationem non potest operari, & non operari. Ergo non est potentia libera. Consequentia est legitima: *Maior continet definitionem potentiae liberae authoritate reuerendam, & naturali ratione notam.* Minorem probo. Voluntas prædeterminata ratione prædeterminationis conexæ essentialiter cum operatione est omnino inseparabilis ab operatione, & implicat sic prædeterminatam non operari: ergo sic prædeterminata non est potentia potens operari, & non operari.

Respondent Thomistæ voluntatem prædeterminatam in sensu composito habere potentiam ad non operandum, & cum physica prædeterminatione esse simulatatem potentiae ad operationem, & non operationem, licet non sit potentia ad coniungendam non operationem seu parentiam operationis cum prædeterminatione. Rectè statet solutionis si voluntas posset à se excutere physicam prædeterminationem, & operatio sine illa dari posset, cum vero utrumque negent Thomistæ argumentum integrum manet. Voluntas prædeterminata non habet potentiam ad ponendam operationem confitam cum prædeterminatione, ut Thomistæ propugnant non disuntam, seu diuisam à physica prædeterminatione: ergo nullo modo. Consequentia est legitima. Priorem partem antecedentis admittunt Thomistæ, posteriorem probo. Ad hoc vt voluntas habet potentiam ad ponendam parentiam operationis distinctam, vel diuisam à physica prædeterminatione, necesse erat physicam prædeterminationem, non existere, vel iam existentem posse auferri. Sed prædeterminatio iam supponit existentes independenter à libertate voluntatis. Agimus enim de voluntate prædeterminata, & voluntas non potest illa auferre: ergo non potest ponere parentiam operationis in sensu diuiso. Antecedens probo, vt voluntas possit ponere parentiam operationis in sensu diuiso prædeterminationis, necesse est, ut omne, quod est in hoc complexo, parentia operationis in sensu diuiso prædeterminationis, quod aliunde non existat possit ponere à voluntate, sed in hoc complexo est essentialiter inclusa parentia physica prædeterminationis: ergo necesse est ut hæc aliunde existat, vel possit ponere à voluntate: ergo voluntas prædeterminata non habet potentiam ad ponendam parentiam operationis in sensu diuiso physica prædeterminationis.

Confirmatur, non potest dari potentia in voluntate ad parentiam operationis, nisi ex ratione, quia hoc impossibile est. Sed parentiam operationis tantum potest concipi ut possibilis in sensu composito, vel in sensu diuiso physica prædeterminationis. Sed neutro ex his modo voluntas potest illam ponere: ergo nullo. Non in sensu composito ut affirmant Thomistæ, non in sensu diuiso, quia ad hoc necesse erat physicam prædeterminationem non existere, vel voluntatem posse illam à se removere, ea enim existente, quidquid existat in sensu composito illius existit. Sed physica prædeterminatio existens supponitur, agimus enim de voluntate prædeterminata, & voluntas non potest physicam prædeterminationem à se abigere: ergo voluntas non potest ponere parentiam operationis in sensu diuiso physica prædeterminationis. Mitto voluntatem prædeterminatam ad consensum indigere alia physica prædeterminatione, ut eliciat diffensum, unde hunc ex duplice capite elicere non potest, vnum, quia est prædeterminata ad consensum, alterum, quia non est prædeterminata ad diffensum.

Dices potentiam voluntatis esse ad parentiam operationis secundum se, non vero ad parentiam ut coniunctam cum prædeterminatione, neque vt diuisam ab illa. Contra est, quia est effectus continetur secundum suam entitatem in virtute cause, posse illum proximè producere semper est dependenter à circumstantiis, & à negatione impedimentorum, quæ si absint, & auferri non possint, virtus nequit in effectum erumpere, esth enim habeat virtutem viuam coloris si ita sint oculi clausi, ut illos aperte non possem, videre non potero, quantumvis in virtute potentia viuax continetur visio. Sic voluntas prædeterminata impedimentum haber ad parentiam operationis, cum qua essentialiter opponitur prædeterminatio voluntatem occupans, quia prædeterminatio essentialiter coniuncta cum operatione, & aliunde voluntas prædeterminationem tollere non potest: ergo non est proximè potens non operari, neque posita prædeterminatione requisita ad operationem voluntas est potens operari, & non operari.

Respondent nonnulli definitionem illam debere intelligi de requisitis ex parte potentiae, & actus primi, quibus voluntas possit operari, & non operari, non vero de his, quæ non pertinent ad potentiam, & actum primum, & ita non requiri potentiam prædeterminatam posse operari, & non operari, quia prædeterminatio non pertinet ad potentiam, neque requiritur ad posse, sed ad operari, neque attinet ad actum primum, sed est quid medium inter actum primum, & actum secundum, & applicatio actus primi ad actum secundum.

Nihil in his verbis ingenuo, quod difficultatem emolliat:

lia: incipio ab illo, quod dicitur, prædeterminationem non requiri ad posse, sed ad operari. Prædeterminationem requirit ad operationem, non ut constitutum illius, sed ut principium ut plures Thomistæ affirmant, vel ut applicatio principij, seu conditionis ergo pertinet ad constitutum actus primi proxime expediti ad operationem; agens enim esse in actu primo non solum dicit virtutem productivam effectus, sed applicationem, & omnes conditiones necessarias ad operandum, nec dicimus ignem esse in actu primo ad calefaciendum, ex eo solum quod habeat virtutem productivam caloris, sed ex eo, quod habeat virtutem applicatam, & non impeditam ad producendum calorem; sic igitur existens Compluti, et si habeat sufficientem virtutem ad calefaciendum quodque lignum, non dicitur esse in actu primo ad calefaciendum lignum existens Romæ, quia non habet sufficientem applicationem; ergo etiam si voluntas prædeterminata ad amorem habeat sufficientem virtutem ad odium, & prædeterminationem necessariam, nempe prædeterminationem ad odium, & quia habet inequivitabile respectu odij, & omnino indispensabile impedimentum ad odium producendum, nempe prædeterminationem ad amorem cum eo essentialiter connexam, & consequenter cum odio incompositibilem.

121 Et igitur eadē omnino difficultas, siue prædeterminationis applicatio virtutis, & potentiae, siue sit virtus aut potentia, siue sit quid medium inter actum primum, & secundum, siue quid ad actum primum spectans, de quo cum Thomistis contendendum non est, cum sit certum requiri, ut potentia sit proximè expedita ad operationem iuxta sententiam, quæ illam defendit, & prærequisitum ad operationem, & ita dicendum est prærequisitum ad operationem, & requiri ad posse proximè expeditum operationis, quod includit virtutem effectus, & conditiones, & negationem omnium impedimentorum incompossibilium cum effectu producendo, ut virtus possit in suum effectum erumpere.

122 Rem confirmet materialexemplum: Pone hominem cum potentia ad ambulandum fortissimis catenis definitum, nemo culpe dabit huic homini, si non ambulet, & Ecclesiam non petat, quantumuis illi positum sit præceptum perendi Ecclesiam. Non quia non habeat potentiam ambulandi, hanc enim habere supponimus, sed quia illam impeditam habet, nec sic impeditus, & impotens impedimentum auferre liber ad ambulandum ab homine sanamente dicetur. Sic si haberet prædeterminationem ad odium, qui esti potentiam habeat ad amorem, quia illam impediam physica prædeterminatione incompossibili cum amore, & essentialiter connexa cum odio liber dicendus non erit ad amorem.

123 Dicunt nonnulli disparem esse rationem ex eo, quod voluntas sit potentia præcisiva, & virtus loco motiva in homine, seu potentia progressiva præcisiva non sit. Disparitas non est ad rem: volunta eaten est præcisiva, quatenus potest recipere vnum obiectum, & vnum motiuum, & non aliud, quod potentia progressiva non conuenire fatur, sed hoc quid ad rem? cum omnia, que ad hanc difficultatem spectant sint paria, sicuti enim homo catenis definitus ambulare non potest, si voluntas prædeterminata ad odium, nec cum præcisione, nec si illa potest amare, & sicuti voluntas prædeterminata ad odium retinet virtutem ad amorem, sic homo catenis vincitus retinet virtutem progressivam, & sicuti si homo à catenis sit absolutus, est liber ad ambulandum, sic voluntas ablata prædeterminatione ad odium, poterit amare, imo in hoc est dispartitas, que magis argumentum contra aduersarios vrgit, quod non sufficiet voluntatem absoluti à physica prædeterminatione ad odium, ut possit amare, sed requiritur post ablatam prædeterminationem ad odium illum instrui prædeterminatione ad amorem ut possit amare, implicat enim amorem procedere à voluntate non prædeterminata ad illum.

124 Stat igitur potentiam liberam esse, quæ positis omnibus requisitis, siue per medium virtutis, siue per medium applicationis, seu conditionis ad operandum, vel per modum complementi ad actum primum potest operari, & non operari. Sic enim omnes Theologi illam definitum absque vila restrictione, nec dicunt potentiam liberam esse, quæ positis virtutibus illa positis potest operari, & non operari, sed quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari. Alij dicunt potentiam libe-

ram esse, quæ omnibus eodem modo se habentibus potest operari, & non operari. Recole definitiones adductas ex authoribus citatis quos ad verbum referit Ripalda loco citato, & vniuersalem illam in omnibus requisitis, vel quid æquivalens in quacunque illarum reperies.

Sit ultima solutio mithilo præstantor alii, quam tradit Aluarez disp. 22. de auxiliis n. 39. Suppositionem antecedentem tenentem se ex parte causæ vniuersalissimæ nempe Dei primæ causa omnium effectuum bene posse necessario connecti cum effectu, & hunc liberum esse respectu voluntatis, secus autem quando suppositione se tenet ex parte causæ creatæ. Disparitatem assignat ex eo quod Deus propter suam infinitatem, & omnipotentiam, qua est author voluntatis creatæ, potest illam immutare conformiter ad suam naturam, & mouere efficaciter, atque applicare ad producendum actum in particulari non solum secundum substantiam, sed secundum modum libertatis, quod non potest aliqua causa creatæ, quia finita est, & limitata, atque inferior ipsa voluntate.

Non nego: Dein ita posse mouere, & applicare voluntatem ad actum infallibiliter elicendum, quod non potest alia causa creatæ; verum tamen hoc præstare potest Deus per media indifferenta data ex prævisione consensu conditionati, qui proportionata sunt ad finem à Deo intentum infallibiliter obtinendum, non vero per media in proportionata essentialiter destruenda finis à Deo intenti, nempe libertatis in actu humano reperiendæ, sicuti esse intendimus physican prædeterminationem essentialiter conexam cum actu. Diceret autem physicam prædeterminationem essentialiter connecti cum actu liberis assertio est inuolens duplex contradictorium, nam eo ipso, quod prædeterminationis talem connexionem habeat actus ab illa procedens non potest non esse, & ut sit liber in ratione liberi dicit essentialiter posse non esse.

Impugnatur etiam solutio, quia dum id quod antecedit voluntatem, intrinsecè est connexum cum actu, & cum eo non potest actus esse, eadem propositus ratione se habet in ordine ad libertatem impediendam, siue se teneat ex parte causa increata, siue ex parte causa creatæ, ut constat ex discursibus adductis. Constat etiam ex definitio libertatis in qua habetur positus omnibus requisitis absque vila distinctione eorum, que requiruntur ex parte causa increata, vel creatæ.

Adducit Aluarez in confirmationem doctrinæ sua distinctionis reuelationem actus liberi futuri quæ essentialiter connectitur cum obiecto reuelato, illudque antecedit, & nihilominus libertatem non destruit, ut contigit in reuelatione facta à Deo de trina negatione Diti Petri. Relp. facilè hanc reuelationem tantum tempore antecedere, non natura, ideo enim reuelauit Christus peccatum Petri, quia futurum erat, non vero Petri peccatum fuit prius futurum, & postea existens, quia Deus reuelauit; ex suppositione autem quod Petrus esset peccator, præuidit Christus peccatum Petri futurum, & ex hac prævisione illud reuelauit. Neque afterimus id, quod sequitur per necessariam consequiam ex precedenti successiva durationis necessarium, & inimpedibile esse, quod merito Louanienses damnarunt in Petro de Rio, cuius historiam diligenter inquisitam refert Eminentissimus Cardinalis de Lugo disp. 16. de incarnatione sect. 6. n. 7. & ex illo Paulus Leonardus parte 3. sect. 8. n. 38. Hoc notaui pro Magistro Ioanne à Sancto Thoma qui 1. part. tom. I. dist. 20. art. 6. prope finem refert ex Fratre Thoma de Lemos Sixum quartum damnasse Petrum quemdam de Rio Louaniensem propter propositionem, qua adstruebat, Præsupposita aliqua suppositione antecedenti, ex qua infallibile est hominem operari, tolli liberum homini arbitrium, quod alienum à veritate est, ut legenti Cardinalem de Lugo loco citato manifestè constabit. Lege Paulum Leonardum loco citato & Ripaldam tom. 2. disp. 113. qui similes fabellas, & narratinulas inter vulgus sparsas castigant.

P V N C T V M IV.

De concursu causa prima cum principio creato
liberè operante.

Tatuimus omnem causam creatam dependere à prima in operando; ita, ut nullam possit exercere actionem principium

principium creatum causa increata illud non comitante. Occurrit modò grauissima difficultas: quomodo scilicet possit hac dependentia cum libertate componi? quam ex professo aperiam, & ex viribus soluam.

§. I.

Difficultas expenditur.

Causam primam non operari necessario, neque ex modo cum secunda; sed liberè supponendum est, non probandum: libertatem sine actu voluntatis incedere non posse tota testatur philosophia. Ex quibus principiis hæc in præsenti subvicitur difficultas: causa prima liberè operatur cum secunda: ergo ad operationem cause primæ secunda supponitur actus voluntatis, quo velit operari: ergo ad concursum voluntatis identificatum cum concursu causa primæ supponitur decretum Dei volentis ad illum concurre: ergo actus voluntatis non procedit à principio indifferenti. Probo hanc consequiam: procedit à decreto volentis ad illam concurre: hoc decretum necessarium habet connexionem cum concursu ergo procedit actus à principio necessario cum illo connexo: ergo non à principio indifferenti: ergo non procedit liberè.

Nec poteris ad necessitatem consequiemur recurrere: quia necessitas orta ex principio nullo modo supponens effectum, non est consequens; sed antecedens: sed hæc necessitas oritur ab actu voluntatis, quo Deus vult cum voluntate concurre: qui necessario supponitur ex parte principij ad actum: ergo hæc necessitas non est consequens; sed antecedens. Si dixeris decretum hoc, quod ex parte Dei supponitur ad actum non habere connexionem necessariam cum illo, difficile erit hoc explicare decretum. Quia decretum efficax, quo Deus dicit, volo concurre: non potest non effectum fortirizalas Deus non faceret id, quod efficaciter decerneret. Voluntas verò inefficax concurrendi sufficiens non est, vt Deus determinetur ad concursum: quia talis voluntas non respicit obiectum, vt exercendum, & illa posita manet Deus & quæ indifferens, & indeterminatus ad concurrendum, & non concurrendum, ac si illam non habuisset.

Alio modo difficultatem huius concursus expendo: Voluntas creata non potest suum elicere actum sine concurso Dei liberè se determinantem ad concurrendum: ergo Deo, non se determinante non potest actum elicere: sed quando voluntas non operatur, Deus non se determinat ad concurrendum cum illa: ergo quando non operatur, non potest operari. Major est certa: Minorem probabo: quando voluntas non operatur, Deus non operatur cum voluntate: ergo non determinatur ad operandum. Patet consequiam: implicat Deum determinari ad operandum, & non operari: ergo si non operatur, signum est evidens, non se determinare ad operandum. Maiori, & minori prii syllogismi concessis, consequiam corroboro: voluntas operari non potest deficienti aliquo necessario requisito ex parte actus primi ad operationem; sed quando non operatur, defuit determinatio Dei volentis concurrere, necessario requisita ad operationem: ergo quando non operatur, non potest operari.

§. II.

Solutio P. Vasquez expenditur.

Pater Vasquez i. part. disp. 99. c. 7. n. 43. sic rem componit. Docet decretum Dei concurrendi supponere scientiam Dei, non quidem obiecti, vt absolutè futurum est, hoc enim Dei prædefinitionem supponit: sed eius, quod sub conditione cognoscitur, cuius præscientia omnem prædefinitionem antecedit. Cognoscit enim Deus: si Petrus tali vocazione præueniat, & illi non desit meus concursus, actum elicit. Postea illum tali vocazione præuenit: & hac posita decernit cum illo concurre. Quod decretum, etiam si necessariam habeat connexionem cum effectu, tamen includit necessitatem consequiemur, quia supponit iam ipsum consensum sub conditione futuri. Similiter agnoscit Deus: si Petrus tali cogitatione vocaretur, ille mihi desinet, & ideo non deberem illi cooperari: quia cognitione posita potest Deus non velle operari cum illo. Ex quo tantum inferitur negatio actus necessitate consequenti: quia ipsa supponitur sub conditione futura ante negationem concursus Dei. Sic docet, hac scientia præmissa, iura liber-

tatis illæsa manere; sine qua nullo modo posse subsistere testatur, quia necessitas determinationis est antecedens, cum libertate incompensabilis.

Primo mili difficultatem ingredit obiectum illud scientie conditionata. Si Petrus tali cognitione præueniat, & illi non desit meus concursus, quia non desit concursum idem est, ac esse concursum: ergo obiectum scientia erit, si Petrus vocetur, & fuerit meus concursus, operari ergo est idem, ac dicere: Si Petrus vocetur, & fuerit ille concursus, operabitur. Probo consequiam: Concursus Dei, & concursus Petri est idemmet indubibiliter ergo id est diceris fuerit concursus Dei, erit concursus Petri, ac dicere: si fuerit concursus Petri, erit concursus Petri ergo haec scientia Dei in Deo ponenda non est, neque velis esse potest. Secundò obiectum illud, quod assignat Vasquez hominis non consentientis, scilicet, si tali vocacione vocaretur, ille mihi desinet, vel includit ex parte conditionis concursum Dei, vel non includit: si includit: ergo illo potest Deus desine non potest si non includit: ergo non & qualis ponitur conditio secundum requisita ad operandum, in consenserio, & in non consenserio: ergo quod alius praedictus consenserio, & hic non consenserio, non debet tribui illorum libero arbitrio, sed diuersitatibus conditionum, quæ supponuntur; in uno enim supponitur ex parte cogitatio, & concursus: in altero vero cogitatio sine concursu.

Mitius grauissimum Patrem interpretor, & obiectum scientie ab illo assignatum sic intelligo: si Petrus tali vocacione allicitur, & non desit meus concursus per modum actus primi, hoc est, quod ex me necessarium est per modum actus primi ad concursum, Petrus liberè consentiet. Quæ conditio, sic explicata, eodem modo potest ponni in homine non consenserio: & tunc negotio consenserio non conditioni, sed homini liberè se non determinanti imputabatur. Sic Vasquez intelligendum puto: alias scientia ab illo assignata, scientia non est, sed navigatoria quædam terminorum repetitio, non solùm in Deo non admittenda, sed à quocumque non fatuo releganda.

Contra sententiam Vasquez sic explicata, adhuc sunt nonnulla obicienda. Ut videatur consensus sub conditione futurus ex parte conditionis, debet supponi omnia illa, quæ necessario supponit in statu absoluto, & sine quibus in illo esse non potest, quod per se patet: quia consequens non est absolutè si deficitur aliquid ex necessario requisitis, vt sit: ergo si non essent omnia requisita, consenserio non est: ergo vt consenserio est necessario essent futura omnia requisita ad illum: ergo, vt cognoscatur sub conditione futurus, necessario debet cognosci ex parte conditionis omnia, quæ ad illum requirantur: quia non potest cognosci sub conditione futurus, sine aliquo, sine quo futurus non est. Quia ratione recte docent Theologi, easdem causas requiri in statu conditionato ad effectum conditionatum, ac requiruntur in statu absoluto ad absolutum effectum. His positis sic argumento.

Vt videatur consensus sub conditione futurus, debet videri sub conditione dependens à decreto Dei, à quo in statu absoluto necessariam habet connexionem: ergo non potest videri liberè, sed necessario futurus in illo statu conditionato. Probo consequiam: in illo statu videatur dependens, à conditione quæ necessariam connexionem habet cum illo: ergo sub illa conditione non potest videri contingenter, sed necessario futurus. Probo antecedens: in illo statu videtur dependens à decreto efficaci; sed decretum efficacem Dei habet necessariam connexionem cum effectu: ergo videtur dependens à conditione habente cum illo necessariam connexionem. Ultima consequentia est legitima, quia quod dependet à principio ad unum determinato, necessario procedit ab illo; & non liberè, neque contingenter. Neque potest dicere, decretum non habere necessariam connexionem in statu conditionato cum causa: quia P. Vasquez fatetur decretum in statu absoluto habere connexionem cum effectu, quem vult supponi conditionate, ne connexionem decreti cum effectu inducat necessitatem antecedentem cum voluntate: ergo eamdem connexionem habet in statu conditionato, eodem enim modo, quo effectus dependet in statu absoluto à causa absoluente existente, eodem dependet in statu conditionato à causa conditionata existente: & id est necessaria haec conditionalis: si ignis est applicatus, calcinatur, quia ipsa absoluta est necessaria: ignis est applicatus: ergo calcinatur.

Demum

Demum, si dicas decretum concurrendi non habere in statu absoluto necessariam connexionem cum effectu, ad quid recurrat Vasquez ad statum conditionatum, & cognitionem illius? haec enim erit impertinens, ut voluntas posito hoc decreto maneat libera, cum ex positione illius nihil ponatur inducens necessitatem effectus, ex principio enim indifferenti numquam potest oriri effectus antecedenter necessarius.

10 Viterius virgo: Videatur consensus sub conditione liberè futurus, quin decretum videatur ex parte conditionis adhuc ita praeiustum decretum in statu absoluto in illum influens, necessitatem inducens quia ex eo, quod consensus praeiustus fuit liber in statu conditionato sub his conditionibus, non infertur liberè futurum in statu absoluto, variatis in hoc statu ex parte actus primi illis, quæ supponerantur in statu conditionato ex parte actus primi, seu ex parte conditionis: ergo si consensus in statu conditionato non fuit dependens à decreto liberè praeiustus, posse cum in statu absoluto ab hoc dependeat, poterit necessariè dependere. Rem explicò: noscit Deus, me liberè consenserunt, si tali cognitione praeueniar, & omnipotentia sit parata ad concurrendum mecum: supposita hac cognitione posita productum physicam prædeterminationem, vñionem hypotheticam, vel vñionem beatificam compellentem ad actum, & incompossibilem cum negatione illius, id est ergo his positi liberè consenserunt, quod praeiustus fui illis deficiens liberè consenserunt: Minime: quia non tenet consequentia in statu conditionato ad absolum rebus diuerso modo se habentibus, & positis diuersis principiis in utroque statu.

11 Clarius pater eadem ratio in negatione concursus: scit Deus me liberè non consenserum, si habeam omnia requista ab consenserum. Si posita hac scientia in statu absoluto, Deus non purificat conditionem, & mihi non tribuit omnia necessaria ad consenserum, non dicar ego liberè non consenserem; alias possem dicere liberè non amare Deum: quando nullam habeo cogitationem inclinante ad amorem, quia præuidet Deus, quod si illam haberem, liberè non consentirem: ergo si in statu absoluto Deus non habet decretum sufficiens ad concursum mihi præstandum, quidquid viderit in statu conditionato, non liberè omittam consenserum, quæ enim necessarium est ad meum consenserum decretum Dei, quo velit mihi concurrere, ac cogitatio, quia obiectum cognoscam: ergo si Deus non habet decretum, sine quo meus actus esse non potest, illius omissione non est libera; sed in opinione Vasquez ex præiustione illius conditionato Deus non habet decretum necessarium ad meum concussum, quando de facto non concurro: ergo non liberè, sed necessariò omitto.

12 Nonnulli Vasquium intendunt defendere, afferentes Deum cognoscere independenter à suo decreto hoc obiectum: si haec voluntas haberet hanc vocationem, & non dependet à me in operando de facto operatur: quia posita scientia, & purificata conditione, Deus absoluè decerneret concurrens: quia iam videt consenserum, quatenus est ex parte voluntatis precedentem decretum absolum concurrendi. Displcit hæc doctrina: quia consensus per eamdem in indubitate entitatem dependet à voluntate, & à Deo: ergo non potest videri futurus in aliquo statu quatenus dependet à voluntate, quin videatur in eodem quatenus dependet à Deo. Deinde: quia data illa conditionali, quod voluntas cum hac cognitione liberè operaretur, si non dependet à Deo, non sequitur modò cum dependet, liberè operari: non enim valeat consequentia: voluntas independens à Deo liberè operatur cum hac vocatione, sine decreto Dei concurrente: ergo voluntas dependens à Deo, cum eadem vocatione liberè operabitur cum decreto Dei concurrente. Quia rebus diuerso modo se habentibus diuersum modum operandi habebit voluntas.

13 Ultimò: non acquiesco doctrina Vasquez afferentis, decretum hoc absolum circa opera nostra, illa non præcedere supponit scientia conditionata, quia haec ablata necessariò præcederet. Quod sic impugno: decretum nostra opera præcedere, nihil aliud est, quam esse natura prius illis, & veram causam illorum; sed hoc decretum supponit scientia, est causa, & prius natura consenserum absolum: ergo illum præcedit omni præcedenti, quam haberet ablata scientia, quia haec nulla alia esset, quam præcedentia causa ad effectum. Ex hoc aliud desumo argumentum. Posita scientia, & ablata scientia eodem modo præcedit de-

cretum consensem absolum, & eamdem connexionem habet cum illo: ergo posita scientia, & ablata scientia eamdem connexionem infert in voluntate, vel illam cum eadem indifferentia relinquit. Eamdem rationem expendo: cognitione Dei per se formaliter loquendo tantum potest inducere necessitatem voluntati, vel illius libertatem arguere, quatenus ex illa sequitur, vel non sequitur tale auxilium, vel tale decretum, vel tale compunctionem, seu talis influxus respectu effectus; ipsa enim per se formaliter, neque potest necessitatem inducere, neque liberam voluntatem constitueri: ergo si poneretur idem decretum cum eisdem principiis respectus effectus, eadem esset necessitas, seu libertas respectu illius, posita in Deo scientia conditionata, vel negata: ergo decretum illud ablata scientia necessitatem non inducet, si illam non infert scientia posita.

Dices decretum illud semper præcedere actum voluntatis, posita tamen scientia non præcedere voluntatem; sed ipsam ad actum comitari; ac proinde dici comitans respectu voluntatis. His modis loquendi, licet non terminis adeò expressis, multis est familiaris, & paucis utilis; quia id quod destruit libertatem, non est quod antecedat voluntatem determinatus; sed quod antecedat determinationem illius: ergo si hoc decretum est antecedens respectus actus, & necessariam connexionem habet cum illo, antecedat determinationem voluntatis, cum qua habet connexionem: & ita determinatio est necessaria in causa, quæ necessitas opponitur cum libertate. Neque potest dari aliquod principium respectu actus, quantumvis prædefinitum, quod non sit comitans respectu voluntatis: quodcumque enim sit, voluntate comitabitur ad producendum illius actum qui à nullo principio, voluntate non concurrente produci potest.

14 Ultimò: si propter aliquam rationem decretum illud induceret necessitatem consequentem, & non antecedentem, esset, quia ante illud supponebatur consensus sub conditione futurus; sed eodem modo supponeretur, etiam si Deus illud non cognosceret in omnibus casibus, in quibus illum cognoscit: ergo si modò non tollit libertatem, neque tunc illam auferret. Maiorem admittunt aduerfati: minor probatur, quia ablata scientia Dei, illius obiectua veritas permaneret: ergo permaneret consensus sub conditione futurus: ergo supponeretur ad decretum eodem modo, ac si à Deo cognosceretur.

15 Respondebis: consensus sub conditione futurum supponendum esse in omnibus casibus, in quibus posita scientia supponitur: fore tamen illa ablata plures causas, qui posita non sunt in quibus ille consensus supponeretur: quia ræpe haberet decretum concurrendi, quando voluntas ex se non esset consenserunt. Contrarie hoc sequitur decretum nocturnum libertati in casibus, in quibus consensus non supponitur, non vero in illis in quibus supponitur, & in quibus esset scientia.

16 Alio modo posset responderi, ablata scientia, nunquam supponi consensus sub conditione ad decretum absolum; quia supponi ad hoc dicit esse aliqui modo causam illius; quod habet media scientia, ad quam consensus supponitur tanquam obiectum; & que supponitur ad decretum tanquam proponens obiectum, ex cuius præiustione mouetur Deus ad tale decretum ponendum quod ablata tali scientia ex vi præsentis motiu non ponetur. Causa autem, quo Deus ponetur decretum concurrendi sine hac scientia, etiam si tunc esset consensus sub conditione futura, tantum esset concomitans respectu decreti, & nullo modo supponetur ad illud neque aliqua prioritas intercederet inter consenserum conditionatum, & absolum decretum.

17 Fatoe, in hoc sensu scientiam conducere, ut consenserum conditionatus præcedat decretum absolum concurrens sed nihil longius à mente Vasquez, quam hic philosophandi modus; neque sufficere est, ut dicamus decretum voluntatem liberam relinquere, si independenter ab hac precedentia illi violentiam inferret; quia haec causalitas, quam haberet consensus conditionatus, neque haec precedentia natura, non tolleret præcedentia & prioritatem, quam hæc decretum absolum respectu consenserum conditioce ei, neque connexionem inter decretum & consenserum, ex quibus necessitas consenserum necessariò oritur.

§. III.

Sententiam P. Didaci de Alarcon expono, & explodo.

19 Pater Alarcon tract.2. de scientia Dei, disp.5. cap.8. refert sententiam Suar. Molin. Less. & Her. qui compoununt concursum generalem Dei cum causa prima, per decreturn quoddam antecedens, quo efficaciter decernit Deus concurrens cum causis secundis, iuxta vniuersalitatem naturam: cum Sole ad illuminandum: cum libero arbitrio ad amandum, vel odio habendum. Afferitque Suarium explicare hanc sententiam, per decreturn quoddam conditionatum, quo Deus non absolute decernit amorem, vel odium: sed amorem, & odium conditionat, & dependenter à voluntate. Hanc sententiam sic explicatam impugnat, quia decreta conditionata in Deo reperiri nequeunt. Deinde, quia nullum potest reperiri connotatum exterrnum talis decreti constitutum; neque decreturn aliquod potest esse sine constitutuo speciali.

20 Non leue fundamentum dedit Suarius, vt Alarcon putaret ipsum constituere decreturn hoc conditionatum, & non absolutum, quia in opusculis lib.1. de concurso Dei cum voluntate, cap.15. num.3. dixit Deum decernere concurrens cum voluntate, non absolute, sed dependenter ab illa includendo in decreto implicitam conditionem, si ipsa consentire voluerit. Et in Met. disp.22. sect.4. n.14. dicit, per illud decreturn Deum non absolute velle, vt causa libera actum eliciat; sed quasi subintellecta conditione illum actum, quatenus est ex se. Si tamen attente Suar. legatur numquam docuit tale decreturn esse conditionatum; sed illud per modum decreti conditionati explicuit. Quod denont illa verba: *qua subintellecta conditione*. Et Herice tom. de scientia, disp.6. c.4. n.49. docuit, decreturn hoc conditionatum falsò aduersarios impugnare nostrarib; qui bene norunt non posse conditionatum constitui. Impugnationem aliam, quam adducit Alarcon contra hoc decreturn ex defectu connotati, quod non potest esse respectu decreti indifferentis ad amorem, vel ad odium, non opponere, sed solvere debebat, ipse enim in sua sententia explicanda incidit in decreturn, quod impugnauerat; neque Suarium posset hoc telo impetrare, negantem nouum decreturn Dei novo indigere extrinsecum connotato.

21 Venio iam ad explicandam Alarconij sententiam. Docet, causam creatam indigere extrinsecuam assistentiam omnipotencie, quia constituantur potens complete elicere suos actus; & hanc assistentiam non esse entitatem extrinsecam Dei. Quas conclusiones efficaciter probat §.2. Addit §.3. num.32. hanc assistentiam non esse decreturn conditionatum, neque decreturn aliquod efficax cōcurrenti cum causis secundis, si non adsit impedimentum. Rursus non esse decreturn aliquod efficax absolutè prædefiniens actus liberos, vel necessarios; decreturn aliquod, quo indifferenter velit concurrens ad utrumque extremum: neq; decreturn, quo prius natura velit concurrens cum causa secunda ad effectum ab utraque indiuisibiliter producendum. Tandem docet §.33. hanc assistentiam esse obligationem quamdam moralem oitam ex aliquo decreto, quo Deus se voluit obligare ad concurrendū cum causis secundis, iuxta illarū propensionem, inclinationē, vel libertatem. Quod decreturn nobis constat ex revelatione Dei; & efficax dici potest respectu effectus, quatenus ex illo oritur aliud decreturn, quo Deus hic, & nunc concurrens cum qualibet causa ad suos effectus, iuxta illius inclinationem, vel libertatem.

Decretum secundum ortum ex primo explicit n.49. vbi afferit includens esse in promissione, qua Deus se obligauit concurrens, & esse quasi indifferentis, quo (illius sunt verba) in actu primo applicatur, & assistit proximè virtus diuina indifferenter ad amorem, & odium, cum subordinatione ad voluntatem creatam, in cuius potestate, & non iam in Dei, est amor, vel odium; & propterea ipsi, & non Deo tribuitur negotio amoris, vel odii. Hoc explicat exemplo habitus musica concurrentis ad illos actus, ad quos voluntas illius determinat.

Non nihil in hac sententia reperio, nescio an sati consequenter dictum. Negauerat enim §.3. n.32. assistentiam confidere in decreto indifferenti concurrendi ad amorem, vel ad odium, & postea docet hoc decreto ortu ex illo priori immediatè applicari omnipotentiam causam secundam. Insuper §.1. n. 9. dixerat nullum esse connotatum extrinsecum respectu decreti indifferentis ad amorem, vel

ad odium, quia omne connotatum vel est amor; & tunc erit connotatum decreti amoris: vel odium, & connotabit decreturn odij: Odium autem, vel amor vagè non datur in rerum natura; ac proinde non posse dari connotatum talis decreti: sed sic est, quod modò assignat ipse decreturn aliquod, per quod omnipotentia immediatè assitit voluntati indifferentis ad amorem, vel odium ergo debet ipse assignare connotatum, quod dixerat inteniri non posse.

Deinde afferit, posito hoc secundo decreto, iam non esse in voluntate Dei, vt sit amor, vel odium; sed totum hoc à voluntate dependere: ergo docet ex eodem decreto Dei posse oriri amorem, vel odium, & antecedenter esse indifferentes ad utrumque effectum: quod ipse eodem capite n.n. contra Herice impugnauerat. Alarconis accipe verba: *Hec tamen sententia supra impugnata est. Quia actus amoris non elicetur determinatè per decreturn illud indifferentes ad amorem, & odium: sed per decreturn aliud ad amorem determinatum, & non ad odium: quis enim dicit alium, quod B. Petrus dicit Deum supra omnia, processus à Deo per decrevum, quo decretus non magis amorem sibi, quād odium fieri à B. Petro?*

Redeo ad primum illud decreturn, quo Deus ex promissione obligauit ad habendum aliud, quo immediatè assistit causa secundis. Referit pro conclusione, qua tale decreturn statuit, Suar. disp.22. Metaph. sect.4. n.3. & Herice disp.6. citata, n.49. & 50. & Ruisum de scientia Dei, disp.22. sect.10. immixtus tamen: Quia Suarez nullum decreturn assignauit, ex quo aliud oritur; sed exp̄s docuit, per decreturn illud indifferentes immediatè applicari omnipotentiam, & nulla alia motione indigere ad effectum producendum: neque dari decreturn aliud, quod sit causa effectus producitur: ita n.5.14. & 30. quod facetur ipse Alarcon §.1. n.5. vbi refert Suarez, afferentem ad concursum determinatum amoris non requiri aliud decreturn, prater illud indifferentes, ex vi cuius ponitur amor dependenter à voluntate. Eadem conclusiō refert ex Herice, quem impugnat n.n., ergo non consequenter, neque ad mentem illorum refert hos autores pro illo decreto, quo Deus se obligat ad aliud posse habendum, quo immediatè applicet suam omnipotentiam. Neque apud Ruicium verbum inuenies de decreto, quo Deus ad aliud habendum se obligat; sed tantum afferit Deum parare suam omnipotentiam, per decreturn indifferentes, ad amandum, vel non amandum, & odio habendū.

Tandem decreturn hoc, quo Deus se obligat ad concurrēdum cum causis secundis, tanquam superfluum ad concursum causam primam, & ad libertatem causa secunda relegandum est. Quod sic probo: Decretum, quo immediatè omnipotentia applicatur, non est decreturn hoc, quo Deus se obligauit ad concursum præbendum; sed aliud ortum ex isto, immediatè producens effectum dependenter à voluntate, ergo hoc decreturn tantum conductit ad assistentiam omnipotentie, quatenus obligat Deum, vt illi immediatè assistat per secundum decreturn, quod infert, & quod est formalis, & immediata applicatio. Sed potest Deus habere decreturn liberè se ad illud determinans, sine illa obligatione precedenti: ergo necessaria non est praecedens obligatio, & superfluum decreturn illam inducens, vt Deus immediatè assistat causa secunda. Posse Deum habere secundum hoc decreturn independenter à priori, ex ultimo à nullo posse negari, quia quidquid Deus liberè promittit, potest liberè sine promissione præfare. Neque potest signari ratio, propter quam decreturn Dei circa effectum producendum, connexionem habeat necessariam cum promissione illud praecedente.

Respondet Alarcon num.42. casu, quo Deus haberet secundum decreturn sine primo, ita cum voluntate tali casu concursum, vt posset non concurrens, quia nullo decreto antecedenter suam fidem obstrinxerat, ne à concurso ablineret. Fator ego, tunc Deum posse concursum suspendere, & creaturem non assistere, quod nequit supposita promissione infallibili. Verumtamen hoc nihil refert, dum de facto concurrit: si enim Deus habet decreturn concurrendi mecum dependenter à mea libertate, dum illud habeat, quid mea, si hoc decreturn immediatè in se formaliter sit liberum, vel tantum in promissione? vel quid refert antecedenter potuisse non esse, quando est de facto ad effectum, quem prælat per suammet entitatem, que eadem est promissione illud praecedente, vel non praecedente? Ex quo argumentum desumo contra priorem partem solutionis, videlicet illo decreto non fore omnipotentiam applicatam: quod sic efformo. In sententia Alarcon, applicatio

Punct. I V. De concursu causa prima cum voluntate creata. §. IV. 267

28 applicatio immediata omnipotentiae confitit in hoc se-
cundo decreto concurrendi dependenter à voluntate , &
non in illo primo ad hoc determinante : ergo permanente
hoc secundo decreto , permanet eadem met immediata , &
formalis applicatio , etiam si deficit primum illud , obli-
gationem ad applicationem inducens.

Vrge: applicatio in actu secundo omnipotentiae ad vo-
luntatem , est Deus mecum concurrendre ad amorem de-
pendenter à mea voluntate , & applicatio in actu primo
est decretem , quo Deus ita mecum concurrit , vel non
concurrit , vt pro me stet concursus , & negatio illius ; ita vt
ego possim concurrendre , & non concurrendre ; sed posito hoc
secundo decreto , & me consentiente erit actus amoris ; ita
vt potuerit non esse : & non consentiente , ita erit nega-
tio consensus , vt ego potuerit consensus elicere : ergo
posito hoc decreto erit applicatio causa prima in actu
primo : & addito meo confessu , erit applicatio causa prima
in actu secundo , quocumque alio feci. Sola minor
indiget probatione , quam exhibeo : decretem est de con-
cursu dependenter à mea voluntate : ergo illo posito , con-
cursus dependet à mea voluntate : ergo me volente , erit
concursus , & causa prima erit applicata in actu secundo ,
& remuente non erit , & potui facere , vt esset , & erit ap-
plicata omnipotentiae in actu primo.

S. IV.

Explicatur propria sententia.

29 Dicendum est primò , voluntatem indigere extrinse-
ca applicatione omnipotentiae , promptæ ad con-
currentium cum illa . Hanc conclusionem docent omnes
Theologi : & ratio illius facilis est , omnibusque communis .
Voluntas non potest operari independenter à causa prima
& necessariò indiget concursu Dei simul cum illa concur-
rentis ad effectum , quem concursum potest Deus denega-
re , sicut illum denegauit igni Babylonico : ergo , vt volun-
tas possit operari , necessum est omnipotentiam applicari
ad concursum praestandum .

30 Dicendum est secundò , hanc applicationem non confi-
stere in infinitate , neque in immensitate , neque intima
præsentia Dei cum creaturis . Probo clarè : Hæc omnia
sunt in Deo summè necessaria , & deficerne nequeunt : sed
applicatio omnipotentiae ad operandum cum causa secun-
da est libera , & potest deficeri : ergo applicatio omnipoten-
tiae distinguitur ab his omnibus .

31 Dicendum est tertio , hanc applicationem non consiste-
re in eo præcisè , quod Deus nullum habeat decretem præ-
dictum concurrenti , vel non concurrenti independenter à vo-
luntate ; sed necessariò importare actum positum
voluntatis Dei . Mouor ad hoc : qui licet sufficien-
ter confutum est voluntati , si Deus ex natura sua eo ipso ,
quod sit auctor naturæ , consideriter determinatus ad con-
currentium cum voluntate dependenter ab illa , quoties-
cumque oppositum non decreuerit , & concursus hoc modo
editus est . libertati humanae attemperatus , & liber
respectu Dei potentia actu positivo voluntatis illum im-
pedire : nihilominus talis modus concurrenti in Deo po-
nendum non est , quia ad Dei prouidentiam spectat , vt omnis
effectus productus fiat , non tantum non repugnante
voluntate diuina sed illa positiuè determinante , & volen-
te productionem effectus . Ratiō est : quia omnis effectus
debet essa postiuè dependens à voluntate diuina , & non
tantum negatiuè , tanquam à non impidente . Quia hæc
dependentia non est propria , & per se ; sed per accidentem ,
neque effectus ita dependens est voluntarii respectu Dei
neque in se , neque in causa , spectat autem ad diuinam , &
perfectissimam prouidentiam , vt nihil producatur in re-
rum natura , quod non dependeat ab actu voluntario Dei ,
volentis ita fieri .

32 Dicendum est quartò : assistentiam omnipotentiae diuinae ,
qua voluntas constitutur potens liberè amare libertate
contradictionis , vel contrarietatis , nullo modo dice-
re decretem aliquod conditionatum ex parte obiecti ,
quo Deus dicat , *volo concurrendre cum voluntate , si ipsa voluerit* .
Probo hanc conclusionem : Deum cum voluntate con-
currendre , & voluntatem velle elicere actum , sunt eadem
met indiuisibilis entitas ; quia concursus Dei , & voluntatis
non distinguuntur : ergo idem erit dicere : *volo con-
cursum meum , si voluntas voluerit concurrendre , ac dicere : volo
concursum voluntatis , si fuerit concursus voluntatis : seu : volo*

Franç. de Oviedo , Philosoph. Tom. I.

*meum concussum , si fuerit meus concusus : & idemmet indi-
uisibilis concursus poneretur ex parte conditionis antece-
dantis , & ex parte consequentis : ergo tale decretum erit
nugatorium , & ineptum , & à quocumque cordato rele-
gandum .*

Dicendum est quintò , assistentiam omnipotentiae qua
voluntas constitutur potens liberè elicere actum amoris
libertate contradictionis , non importare decretem ali-
quod indifferens ad amorem , & odium ; sed decretem quod
dam terminatum ad amorem producentium dependenter
à voluntate , indifferens ad amorem , & negationem illius ;
Quo decreto Deus dicat , *volo quatenus efi ex me , ut sit actus
amoris : ita tamen illum decerno , vi voluntatis possit ab illa cessare .*
*Quia licet ex me vellem esse talum actum ; non illum efficaciter
decerno , independenter à voluntate , ne illius laetam libertatem .*
Priorem partem huius conclusionis admittent omnes quia
ad hoc , vt voluntas possit liberè amare libertate contradic-
tionis , necessum non est , imò omnino impertinens assi-
stantia omnipotentiae ad actum odij ; quia libertas contra-
dictionis ad amandum , solū dicit posse amare , & non ama-
re , non vero posse odio habere .

Secundam partem conclusionis probo : quia ad hoc , vt
voluntas sit potens amare , requiritur applicatio omnipoten-
tiae per actum positum voluntatis Dei ; sed nullus po-
test excogitari sufficiens ad constituendam voluntatem
completè potenter , ita attemperatus illius libertati , & con-
formis diuina prouidentia : ergo in hoc . & non in illo
constituta est extrinseca assistentia omnipotentiae ad
voluntatem . Minorem probo per singulas illius partes :
tale decretum constituit omnipotentiam ita addictam , &
determinatam ad concurrentium cum voluntate , vt illo
posito non potuerit non concurrendre : ergo constituit vo-
luntatem complete potenter actum producere . Secun-
dò : decretum nullo modo nocet libertati ; quia per illud
non Deus decernit actum voluntatis independenter à vo-
luntate , neque ex vi illius necessariò ponetur actus voluntate
absolutè non determinante ; sed talis est natura , vt
adhuc in sensu compósito posuit cum negatione
actus : neque enim ex se est determinatus ad efficiendum
actum , sed indifferens , vt illum eliciat , vel non eliciat , licet
determinatè actum respiciat , sicut cogitatio determinatè
respicit obiectum amandum , & inclinat ad amorem , &
coponi potest ex natura sua cum negatione talis amoris .
Idem postea dandus explicuit Læsius ab omnibus laudatus
exempli habitus charitatis concurrentis ad actum se-
cundum determinationemque voluntatis , illam semper in-
differentem relinquens ad actum , & negationem illius ;
ita omnipotentia per hoc decretum , quo dicimus applicari
voluntati , illi subditur infra habitus cum indifferentia ad
actum , & negationem eiusdem .

Tertiò : decretum hoc est conformum summae Dei optimi
maximi prouidentiae ; sic ostendo . Hoc decreto ita fertur
Deus in actu bonum , vt quatenus est ex se , velle illum
absolutè futurum , & non illum vult ita absolutè inde-
pendenter à voluntate , ne illi necessitatim inferat : ergo
ex una parte Deus suam libertatem illasam voluntati re-
linquit ; & ex alia salua libertate , quia bonum actum pro-
curat , & ponit id , quod necessum est , vt talis eliciatur
actus , & offendit suam infinitam bonitatem , quia in homi-
nibus quidquid honestum , & sanctum est , intendit , atque
procurat .

Dicendum est sextò , decretum hoc , quo Deus assistit
creature , ad actum amoris (idem intellige de quocumque
actu bono) habere in se imbibitum affectum quendam ,
per modum desiderii illius actus ; qui rectè explicatur per
hæc verba : *utinam si talis actus , quod sic probo . Deus per
hoc decretum fertur in bonitatem actus , quam ipse ex in-
tentione nostræ salutis ardentissime desiderat , iuxta illud
Deo vult omnes homines saluos fieri in qua voluntate virtu-
liter includitur voluntas bonorum opertum , quibus salus
est acquirendā , & quam Deus non absolutè predefinit , vt
integrum sit voluntati posse liberè consentire ; quod necel-
larior requiritur ad meritum : ergo fertur in bonitatem illius
actus quatenus sibi placentem , quem ipse à voluntate elici-
ti desiderat : ergo ex-vitalis actus habet Deus prædictum
affectum bonitatis , in quam fertur decretum , quo voluntati
ad illam eliciendam assistit .*

Dicendum est septimò , assistentiam , qua omnipotentia
assistit voluntati , vt possit odio habere Deum libertate
contradictionis (idem dico de assistentia ad quocumque

actum

actum malum) est decretum quoddam, quo Deus dicit, volo ut quatenus est ex me non deficit actus odij, ut iura voluntatis non infringam: quem actum vellim ego non produci à voluntate, quia malus est, & in honestus. Et hoc de causa Trid. sess. 6. cap. 6. definit circa actus malos Deum tantum se habere permisum. Per hoc decretum voluntatem constitui potentem liberè actum elicere, probatur eodem modo, ac probatum fuit in decreto antecedenti. Deinde, hoc decretum congruum esse diuinam prouidentiam patet, quia per illud fertur Deus in actum malum, non propter ipsam malitiam sed propter adimplendum munus causa prima, cui incumbit cum omnibus causis secundis praesto adesse, vt ipse iuxta suam propensionem natuam effectus producere valent; & propter libertatem voluntatis conferuandam: quod motum est iustum, & honestum Deo ergo valde conforme diuinam prouidentiam.

38 Dicendum est octauo, decretum, quo omnipotentia constituitur assistens ad actum malum, habere in se imbitam, vel cōcomitantem displicientiam circa tales actus, propter malitiam, quae est in ipso, & in honestatem, quam habet respectu voluntatis, qua displicientia recte explicatur per hanc particularē: utinam non sit alius, cui faciendo liberum concursum paro voluntati. Ratio huius displicientiae assignanda est eadem, ac complacentiae, constat in respectu actus boni. Quia Deus ex se odit peccatum, & ardentissime desiderat ne committatur à voluntate, & quasi coactus ad materiale illius concurreat, vt libertatem voluntatis obseruet indemnum: Ergo talis actus ex tali motu factus, virtualiter includit displicientiam obiectis sicut actus, quo mercator merces in mare proficit necessitate coactus, vt saltem propriæ virtutis superest, annexam haber displicientiam proiectionis mercium in mare.

39 Probatur hanc conclusio simul cum praecedenti: quia ad diuinam prouidentiam spectat, vt adhuc, vt causa prima diuerso modo, & ex diuerso affectu concurrat ad actum virtutis, verbi gratia ad actum amoris, quo Beatisima Virgo ardentissime Deum diligebat, quam ad actum pecaminorum scilicet, quo Iudas vendidit Salvatorem. Hoc enim modo magis eluet amor Dei erga creaturas, & actus, quo cum illis concurreat, tribuitur specialis honestas, quam non haberet, si non respiceret obiecta prædicto modo, sed tantum bonum actum, & malum ex intentione facienda id, quod tenuerit ex vi auctoris natura. Hac ratione impugno Soar, & Herice, & Doctores communiter afferentes, per eundem actum parare Deum concursum voluntari ad actum amoris, vel odij, decreto amorem, vel odium indiuisibiliter fespiciente; & eodem modo concurrere Deum, vt causam primam ad actum virtutis, & vitii.

40 Dicendum est nonò, nullum dari decretum indifferens ad amorem, vel odium eliciendum seu ad voluntatem liberè constituantem libertate contrarietas. Probo hanc conclusionem: libertas contrarietas nihil aliud dicit, quam libertatem ad duos actus contrarios: ergo eo ipso, quod voluntatis libera ad duos actus contrarios, ad quemlibet libertate contradictionis, est libera libertate contrarietas; sed per duo decretum à me assignata constitutur voluntas libera libertate contradictionis, ad duos actus contrarios: ergo constitutur libera libertate contrarietas: ergo non est necessarium decretum aliud indifferens, idem indiuisibiliter terminatum ad utrumque actum.

41 Dices necessarium non esse aliud decretum indifferens, suppositis his duobus à me assignatis: posse tamen unum indifferens ponit his dubius ablatius. Conträ: amor, & odium sunt duo obiecta, quodlibet ex se sufficiens terminare actum diuinæ voluntatis, & Deus diuerso modo, saltim inadäquato, fertur in illa: ergo non codemmet actu formaliter, sed diuerso. Probatur antecedens: actus amoris habet ex se sufficientem bonitatem, vt independenter ab actu odij terminet voluntatem diuinam, etiamsi simul cum illa respiciat ad impletionem muneric auctoris nature: & in illum fertur Deus, quatenus est ex se, vt illum efficaciter decerneret, ni libertas effet voluntati seruanda. In actu odij fertur Deus, non propter bonitatem aliquam, quam in illo inueniat, sed propter munus causa prima ad compleendum tali modo, vt si tale minus Deo non incumberet, concursum ad odium detestaretur: ergo diuerso modo fertur in actibus amoris, & odij: ergo diuersis formaliter actibus.

42 Dicendum est decimò, quodlibet ex decretis à me assignatis per se formaliter constituere potentiam comple-

potentem suum effectum producere; quod ab illis separari non potest. Quia illis positis, iam est ex parte Dei quidquid requiritur, vt voluntas operetur, & hæc constitutio potentia ad quæ potest, est quasi primarius effectus talium decretorum necessarij illis competens: effectus vero productus ab illis simul cum voluntate liberè cooperante, est secundarius, qui pro libertate voluntatis deficeret, vel subfistere potest. Docet hanc conclusionem Heric dislp. 6. de scient. c. 3. iam cit. & ex dictis evidenter inferitur.

Dicendum est undecimò, ad hoc, vt hæc decreta, quibus omnipotentia assistit causis creatis, libertatem illas relinquant, impertinenter se habere scientiam conditionatis plurimum tamen hanc conducere, vt Deus excellentiori prouidentia hæc habeat decreta, & voluntate libere potenter operari constitut. Priorem partem huius conclusionis probauit contra Vasquez §. 2. secundam modò probo: quia ad perfectam prouidentiam spectat cognoscere, quid euenturum sit ex mediis, quæ applicantur ad aliquem finem, vt præuidatur quid mali, boni, ex applicatione talium mediorum sequatur, ne postea præter intentionem aliquid inopinat contingat. Et ideo prudens quisque, antequam ad aliquid faciendum determinetur, attentè meditat, quid postea posita sua determinatione sit euenturum: ergo ad perfectam prouidentiam Dei spectat cognoscere, antequam suam applicer omnipotentiam, quid ex illa applicatione postea sit futurum; vt postea præuisio damno, vel commodo inferendo illam ponere, vel non ponere.

Contra hunc modum arguendi assidentiam omnipotentia causis liberis, vix potest aliquid obici, quod difficultatem continet, qua ex dictis facilè non possit solvi. Ex illo enim non sequitur, Deum confusè fieri in omnem effectum: sed distinctè in singulos; dependent tamen à voluntate liberè operatura. Neque potest dici, Deum voluntati violentiam inferre: cum decretum determinationem voluntatis antecedens, indifferens sit, vt coniungatur cum actu, vel cum negatione illius. Neque est inconveniens afferre, decretum Dei hoc modo assignatum non habere effectum, quia Deus non absolute, & efficaciter decernit effectum producendum: sed dependent à voluntate. Neque potest obici, Deum adhuc vt causam primam, eodem modo concurrere ad actum virtutis, & vitii. Quia iam assignauit diuersum modum, quo decreta causa primita rendant in hæc obiecta actu essentialiter ad illa requisto, per modum cause antecedentis: & postea de illis ex vi horum decretorum productis diuersam prouidentiam habet Deus, quia virtutis actum respicit tanquam obiectum complacentia, & in ordine ad primum: actum vero vitij tanquam obiectum displicientia, in ordine ad supplicium inferendum.

Vna tantum, in hac resupereft difficultas. Quomodo possit Deus determinare individuationem actus voluntatis determinantis se quoad specificationem, quam §. seq. explicabo. Circa materiam hoc puncto definitum legendi sunt Soar in Opuscul. 1. de concursu Dei cum voluntate, & in Metaph. disp. 22. sect. 4. vbi eruditè, & doctè hanc rem pertractat, & Ruisius tom. de scientia disp. 25. sect. 10. Mol. in concordia quæst. 14. art. 15. disp. 26. §. vi. melius, & §. vi. noster, & disp. 32. §. primū, & secundū, 1. part. quæst. 19. art. 3. disp. 3. §. boni consular. Ruisius de gratia efficaci, cap. 4. num. 12. & 15. Qui omnes nobiscum sentiunt, decretum præcedens actum non habere necessariam connexionem cum obiecto: sed esse indifferens ad assensum, & negationem illius. Quam doctrinam apud Soar docent quam plurimi ex antiquis, Greg. Gabr. Marf. Adam. Alenf. Capr. Conrr. & Sotus. Quos omnes apud Soar citatos reperies, suprà num. 14. & 16. Differt tamen nostra sententia ab his quas docent doctissimi auctores: quia nos non idem decretum constitutimus indifferens ad amorem, & odium: sed due diuersa. Plerique autem ex relatibus expresè affirman, dari vnum decretum indifferens ad actus oppositos: & alii id non explicant: Deinde nos diuersum modum tendendi damus per decretum causæ primæ in actum virtutis, & vitium, per diuersa motiva.

S. V.

Quomodo Deus individuatione actus liberi determinet.

Non leuem difficultatem leuiter ferè omnes attingunt: quomodo scilicet voluntas determinet se quoad speci-

specificationem actuum, & Deus individuationem horum determinet. Communis est dicendi modus, voluntatem determinare se quoad specificationem, hoc est, non quoad rationem aliquam communem; hac enim incomprehensibilis est à singularibus distincta; sed ad hunc vel illum actum amoris, sub horum tantum disfunctione, quatenus distinguuntur ab actibus odij, ad quos non producendos voluntas est iam determinata, & hac determinatione praenita Deum decernere inter illos actus amoris, ad quos voluntas erat in differens, hanc præ alius & in hoc sensu dici, Deus determinare individuationem, & voluntati tribui speciei determinationem.

47 Hiephilosophandi modus grauissimam, ac penè insolubilem continet difficultatem quam expendo. Antequam Deus videat voluntatem determinatam per productionem huius numero actus amoris, nihil potest videre, in quo cognoscat esse determinatam ad hos actus individuos amoris sub disfunctione, potius quam ad actus odij; sed omnino Deus illam videt indifferente ad actus amoris, & odij ergo non potest præuideri determinatio voluntatis quoad speciem, & ex hac præuisione determinare Deum individuationem actus. Consequens est legitima, antecedens probo. Deus non potest videre determinationem quoad specificationem voluntatis in ipsam voluntate, neque aliquo comprincipio præcedentem ipsam determinationem actuum; neque in ipsis actibus: ergo nullo modo. Probò priorem partem antecedentis; quidquid præcedit actum, est indifferens ad actus amoris & odij, & ad actus omnes amoris; & ad omissionem omnium: ergo in nullo præcedente tales actus, potest determinari ad illos cognosci. Antecedens latè probatum est, & admittunt omnes non prædeterminantes, & adhuc illud isti negare absolute non audent. Consequens est legitima; quidquid enim æquè est indifferens ad diuersa extrema, non magis ex se inclinat ad unum, quam ad aliud. Secundam partem antecedentis probo: determinatione non potest videri in ipsis actibus amoris, ut iam productis; quia non possunt videri, ut producti, nisi determinatis, nihil enim est vagè, neque sub disfunctione productum. Neque omnes vniquam possunt videri producti; quia in illo priori præcedente determinationem individui, nullus est productus, & in signo posteriori unus tantum est producendus. Non in illis, ut possibilibus, quia æquè sunt possibiles actus amoris & actus odij; nullus enim illorum ex se repugnat, & voluntas ex se potens est omnes producere: ergo neque in ipsis actibus, neque in principio illorum potest Deus videare determinationem voluntatis, quoad specificationem, quovque illam videat quoad individuationem per productionem huius numero actus determinatam.

48 Hac difficultatis quemcumque supradictam tenentem viam maximoperè anget. Quapropter laxiorem aliam, & faciliorem tento, quam apud Soar reperio sect. 4. citatā n. 35. Affero, non præuideri Deum voluntatem determinatam quoad specificationem, antequam illam quoad individuationem determinet: neque illam determinare quoad individuationem hanc huius tantum speciei, exercendam independenter à sua voluntate; sed ante omnem determinationem voluntatis per preparationem concursus ad hunc numero actum amoris, & non alium, & ad hunc numero actum odij, & no i alium, illam determinari; ut ex suppositione, quod sit amatura hunc numero actum amoris, quem tantum intra hanc speciem elicere potest, elicit; & ex suppositione, quod sit odio habitura, hoc tantum elicit numero odium, quod tantum producere vallet. An vero amorem, vel odium productura sit, penes illum voluntatem remanet, Deus enim per assentientiam suæ omnipotentia reliquit illam indifferenter ad actum amoris A, & actum odij B, producendos vel omnitemdos, ad alios vero neque potentem completere illam constituit.

Hac ratione restè intelligitur quomodo Deus adhuc non sit causa per se, vt sit potius hoc numero peccatum, quam illud: sed tantum per accidens, quatenus non constituit voluntatem liberam ad producendum aliud ab isto distingue. Quo modo Deus determinat quoad individuationem, & non quoad specificationem, etiam si quando Deus determinat quoad individuationem, non supponatur determinatio, quoad specificationem, quia non determinat quoad unam individuationem, sed ad duas diuersarum specierum: inter quas voluntas per productionem

Franc. de Oviedo, Philosop. Tom. I.

actus secundi, se determinat ad hanc huius speciei: & dicimus, se quoad speciem determinare.

Ex hac doctrina infertur iuxta dicta, non prius se determinante voluntate quoad speciem, & postea illam Deum determinare quoad individuationem; sed è contra, prius determinari quoad individuationem non absolute, sed ex suppositione, quod velit actum talis speciei elicere, & ad individuum illius speciei, non absolute, sed ex predicta suppositione. Infertur similiter, hanc determinationem quoad individuationem, quam Deus exhibet, esse antecedentem ad omnem determinationem voluntatis. Si quidem nullam supponit, & nullo modo lèdere libertatem quia non est absolute sed ex suppositione, quod voluntas velit operari, intra hanc speciem, & illam relinquit indifferente, ut amet, vel non amet, seu odio habeat. Infero ultimè, predicto modo non per se, sed per accidens Deum posse determinare quoad speciem, & quoad individuum, semper dependenter à voluntate liberè volente illud producere, non solum inter species diuersas peccati ad grauiorem speciem peccati, sed etiam inter duplarem speciem alteram peccati, alteram virtutis, ad speciem peccari. Ratio est clara; quia posta cogitatione alliciente ad amorem Dei, & posta alia cogitatione inclinante ad odium Dei, ex vi quarum voluntas potest amare, vel odio habere, seu ab vitro actu cesare: potest Deus propria libertate negare generalē concussum cause primæ ad amorem, & illum offerre ad odium: quo voluntas erit libera ad odio habendum, vel non habendum; & impotens amorem elicere, & consequenter ex vi concursus cause primæ, licet sit indifferens inter odium, & non odium, determinata erit inter odium, & amorem. Nam ex suppositione, quid sit elicitura amorem, vel odium, cum non possit amorem producere, necessariò tenetur in odium prorumpere, neque idè Deus illam determinat ad peccandum, cum illi relinquat indifferentiam, ut possit elicere, & non elicere actum odij.

CONTROVERSIA XI. De causa finali, & exemplari.

VL V M est agens, quantumvis rationis expers, cuius operationibus non sit à natura finis præfixus, in quem tendunt, & ordinantur; lapis enim semper gratuitat, ut destinatum finem, proprium videlicet centrum acquirat: levia corpora codem imperiū suū euolant, nullūque patiuntur obstatulis detineri, ne proprio carcent centro, in quod suū rapidissimum motum dirigunt. Si in hunc sensum finalis causa usurpetur, nullus habet suæ latitudinis terminos. Ideò non de fine secundum hanc acceptiōnem nobis est disputatio constituenda; sed de fine, seu causa finali, quæ per sui representatiōnem mouet principiū cognoscitū, & appetitū, illudque ad sui amorem rapit, & ad sui prosequitioñem inclinat, atque determinat.

P V N C T V M P R I M V M.

Quid, & quotuplex sit finis?

Definita fuit a Philosopho causa finalis, desumpta in sensu à nobis explicato, in 2. lib. cap. 3. text. 39. his verbis, id cuius gratia, ut deambulandi sanitas. Clarius 2. Metaph. text. 8. inquit idem Arist. Finis est, cuius gratia cetera sunt. Sibi semper constans, lib. 1. de generat. text. 55. postquam dixerat agens ad causam efficiētē spectare, de fine annēbit. Cuius autem gratia cetera sunt, adiuva non est: ac si diceret finalis causa utens definitione loco definiti, non est activa. Eodem modo loquitur text. 80. & lib. 1. & hic cap. 7. quibus locis inauit finem propter se amari, & omni propter ipsum. Ex his Philosophi locis desumpta est definitio, quæ vulgo circumfertur: Finis est, cuius gratia cetera sunt: ipse vero nullus gratia. Posterior definitionis pars prioris est explicatio: si enim omnia sunt propter finem, certum est

Z 3 ipsum

270 PHYSIC. Controu. XI. *De causa finali & exemplari.*

ipsum non fieri propter aliud, alias finis ipse, & omnia, que propter finem sunt, sicut propter illud aliud, cuius gratia feret finis. Ad hanc definitionem percipiendam scire debes, duplicitate posse aliquid amari. Primum propter bonitatem, quam in se habet, quia in se est honesta, vel delectabilis amanti, in cuius amore, seu prosequitionem tendit voluntas; neque hanc bonitatem propter aliam; sed propter se ipsam amat. Secundum potest aliud amari, non propter bonitatem, quam in se habeat. Ibi sistent, sed propter quam habet ad aliam bonitatem acquirendam: ita vt non quiescat voluntas in prosequitione illius: sed ex illa gradum faciat ad aliam bonitatem obtinendam. Vulgate, aptumque exemplum huius doctrinæ est sanitas, & venæ scissio: sanitas propter se ipsam amat, quia ipsa propter se grata est, & iucunda illam intendens scissio venæ non propter se ipsam amat, ipsa enim in se plurimum difficultatis, & horrois habet, & in se potius est inuisa voluntati: amat tamen propter sanitatem acquirendam, ad quam ordinatur, & in qua sicut voluntatis desiderium, & non inventæ scissio. Sanitas ergo, que propter se amat, & in cuius prosequitione quiescit animus, dicitur finis, seu finalis causa: scissio venæ, & reliqua, que propter sanitatem acquirendam amantur, non habent rationem finis: sed sunt media ad finem obtinendum. Finis amor intentio dicitur, mediorumque appellatur elektio: de quibus actibus, & de eorum obiectis formalibus, de eorumdem distinctione, vel identitate latè disputo. Cont. 10. de anima, vbi plura de hac re inuenies.

2. Finis diuiditur in finem cuius, & finem cui: Finis cuius est illud bonum, quod amat: finis cui est suppositum illud, cui bonum amamus. Ano ego pecunias Petro, pecunie dicuntur finis cuius, & Petrus dicitur finis cui: quia illi ego pecunias amo. Ex his intulit Gabr. in 2. dist. 1. quæst. 3. art. 1. not. 1. Finem cuius propriè non subire rationem finis, quia non amat propter ipsum: sed propter finem cuius: quod autem amat ut alij conueniens, videtur, non propter se amari, sed propter illud aliud, quod habet rationem finis. Ideò enim media, non habent finis naturam, quia non propter ipsa, sed propter finem amantur. Gabrielem impugnat alter nosbar Gabr. Vafquez quæst. 12. disp. 2. & P. Soar. tom. 1. Metaph. disp. 23. & ser. omnes, qui de hac re agunt. Quia, licet finis cuius ametur, ut conueniens alij, non amat propter aliud bonum acquirendum: illi enim est ultimum bonum, quod intendit amans, non enim respicitur, ut conducens ad aliud acquirendum: sed ut id, quod ultimum acquiri intenditur, & illud ut acquirendum fini cui mouet ad sui amorem, & ad electionem mediorum. Media vero non respiciuntur tanquam id, in cuius acquisitione quiescit amans. Postquam enim finis cuius media obtinuerit, restat aliud principalius amatum obtinendum, quod propriè est finis, & dicitur finis cuius. Hac ratione doctè afferuit Soar, neque finem cuius, neque finem cui, seorsim sumptum integrum constituere finem: sed hinc conflari ex vitroque, quod egregie sanè dictum est: non enim mouer ego ad venæ scissionem, & potionem amaram suam, propter me tantum, quia si mihi scissionem venæ, & potionem amaram non eligerem, sanitatem carenti illam non conciperem ex me amore, neque mouer tantum sanitatem: quorū enim propter sanitatem præcisè, & non ut mihi formaliter acquirendam, proprium sanguinem effunderem, & pharmaci amore me totum angerem? Mouer ergo propter me, tanquam propter finem cuius, & propter sanitatem tanquam propter finem cuius, & propter sanitatem mihi acquirendam (in quo complexo includitur finis cuius, & finis cui) tanquam propter finem adæquatum.

3. Finis cuius, sèpè saepius est res supposito distingue à fine cui, per aliquam actionem illi conjungendam. Exempli gratiaiamo ego pecunias Petro, à quo realiter distinguor, & ad quem nullum ex se ordinem habent, ac proinde aliqua actione ab illo comparandæ sunt, ut ad ipsum pertineant. Hinc ortum duxit alia distincio finis cuius in fine cui, & finem quo: finis qui dicitur bonum comparandum, sicuti pecunia: finis quo est actio, quia tale bonum comparatur, sicuti possedit pecuniarum. Volunt nonnulli totam rationem formalem in fine que constituere, quia id, quod ego intendo est coniunctio boni mecum, verbi gratia, coniungere mihi pecunias, mediæ possessiones, vel coniungere mihi Deum media visione: non vero pecunias, neque Deum. Quia cum ego Deum, seu pecunias mihi concipi-

sco, non intendo Deum, aut pecunias efficere. Melius ramen communis sententia docet, finem adæquatum inclidere finem cui, qui, & quo. Non enim id tamè quod efficiere intendo finis est: sed id, quod intendo possidere, & cuius bonitate mouer. Cum autem intendo Deum mihi coniungere, mouer non bonitate possessionis præcise, ut distingue à bonitate boni possidendi, sed bonitate ipsa formalis ex qua refunditur bonitas in ipsam possessionem. Ideo enim possesso Dei bona est, quia Deus bonus est: Mouer ergo bonitate Dei, ad Deum possidendum, & ita bonitas ipsa Dei, quæ est finis qui, propriissime rationem formalem finis habet, quia id, quod mouet formaliter ad intentionem, formaliter ad finem spectat: finis qui mouet formaliter ad intentionem: ergo non solùm finis quo, sed etiam finis qui ad rationem causa finalis spectat.

Vt imò solet finis diuidi in finem ultimum, & non ultimum, seu intermedium. Finis ultimus est ille, qui propriè dicitur finis, cuius gratia cetera sunt, ipse vero nullius gratia. Finis non ultimus; sed intermedium est ille, qui licet fiat gratia alterius, alia tamen sunt propter ipsum. Exemplum rem explicat: intendo ego alloqui amicam, quia illius alloquio mihi est grata, & iucunda: ex hoc fine deceno conducere equum; postea ex voluntate conduci equum pecunias mutuas peto, ut equi domino foluam: alloquio amici est finis ultimus, quia omnia propter ipsum intenduntur, & ipsa non propter aliud: Conducio equi est finis non ultimus respectu petitionis pecuniarum: finis, quia pecunia pertinet propter conductio-nem equi, non ultimus, quia conductio amat propter alloquitionem amici. Hæc finis diuisio vnuocia non est: finis enim intermedium propriè non est finis, de cuius essentia est non intendi propter aliud, & omnis ultimus amat propter ipsum: Conducio vero equi amat propter alloquitionem amici: & pecuniarum petitio non ultimus propter conductio-nem equi, sed propter amici alloquitionem intenditur.

Vt imò nota, camdem entitatem esse posse finem ultimum respectu huius intentionis, & respectu illius rationem medij habere. Possum enim alloquitionem amici efficaciter amat propter bonitatem ipsius respectu cuius est non intendi propter aliud, & omnis ultimus amat propter ipsum: Conducio vero equi amat propter alloquitionem amici: & pecuniarum petitio non ultimus propter conductio-nem equi, sed propter amici alloquitionem intenditur.

P V N C T V M I I.

An cognitionis finis sit formalis ratio finis, vel tantum conditio?

Vulgare proloquium est inter Philosophos: nibil voli-tum, quin præceptum, & voluntatem non ferri in incongitum; quia ex se est potentia cœca, indigena illuminatione intellectus, quæ præiù posse tendere in obiectum, quod ex vi illuminationis representatur. Habemus ergo ex communi sententia, voluntatem non posse naturaliter amare obiectum, quod prius intellectus non cognovit: & cognitionem requiri naturaliter ad amorem: an vero supernaturaliter posse huc exerceri sine illa, disputo. Cont. 7. de anima punct. 3. vbi affirmatur concilido. Hoc positivo difficultas est: quomodo voluntas pertineat ad finem, ut formalis ratio finis, in qua sit virtus causativa finalis? an ut conditio applicans bonitatem finis, illiusque virtutem causatiuam, ut suam exerceat causitatem?

Dicendum est, cognitionem non esse rationem formalis causæ finalis, sed tantum conditionem, & applicationem virtutis causatiuæ in genere causa formalis. Ita P. Vafquez 1. 2. cap. 2. P. Soar, in Met. disp. 23. lect. 9. à quibus in hac re nullus non absurdè discedet. Ratio à priori perspicua est. Ratio formalis est, quæ trahit, & mouet voluntatem ad sui amorem, & ad electionem mediorum: sed id, quod trahit ad sui amorem est bonitas, quæ ex vi cognitionis appetit, & non cognition: ergo ratio formalis finis est bonitas, quæ attingitur per cognitionem, & non cognition. Confirmatur: id mouer voluntatem ad sui amorem, quod ego intendo acquirere: sed quod intendo acquirere, non est cognition objecti, sed ipsum obiectum:

P V N C T V M I I I.

De causa exemplari.

obiectum: ergo id quod mouet voluntatem, non est cognitio obiectus; sed ipsum obiectum cognitum: ergo id, quod habet virtutem mouendi voluntatem, est bonitas obiecti; & non cognitio: ergo non haec, sed illa habet virtutem causandi in genere cause formalis; quae non distinguitur à virtute mouendi voluntatem ad amorem obiecti, quod intendo acquirere. Me non intendere cognitionem obiecti cogniti, sed ipsum obiectum cognitum bonum, patet in agro, qui morbo oppresus, nusquam ambit cognitionem sanitatis, quam iam habet, neque ex illius desiderio pharmacum seile plenum exhaustus ex intentione sanitatis, quam audiisse exoptat, illius cognitione contempta.

Ceterum, cognitionem ipsam reflexè cognitam per aliam cognitionem posse habere rationem formalem finis intenti, & tanquam finem hanc de facto sapienti obtinere, nemo dubitat. Quia ipsa cognitione in se bonitatem habet, ratione cuius potest intendi a voluntate, si ex vi aliis cognitionis representetur. In quo casu cognitione reflexa, qua est propositio aliis directa cognitionis, se habebit ut conditio, & cognitione directa erit ratio formaliter amata, quia virtutem habebit mouendi voluntatem ad sui amorem, & ad executionem mediiorum conductentium ad illam cognitionem obtinendam. Exempli gratia: cognosco in via visionem beatam mihi bonam esse, & eam mihi concupisco, & ex illius amore più religiose viuo ad illam obtinendam. Visio beata tunc se habet respectu huius intentionis, & amoris illam obtinendi, ut causa finalis, & ut formalis virtus causandi in genere cause finalis; & cognitione reflexa se habet, ut conditio, respectu huius intentionis, sicuti eadem visio se habet respectu amoris, quo Beatus Deus amat cognitionem per ipsam visionem beatificam.

Ex hoc infero, propositionem hanc: obiectum bonum, ut cognitione est causa finalis, non sine distinctione concedendum esse. Illud enim ut duplum sensum habet: aliquando reduplicat rationem formalem, & virtutem formaliter causatiuum, ut cum dicimus homo, ut intellectus demonstrationem efficit, quo sensu propositio predicta falsa est: aliquando eadem particula tantum reduplicat conditionem super virtutem causatiuum, ut cum dicimus ignis, ut applicatus calefacit, & in hoc sensu propositio predicta absque formidine concedenda est. Neque refert, quod datur intellectus mouere, aut impellere voluntatem, quia loquuntur haec non significare intellectum propriè causam impellentem, mouentem, aut causantem finaliter actum voluntatis, sed esse causam applicantem virtutem, à qua tanquam à causa finali procedit amor: sicuti dicitur homo domum comburere ex eo tantum, quod applicet ignem domum comburentem.

Obiectum. Cognitione finis se habet veluti existentia bonitatis finis, seu causa finalis; sed existentia causa, & virtus causativa se tenet ex parte virtutis formalis, & non solum se habet ut conditio, ut patet in existentia ignis, quae non est conditio; sed virtus formalis, à qua procedit calefactio: ergo cognitione finalis causa se habet, tanquam virtus formalis respectu causitatis producentis à fine; & non solum ut conditio. Respondent ferè omnes, cognitionem non esse existentiam virtutis causativam in genere cause finali; sed tantum conditionem, quae soluta non omnino difficultate caret; quia finis, ut causa debet habere existentiam, non physicam, sed obiectum. Existencia autem obiectiva est cognitione, per quam formaliter bonitas est obiectiva in intellectu. Alter ego respondeo, admittendo maiorem propositionem, videlicet cognitionem se habere instar existentiarum respectu causa finalis ex vi cuius existentia finis exigit eo modo, quo debet existere ad causandum, & hac maiori omissione, distinguendo minorē: existentia causa se tenet ex parte virtutis causativae quando existentia identificatur cum virtute, concedo; quando existentia realiter distinguitur ab illa, nego. Ideo enim dico ego existentiam ignis esse rationem formaliter productivam caloris; quia non distinguo realiter existentiam ignis ab ipso igne, quam si distinguarem, dicerem esse tantum conditionem. Deinde nego consequiam, quia cognitione bonitatis, seu causa finalis, etiam illius existentia intentionalis sit, non identificatur cum ipsa bonitate: cognitione enim, quae bonitatem finis attingit, non supra seipsum reflectit, sed in aliud obiectum à se saltem negatiū distingutum fertur.

Exemplaris causa finalis affinis est valde, utraque enim intentionaliter, & media sui cognitione influit in effectum. Disputar de exemplari satis eruditè noster Soar in Metaph. disput. 25. sect. 1. ex illo breuiter selectiora dabo, & omnia, quae spectant ad huius causa perfectam noriantur, attingam: quae non longiorem disputationem extinebunt.

Arist. 7. Metaph. cap. 2. text. 32. causam exemplarem his verbis definit, illud, in quod resipiens agens operatur. Ex qua definitione constat non posse dari exemplar, nisi respectu effectus prouenientis à cognoscente, quia tantum cognoscens potest respicere aliud, quod imitetur. Neque huius effectus dicitur illud, quod non prouenit à cognoscente, & intendente tale exemplar imitari, quia si agenti insit exemplaris cognitione, & cau ab illo fiat effectus, quin per cognitionem exemplaris dirigatur actio, causa exemplari carebit: quia cognitione operationem non dirigen, respectu illius se habet, ac si non esset.

Duplex exemplar distingunt Doctores: unum internum, & externum aliud: externum exemplar vocant quod ante oculos externè sibi proponit artifex, ut instar illius effectum efformet, verbi gratia, pictor imaginem Regis sibi ante oculos statuit, ut ex illius descriptione Regem depingat; & imaginem aliam similem illi, quam sibi coram oculis obiecit, efficiat. Exemplar internum dicunt autores, esse similitudinem quendam, quam sibi artifex fingit in intellectu postquam imaginem ad extra positam videt, ad cuius imitationem effectus dirigitur, quae similitudo, seu idolum manet in mente, postquam exemplar externum ablatum est. Divisum hanc apud omnes inuenio, quia ego maiorem explicationem desidero. Quod enim exemplar illud internum, seu idolum, quod artifex intendit imitari, an cognitione, an obiectum? non cognitione tantum, quia omnes exemplar internum dividunt in obiectum, & formale. Si obiectum, hoc videtur esse obiectum externum, dices esse obiectum externum, non ut externè existens: sed ut existens in intellectu, quod constat, ex eo, quod remaneat in intellectu, etiam si exterior afferatur, vel corruptatur. Ita obiectum externum, ut existens in intellectu. Si illud ut reduplicatio existentia in intellectu, dicit cognitionem, & conceptum formale, ex vi eius existit obiectum in intellectu: si reduplicet rationes formales tenentes se ex parte intellectus, & terminantes cognitionem; haec sunt ipsissimum obiectum externum, quod per se ipsum formaliter cognitionem terminat. Neque refert manere in cognitione, seu illam terminare, etiam si non existat, quia ut aliquod obiectum externum quocumque illud sit terminet cognitionem, non requiritur illud physicè existere. Existencia enim, quae modò non est, modò potest cognitionem terminare, & ita obiectum externum dum non existit, existimare possit terminare cognitionem, & esse exemplar, neque aliud ego cognosco exemplar internum à cognitione distinctum. Quapropter divisum illam exemplaris obiectum in internum, & externum explico de eodem exemplari externo non extrinsecè denominato cognitione, sine qua influere nequit, quod externum dicitur eidem obiecto externo cognitione denominato, ratione cuius internum dicitur, non quia secundum se internum sit, sed quia per cognitionem denominatur existens in intellectu, cuius hoc in intellectu illi extrinseca existens est cognitione intellectui intrinsecus, ratione cuius obiectum per denominationem illi extrinsecam dicitur intellectui intrinsecum, seu exemplar internum intellectus. Hac ratione obiectum externum dicitur non esse intellectus exemplar, quia neque sufficit existentia intrinsecā obiecti in se, sine existentia in intellectu, neque haec posita illum physicè dari necessum est, sed tota exemplaris ratio exemplari externo, seu exemplari quatenus cognitione, seu in intellectu existenti tribuitur. Ceterum cum resipiens exemplar externum ex vi illius intendit effectus illi similem producere, non solum concipit imaginem illam, quam videt, sed aliam sibi similem per intellectu proponti, quam ductus cognitione externa, quam videt, illiusque speciebus adiutus sibi configit, & idem semel, & iterum inspicit externum exemplar sibi propositum, ut aliud instat.

instar illius omnino simile concipiatur, quod intendit facere. Quia cum p̄dor intuens imaginem Cæsaris, iterum Cæarem pingit, non intendit facere imaginem, quam videt; illa enim iam supponitur facta, & ab illo fieri nequit; sed aliam: ergo aliam concipit, quam facere intendit, non enim intendit facere id, quod non concepit. Itaque artifex videns exemplar externum, seu imaginem, quam habet p̄ oculis, concipit imaginem externe propositam iam factam, & simili aliam faciendam, hac facienda est, quam tantum intendit facere, & imitari, quia vult suam operationem conformari cum hac operatione, quam instar illius ipse sibi proposuit: externam illam non facere propter rationem iam dictam; sed imitari intendit. Quia cū intendat facere, quam ipse sibi proposuit; & hæc sit-similis imaginis externe proposita, & instar illius concepta: eo ipso, quod hanc intendat facere, intendit facere imaginem similem illi, quā sibi proposuit; quod est intendere illā imitari. Hac in creaturis: Deus verò nullum externum exemplar respicit distinctum ab illo, quod intendit facere, quia, cum Deus ad concipiendam perfectè creaturam, quam intendit producere, non mendicet species ab alia creatura simili p̄ cognita, instar cuius illam sibi proponat; sed immediate cognoscat creature in se ipsis, vel in sua essentia, tanquam in obiecto formalis cognitionis terminata ad creature, ad faciendam hanc creaturam, neque mediata, neque immediate ducitur cognitione alijs creature, neque alicuius exemplaris creati distincti ab illo, quod intendit facere.

4. Difficultas est: ratio exemplaris consistit in conceptu obiectiu, an in formali? P. Vafquez i. part. disp. 71. c. 2. censet in creaturis exemplar esse conceptum obiectuum. Consentit Fonseca 1. Metaph. c. 7. quæst. 1. sect. 5. Conimbr. lib. 2. Physic. c. 7. quæst. 3. art. 2. Oppositum tenet P. Suarez, qui exemplar in conceptu formali constituit, loco cit. n. r. Suarium lequit Rubius tom. 5. q. 2. leue inter utroque dissidium, & forsitan tantum de modo loquendi: rem breuiter compono.

Dico primò: Ipsa formalis cognitionis est, quæ immediate dirigit operationem, & potentiam executricem gubernat, & mediā illā influit exemplar, si hoc in conceptu obiectiu consistat. Conclusionem hanc nemo, qui rem attente inspiciat, negabit: quia id tantum potest immediate dirigere subiectum, quod illi formaliter, & intrinsecè inheret, sed hoc tantum est cognitionis & non obiectum: ergo cognitionis est, quæ immediate gubernat potentiam executricem ad opus efficiendum, & t̄quæ est regula ab intellectu p̄scripta, ut iuxta illam fiat effectus.

6. Dico secundò: Id, quod agens intendit imitari, est conceptus obiectiu. Probatur conclusio: opus efficiendum, ut sit iuxta id, quod ex vi exemplaris intenditur, non debet esse simile cognitioni, neque artifex intendit imaginem depingere similem cognitioni, sed obiecto cognitioni: ergo id, quod intendit imitari est, obiectum cognitionis, & non cognitionis. Quod experientia ipsa compertum est: quia cum pictura similis est obiecto apprehensionis, seu prototypo, dicimus factam esse iuxta ideam artificis, & conformem cause exemplari, & hoc tantum examinamus: non verò, an sit similia cognitioni, ex vi cuius imago facienda, vel iam facta externe proposita erat intellectui: vix enim aliqua similitudo, & certè nulla reperiri potest inter cognitionem, & opus ex vi illius productum. Confirmatur artifex, cùm exemplari ductus externum efficit opus, ut plurimum suam cognitionem non cognoscit: ergo non intendit imitari cognitionem: sed obiectum cognitionis, quia non potest intendere imitari id, quod nunquam nouit.

7. Dico tertio: Cognitionis, seu conceptus formalis, potest aliquo modo dici exemplar, atenatus artifex illam imitatur, non secundum entitatem, sed secundum representacionem: ex eo enim, quod artifex sua operatione attingat id obiectum, quod intelligit intellectus sua cognitione, & operatio artificis, intellectusque cognitionis eundem respiciant obiectum, seu terminum, potest dici operatio imitari cognitionem, ex vi cuius regitur, ut attingat eundem terminum physicè, quem intentionaliter attingit cognitionis, quod est conformari operationem cum cognitione. Sicut dicimus operationem externam esse conformem legi, non quia sit legi similia, neque quia sit exequitio ipsius formalis legis: sed quia exequitio exercita est obiectum, quod respicit lex, realisque positio obiecti, quod lex ponit præcipit. Secundum hunc sensum recte dici potest cognitionem, seu formale obiectum esse

exemplar, quod artifex imitatur modo explicato, ratione cuius cognitionis ab aliquibus dicitur exemplar quo, & obiectum exemplar quo. Qui loquendi modus nihil aliud significat, quam obiectum esse à parte rei eo modo, quo illud repræsentat cognitionis: quod nullus negat. Neque existimo in alio sensu ab aliquo conceptum formalem exemplar dici posse. Quapropter re attentè inspecta tantum in hac questione vocum potest esse contentio: omnes enim rem eamdem significant, sive dicunt exemplar consistere in conceptu obiectiu, sive in conceptu formalis, quia omnes debent fateri non alio modo conformari operationem cum formalis conceptu, nisi quia est exercitium illius, quod cognitionis præscribit; quod negare poterit nemo. Neque mandamus et loquendi modus illorum, qui dicunt conceptum formalem esse exemplar, quod operatio externa imitatur: sunt enim alii plures similes in scholis. In eodem enim sensu dicimus opus lege prescriptum esse legi conforme, & conceptum definitionis, & definiti converti: quibus dicendi modis non intendimus significare, legem secundum se esse conforme operi, quod prescribit, sed opus prescriptum à me exercitum, v.g. auditionem Missæ, conformem esse obiecto legis præcipiens Missam audiendam: & obiectum definitionis, & definiti esse idem in quo converti dicuntur conceptus formalis definitionis, & conceptus formalis definiti inter se valde differentes.

Dico quartò: Tunc perfectè operatur artifex, & perfectè influit exemplar eo modo, quo potest, cùm idem omnino obiectum, quod mente percipit opere exercet. Probatur conclusio: tunc operatur perfectè artifex iuxta exemplar, quando operatur iuxta intentionem, quam conceptus formalis exemplaris gubernat, quod enim extra illius intentionem sit, non prouenit ab exemplari: ergo tunc operatur artifex perfectè iuxta exemplar, quando exercet id opus, quod intendit: ergo quando exercet idem opus, quod concepit per formalem conceptum exemplaris, qui intentionem obiectum ministrat, in quod ipsa fertur. Confirmatur id procedit propriè ab exemplari, quod præscribit conceptus: ergo id, quod non præscribit, non procedit ab exemplari: ergo tantum potest dari exemplar respectu operis præconcepti: ergo propriissimi operatur artifex exemplari ductus, quando exercet idem opus, quod præcognovit. Quod si non idem, sed aliud simile conficiat opus, simili factum extra intentionem agentis, quafsi monströsè procedet ex illo conceptu, in quo conficitur exemplar, erit enim praxis quædam monströsa respectu illius, ut de cognitione Prædicta dicebam in Logica, Controuer. 1. Punct. 1. Tradi hanc conclusionem contra P. Vafquez assertentem non posse exemplar consistere in concepte eiusdem obiecti apprehensi. Cuius fundamentum erat nō posse obiectum apprehensum esse exemplar sui ipsius, quia nihil in se ipsum influere potest. Sed non placet conclusio, propter rationem iam factam, neque argumentum premitt. Quia exemplar est causa quædam intentionalis, & propriæ scitū finis: ita secundum esse apprehensum potest proprio illius influxu, qui impropus influxus est, in se ipsum ut ex se influere: scitū finis, ut intentus influat media intentione in ipsum, ut exercitum.

Dico quintò: In Deo exemplar est obiectum conceptus in se idem omnino cum re facta, & formalis cognitionis Dei modo suprà explicato. Conceptum formalem Dei esse exemplar defendit Vafquez, quod tantum in sensu à nobis explicato verum esse potest. De conceptu obiectiu conclusionem tradidit Scotus 1. dist. 35. q. 1. & alij apud Suarium, & Rubium suprā n. 67. vtrahc pars probatur facile: operatio Dei conformatur cum re, & modo, quem illius cognitione præscribit: ergo operatio Dei eodem modo diuinam cognitionem imitatur, quo artificis operatio potest cognitionem artificis imitari. Iam de conceptu obiectiu id ostendo: si ex aliquo capite conceptus obiectius Dei non esset exemplar sui operationis, esset quia idem non potest esse sui ipsius exemplar, quam rationem reddit Vafq. etiam nos impugnauimus, vel quia Dei operatio dependet à conceptu obiectiu, seu ab eadē, ut prius cognitionis, quæ ratio nullius est momenti, certum enim est Dei operationem dependere à cognitione, qua deus illam cognoscit, ut possibile: & hanc cognitionem supponere suum obiectum, scilicet ipsam possibiliter re faciendo: quo deficiente obiecto, neque est scientia, neque fieri posset. Et ita operatio Dei semper supponit possibiliter ipsius, non physicè, sed obiectivè, ut dicebam Controuer.

Controu. 7. Punct. 2. in quo nullum est inconveniens, quia hæc dependens non est propriè dependens; neque quæcumque sit, est dependens entitatis intrinsecæ Dei, sed totam operationis creatæ adæquatæ distingue à Deo.

Dubitari solet: si exemplar sit propriè causa & ad quod genus causa illius causalitys sue propria, neque impropria reducenda sit. Ad primam partem negatiuè respondi: ad secundam aliqui apud Patrem Suarium n. 7. putant ad genus cause formalis pertinere. Melius P. Suarez cum alius plurimis tenet pertinere ad genus cause efficientis, quia inservit dirigendo mediâ cognitione, que actio exigit moraliter, tanquam à prescribente ipsius exequutionem.

Circa illius causalitatem breuiter dicendum est, non consistere in cognitione ipsa secundum se, quia hæc sine effectu dari potest, neque in actione physica præcisè sumpta, quia indifferens est, ut ab exemplari procedat, & non procedat, neque importare actionem aliquam intermediam, seu distinctam propter rationem immediatè dictam sed dicere ipsam actionem quatenus directam ex hac cognitione, & factam ex intentione ipsam exequendi illo modo, quo eam cognitione prescribit. Quod importat actionem esse imperat ab intentione, quam regit illa cognitione, quod dicit coexistentiam actionis cum intentione potente imperare potentia exequutrici opus exequendum.

11

LIBER TERTIVS PHYSICORVM.

DEFINIVIT Aristoteles lib. 2. naturam: *Principium, & causa motus, & continuo in eodem lib. huius naturæ causas indagauit. Procedit in hoc tertio libro ad examinandum illud, cuius natura est causa, motum, vide-licet, de quo hic disputat; & quia motus iuxta Aristotelis mentem parti- bus infinitis constat, agit in hoc lib. de infinito.*

CONTROVERSIA XII.

De Actione, Passione & Motu.

MOTVS, vt probabo, ab actione, & passione non distinguitur: neque Aristoteles actionem aliquam agnouit, qua passio non esset; & ideo indifferenter his semper virtutem nominibus actio, & motus. Hac ratione placuit in hoc lib. simul agere de natura actionis, passionis, & motus; in quibus nulla intercedit realis distinctione. Ceterum actio est duplex: vna eductiva; alia creativa; hæc à motu semper distinguitur, cuius notitia Aristotelem subterfugit, de qua agam Controu. sequenti; vbi illa, quæ specialia sunt actioni creativæ, disquiram. Modo ago de actione, quam nouit Aristoteles, in qua multa sunt communia creativæ actioni, quæ in praesenti explicabo.

sionis important, id enim, per quod actuum suam virtutem exercet, dicitur actus actiui, quia actuum est, id est, id quod actuat, seu ad actum secundum reddit suam actiua virtutem, & ita recte definitur actio, cuius formale est reducere ad actum secundum, actum primum potentiarum operariorum per actum actiui ut actuum est, & similiter passio, cuius formale constitutum est reducere ad actum secundum virtutem passiuam per actum illius, cuius est constitutum in actu exercitio potentiam, quam in actu primo supponit. Ceterum predicta definitio non tantum comprehendit actionem eductivam, sed etiam creativam, utriusque enim commune est esse actum actiui quatenus actuum est, quapropter prior definitio adducenda est ad explicandam naturam actionis eductivæ, ut distincta ab actione creativa.

Ex hoc infero actionem, & passionem ex suo conceptu dicere distinctionem à principio effectivo, & passivo, quia utraque dicit dimanare ab uno & esse in alio, sed nihil potest realiter à se ipso dimanare, neque esse in seipso: ergo non potest actio, & passio esse idem cum illo à quo dimanat, & cum illo in quo recipiatur: ergo non potest non distinguiri a subiecto, & passo. Neque potest dici posse per intellectum concipi emanationem eiusdem à se ipso, & in se, ipsum, hæc enim emanatio sic concepta purum erit figuratum, quia realiter & à parte rei repugnat, & tantum habet esse obiectum in intellectu: formalitas vero actionis, seu id, per quod actio, seu passio formaliter constituitur, debet esse quid reale, & non fictum, quia nulla entitas realis potest habere constitutum pure fictum, sed illud realē habere, ac proinde hac emanatio per intellectum concepta sine distinctione eiusdem à principio actiui, & passivo nullatenus posset pertinere ad constitutum formale actionis, aut passionis, neque ad rem est.

Specialius probo distinctionem actionis à principio: In primis probo distinguiri à principio increato, & postea ad creatum procedam. Omnipotens, & omnia praedicta Dei, & quidquid est Deo intrinsecum, est ab æterno; sed nulla actio, ex vi cuius effectus producitur, seit ab æterno: ergo omnis actio distinguitur ab omni intrinseco Dei. Maiorem sancti fides; consequentiam illationis vis: minorem probo: omnes effectus ad extra producti sunt in tempore: ergo nulla actio fuit ab æterno: antecedens est fide firmum, consequentiam ostendo: implicat esse

PVNCTVM PRIMVM.

Quid sit actio, & passio, illarumque distinctione ab agente, passo, & termino?

ARISTOTELES lib. 3. text. 22. definit actionem: *Actus bius in hoc, hoc est actus actiui in passu. Particula actus, importat rationem genericam. Per particulam actiui differt definitum ab aliis formis, que actiones non sunt; sed adhuc conuenit cum creatione, à qua differet per illam particulam in hoc. Passionem definit: Actus huius ab hoc, hoc est passi ab agenti, dicitur actus passi, quia est, per quod illius exercetur virtus, & per quod ad actum reducitur illius passiva virtus, dicitur, ab hoc, quia omnis receptio semper est ab aliquo principio, sicuti omnis activa forma inducitur semper est in aliquod subiectum. Definiri etiam solet actio, actus actiui, qua tale est, & passio: actus passi, qua tale est, nomen actus loco generis ponitur in definitione, reliqua propriam differentiam actionis, & pa-*